

การดำเนินการริบทรัพย์สินในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

นายสำราญ นุ่นพันธ์

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

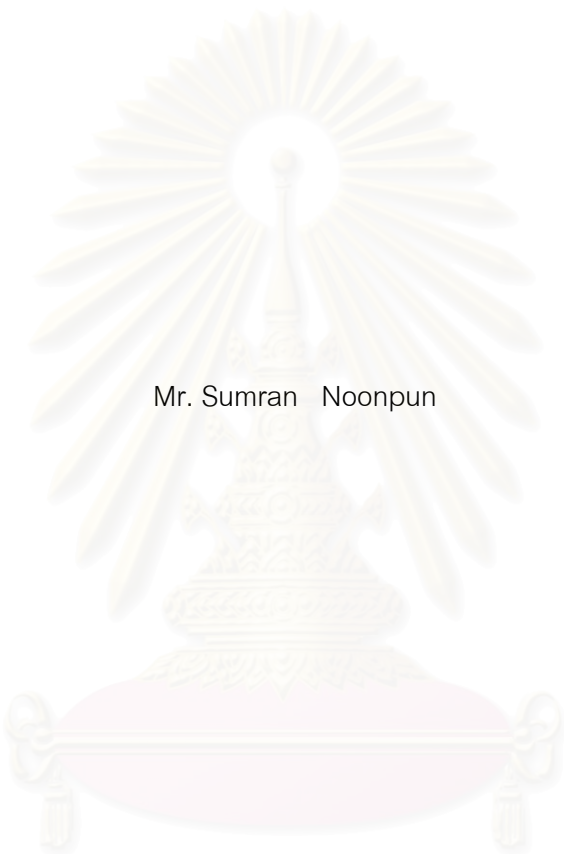
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2546

ISBN 974-17-5424-8

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ASSET FORFEITURE IN NARCOTIC CASES

Mr. Sumran Noonpun

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2003

ISBN 974-17-5424-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์   การดำเนินการวิจัยในพื้นที่ที่มีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
โดย   นายสำราญ นุ่นพันธ์
สาขาวิชา   นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโญภาส
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม   อาจารย์ อรรถนพ ลิขิตจิตตะ

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะนิติศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธิติพันธ์ุ เชื้อบุญชัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ มัทยา จิตติรัตน์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโญภาส)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์ อรรถนพ ลิขิตจิตตะ)

.....กรรมการ
(อาจารย์ กิตติ ลิ้มชัยกิจ)

.....กรรมการ
(อาจารย์ พลตำรวจตรี พีรพันธ์ุ เปรมภูติ)

นายสำราญ นุ่นพันธ์ : การดำเนินการริบทรัพย์สินในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด.

(ASSET FORFEITURE IN NARCOTIC CASES)

อ. ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโญภาส,

อ. ที่ปรึกษาร่วม อาจารย์ อรรถนพ ลิขิตจิตตะ, 180 หน้า. ISBN 974-17-5424-8.

ทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจำนวนเดียวกัน ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง จะยึดหรืออายัดนั้นอาจเป็นไปตามบทบังคับของกฎหมายสองฉบับ คือ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายพิเศษ แต่การบังคับใช้กฎหมายทั้งสองฉบับมีความแตกต่างและก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ โดยยังไม่มีหลักเกณฑ์กำหนดว่าจะต้องใช้กฎหมายฉบับใด ดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นก่อนหรือหลังเป็นที่แน่นอนจึงจำเป็นกำหนดหลักเกณฑ์การบังคับใช้กฎหมายทั้งสองฉบับกับทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้ชัดเจนซึ่งสามารถกระทำได้โดยการวางมาตรการประสานงานระหว่างสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาถึงแนวทางการประสานงานระหว่างหน่วยงานทั้งสองตามทีกล่าวมา โดยใช้ มาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มากำหนดหลักเกณฑ์ในการเข้าดำเนินการกับทรัพย์สินเช่นว่านั้น โดยสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลายมือชื่อนิติ.....
สาขาวิชา.....นิติศาสตร์.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา.....2546.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4386146634 : MAJOR LAW

KEY WORD: ASSET FORFEITURE / NARCOTIC / MONEY LAUNDERING

Mr. Sumran Noonpun : ASSET FORFEITURE IN NARCOTIC CASES. : Assoc Prof.
Viraphong Boonyobhas, Lecturer Unnop Likitjitra, 180 pp. ISBN 974-17-5424-8.

Assets from narcotic offences in the same quantity which the authorized offices seized or measure. According to the two laws which are special legal provisions, the said two laws are Measure of Narcotic Suppression Act. B.E. 2534, Anti – Money Laundering Act. B.E 2542. But the enforcement of the two legal provisions have some problem in enforcing. Because at present, there' s no regulation to indicate which law should be more suitable for seizure articles or measure. So the certain procedures are nessesary for the precise enforcement due to the seized articles or measure from narcotic offences by delineate their borders through office of Narcotic control Board and Anti Money Launderig Office.

The thesis has focused on the studying of the both organizations corporation by using article 58 of Anti – Money Laundering Act. B.E 2542 to regulate and enforce the seizures of the proposal articles by Anti Money Laundering office.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Student's signature.....
Field of study.....Law.....Advisor's signature.....
Academic year.....2003.....Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากผู้เขียนได้รับความกรุณาท่านรองศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโญภาส และท่านอาจารย์ อรรถนพ ลิขิตจิตตะ ที่ได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านทั้งสองได้ให้คำแนะนำตลอดจนแนวคิดอันเป็นประโยชน์ในการเขียนวิทยานิพนธ์ ผู้เขียนจึงขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่าน รองศาสตราจารย์ มัทยา จิตติรัตน ที่กรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รวมทั้งท่านอาจารย์ กิตติ ลิ้มชัยกิจ และท่านอาจารย์ พล ต้ารวจตรี พิรพันธุ์ เปรมภูติ ซึ่งท่านเหล่านี้ได้กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และได้ให้แง่คิดรวมทั้งชี้แนะหลักเกณฑ์ที่สำคัญตลอดจนแนวทางที่ถูกต้องแก่ผู้เขียน

ผู้เขียนขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ประจำห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทุกท่านที่ได้ช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของหนังสือหรือเอกสารต่างๆ รวมทั้งกำลังใจที่มีให้ผู้เขียนเสมอมา

ผู้เขียนขอขอบคุณสำหรับกำลังใจและความช่วยเหลือจากครอบครัวอันเป็นที่รักยิ่งของผู้เขียนและบรรดาญาติสนิททั้งหลาย และนายเจนวิทย์ นवलแสง รวมทั้งบรรดาพี่ๆ น้องๆ และเพื่อนๆ ชาวศูนย์ข้อมูลอาชญากรรมทางธุรกิจและการฟอกเงิน คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทุกท่าน

สุดท้ายนี้ผู้เขียนขอระลึกถึงพระคุณของบิดามารดา ที่ได้ให้กำลังใจในการดำเนินชีวิตและการศึกษาแก่ลูกเสมอมา อีกทั้งผู้เขียนขอระลึกถึงพระคุณของครูบาอาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมป้อนนิสัยและได้ให้วิชาความรู้

ทั้งนี้หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มียังส่วนดีที่สามารถนำไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ได้ไม่มากก็น้อย ผู้เขียนขอยกส่วนดีนั้นเพื่อเป็นกตัญญูตเวทีต่อบิดามารดาอันเป็นที่รักยิ่งรวมทั้งแต่ครูบาอาจารย์ของผู้เขียน หากแม้ว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อผิดพลาดประการใด ผู้เขียนก็ขอน้อมรับข้อผิดพลาดดังกล่าวไว้แต่เพียงผู้เดียว และกราบขออภัยในความผิดพลาดมา ณ ที่นี้ด้วย

นายสำราญ นุ่นพันธ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 ขอบเขตของการศึกษา.....	4
1.4 สมมติฐานของการวิจัย.....	4
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย.....	4
บทที่ 2 หลักการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด....	6
2.1 ยาเสพติดกับเงินที่ได้จากการค้ายาเสพติด.....	6
2.2 การริบทรัพย์สินในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด.....	7
2.2.1 การริบทรัพย์สินทางอาญา(Criminal Forfeiture)	7
2.2.2 ข้อจำกัดในการริบทรัพย์สินทางอาญา.....	8
2.2.3 การริบทรัพย์สินทางแพ่ง(Civil Forfeiture)	11
2.3 เปรียบเทียบการริบทรัพย์สินด้วยหลักการริบทรัพย์สินทางอาญาและ หลักการริบทรัพย์สินทางแพ่ง.....	36

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 3 องค์การที่ดำเนินการกับความผิดและทรัพย์สินเกี่ยวกับความผิดยาเสพติด ในประเทศไทย.....	40
3.1 สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.....	40
3.1.1 การริบทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติด.....	41
- แผนผังสรุปขั้นตอนการริบทรัพย์สินซึ่งกลางในคดียาเสพติด ตามมาตรา 30.....	45
3.1.2 การริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด.....	45
- แผนผังสรุปขั้นตอนการขอให้ริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการ กระทำความผิด.....	55
3.1.3 กองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.....	56
3.2 สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.....	59
- แผนผังสรุปการดำเนินการขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการ กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (ความผิดมูลฐาน (1)) ตกเป็นของแผ่นดิน.....	73
3.3 ความซ้ำซ้อนในการบังคับใช้กฎหมายกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด.....	74
- ตารางเปรียบเทียบการดำเนินการกับทรัพย์สินระหว่าง สำนักงาน ป.ป.ส. และสำนักงาน ปปง.	76
บทที่ 4 แนวทางปฏิบัติเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินเกี่ยวกับยาเสพติด.....	79
4.1 ศึกษาเปรียบเทียบกับหน่วยงานที่ดำเนินการกับทรัพย์สินเกี่ยวกับ ยาเสพติดในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	79
4.2 ศึกษาเปรียบเทียบกับหน่วยงานที่ดำเนินการกับทรัพย์สินเกี่ยวกับ ยาเสพติดในประเทศออสเตรเลีย.....	94
4.3 วิเคราะห์ระเบียนในการดำเนินการกับทรัพย์สินจากความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติดของสำนักงาน ป.ป.ส. และสำนักงาน ปปง.	99

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.3.1 สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.....	99
4.3.2 สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.....	106
4.4 วิเคราะห์กรณีศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สินจากความผิด เกี่ยวกับยาเสพติดระหว่างสำนักงาน ป.ป.ส กับสำนักงาน ปปง.....	164
- แผนผังสรุปขั้นตอนการดำเนินการ.....	168
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	174
5.1 บทสรุป.....	174
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	180
รายการอ้างอิง.....	181
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	184

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่สำคัญของมวลมนุษยชาติ กระทบต่อความมั่นคงของชาติทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และอธิปไตย เนื่องจากยาเสพติดทำให้เกิดผลเสียร้ายแรงทั้งต่อตัวผู้เสพเองและบุคคลอื่นในสังคมเป็นบ่อเกิดของอาชญากรรมในหลายรูปแบบการค้ายาเสพติดในปัจจุบันทำกันเป็นองค์กรรูปแบบขององค์กรอาชญากรรมมีการสืบทอดอำนาจ จัดรูปแบบการบังคับบัญชา จัดสรรผลประโยชน์ให้แก่บรรดาสมาชิกลดหลั่นกันไป โดยอาศัยปัจจัยในการดำเนินงานที่สำคัญคือ ทรัพย์สินหรือเงินที่ได้จากการค้าขายยาเสพติด

ก่อนหน้าปี พ.ศ. 2542 ได้มีกฎหมายที่นำมาใช้ดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือเงินที่ได้จากยาเสพติดคือ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายฉบับดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลคือสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยตามกฎหมายฉบับดังกล่าว มีบทบัญญัติให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้ โดยการนำมาตรการริบทรัพย์สินทางอาญามาใช้บังคับ แต่เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้ยังมีจุดอ่อนที่ว่าศาลจะสั่งริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้ก็ต่อเมื่อคดียาเสพติดซึ่งเป็นคดีหลักศาลต้องมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลยก่อนกระบวนการริบทรัพย์สินทางอาญาซึ่งเป็นคดีรองหรือคดีอุปกรณ์จึงจะสามารถดำเนินการต่อไปได้

เมื่อเป็นเช่นนี้ในปี พ.ศ. 2542 จึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาใช้บังคับโดยมุ่งเน้นไปที่ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดซึ่งได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐาน โดยการนำเอามาตรการ

การร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน(ริบทรัพย์สินในทางแพ่ง) มาใช้ดำเนินการแก่ทรัพย์สินดังกล่าว โดยการหลักการการพิสูจน์ในเรื่องทรัพย์สินหรือเงินที่ต้องสงวนนั้นให้แก่ผู้เป็นเจ้าของเงิน หรือทรัพย์สินดังกล่าวอันจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นมีมาได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐานใดมูลฐานหนึ่งในความผิดมูลฐาน 8 ประการ ซึ่งในที่นี้จะขอกล่าวเฉพาะความผิดมูลฐานที่ (1)

ในบรรดาความผิดมูลฐานดังกล่าวนี้มีพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 รองรับเฉพาะความผิดมูลฐานในเรื่องการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเท่านั้น ทั้งนี้เนื้อหาของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวกำหนดให้มีการดำเนินการเพื่อริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดด้วยเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ กล่าวคือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับหรือทรัพย์สินเกี่ยวกับยาเสพติดที่อาจถูกริบนั้นเป็นทรัพย์สินตัวเดียวกันจึงย่อมเลือมล้ากันได้ การบังคับใช้กฎหมายอาจขัดกัน เกิดความสับสนต่อเจ้าหน้าที่ของสองหน่วยงานผู้ปฏิบัติว่าจะดำเนินการก่อนหลังอย่างไร ปัญหาความไม่เข้าใจในการบังคับใช้กฎหมายตามมาตรา 58 ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ตลอดจนปัญหาการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่ได้มาก่อนประกาศใช้พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และก่อนประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และการใช้กฎหมายดังกล่าวจะใช้ย้อนหลังไปบังคับกับทรัพย์สินเช่นว่านั้นได้หรือไม่ ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้เกิดอุปสรรคในการใช้บังคับกฎหมายให้มีประสิทธิภาพ เพราะถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายออกมารองรับแล้ว แต่หากผู้ปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายไม่เข้าใจถึงวิธีใช้กฎหมายซึ่งเป็นเครื่องมือที่ตนมีอยู่ กฎหมายนั้นก็ไม่ได้เกิดประโยชน์อันใดในการช่วยเหลือดูแลสังคม ดังนั้นจึงเป็นเหตุอันสำคัญที่จะทำให้ปัญหาข้อขัดข้องดังกล่าวกระจ่างแจ้งในทางปฏิบัติ เพื่อจะนำมาแก้ไขเพิ่มเติมกฎระเบียบตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องอันนำมาสู่การทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา ข้อขัดทางกฎหมายของพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ที่จะนำมาใช้ขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดในคดียาเสพติดและปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานที่ 1 (ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดหรือกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด) โดยอาศัยมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

1.2.2 เพื่อให้ทราบถึงปัญหาของเจ้าหน้าที่ในการใช้พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดคดียาเสพติดเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งริบเข้ากองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และการใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานที่ 1 เพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งริบให้ตกเป็นของแผ่นดิน

1.2.3 เพื่อนำผลการศึกษากำหนดแนวทางการประสานงานของเจ้าหน้าที่ผู้ต้องดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดคดียาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาใช้บังคับ เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว

1.3 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ขอบเขตของเนื้อหาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะศึกษาพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และ พระราชบัญญัติป้องกันและ

ปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แนวความคิดและทฤษฎีเรื่อง การริบทรัพย์ในทางอาญา การริบทรัพย์ในทางแพ่ง เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายดังกล่าว และแนวทางการริบทรัพย์สิน ในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลีย

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

ทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจำนวนเดียวกันซึ่ง พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องจะยึดหรืออายัดนั้นอาจเป็นไปตามบทบังคับของกฎหมาย 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายพิเศษแต่ การบังคับใช้กฎหมายทั้งสองฉบับมีความแตกต่างและก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติโดยยังไม่มี หลักเกณฑ์กำหนดว่าจะต้องใช้กฎหมายฉบับใดดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นก่อนหรือหลังเป็นที่ แน่นนอนจึงจำเป็นต้องกำหนดหลักเกณฑ์การบังคับใช้กฎหมายทั้ง 2 ฉบับกับทรัพย์สินที่ได้จาก การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้ชัดเจนซึ่งสามารถกระทำได้โดยการวางมาตรการ ประสานงานระหว่างสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและสำนักงาน ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยวิทยานิพนธ์นี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ด้วยการ ศึกษาวิจัยและวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องรวมทั้งกฎกระทรวงและระเบียบต่าง ๆ ตลอดจน เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและของต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา เป็นต้น

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

การศึกษานี้ มุ่งเน้นถึงปัญหาในการปฏิบัติเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินของผู้ต้อง สงสัยในคดียาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด พ.ศ. 2534 และตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งคาดว่าจะเกิดประโยชน์ดังนี้

1.6.1 ทำให้ทราบถึงข้อขัดข้องของพระราชมาตการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดพ.ศ.2534ในการที่จะนำมาใช้ดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และการใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาใช้ดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานที่ 1 (ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด)โดยใช้หลักเกณฑ์ตามมาตรา 58

1.6.2 ทำให้ทราบถึงปัญหาของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและการดำเนินการเพื่อขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานที่ 1 ตกเป็นของแผ่นดิน

1.6.3 สามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาไปกำหนดเป็นแนวทางการประสานงานในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐาน ที่ 1 ระหว่างสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อให้การดำเนินการของพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ซ้ำซ้อน มีประสิทธิภาพและมีความรวดเร็ว

1.6.4 เพื่อใช้เป็นแนวทางการศึกษาในประเด็นแง่มุมอื่น ๆ ต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

หลักการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

หลักเกณฑ์สำคัญที่จะวิเคราะห์ในบทนี้ได้แก่ความสำคัญของทรัพย์สินกับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หลักการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยใช้วิธีการริบทรัพย์สินในทางอาญา ข้อจำกัดของการริบทรัพย์สินทางอาญา เนื่องจากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นมีหลายประเภททั้งทรัพย์สินที่เป็นของกลางในคดียาเสพติดซึ่งยังไม่ได้เปลี่ยนสภาพไป ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งได้แก่เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและรวมถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยการใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวซื้อหรือกระทำไม่ว่าด้วยประการใดๆ ให้เงินหรือทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนสภาพไปจากเดิมไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนสภาพกี่ครั้ง ไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น โอนไปเป็นของบุคคลอื่นหรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นซึ่งทำให้วิธีการริบทรัพย์สินทางอาญาใช้ไม่ได้ผล การที่ต้องพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด การที่ไม่สามารถใช้มาตรการริบทรัพย์สินทางอาญาย้อนหลัง การนำวิธีการริบทรัพย์สินทางแพ่งมาใช้กับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อแก้ไขข้อจำกัดของการริบทรัพย์สินทางอาญา

2.1 ยาเสพติดกับเงินได้จากการค้ายาเสพติด

แม้ว่ารัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้พยายามเร่งรัดแก้ไขปัญหานายอย่างจริงจังและโดยต่อเนื่อง แต่เนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นมีมูลเหตุจูงใจสูงในเรื่องของเงินตอบแทนหรือผลกำไรจากการขายยาเสพติด ทำให้ผู้กระทำความผิดพร้อมที่จะเสี่ยงเพราะคิดว่าคุ้มค่าต่อการเสี่ยงและไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย การผลิตและการค้ายาเสพติดนั้นได้มีการดำเนินการแบบองค์กรอาชญากรรม(Organized Crime)และขยายตัวออกไปสู่ระดับประเทศในรูปของอาชญากรรมสากล(Universal Crime)ซึ่งมีการดำเนินการอย่างซับซ้อน

มีลำดับชั้นในองค์กร แม้ในบางครั้งอาจจับกุมและศาลลงโทษ แต่ก็ไม่สามารถปราบปรามได้อย่างเด็ดขาด เนื่องจากเงินแลทรัพย์สินซึ่งเป็นปัจจัยในวงการค้ายาเสพติดยังไม่ได้ถูกกำจัดด้วยซึ่งองค์กรอาชญากรรมเหล่านี้ดำรงอยู่ได้อย่างแข็งแกร่งก็ด้วยเงินและทรัพย์สินที่ได้จากการประกอบอาชญากรรมซึ่งการค้ายาเสพติดเป็นอาชญากรรมที่ทำรายได้อย่างมหาศาล ให้กับองค์กรอาชญากรรมเหล่านี้ เพื่อใช้ในการเลี้ยงดูและให้ค่าตอบแทนสมาชิกขององค์กร เป็นทุนที่ใช้ในการผลิตยาเสพติด อีกทั้งยังใช้อำนาจของเงินที่ได้มาดังกล่าวสร้างอิทธิพลในรัฐที่องค์กรตั้งอยู่ซึ่งกระทำโดยใช้เงินและทรัพย์สินเหล่านี้ติดสินบนข้าราชการบางกลุ่มทั้งในส่วนกลาง และ ส่วนภูมิภาค เพื่อให้สนับสนุนช่วยเหลือองค์กรในการค้ายาเสพติด หรือเพื่อความสะดวกในการดำเนินการ ซึ่งหากปราศจากเงินและทรัพย์สินแล้วก็ไม่อาจดำเนินการติดสินบนได้ และทำให้การค้ายาเสพติดเป็นไปได้ยากหรืออาจจะเป็นไปไม่ได้เลย ดังนั้นการทำให้อาชญากร หรือองค์กรอาชญากรรมไม่ให้ได้รับเงินและทรัพย์สินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติดหรือที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดจึงเป็นการตัดปัจจัยที่จะสร้างฐานอำนาจขององค์กรโดยอาศัยเจ้าหน้าที่ของรัฐ และเป็นการตัดแรงจูงใจในการประกอบอาชญากรรม

2.2 การริบทรัพย์สินในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

หลักทั่วไปในการริบทรัพย์สินที่นำมาใช้ริบทรัพย์สินที่ได้จากกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นคือ หลักการริบทรัพย์สินทางอาญา (Criminal Forfeiture) และหลักการริบทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil Forfeiture) โดยหลักการริบทรัพย์สินทางอาญาเป็นหลักที่ใช้ในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ในขณะที่หลักการริบทรัพย์สินทางแพ่ง ได้ถูกนำมาใช้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

หลักทั่วไปในการริบทรัพย์สิน ทั้งหลักการริบทรัพย์สินทางอาญา และหลักการริบทรัพย์สินทางแพ่ง มีดังต่อไปนี้

2.2.1 การริบทรัพย์สินทางอาญา (Criminal Forfeiture)

หลักโดยทั่วไปการริบทรัพย์สินทางอาญา เป็นกระบวนการริบทรัพย์สินซึ่งกระทำต่อบุคคล (In Personam)¹ โดยฟ้องเจ้าของทรัพย์สินเป็นจำเลยในคดี (Action In Personam) ประเด็นในการพิจารณาคือ เจ้าของทรัพย์สินนั้นกระทำความผิดหรือบริสุทธิ์ การริบทรัพย์สินประเภทนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษจำเลย บังคับได้เฉพาะทรัพย์สินของจำเลยเท่านั้น การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา จึงเป็นส่วนหนึ่งของการฟ้องคดีอาญาต่อบุคคล เช่น คดียาเสพติดเป็นคดีอาญาประเภทหนึ่ง เมื่อยื่นคำฟ้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจศาลเหนือจำเลย หากมีทรัพย์สินใดที่จะต้องริบพนักงานอัยการต้องระบุไว้ในคำฟ้องให้ชัดแจ้ง เนื่องจากการริบทรัพย์สินในกรณีนี้เป็นการดำเนินคดีต่อตัวบุคคล จึงต้องยึดถือคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดเป็นหลัก การวินิจฉัยการกระทำความผิดอาญาของจำเลย รัฐมีภาระในการพิสูจน์ความผิดจำเลย โดยใช้หลักการพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัย (Proof Beyond Reasonable Doubt)²

2.2.2 ข้อจำกัดในการริบทรัพย์สินทางอาญา

ในคดีทั่วไปที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะการริบทรัพย์สินทางอาญาในประเทศไทยใช้ประมวลกฎหมายอาญาซึ่งได้กำหนดให้การริบทรัพย์สินเป็นโทษอย่างหนึ่งสำหรับที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิด³ โดยหลักในเรื่องการริบทรัพย์สินได้บัญญัติไว้ในมาตรา 32 ถึงมาตรา 38 โดยมีมาตราที่เกี่ยวข้องสำคัญดังนี้

มาตรา 32 ทรัพย์สินใดที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่า ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด ให้ริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่าเป็นของผู้กระทำความผิดและมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่

มาตรา 33 ให้การริบทรัพย์สิน นอกจากศาลจะมีอำนาจสั่งให้ริบตามที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินดังกล่าวได้อีกด้วย คือ

¹ พรพิมล โคจิรัตน์ . "การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาคศึกษานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2540

² Kelly McClue, "Federal civil forfeiture of assets : How it work and why it must" University of Bridge Law Review Association (1991):438.

³ มาตรา 18(5) ประมวลกฎหมายอาญา

(1) ทรัพย์สินที่บุคคลได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือ

(2) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด

เว้นแต่ทรัพย์สินเหล่านี้เป็นทรัพย์สินของผู้อื่น ซึ่งมีได้รู้เห็นเป็นใจช่วยในการกระทำความผิด

จากบทบัญญัติของ มาตรา 32 และมาตรา 33 แห่งประมวลกฎหมายอาญา จะเห็นว่าทรัพย์สินที่อาจถูกศาลมีคำสั่งให้ริบฎกจำกัดไว้ดังนี้

1. การริบตามมาตรา 32 ต้องเป็นทรัพย์สินที่เป็นความผิดในตัวของมันเอง เช่น ยาเสพติด ซึ่งเป็นการกระทำต่อตัวทรัพย์สินโดยตรง โดยไม่ต้องพิจารณาตัวบุคคลผู้กระทำความผิด ดังนั้นหากทรัพย์สินใด เช่นเงิน หรือทรัพย์สินอื่น ที่มีได้เป็นความผิดในตัวเอง แม้จะเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดก็จะริบตามมาตรา 32 ไม่ได้

2.การริบตามมาตรา 33 นั้น แม้ทรัพย์สินนั้นจะมีได้เป็นความผิดโดยตัวทรัพย์สินเอง แต่หากได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดศาลก็อาจมีคำสั่งให้ริบได้เช่น รถยนต์ที่ใช้ขนยาเสพติด นอกจากนั้นการริบตามมาตรา 33นี้ ยังสามารถริบทรัพย์สินซึ่งได้มาโดยได้กระทำความผิดด้วย เช่นเงินที่ได้จากการขายยาเสพติด เป็นต้น

ในการที่จะริบทรัพย์สินได้ตามมาตรา 33 นี้ รัฐมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ความผิดของผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินในมาตรฐานเดียวกันกับการพิสูจน์ความผิดในคดีอาญาทั่วไป ซึ่งหากเป็นการกระทำความผิดที่ซับซ้อนทำเป็นขบวนการยากต่อการพิสูจน์แล้วการริบทรัพย์สินก็จะไม่สามารถทำได้

แต่โดยที่ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 18 บัญญัติว่า"โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิดมีดังนี้

(1) ประหารชีวิต

(2) จำคุก

- (3) กักขัง
- (4) ปรับ
- (5) ริบทรัพย์สิน

เมื่อการริบทรัพย์สินเป็นโทษทางอาญาชนิดหนึ่งดังนั้นการใช้บทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องการริบทรัพย์สินก็ต้องใช้โดยการตีความโดยเคร่งครัดในลักษณะของทรัพย์สินที่ศาลอาจมีคำสั่งให้ริบโดยเฉพาะการริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยได้กระทำความผิดนั้น จะริบได้ก็แต่เฉพาะทรัพย์สินที่เป็นของกลางในคดีอาชญากรรมหรือที่ได้มาโดยได้กระทำความผิดโดยทรัพย์สินนั้นยังมิได้มีการแปลงสภาพไปเท่านั้น การริบทรัพย์สินทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาจึงมีข้อจำกัดข้อจำกัดที่ไม่อาจริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอันเป็นทรัพย์สินที่อาจแปลงรูปไปแล้วหลายครั้ง หรืออยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น หรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นได้แต่อย่างใด

ในการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นเป็นการดำเนินการริบทรัพย์สินโดยกฎหมายพิเศษตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 พนักงานอัยการ มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 27 ที่จะร้องขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แต่การขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินเช่นว่านั้นพนักงานอัยการจะต้องฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลด้วยจึงจะสามารถขอให้ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินของบุคคลนั้นและที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่นโดยพนักงานอัยการมีหน้าที่พิสูจน์ความผิดของจำเลย แต่หากศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องบุคคลนั้นก็จะสั่งให้ริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามที่พนักงานอัยการขอไม่ได้⁴

นอกจากนี้การริบทรัพย์สินทางอาญาถือเป็นโทษทางอาญาชนิดหนึ่งการใช้วิธีริบทรัพย์สินทางอาญานั้นจึงไม่สามารถย้อนหลังนำกลับไปใช้ริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการ

⁴ มาตรา 32 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอันเป็นทรัพย์สินที่อาจแปลงรูปไปแล้วหลายครั้ง หรืออยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น หรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นที่ได้มาหรือมีอยู่ก่อนที่จะประกาศใช้พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 (ซึ่งจะได้กล่าวถึงโดยละเอียดในบทต่อไป)

2.2.3 การริบทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil Forfeiture)

การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งเป็นการดำเนินการต่อตัวทรัพย์สินโดยตรงไม่ใช่การริบทรัพย์สินทางอาญา การใช้มาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่งสามารถตั้งคดีเพื่อดำเนินการต่อตัวทรัพย์สินโดยตรงไม่ต้องฟ้องตัวเจ้าของทรัพย์สินเป็นคดีหลักแต่อย่างใด อีกทั้งเมื่อไม่ใช่การริบทรัพย์สินทางอาญาแล้วจึงไม่ต้องห้ามที่จะนำมาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่งมาดำเนินการเพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แม้ว่าทรัพย์สินนั้นจะได้มาก่อนประกาศใช้กฎหมายก็ ตาม⁵

ในส่วนของภาระการพิสูจน์นั้นเนื่องจากการดำเนินการต่อตัวทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยตรงไม่ต้องพิสูจน์ความผิดของจำเลย และในการพิจารณาของศาลนั้นศาลจะใช้วิธีการไต่สวน หากศาลทำการไต่สวนคำร้องของพนักงานอัยการที่ขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินแล้วศาลเชื่อว่าทรัพย์สินตามคำร้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดและผู้ที่ยังเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นไม่สามารถพิสูจน์ความถูกต้องของทรัพย์สินได้ ศาลก็จะมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน⁶

การนำมาตรการการริบทรัพย์สินทางแพ่งมาดำเนินการขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตกเป็นของแผ่นดินนั้นมีข้อดีและสามารถแก้ไข

⁵ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 40-41/2546 ซึ่งวินิจฉัยว่า การขอให้ริบทรัพย์สินทางแพ่งย้อนหลังได้

⁶ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 51

ข้อขัดข้องของการริบทรัพย์สินทางอาญาได้หากได้มีการศึกษาในเรื่องนี้โดยละเอียดแล้วจะนำไปสู่การวางหลักเกณฑ์ของการนำมาตราการริบทรัพย์สินทางแพ่งมาใช้แก้ไขข้อขัดข้องของมาตราการริบทรัพย์สินทางอาญาได้

การใช้มาตราการริบทรัพย์สินทางแพ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา

เพื่อให้เห็นถึงแนวทางของการริบทรัพย์สินทางแพ่งในที่นี้จะขอยกตัวอย่างการใช้มาตราการริบทรัพย์สินทางแพ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งการดำเนินมาตราการริบทรัพย์สินทางแพ่งนั้นจะต้องมีการยึดทรัพย์สินและนำเข้ามาอยู่ในอำนาจศาลที่มีเขตอำนาจ

การยึดทรัพย์สินเป็นขั้นตอนแรกที่จะดำเนินการริบทรัพย์สินต่อไป ศาลสูงคดี Pelhane v. Rose, 9 Wall 103, 19 L.Ed 602 (1870) อธิบายการยึดทรัพย์สินว่า “การยึดทรัพย์สินใด ๆ เป็นการดำเนินขั้นแรกก่อนที่จะดำเนินการอย่างอื่นต่อไป เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการให้อำนาจศาลเพื่อออกคำสั่งริบทรัพย์สินได้ การยึดทรัพย์สินหมายถึง การนำวัตถุเข้ามาอยู่ในความครอบครองไม่ว่าจะเป็นการครอบครองทางกายภาพหรือไม่ก็ตามขึ้นอยู่กับลักษณะของทรัพย์สิน” การยึดทรัพย์สินจึงมีทั้งการยึดสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์

กฎหมายยาเสพติด 21 U.S.C. 881 (b) บัญญัติว่า

ทรัพย์สินภายใต้บทกฎหมายว่าด้วย การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งของสหรัฐอเมริกา อาจดำเนินการยึดโดยพนักงานอัยการภายใต้ขั้นตอนและวิธีการที่กำหนดไว้โดย Supplemental Rules for Certain Admiralty and maritime Claims โดยศาลชั้นต้นที่มีเขตอำนาจเหนือทรัพย์สิน เว้นแต่ในกรณีดังต่อไปนี้ที่การยึดไม่ต้องดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าว

(1) การยึดเนื่องจากการจับกุมหรือจากการค้นโดยมีหมายค้น หรือมีการตรวจสอบภายใต้หมายตรวจสอบโดยฝ่ายบริหาร

(2) การยึดทรัพย์สินตามคำพิพากษาของศาลสหรัฐในความผิดอาญา หรือการดำเนินการริบทรัพย์สินภายใต้บทบัญญัตินี้

(3) พนักงานอัยการมีเหตุอันควรสงสัยว่า ทรัพย์สินนั้นเป็นอันตรายต่อสุขภาพ หรือความปลอดภัยไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม หรือ

(4) พนักงานอัยการมีเหตุอันควรสงสัยว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่จะถูกริบ ด้วยกระบวนการทางแพ่ง

ในกรณีที่มีการยึดตาม (3) หรือ (4) กระบวนการตามข้อ (2) จะต้องถูกนำมาใช้ โดยทันที

รัฐบาลอาจขอร้องให้ออกหมายอนุญาตให้ยึดทรัพย์สิน ที่จะริบภายใต้บทบัญญัติ นี้ เช่นเดียวกับการขอออกหมายค้นตามวิธีพิจารณาความอาญา (Federal Rules of Criminal Procedure)

จากบทบัญญัติ 18 U.S.C. 881 (b) จะเห็นว่าการยึดทรัพย์สินเพื่อริบด้วย กระบวนการทางแพ่งตามกฎหมายสหรัฐมีหลายวิธี เช่น

1. การยึดทรัพย์สินตามหลัก Supplemental Rules for Certain Admiralty and Maritime Claims c (2), (3) การยึดทรัพย์สินตามวิธีการนี้ เริ่มต้นโดยการนำคำฟ้องตัวทรัพย์สิน มาแสดงต่อศาลที่ทรัพย์สินนั้นจะถูกยึด ซึ่งคำฟ้องนั้นจะต้องมีการสาบานหรือปฏิญาณเพื่อรับรองความถูกต้อง อธิบายรายละเอียดของทรัพย์สินที่จะถูกยึด สถานที่ตั้งของทรัพย์สิน ซึ่งอยู่ใน เขตอำนาจของศาลชั้นต้น แจ้งให้ทราบทรัพย์สินถูกยึดหรือจะถูกยึดในไม่ช้าภายในเขตอำนาจ ศาลและระบุว่าฟ้องตามกฎหมายฉบับใด เสมียนศาลจะออกหมายเรียกให้เจ้าของทรัพย์สินมา ให้การแก้คดีและออกหมายยึดทรัพย์สินโดยไม่ต้องมีการรับรองเหตุฉุกเฉิน การฟ้องตามวิธีการนี้ ไม่ต้องได้รับอนุญาตจากศาล ยกเว้นการฟ้องโดยรัฐเพื่อริบทรัพย์สินซึ่งฝ่าฝืนรัฐบัญญัติคำฟ้อง และเอกสารจะต้องได้รับการตรวจสอบโดยศาล (c (2) (3)) หมายยึดตามหลักการนี้ เจ้าหน้าที่ ศาลเป็นผู้อนุญาตไม่ใช่ผู้พิพากษาจึงไม่ต้องแสดงเหตุอันควรสงสัย

2. การยึดเนื่องจากการจับกุม หรือจากการค้นโดยหมายค้นหรือการตรวจสอบ ภายใต้หมายตรวจสอบโดยฝ่ายบริหาร

3. การยึดทรัพย์สิน ตามคำพิพากษาของศาลสหรัฐในความผิดอาญา

4. การยึดทรัพย์สิน เมื่อพนักงานอัยการมีเหตุอันควรสงสัยว่าทรัพย์สินนั้นเป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือความปลอดภัย หรือเป็นทรัพย์สินที่ถูกยึดด้วยกระบวนการทางแพ่ง การยึดทรัพย์สินตามวิธีการนี้เป็นการยึดทรัพย์สิน เมื่อพนักงานอัยการมีเหตุอันควรสงสัยต้องดำเนินการยึดทรัพย์สินตามกฎหมายศุลกากร ในการดำเนินการยึดทรัพย์สิน พนักงานอัยการจะต้องแสดงเหตุอันควรสงสัยต่อศาลชั้นต้นที่มีเขตอำนาจเหนือทรัพย์สิน เพื่อขออนุญาตยึดทรัพย์สินที่จะยึด เช่นเดียวกับการขออนุญาตยึดตามวิธีพิจารณาความอาญา

เหตุอันควรสงสัย (Probable Cause) การยึดทรัพย์สินด้วยเหตุอันควรสงสัย เป็นการยึดทรัพย์สินวิธีการหนึ่งของการยึดทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง การยึดทรัพย์สินเนื่องจากมีเหตุอันควรสงสัยเชื่อว่าทรัพย์สินนั้นถูกใช้กระทำความผิดสามารถฟ้องยึดทรัพย์สินได้⁷ การยึดทรัพย์สินด้วยเหตุอันควรสงสัยจะต้องมีข้อเท็จจริง หรือพยานแวดล้อมอื่น ๆ พอที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เช่น A เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นสายลับไปกระทำการล่อซื้อยาเสพติดที่บ้านของ B โดยตกลงส่งมอบยาเสพติดที่สถานที่แห่งหนึ่ง B ขับรถยนต์ไปพบ A ที่สถานที่ดังกล่าว เมื่อ B ส่งมอบยาเสพติดให้กับ A A แสดงตนเป็นเจ้าหน้าที่และจับกุม B กรณีนี้รถยนต์คันที่ B ขับมาจะถูกริบ เพราะมีเหตุอันควรสงสัยว่ารถยนต์นั้นใช้ขนยาเสพติดมา

กรณี ถ้า A ตกลงซื้อยาเสพติดที่บ้าน B B กล่าวกับ A ว่ามียาเสพติดอยู่แล้ว แต่ไม่ต้องการขายที่บ้าน B ให้ A ขับรถไปที่อพาร์ทเมนต์แห่งหนึ่งแล้วชวน A ให้เข้าไปในอพาร์ทเมนต์ แต่ A ปฏิเสธ B เข้าไปในอพาร์ทเมนต์สักครู่หนึ่งแล้วกลับออกมา ภรรยา B ขับรถยนต์มาที่อพาร์ทเมนต์ดังกล่าว B เดินไปที่รถและยืนคุยกับภรรยาสักครู่หนึ่งแล้วยื่นมือเข้าไปในรถและเดินกลับมาที่ A ส่งยาเสพติดให้ เมื่อ A จับกุม B กรณีนี้จะริบรถยนต์คันดังกล่าวไม่ได้ เพราะ B ได้กล่าวกับ A ตั้งแต่ครั้งแรกแล้วว่าเขามียาเสพติดอยู่แล้ว กรณีไม่มีเหตุอันควรสงสัย

⁷Drug Agents' Guide to Forfeiture of Assets (1987),p. 9

อะไรเป็นเหตุอันควรสงสัยหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ เหตุอันควรสงสัยในเรื่องการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง ใช้หลักเกณฑ์เดียวกับที่ใช้ในเรื่องการตรวจค้นการจับกุม และการยึดตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 4 ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาในคดี *Brinegor v. U.S.* ว่าเหตุอันควรสงสัยตามรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 4 หมายถึงเหตุซึ่งต้องเป็นมากกว่าความสงสัยตามธรรมดา แต่ไม่ถึงขั้นมีหลักฐานที่สำคัญที่จะฟ้องร้องจำเลยได้

เหตุอันควรสงสัยว่าทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเป็นข้อเท็จจริงเบื้องต้นที่สำคัญอันจะนำไปสู่การยึดทรัพย์สินเพื่อริบต่อไป ดังนั้นเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีอำนาจยึดทรัพย์สินต้องมีข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานต่าง ๆ พอสมควร ที่จะเชื่ออย่างมีเหตุมีผลว่าทรัพย์สินนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ไม่สามารถวางกฎเกณฑ์ได้แน่นอนชัดเจนว่ากรณีใดบ้างที่ถือว่ามีเหตุอันควรสงสัยขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงในแต่ละเรื่อง

หนังสือบอกกล่าว (notice) การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง พนักงานอัยการจะต้องขอหมายยึดทรัพย์สินจากศาลชั้นต้นที่มีเขตอำนาจเหนือทรัพย์สิน ปัญหาว่าก่อนการยึดทรัพย์สินจะต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังเจ้าของทรัพย์สินหรือไม่ ตามรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 5 บัญญัติว่า ห้ามกระทำการใด ๆ อันเป็นการจำกัดสิทธิในชีวิต เสรีภาพ หรือทรัพย์สินของบุคคล โดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรมแห่งกฎหมาย (due process of law)

ตามหลักกระบวนการยุติธรรมแห่งกฎหมาย บุคคลจะต้องได้รับหนังสือบอกกล่าว และมีการไต่สวนก่อนที่พนักงานอัยการจะยึดทรัพย์สิน คดี *Fuentes v. Shevin* ศาลสูงสุดสหรัฐอเมริกาอธิบายว่า โดยหลักการแล้วจะต้องมีการไต่สวนก่อนการยึด ยกเว้นกรณีฉุกเฉินไม่ต้องมีการบอกกล่าวก่อนการยึดไม่เป็นการฝ่าฝืนกระบวนการยุติธรรม รัฐมีสิทธิยึดทรัพย์สินก่อนมีหนังสือบอกกล่าวและการไต่สวน คดีนี้ได้วางข้อหลักเกณฑ์ที่จะใช้พิจารณาเป็นข้อยกเว้น 3 ประการคือ

1. การยึดจะต้องให้ประโยชน์กับรัฐมากกว่า
2. การยึดจะต้องทำโดยทันที
3. การยึดจะต้องกระทำโดยเจ้าหน้าที่ที่เป็นกลาง

หนังสือบอกกล่าวจะต้องเป็นลายลักษณ์อักษร ถ้าไม่รู้ตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินให้ใช้การประกาศแจ้งในหนังสือพิมพ์ กรณีทราบชื่อและที่อยู่ของเจ้าของทรัพย์สินจะใช้การประกาศแจ้งในหนังสือพิมพ์ไม่ได้⁸ ต้องส่งจดหมายไปถึงบุคคลดังกล่าวด้วย หนังสือบอกกล่าวจะมีรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ถูกยึด ชื่อเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ สถานที่ และเวลาที่ยึดทรัพย์สิน อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่ใช้ในการยึดทรัพย์สิน เพื่อให้เจ้าของทรัพย์สินได้ทราบรายละเอียดเพื่อยื่นคำร้องคัดค้านต่อไป หนังสือบอกกล่าวการยึดทรัพย์สิน เป็นองค์ประกอบสำคัญข้อหนึ่งในการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง เพราะเป็นจุดเริ่มต้นเพื่อนับระยะเวลาในการยื่นคำร้องคัดค้าน การขอบรรเทาการริบทรัพย์สิน การขอยกเลิกการริบทรัพย์สิน ถ้าผู้อ้างสิทธิ์ไม่ได้รับหนังสือบอกกล่าวผู้อ้างสิทธิ์สามารถคัดค้านการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งที่ได้ดำเนินการไปแล้ว การริบทรัพย์สินจะตกเป็นโมฆะถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐทราบที่อยู่ของเจ้าของผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่ถูกยึด แต่ไม่บอกกล่าวให้ผู้มีส่วนได้เสียทราบ

หมายยึด ปัญหาที่จะพิจารณาต่อไปคือ การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งจะต้องมีการออกหมายยึดหรือไม่ รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 4 บัญญัติไว้ว่า “สิทธิของบุคคลที่จะมีความปลอดภัย มั่นคงในร่างกาย เคหะสถาน เอกสารและวัตถุสิ่งของ ต่อการค้น การยึด และการจับโดยไม่มีเหตุอันควรจะถูกล่วงละเมิดมิได้ และห้ามมิให้มีการออกหมายยึด เว้นแต่มีเหตุอันควรสงสัยซึ่งได้มาโดยการสืบสวนและปฏิภาณตน และหมายนั้นจะต้องระบุเฉพาะเจาะจงถึงสถานที่ซึ่งจะถูกค้น ตัวบุคคลที่จะถูกจับ และสิ่งของที่จะถูกยึด”

⁸ Robinson v. hanrahan , 93 S. Ct. 30 (1972)

โดยหลักการแล้วการยึดทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งจะต้องปฏิบัติตาม หลักการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 4 การยึดทรัพย์สินโดยมีเหตุอันควรสงสัย จะต้องมีการออกหมายยึด เว้นแต่มีเหตุฉุกเฉินพนักงานอัยการสามารถยึดได้โดยไม่ต้องขอให้ ศาลออกหมาย แต่ในทางปฏิบัติศาลวินิจฉัยแยกต่างหาก เช่น

คดี One 1977 Lincoln Mark v. Coupe⁹ ศาลอุทธรณ์ภาค 3 วินิจฉัยว่า การริบ ทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง เป็นการดำเนินคดีต่อทรัพย์สินไม่ใช่การละเมิดสิทธิของ บุคคล ถึงแม้ว่าจะไม่มีเหตุฉุกเฉินไม่ต้องมีหมายยึด

คดี United States v. Francolino¹⁰ ศาลอุทธรณ์ภาค 2 วินิจฉัยว่าการยึดทรัพย์สิน ไม่ต้องมีหมายแจ้งและเป็นข้อยกเว้นไม่ต้องมีหมายยึด

คดี One 1958 Plymouth Sedan v. Pennsylvania¹¹ ศาลสูงวินิจฉัยว่า การริบ ทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 4

ทั้งสามคดีเป็นการริบสังหาริมทรัพย์ ต้องเข้าไปในเคหะสถาน อาคารสำนักงาน ซึ่งรัฐธรรมนูญบัญญัติให้ความคุ้มครองเจ้าของทรัพย์สินที่จะไม่ถูกรัฐละเมิด แนวคำวินิจฉัยของ ศาลต่างกัน เพราะแนวความคิดว่าการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งเป็นการกระทำต่อ ตัวทรัพย์สินไม่ใช่บุคคล จึงไม่นำความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 4 มาใช้ ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า การริบทรัพย์สินดังกล่าวละเมิดสิทธิของบุคคล จึงต้องได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญต่างจากการยึดทรัพย์สินที่สาธารณะศาลได้วินิจฉัยในแนวเดียวกันถ้ามี เหตุอันควรสงสัยให้ยึดทรัพย์สินได้โดยไม่ต้องมีหมายยึด เช่น

คดี Cooper v. California¹² ศาลวินิจฉัยว่า การยึดเพื่อริบยานพาหนะที่พบในที่ สาธารณะถูกกฎหมายแม้จะไม่มีหมายยึด

คดี United States v. Kemp.¹³ การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตกเป็นของรัฐทันทีเมื่อยานพาหนะถูกใช้กระทำความผิด การริบทรัพย์สิน

⁹ 367 F. 2d 1013 (2d Cir 1966)

¹⁰ 380 U.S. 693, 673 (1964)

¹¹ 380 U.S. 693 (1965)

¹² 87 S. Ct. 788 (1967)

โดยไม่มีหมายยึด ไม่เป็นการละเมิดการคุ้มครองบุคคลตามรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 4 เพราะบุคคลไม่ได้ตกเป็นจำเลย

อย่างไรก็ตามแม้การยึดทรัพย์สินนั้นจะผิดกฎหมายแต่ถ้าได้พยานหลักฐานมา โดยถูกต้องตามกฎหมาย และพยานหลักฐานที่ได้มามีเพียงพอที่จะพิสูจน์ว่าทรัพย์สินนั้น สามารถริบได้ ผู้อ้างสิทธิ์จะยกข้อต่อสู้ว่าทรัพย์สินนั้นถูกยึดมาโดยผิดกฎหมายเพื่อมิให้มีการ ริบทรัพย์สินไม่ได้¹⁴

การดำเนินการริบทรัพย์สิน

หลังจากเจ้าหน้าที่ของรัฐยึดทรัพย์สินด้วยเหตุอันควรสงสัยแล้ว เจ้าหน้าที่ของรัฐ จะต้องดำเนินการริบทรัพย์สินต่อไป การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งตามกฎหมาย ศาลการแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางฝ่ายบริหารและการริบ ทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางศาล กระบวนการริบทรัพย์สินทั้งสองประเภทกำหนดประเภทของ ทรัพย์สิน ราคาทรัพย์สินที่จะริบและวิธีการไว้ต่างกัน รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

1. การดำเนินการริบทรัพย์สินทางฝ่ายบริหาร (Administrative Forfeiture proceeding) กระบวนการนี้ใช้กับทรัพย์สินราคาไม่เกิน 500,000 เหรียญสหรัฐ เช่น เงิน รถยนต์ เรือ เป็นต้น ยกเว้นอสังหาริมทรัพย์ไม่ว่าจะมีมูลค่าเท่าใดต้องดำเนินการริบทรัพย์สินด้วย กระบวนการทางศาล การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางฝ่ายบริหารเริ่มต้นเมื่อเจ้าหน้าที่ของ รัฐมีเหตุอันควรสงสัยว่า บุคคลใดได้ทรัพย์สินมาโดยมิชอบด้วยกฎหมายเจ้าหน้าที่ของรัฐจะยึด ทรัพย์สินนั้นไว้ เมื่อได้ยึดทรัพย์สินดังกล่าวมาแล้วจะต้องส่งหมายแจ้ง (notice) ไปยังบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินโดยทางไปรษณีย์ และจะต้องประกาศแจ้งในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นซึ่งออก จำหน่ายในเขตอำนาจศาลที่ทำการยึดทรัพย์สินนั้นเป็นเวลา 3 สัปดาห์ติดต่อกัน (21 C.F.R. 1316. 75 (a) (1991)) เพื่อให้บุคคลผู้มีส่วนได้เสียซึ่งยังไม่ทราบเรื่องการยึดทรัพย์สิน และไม่ได้ รับหมายแจ้งมาคัดค้านการยึดทรัพย์สิน ผู้มีส่วนได้เสียจะกล่าวอ้างว่าไม่ได้รับหมายแจ้ง

¹³690 F. 2d 397 (4th Cir.1982)

¹⁴ Drug Agents' Guide to Forfeiture of Assets (1987),p. 43

เพื่อหลีกเลี่ยงการริบทรัพย์สินทางฝ่ายบริหารไม่ได้ Sarit v. U.S. Drug Enforcement Administrative, 987 F. 2d 10, 14 (1st Cir. 1993) แต่การดำเนินการริบทรัพย์สินทางฝ่ายบริหารจะตกเป็นโมฆะ เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐทราบที่อยู่ของบุคคล ผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่ถูกยึดแต่ไม่แจ้งให้ผู้มีส่วนได้เสียทราบ Onwubiko v. United States, 969 F. 2d 1392 (2d Cir. 1992) ถ้าไม่ปรากฏผู้มีส่วนได้เสียได้แจ้งการยึดทรัพย์สินดังกล่าวภายใน 21 วัน เจ้าหน้าที่ของรัฐจะออกประกาศว่ามีการริบทรัพย์สินนั้นแล้วและจะดำเนินการขายทอดตลาดหรือขายโดยวิธีอื่นต่อไป (19 U.S.C. 1609) ซึ่งการดำเนินการริบทรัพย์สินทางฝ่ายบริหารนั้นรัฐไม่มีหน้าที่นำสืบเหตุอันควรสงสัยแต่อย่างใด¹⁵ ถ้าปรากฏผู้มีส่วนได้เสียได้แจ้งการริบทรัพย์สินดังกล่าว ผู้มีส่วนได้เสียจะต้องยื่นคำร้องภายใน 20 วัน นับตั้งแต่วันประกาศแจ้งการยึด (Admiralty Rule (c) (6)) พร้อมกับวางเงินประกันไม่น้อยกว่า 5,000 เหรียญสหรัฐ หรือ 10% ของราคาทรัพย์สินแต่ต้องไม่น้อยกว่า 250 เหรียญสหรัฐ (21 C.F.R. 1316. 75 – 76 (1991)) ถ้าไม่มีเงินสามารถยื่นคำร้องโดยให้คำสาบานหรือคำรับรองต่อศาลว่าไม่สามารถจะหาเงินหลักประกันมาวางศาลได้เพื่อประกันว่าจะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของรัฐในการดำเนินคดีในศาลหากปรากฏว่าทรัพย์สินนั้นจะต้องถูกริบ เมื่อผู้มีส่วนได้เสียคัดค้านการยึดทรัพย์สินดังกล่าว เรื่องจะถูกส่งไปยังอัยการศาลชั้นต้นสหรัฐ (United States District Attorney) หากพนักงานอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าริบไม่ได้ก็ต้องเสนอความเห็นให้คืนทรัพย์สินไปยังผู้มีอำนาจสั่งคืน แต่ถ้าเห็นว่าจะต้องริบทรัพย์สินต้องนำคดีฟ้องต่อศาล เพื่อดำเนินการริบทรัพย์สินทางศาลต่อไป (19 U.S.C. 1604 and 1618)

2. การดำเนินการริบทรัพย์สินทางศาล การดำเนินการริบทรัพย์สินทางศาล (Judicial Forfeiture Proceeding) จะใช้กับการริบของสิ่งหาหมทรัพย์ทุกชนิดไม่ว่ามีมูลค่าเท่าใดหรือการริบทรัพย์สินซึ่งมีราคาเกินกว่า 500,000 เหรียญสหรัฐ และการริบทรัพย์สินทางฝ่ายบริหาร เมื่อผู้มีส่วนได้เสียได้แจ้งการยึดทรัพย์สิน จะต้องส่งเรื่องให้พนักงานอัยการฟ้องคดีริบทรัพย์สินต่อศาล (19 U.S.C. 1610) การดำเนินการริบทรัพย์สินทางศาล เจ้าหน้าที่รัฐบาลกลาง

¹⁵ Michael F. Alessio, "From exodus to embarrassment : civil forfeiture under the Drug Abuse Prevention and Control Act", SMU Law Review (January-February 1995) : 442

(United States Marshal) เป็นผู้ดำเนินการยึดทรัพย์สินตามที่ระบุไว้ในหมาย (warrant for arrest) ถ้าตามสภาพของทรัพย์สินไม่สามารถยึดได้จะปิดหมายไว้ที่ทรัพย์สิน ภายหลังจากยึดรัฐจะ ต้องประกาศแจ้งในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นซึ่งออกจำหน่ายในเขตศาลชั้นต้นที่ทำการยึด บุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่ถูกยึดจะต้องยื่นคำร้องภายใน 10 วัน ภายหลังจากที่ได้มีการยึดทรัพย์สิน และจะต้องยื่นคำคัดค้านภายใน 20 วัน หลังจากที่ได้ยื่นคำร้อง (Admiralty Rule c(6)) ถ้าผู้อ้าง สิทธิไม่ยื่นคำร้องคัดค้านเข้ามา การดำเนินการริบทรัพย์สินทางศาลจะเป็นกระบวนการฝ่าย เดียว (Default judgment) (Fed R. Civ P. 55 (b)) เมื่อผู้มีส่วนได้เสียยื่นคำร้องคัดค้านเข้ามาผู้ มีส่วนได้เสียเป็นผู้อ้างสิทธิ (Claimant) ในคดีดังกล่าวพนักงานอัยการเข้ามาดำเนินคดีริบทรัพย์สิน ในชั้นศาล

เขตอำนาจศาล

การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง จะต้องมีการยึดทรัพย์สิน และนำเข้ามา อยู่ในเขตอำนาจศาลที่มีเขตอำนาจเหนือทรัพย์สินก่อนจึงจะดำเนินการริบทรัพย์สิน กฎหมาย สหรัฐให้อำนาจพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งต่อศาลสหรัฐ (federal court) ที่มีเขตอำนาจศาลเหนือทรัพย์สิน (28 U.S.C. 1345, 1355) มาจากหลักในคดี Pennoyer v. Neff, 95 U.S. 714 (1877) ศาลวางหลักไว้ว่า กฎหมายของรัฐหนึ่งไม่มีผลบังคับ ใช้นอกอาณาเขตของรัฐนั้น อำนาจอธิปไตยแห่งรัฐในการกำหนดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์จะ กระทำได้ภายในอาณาเขตเท่านั้น

อำนาจของศาลในการดำเนินการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง อยู่ที่การ ควบคุมทรัพย์สิน กรณีถ้าทรัพย์สินนั้นเคลื่อนย้ายได้ เช่น ยานพาหนะ เงิน เครื่องเพชร หรือ ทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง เช่น ใบหุ้น พันธบัตร ปัญหาว่าศาลไหนมีอำนาจริบทรัพย์สิน

1. การยึดทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ได้ เช่น เงิน ยานพาหนะ เครื่องเรือน เป็นต้น ทรัพย์สินประเภทนี้จะต้องถูกยึดมาอยู่ภายใต้การควบคุมของศาล ศาลที่มีอำนาจในการริบทรัพย์สินที่ เคลื่อนย้ายได้ตามกฎหมายสหรัฐ ขึ้นอยู่กับสถานที่ที่ทรัพย์สินนั้นถูกยึดเป็นครั้งแรก

2. การยึดทรัพย์สินที่เคลื่อนย้ายไม่ได้ เช่น ที่ดิน อาคารบ้านเรือน เป็นต้น ศาลที่มีเขตอำนาจคือ ศาลที่มีทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ การนำเข้ามาอยู่ในความครอบครองของศาลได้โดยการปิดหมายไว้ในที่สำคัญที่เห็นได้ชัดในทรัพย์สินนั้น และมอบสำเนาให้กับผู้ครอบครองดูแลทรัพย์สิน การกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำเสมือนการนำเข้ามาและเป็นการแสดงการครอบครองของศาลต่อวัตถุนั้น มีผลทำให้วัตถุนั้นอยู่ในความควบคุมของศาล

3. ผลประโยชน์ที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Interests) เช่น ใบรับรองสินค้า ใบหุ้น พันธบัตร บัญชีเงินฝากธนาคาร เป็นต้น ซึ่งผลประโยชน์ที่จับต้องไม่ได้เหล่านี้จะมีเอกสารหลายฉบับ เอกสารเหล่านี้ทำให้เกิดปัญหาในการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง ปัญหาว่าศาลไหนจะมีอำนาจริบทรัพย์สินนั้นมีข้อพิจารณาดังนี้

3.1 ใบหุ้นและพันธบัตร ศาลที่มีอำนาจคือศาลในพื้นที่ที่เป็นสถานที่พบใบหุ้นหรือพันธบัตร¹⁶

3.2 เอกสารการเงิน (Negotiable Instrument) หมายถึง เอกสารที่ระบุเกี่ยวกับสัญญาจ่ายเงินโดยไม่มีเงื่อนไข ซึ่งสามารถโอนได้โดยกาลสลักหลังและส่งมอบศาลที่พบเอกสารการเงินนั้นมีอำนาจ¹⁷

3.3 ยอดบัญชี (Accounts) ถ้าเอกสารนั้นไม่มีข้อผูกมัด ศาลในเขตที่พบตัวลูกหนี้มีอำนาจในการริบทรัพย์สิน¹⁸ เช่น สมุดฝากเงินธนาคารเป็นข้อผูกมัดธนาคารในการจ่ายเงินและดอกเบี้ยให้กับผู้ฝากเท่านั้น ไม่สามารถโอนเงินให้ผู้อื่นโดยการส่งมอบสมุดแก่กัน ถ้าสมุดเงินฝากถูกยึดใน ฟลอริดา แต่ธนาคารตั้งอยู่ในนิวยอร์ก ศาลชั้นต้นที่มีเขตอำนาจศาลเหนือธนาคารที่นิวยอร์กมีอำนาจในการริบทรัพย์สินในบัญชีนั้น

คำฟ้อง

การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง เป็นกระบวนการพิจารณาคดีต่อทรัพย์สินจะต้องฟ้องริบทรัพย์สินโดยตรง การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางศาลเริ่มต้นเมื่อ

¹⁶ Gveranty Trust Co., v. Fentreso , 61 F. 2d 329 (7 Cir. 1932)

¹⁷ Pelham v. Rose , 9 Wall , 103 , 109 Ed. 602 (1870)

¹⁸ Harris v. Balk 25 S. Ct 625 (1905)

พนักงานอัยการยื่นคำฟ้อง (complaint) การบรรยายคำฟ้องริบทรัพย์สินนั้น The Supplemental Rule for Certain Admiralty and Maritime Claims (2) บัญญัติว่าคำฟ้องจะต้องประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การสาบานว่าเนื้อหาตามคำฟ้องเป็นความจริง สาบานโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ
2. บรรยายรายละเอียดของทรัพย์สินที่จะถูกยึด และสถานที่ตั้งของทรัพย์สิน
3. บรรยายว่าทรัพย์สินได้ถูกยึดแล้ว หรือจะถูกยึดในไม่ช้าภายในเขตอำนาจของศาล เพื่อแสดงว่าทรัพย์สินนั้นอยู่ในอำนาจศาลหรืออยู่ในระหว่างการดำเนินคดี
4. การยึดทรัพย์เกิดขึ้นบนพื้นดิน หรือในน่านน้ำ หรือนอกประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อแสดงว่าคดีจะต้องดำเนินภายใต้อำนาจของศาลใด
5. บรรยายว่ากระทำความผิดตามมาตราไหนที่ทำให้ต้องถูกริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง ต้องบรรยายข้อเท็จจริงพอสมควร เช่น ฟ้องว่ามีความผิดตาม 21 U.S.C. 881 (a) (6) ต้องบรรยายว่า “เมื่อประมาณวันที่ 10 พ.ศ. 2529 ที่ Denver, Colorado มีการกล่าวหาว่า Mr. John Jones ได้ใช้เงินตราสหรัฐอเมริกาจำนวน 50,000 \$ ในการแลกเปลี่ยนวัตถุในควบคุมเป็นการละเมิดมาตรา 21 U.S.C. 841 (a) (1) และ 881 (a) (6)

ผู้อ้างสิทธิ์

เมื่อผู้อ้างสิทธิ์รู้ว่าการยึดทรัพย์สินจะต้องยื่นคำร้องคัดค้านการริบทรัพย์สิน ซึ่ง The Supplemental Rule for Certain Admiralty and Maritime Claims (6) บัญญัติว่า ผู้อ้างสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ถูกฟ้องริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง จะต้องยื่นคำร้อง ภายใน 10 วัน หลังจากมีการดำเนินการหรือภายในเวลาที่ศาลกำหนด และต้องยื่นคำให้การ ภายใน 20 วัน ภายหลังจากยื่นคำร้อง จะต้องมีการสาบานตามเนื้อหาของคำร้องและต้องแสดงว่าผู้อ้างสิทธิ์เป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สิน สิทธิในการโต้แย้งการดำเนินคดี ถ้าผู้อ้างสิทธิ์กระทำแทนบุคคลอื่นในฐานะตัวแทน ผู้เช่า จะต้องแสดงว่ามีการมอบอำนาจให้ยื่นคำร้อง

บุคคลผู้มีส่วนได้เสียที่จะยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อคัดค้านการริบ ทรัพย์สิน จะต้อง พิสูจน์ก่อนว่าตนอยู่ในฐานะผู้อ้างสิทธิ์ ผู้อ้างสิทธิ์หมายถึงบุคคลประเภทใดบ้างขึ้นอยู่กับ กฎหมายในแต่ละฉบับที่จะกำหนดไว้ว่าบุคคลใดบ้างที่อยู่ในฐานะผู้อ้างสิทธิ์ เช่น เจ้าของทรัพย์สิน ผู้ทรงสิทธิยึดเหนี่ยว ผู้ซื้อทรัพย์สินมาโดยสุจริต เป็นต้น ผู้อ้างสิทธิ์ที่กล่าวอ้างว่าตนเป็นเจ้าของ ทรัพย์สิน เป็นผู้ทรงสิทธิยึดเหนี่ยว เป็นผู้ซื้อทรัพย์สินมาโดยสุจริต ในทรัพย์สินที่ถูกยึดโดย ชอบด้วยกฎหมายจะต้องกล่าวถ้อยคำภายใต้คำสาบาน ในคำให้การผู้อ้างสิทธิ์จะต้องแสดงสิทธิ์ ในความเป็นเจ้าของ ผู้ทรงสิทธิยึดเหนี่ยว ผู้ซื้อทรัพย์สินมาโดยสุจริต

ผู้อ้างสิทธิ์ในฐานะเจ้าของทรัพย์สิน จะมีอำนาจต่อผู้คดีได้ก็ต่อเมื่อเป็นผู้มี กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินโดยชอบด้วยกฎหมาย ต้องมีการครอบครอง (dominion) และควบคุม (control) เหนือทรัพย์สินนั้น คดี United States v. Liscum Drive¹⁹ ศาลวินิจฉัยว่า ถ้าผู้อ้างสิทธิ์ เป็นเพียงผู้ครอบครอง หรือควบคุมเหนือทรัพย์สินไม่มีสิทธิต่อผู้คดีในการริบทรัพย์สินด้วย กระบวนการทางแพ่ง

ในการต่อผู้คดีเพื่อริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง ผู้อ้างสิทธิ์จะต้องพิสูจน์ ว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ผู้ทรงสิทธิยึดเหนี่ยว ผู้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริต เพื่อแสดงให้เห็นว่ามี สิทธิยื่นคำร้องคัดค้าน ถ้าผู้อ้างสิทธิ์พิสูจน์ ศาลจะไม่พิจารณาข้อต่อผู้อื่น ๆ ของผู้อ้างสิทธิ์

ข้อต่อผู้ของผู้อ้างสิทธิ์

ในการยื่นคำร้องคัดค้านการดำเนินการริบทรัพย์สิน ผู้อ้างสิทธิ์จะยกข้อต่อผู้ใน เหตุต่าง ๆ เช่น ไม่มีเหตุอันควรสงสัย เป็นเจ้าของผู้สุจริต ฟ้องซ้ำ ปรับเกินสมควร เป็นต้น ศาล จะพิจารณาข้อต่อผู้ต่างๆ ภายหลังที่ผู้อ้างสิทธิ์พิสูจน์แสดงให้เห็นว่าอยู่ในฐานะผู้อ้างสิทธิ์ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ศาลจึงจะพิจารณาถึงข้อต่อผู้ต่าง ๆ ที่ยกเป็นข้ออ้างว่าเหตุใดทรัพย์สิน ของผู้อ้างสิทธิ์จึงไม่สมควรถูกริบ

¹⁹ 866 F. 2d. 213 , 217 (6th Cir. 1988)

1. เจ้าของผู้สุจริต หลักเรื่องการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยโบราณศาลวางหลักไว้ว่า ความสุจริตของบุคคลที่สามไม่เป็นข้อต่อสู้มิให้มีการริบทรัพย์สินของตน ศาลสูงสุดได้ยืนยันหลักนี้ใน คดี Calero – Toledo v. Pearson Yacht leasing ข้อเท็จจริงในคดีมีว่า บริษัทเรือยอร์ช Pearson เป็นบริษัทให้เช่าเรือยอร์ชในสหรัฐอเมริกาและเปอร์โตริโก ได้ให้ชาวเปอร์โตริโก 2 คน เช่าเรือยอร์ชในราคา 19,800 \$ ในสัญญาเช่าข้อหนึ่งระบุว่าห้ามนำเรือยอร์ชไปใช้ในทางที่ผิดกฎหมาย ต่อมาเจ้าหน้าที่เปอร์โตริโกยึดเรือจากผู้เช่า เพราะพบกัญชา 1 มวนบนเรือ คดีนี้ผู้อ้างสิทธิ์ยกข้อต่อสู้ว่าเป็นเจ้าของผู้สุจริต ศาลวินิจฉัยว่าผู้อ้างสิทธิ์มีภาระที่จะพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า ผู้อ้างสิทธิ์ไม่ได้รู้เห็นและให้ความยินยอมด้วย และมีภาระที่จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า ได้กระทำทุกวิถีทางเพื่อป้องกันการนำทรัพย์สินไปใช้ในทางที่ผิดกฎหมาย ศาลพิพากษาให้ริบเรือยอร์ชโดยยืนยันว่าการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งสามารถนำไปใช้กับเจ้าของผู้สุจริตเรื่องกัญชา

คดี U.S. v. One 1976 Buick skylark 2 – door Coupe²⁰ รถยนต์ในบ้านสมาชิกในครอบครัวอาจนำไปใช้เพื่อการใดก็ได้ เมื่อรู้ว่าสมาชิกในครอบครัวยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด การไม่ห้ามปรามหรือจำกัดการใช้รถยนต์ให้ชัดเจนจึงไม่เพียงพอที่จะอ้างความสุจริตของตนขึ้นได้

คดี U.S. v. One Rockwell Intern., Commander 690 C/840²¹ เจ้าของเครื่องบินไม่ทราบว่าผู้เช่าจะใช้เครื่องบินของตนขนยาเสพติด แต่ในการเช่าเพื่อธุรกิจส่วนตัวในบริเวณที่มีการลักลอบขนยาเสพติดอยู่เสมอ ๆ นั้น การที่เจ้าของเครื่องบินมิได้ทำอย่างใดในการให้เช่าเพื่อป้องกันการใช้โดยมิชอบด้วยกฎหมาย เครื่องบินดังกล่าวอยู่ในข่ายต้องริบ

การรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิด นอกจากมีขอบเขตกว้างขวางแล้ว ผู้อ้างสิทธิ์มีภาระในการพิสูจน์ว่า มิได้รู้เห็นหรือยินยอมในการกระทำนั้นด้วย ศาลได้วินิจฉัยภาระการพิสูจน์ของผู้อ้างสิทธิ์ไว้ต่างกัน

²⁰ 453 F. Supp. 639 (1978)

²¹ 594 F. Supp. 133 (1984)

ฝ่ายแรกเห็นว่าการตีความต้องตีความตามลายลักษณ์อักษร ผู้อ้างสิทธิ์มีสิทธิ พิสูจน์ความไม่รู้เห็น หรือความไม่ยินยอมอย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าผู้อ้างสิทธิ์พิสูจน์ไม่ได้ว่าไม่ได้รู้ เห็นศาลต้องให้โอกาสผู้อ้างสิทธิ์พิสูจน์ว่าไม่ได้ให้ความยินยอม คดี United States v. 171 – 02 Liberty Avenue²² ผู้อ้างสิทธิ์ซึ่งเป็นเจ้าของอพาร์ทเมนท์ที่รู้ว่าการขายยาเสพติดบนอพาร์ทเมนท์แต่ไม่ได้ให้ความยินยอม มีสิทธิ์ที่จะพิสูจน์ว่าไม่ได้ให้ความยินยอม แม้ว่าผู้อ้างสิทธิ์จะรู้ว่า มีการขายยาเสพติดเกิดขึ้น

ฝ่ายที่สองเห็นว่า ผู้อ้างสิทธิ์ในทรัพย์สินมีภาระในการพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าไม่ได้รู้ เห็นหรือไม่ได้ยินยอมด้วย และจะต้องพิสูจน์ด้วยว่าได้กระทำทุกวิถีทางเพื่อป้องกันการกระทำ ความผิด คดี United States v. Certain Real Property known as 890 Noyac Rd., 739 F. Supp 111, 114 (E.N.D.Y. 1990) ศาลวินิจฉัยว่า ข้อต่อสู้ว่าเป็นเจ้าของผู้สุจริตจะตกไปถ้าผู้มี ส่วนได้เสียไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเขาไม่ได้มีส่วนรู้เห็นในการกระทำ ความผิด ไม่ได้ให้ความยินยอม และไม่มีส่วนรู้เห็นเป็นใจในการกระทำ ความผิด

ไม่ว่าผู้อ้างสิทธิ์จะต้องพิสูจน์ความไม่รู้หรือความยินยอมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือ ทั้งสองอย่าง ศาลจะพิจารณาข้อเท็จจริงทั้งโดยตรงและโดยอ้อมที่จะนำมาวินิจฉัยว่า ผู้อ้างสิทธิ์ ไม่รู้หรือไม่ได้ยินยอมด้วยหรือไม่ คดี United States v. One Single Family Residence Located at 6960 Miraflores Ave ข้อเท็จจริงมีว่า Iglesias เป็นผู้มีอาชีพขนส่งยาเสพติดใน ระหว่างปี 1980 – 1985 มีรายได้ประมาณ 100 ล้านเหรียญ ในปี 1983 Iglesias ได้ซื้อบ้านที่ Miraflores Ave ปี 1987 Internal Revenue Service ได้สอบสวน เมื่อ Iglesias ทราบข่าวจึงได้ ติดต่อหาผู้ซื้อบ้าน แต่ Iglesias กลัวว่าจะขายบ้านไม่ได้จึงไปติดต่อขอกู้ยืมเงินจาก Republic National Bank กู้เงินจำนวน 800,000 เหรียญ และโอนเงินดังกล่าวไปเข้าบัญชีที่สวิสเซอร์แลนด์ โดย Iglesias ได้นำตัวเงินมาค้ำประกันทรัพย์สินไว้ ถ้าตัวเงินนั้นขึ้นเงินไม่ได้ Republic National Bank มีสิทธิ์ยึดบ้านได้ ต่อมารัฐบาลได้ยึดทรัพย์สินของ Iglesias เพื่อริบ

²² 710 F. Supp. 46 (E.D.N.Y.1989)

ทรัพย์สิน Republic National Bank อ้างว่าตนเป็นเจ้าของผู้สุจริตไม่รู้ถึงที่มาของเงินของ Iglesias จึงมีสิทธิ์ในเงินจำนวน 800,000 เหรียญ ศาลยกคำร้องคัดค้านวินิจฉัยว่า การกู้ยืมนี้ไม่อาจชี้ให้เห็นว่าเป็นเจ้าของผู้สุจริต

ข้อเท็จจริงที่ศาลนำมาพิจารณาคดีมีทั้งพฤติการณ์แวดล้อม และข้อเท็จจริงโดยตรง

1. ผู้ให้ยืมไม่ได้สอบถามถึงจุดประสงค์ของการยืม
2. ประธานของ Republic National Bank เกี่ยวข้องกับการนี้
3. ผู้ให้ยืมได้ให้กู้ยืมโดยเร็วผิดจากปกติประเพณี
4. ผู้ให้ยืมไม่อาจแสดงเอกสารถึงการให้สัตยาบันของเงินกู้ ถึงแม้ว่าเอกสารจะแสดงว่า คณะกรรมการรู้ถึงเงินกู้

5. ผู้ให้ยืมโอนจำนวนเงินกู้ไปยังบัญชีของผู้กู้ยืมมาที่ธนาคารสวิส

คดี United States v. Bal Harbour ข้อเท็จจริงมีว่า ในระหว่างปี 1970 และ 1980 Randy Fink ทำธุรกิจค้ายาเสพติด ปี 1984 Fink ซื้อคอนโดมิเนียมราคา 200,000 เหรียญ โดยถอนเงิน Bank of Credit and Finance สาขา Cayman Islands ปี 1985 ได้กู้เงิน 38,000 เหรียญจาก Pan American Bank โดยใช้คอนโดมิเนียมเป็นประกัน ในปีเดียวกันศาลพิพากษาว่า Fink เป็นผู้นำเข้าและจำหน่ายกัญชา ถูกยึดคอนโดมิเนียม Pan American Bank ยื่นคำร้องขอคืนทรัพย์สินจำนวน 38,000 เหรียญ ศาลอนุญาต โดยวินิจฉัยว่าเป็นเจ้าของผู้มีส่วนได้เสียโดยสุจริตในทรัพย์สินที่ถูกริบ Pan American Bank ไม่รู้ถึงการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

คดีนี้ศาลนำข้อเท็จจริงต่าง ๆ มาประกอบในการวินิจฉัย คือ

1. ธนาคารนั้นเป็นธนาคารแห่งชาติประกอบธุรกิจใน Miami
2. ผู้กู้ยืมนั้นมีความสัมพันธ์กับธนาคารมานาน 18 ปี
3. ผู้กู้ยืมและครอบครัวรู้จักกับเจ้าหน้าที่ของธนาคารเป็นอย่างดี
4. เจ้าหน้าที่ธนาคารได้ตรวจสอบแล้วว่าไม่มีปัญหาทางกฎหมาย ธุรกิจที่ต้องสงสัย หรือประวัติอันผิดปกติใด ๆ ของผู้นั้นที่เกี่ยวกับธนาคาร

5. เมื่อยื่นคำร้องขอกู้ยืมเงิน 38,000 เหรียญ ได้มีการตรวจสอบแล้วว่า ผู้ยื่นเป็น เจ้าของบัญชี และได้มีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินว่าพอเพียงที่จะประกันเงินกู้

6. ในเวลา 2 ปี ก่อนหน้าที่จะมีการขอกู้ยืมเงิน ผู้กู้ยืมได้ฝากเงิน 60,000 เหรียญ และ 90,000 เหรียญ กับธนาคารซึ่งได้มาจากการขายหุ้น

7. ผู้กู้ยืมได้เอาเงินกู้จำนวน 7,000 เหรียญ และจ่ายคืนตามปกติโดยไม่ขัดช้า หรือมีปัญหา

8. และธนาคารได้บันทึกเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินนั้นไว้อย่างถูกต้อง

การพิสูจน์ความไม่รู้หรือความไม่ยินยอม ศาลจะพิจารณาข้อเท็จจริงต่าง ๆ ทั้งที่เป็นพยานโดยตรงและพยานแวดล้อม แต่ผู้อ้างสิทธิ์จะพิสูจน์ความไม่รู้หรือความไม่ยินยอมได้นั้น จะต้องมีการบัญญัติไว้โดยเฉพาะ เพราะตามหลักของการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง ความสุจริตของบุคคลที่สามไม่เป็นข้อต่อสู้มิให้มีการริบทรัพย์สินของตน

2. ฟ้องซ้ำ

หลักกฎหมายเรื่องฟ้องซ้ำ (double jeopardy) รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 5 บัญญัติว่า “บุคคลจะต้องไม่อยู่ภายใต้การเสี่ยงภัยต่อชีวิตและร่างกายถึงสองครั้งในความผิดครั้งเดียวกัน”

หลักฟ้องซ้ำคุ้มครองจำเลย 3 กรณีคือ

1. คุ้มครองไม่ให้มีการฟ้องซ้ำ หรือพิจารณาพิพากษาซ้ำในความผิดเดียวกันหลังจากที่ศาลพิพากษายกฟ้องแล้ว

2. คุ้มครองไม่ให้มีการฟ้องซ้ำ หรือพิจารณาซ้ำในความผิดเดียวกันหลังจากศาลพิพากษาลงโทษแล้ว

3. คุ้มครองไม่ให้มีการลงโทษแบบทวีคูณ(Multiple – punishment)ในความผิดเดียวกัน²³

²³ กิตติพงษ์ ศิริโรจน์, “ฟ้องซ้ำในคดีอาญา” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ ภาควิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 39-40

หลักกฎหมายเรื่องฟ้องซ้ำ ในประเทศสหรัฐอเมริกาใช้เฉพาะในคดีอาญาเท่านั้น ปัญหาเรื่องฟ้องซ้ำจะเกิดขึ้นเมื่อมีการฟ้องริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา และกระบวนการทางแพ่งจากการกระทำความผิดครั้งเดียวกัน ไม่ว่าจะการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา ศาลจะยกฟ้องหรือศาลพิพากษาริบทรัพย์สิน ผู้อ้างสิทธิ์จะยกข้อต่อสู้เรื่องฟ้องซ้ำตามรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 5 ปัญหาว่าเมื่อมีการฟ้องริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง และริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญาเป็นฟ้องซ้ำหรือไม่ ศาลไม่ได้วินิจฉัยในแนวเดียวกัน เนื่องจากความคิดเห็นแตกต่างกันว่าการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งเป็นกฎหมายแพ่งหรือกฎหมายอาญา คดี *United States v. Ward*²⁴ ศาลวินิจฉัยว่า ถ้ารัฐสภามีเจตนาที่จะบัญญัติกฎหมายเป็นการชดเชยในทางแพ่ง ศาลจะไม่นำหลักเกณฑ์เรื่องฟ้องซ้ำมาใช้

คดี *One Lot Emerald Cut Stones v. United States*²⁵ ศาลวินิจฉัยว่าบทบัญญัติเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน มีวัตถุประสงค์เป็นการเยียวยา สำหรับค่าเสียหายกำหนดให้เพื่อเป็นการชดเชยให้รัฐบาลสำหรับค่าใช้จ่ายในการสืบสวน และบังคับใช้กฎหมาย แม้ศาลจะยกฟ้องในคดีอาญา ไม่ต้องห้ามที่จะฟ้องริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง เพราะการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งไม่ใช่การลงโทษทางอาญา

คดี *United States v. One Assortment of 89 Firearms* ศาลวินิจฉัยว่าบทบัญญัติเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน รัฐสภามีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการเยียวยาในทางแพ่งมากกว่าการลงโทษทางอาญา และโดยโครงสร้างแล้วไม่ใช่เป็นการลงโทษ แม้ผลที่ได้รับจะขัดต่อจุดมุ่งหมายของรัฐสภา การฟ้องริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งภายหลังศาลยกฟ้องในคดีอาญาไม่ถือว่าเป็นการฟ้องซ้ำ เพราะการยกฟ้องในทางอาญาเป็นการพิสูจน์โดยปราศจากเหตุอันควรสงสัยว่า

²⁴ 488 U.S. 242 (1980)

²⁵ 409 U.S. 232 (1972)

บุคคลมีความผิดหรือบริสุทธิ์ แต่การฟ้องริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งใช้หลักการซึ่งนำนักพยานหลักฐานพิสูจน์เพื่อแสดงให้เห็นว่าบุคคลนั้นเกี่ยวข้องกับธุรกิจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และวินิจฉัยว่าการฟ้องซ้ำใช้กับการดำเนินกระบวนการทางอาญาหรือใช้กับพระราชพระบัญญัติ ซึ่งเป็นการลงโทษทางอาญาเท่านั้น

คดี Coffey v. United States ศาลวินิจฉัยว่า เมื่อศาลยกฟ้องในคดีอาญาห้ามมิให้ฟ้องริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง ถือว่าเป็นการฟ้องซ้ำ

3. ปรับเกินสมควร

รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 8 บัญญัติว่า ในคดีอาญาจะเรียกหลักประกันหรือปรับเกินสมควรไม่ได้ และจะลงโทษจำเลยอย่างโหดร้ายทารุณ (cruel and unusual punishment) มิได้

ผู้อ้างสิทธิ์จะยกข้อต่อสู้เรื่องปรับเกินสมควรเมื่อเป็นการฟ้องริบทรัพย์สินที่ใช้หรือมิไว้เพื่อใช้อำนวยความสะดวกแก่ผู้กระทำความผิด เช่น คอนโดมิเนียมถูกริบเพราะค้นพบว่ามีโคเคน 3 กรัม หรือเรือยอร์ชถูกริบเมื่อค้นพบว่ามีกัญชา 1 มวน ผู้อ้างสิทธิ์จะอ้างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 8 มาเป็นข้อต่อสู้ว่าการริบทรัพย์สินไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิดเป็นการลงโทษที่รุนแรงเป็นการละเมิดหลักตามรัฐธรรมนูญ ศาลส่วนใหญ่ตัดสินว่ารัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 8 ไม่นำมาใช้กับการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง เพราะรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 8 ใช้ในคดีอาญาเท่านั้น

แต่ในปี 1993 ศาลสูงสุดได้วินิจฉัยในคดี Austin v. United States²⁶ โดยนำรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 8 มาใช้เฉพาะเรื่องปรับเกินสมควร ข้อเท็จจริงในคดีมีว่าชายได้เข้าไปทำการล่อซื้อโคเคนที่ร้านค้า ชายไปเอาโคเคนจากบ้านเคลื่อนที่ ต่อมาชายได้แสดงตัวเป็นเจ้าของที่ขอทำการตรวจค้น ผลการตรวจค้นพบกัญชา ปืน ผู้ชายถูกฟ้องดำเนินคดีทางอาญา ศาลพิพากษาจำคุก ต่อมารัฐบาลมาฟ้องริบร้านค้าและบ้านเคลื่อนที่ด้วยกระบวนการ

²⁶ 113 S. Ct. 2801, 2804 (1993)

ทางแพ่ง ผู้อ้างสิทธิ์ยกข้อต่อสู้ตามรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 8 ศาลวินิจฉัยว่ารัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 8 ไม่ได้บัญญัติไว้โดยกำหนดว่าให้นำมาใช้เฉพาะคดีอาญาเท่านั้น การริบบ้านซึ่งเป็นอสังหาริมทรัพย์ที่ผู้ขายยาเสพติดใช้อำนวยความสะดวกในการกระทำความผิด เป็นการลงโทษ ในคดีนี้ได้วินิจฉัยไว้ว่า การกำหนดการลงโทษโดยการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งต้องจำกัดตามรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 8 เฉพาะเรื่องปรับเกินสมควร

ภาระการพิสูจน์

ภาระการพิสูจน์ในเรื่องการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง มาตรา 19 U.S.C. 1651 บัญญัติว่า “ในคำร้องหรือการดำเนินคดีเพื่อริบทรัพย์สิน ภาระการพิสูจน์จะตกแก่บุคคลที่มาเรียกรื้อทรัพย์สินคืน แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่แสดงเหตุอันควรสงสัยเพื่อเริ่มคดีก่อน”

หลักในเรื่องการผลักภาระการพิสูจน์ (shifting the burden of proof) ซึ่งนำมาใช้กับการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งครั้งแรกในกฎหมาย Navigation Act ของอังกฤษ เหตุที่ผลักภาระการพิสูจน์ให้กับเจ้าของเรือ เพราะก่อนหน้านั้นรัฐจะต้องพิสูจน์ว่าเจ้าของเรือเป็นผู้กระทำความผิดแต่มีความยุ่งยาก เพราะเจ้าของเรือเป็นชาวต่างชาติไม่ได้เข้ามาอยู่ในเขตอำนาจศาลอังกฤษ รัฐสภาจึงแก้ปัญหาดังกล่าวโดยผลักภาระการพิสูจน์ให้ตกแก่เจ้าของเรือ²⁷ และสหรัฐอเมริกานำมาใช้ในกฎหมายศุลกากรเป็นครั้งแรก ต่อมากลายเป็นส่วนหนึ่งของหลักเกณฑ์การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง เหตุผลที่กำหนดให้ภาระการพิสูจน์ตกแก่ผู้ถูกกล่าวหาเพราะ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวม เพื่อลงโทษบุคคลที่ได้ใช้ทรัพย์สินกระทำความผิดอาญา และเป็นภาระการพิสูจน์ที่ถูกใช้กระทำผิดกฎหมาย²⁸ เพื่อขจัดความไม่ยุติธรรมที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินคดี เพราะคู่ความฝ่ายหนึ่งมีความได้เปรียบอย่างมากในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงข้อใดข้อหนึ่ง หมายความว่า คู่ความฝ่ายหนึ่งมีความสะดวกในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงเพราะข้อเท็จจริงนั้นอยู่ในความรู้เห็นของฝ่ายนั้น

²⁷ Jame R. Maxeiner , Cornell Law Review Vol. 62 (August 1977) : 774-776.

²⁸ Peter Petrou, “Due Process implication of Shifting the burden of proof in forfeiture proceeding arising out of illegal drug transaction” , Duke Law Journal 4 (September 1984) 832

การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง เริ่มต้นโดยการยึดทรัพย์สิน การยึดทรัพย์สินด้วยเหตุอันควรสงสัย รัฐมีภาระในการแสดงเหตุอันควรสงสัย (Probable Cause) เพื่อให้ลูกขุนเชื่อว่าทรัพย์สินนั้นถูกนำไปใช้อย่างผิดกฎหมาย หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดกฎหมายสามารถริบได้ การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งไม่ต้องพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัย ปัญหาว่ารัฐจะต้องพิสูจน์เหตุอันควรสงสัยระดับไหน

คดี United States v. 28 Emery St.²⁹ ศาลอธิบายเกี่ยวกับภาระการพิสูจน์เหตุอันควรสงสัยว่า “รัฐเพียงแต่แสดงให้เห็นถึงเหตุอันเชื่อว่าทรัพย์สินนั้นถูกนำไปใช้โดยมีวัตถุประสงค์ผิดกฎหมาย เหตุอันควรสงสัยสำหรับการริบทรัพย์สินต้องการเพียงบนพื้นฐานของเหตุผลที่เชื่อว่าทรัพย์สินนั้นมีความผิดสนับสนุนน้อยกว่ากรณีมีมูลฟ้องคดี (Prima Facie Case) แต่ต้องมากกว่าเพียงแค่ข้อสงสัย ทรัพย์สินนั้นจะถูกริบ ถ้าหากรัฐจะแสดงได้ดังนี้ ภาระการพิสูจน์จะตกแก่ผู้อ้างสิทธิ์ซึ่งจะต้องพิสูจน์ให้เห็นอย่างมีเหตุผลว่า ทรัพย์สินไม่ได้ถูกนำไปใช้อย่างผิดกฎหมาย”

คดี United States v. 4492 S. Livonia Rd.³⁰ ศาลอธิบายว่า “มีเหตุอันสมควร (reasonable ground) มีระดับเหนือกว่าความสงสัยตามธรรมดาที่จะเชื่อว่าทรัพย์สินนั้นจะถูกริบ”

คดี United States v. 3639 2nd³¹ ศาลอธิบายว่า “ มีเหตุอันสมควรที่จะเชื่อว่าทรัพย์สินนั้นมีความผิด ในการพิสูจน์มาตรฐานการพิสูจน์น้อยกว่าคดีมีมูลแต่มากกว่าความสงสัยตามธรรมดา”

เมื่อรัฐแสดงผลอันควรสงสัย ผู้อ้างสิทธิ์มีภาระการพิสูจน์เพื่อแสดงให้เห็นว่าทรัพย์สินไม่ได้นำไปใช้ในการกระทำผิด หรือเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดกฎหมาย ผู้อ้างสิทธิ์มีหน้าที่นำพยานหลักฐานต่าง ๆ มาสืบให้ศาลเห็นว่าทรัพย์สินนั้นไม่ได้ใช้หรือ

²⁹ 914 F. 2d 1,3 (1st Cir. 1990)

³⁰ 889 F. 2d 1258,1267 (2d Cir. 1989)

³¹ 869 F. 2d 1093,1095 (8th Cir. 1989)

เกี่ยวข้องกับกระทำความผิด หรือผู้อ้างสิทธิ์ไม่ได้รู้เห็น หรือไม่ยินยอมด้วย ถ้าพยานหลักฐานที่ผู้อ้างสิทธิ์นำมาสืบมีน้ำหนักน้อยกว่าพยานหลักฐานของพนักงานอัยการโจทก์ ทรัพย์สินนั้นจะถูกริบ

การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง หน้าที่นำสืบตกอยู่กับผู้อ้างสิทธิ์ต่างจากการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา มาตรฐานเช่นนี้ทำให้การพิสูจน์ยากขึ้น เพราะผู้อ้างสิทธิ์ต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ว่าทรัพย์สินนั้นไม่ได้ใช้หรือเกี่ยวข้องกับกระทำความผิด หรือผู้อ้างสิทธิ์ไม่ได้รู้เห็นหรือไม่ยินยอมด้วย

การรับฟังพยานบอกเล่า

ตามหลักกฎหมายลักษณะพยาน (The Federal Rules of Evidence) ศาลจะไม่รับฟังพยานบอกเล่า เว้นแต่พยานบอกเล่าเข้าหลักเกณฑ์ซึ่งเป็นข้อยกเว้นที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่น คำรับสารภาพของคู่ความหรือผู้แทน คำให้การของผู้ร่วมกระทำความผิด แต่การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งรับฟังพยานบอกเล่า (hearsay) การพิสูจน์เหตุอันควรสงสัย เจ้าหน้าที่ของรัฐอาจนำพยานโดยตรง พยานแวดล้อม และพยานบอกเล่ามาแสดงเพื่อพิสูจน์เหตุอันควรสงสัยได้ แต่ผู้อ้างสิทธิ์จะนำสืบพยานบอกเล่าเพื่อหักล้างพยานหลักฐานของพนักงานอัยการของรัฐไม่ได้ คดี United States v. 6109 Grubb Rd.³² ศาลวินิจฉัยว่า พยานบอกเล่าศาลรับฟังในประเด็นเหตุอันควรสงสัยเท่านั้น จะไม่นำมาพิจารณาข้อเท็จจริงในคดีว่าผู้อ้างสิทธิ์เป็นเจ้าของทรัพย์สินผู้สูจริต คดี United States v. One 1968 Piper Navaho Twin Engine Aircraft³³ ศาลวินิจฉัยว่า ผู้อ้างสิทธิ์มีภาระในการพิสูจน์โดยใช้หลักเกณฑ์ตามกฎหมายลักษณะพยาน แต่ศาลรับฟังพยานบอกเล่าเพื่อพิสูจน์เหตุอันควรสงสัย

การขอคืนทรัพย์สินที่ถูกริบต่อฝ่ายบริหาร (Administrative Relief From Forfeiture)

³² 886 F.2d 618 (3d Cir. 1989)

³³ 594 F. 2d 1040,1042 (5th Cir. 1979)

หลักการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง ภายใต้ระบบกฎหมายของสหรัฐอเมริกา มีผลกระทบต่อบุคคลที่สามผู้สุจริต เพื่อช่วยแก้ปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง นับตั้งแต่ปี 1790 มีบัญญัติว่าด้วยการขอคืนทรัพย์สินที่ถูกริบต่อฝ่ายบริหาร บัญญัติไว้ในกฎหมายศุลกากร ให้อำนาจรัฐมนตรีการคลังยกเลิกการริบทรัพย์สินได้ในกรณีที่เห็นว่า การริบทรัพย์สินนั้นไม่ได้เกิดจากเจตนาของเจ้าของทรัพย์สินที่ขอลงโทษทรัพย์สินของบุคคลอื่นหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ในกรณีการฝ่าฝืนกฎหมาย เกิดขึ้นโดยปราศจากความประมาทเลินเล่อ (willful negligence) หรือเจตนาที่จะกระทำความผิด ผู้อ้างสิทธิ์อาจยื่นคำร้องขอยกเลิกการริบทรัพย์สิน (Remission) หรือการขอบรรเทาการริบทรัพย์สิน (Mitigation) เพื่อขอผ่อนผันการริบทรัพย์สินต่อฝ่ายบริหาร ตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาให้อำนาจประธานาธิบดี และเจ้าหน้าที่บางตำแหน่งในคณะรัฐมนตรี เช่น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ และอธิบดีกรมอัยการ เป็นต้น เป็นผู้มียกเลิกการริบทรัพย์สินต่อการกระทำความผิดอาญาต่อสหรัฐ การยกเลิกการริบทรัพย์สินตามกฎหมายสหรัฐ เป็นอำนาจของประธานาธิบดีและเจ้าหน้าที่คณะรัฐมนตรีฝ่ายบริหาร เท่านั้น³⁴

เมื่อผู้อ้างสิทธิ์ได้รับหมายแจ้งการยึดทรัพย์สิน ผู้อ้างสิทธิ์อาจจะเลือกดำเนินการกระบวนการทางศาล หรือยื่นคำร้องขอคืนทรัพย์สินจากฝ่ายบริหารอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างพร้อมกัน³⁵ การยื่นคำร้องขอคืนทรัพย์สินมีจุดประสงค์ 2 ประการ คือ ใช้เพื่อถามและทักท้วงการดำเนินการยึดทรัพย์ และเพื่อขอยกเลิกการริบทรัพย์สินหรือขอบรรเทาการริบทรัพย์สินภายใต้กฎหมายศุลกากร คำร้องที่ยื่นอาจได้รับการพิจารณาให้มีการยกเลิกการริบทรัพย์สินได้ หากเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจพิจารณาเห็นว่าเหตุผลอันสมควรให้มีการยกเลิกการริบทรัพย์สินหรือการยึดทรัพย์สินนั้นทำไปโดยไม่ถูกต้อง คำร้องที่ยื่นต่อฝ่ายบริหารมี 2 ประเภท คือ

1. การยกเลิกการริบทรัพย์สิน (Remission)

³⁴ Drug Agents' Guide to Forfeiture of Assets (1987),p.215

³⁵ William J. Snider, Drug Enforcement Administration United States Department of Justice, p. 22

การยกเลิกการริบทรัพย์สิน หมายถึง การคืนทรัพย์สินให้แก่ผู้ยื่นคำร้องโดยไม่มี การริบทรัพย์สิน โดยทั่วไปจะยกเลิกการริบทรัพย์สินเฉพาะผู้อ้างสิทธิ์ซึ่งทรัพย์สินนั้นถูกใช้ไปโดยเขาไม่ รู้หรือไม่ได้ประมาณ บุคคลที่จะยื่นคำร้องขอให้ยกเลิกการริบทรัพย์สินได้จะต้องพิสูจน์ว่าเป็นผู้มี ส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่ถูกยึด เช่น พิสูจน์ว่าเป็นของทรัพย์สิน ผู้รับจ้าง ผู้ทรงสิทธิยึดเหนี่ยว ผู้ มีสัญญาค้ำประกัน เป็นต้น ถ้าเป็นเพียงผู้มีชื่อปรากฏทางทะเบียน แต่ทรัพย์สินนั้นอยู่ในความ ครอบครองและควบคุมของบุคคลอื่น คำร้องนั้นจะไม่ได้รับการพิจารณา ผู้ยื่นคำร้องจะต้อง พิสูจน์เช่นเดียวกันกับผู้อ้างสิทธิ์ ในกรณีที่มีการดำเนินการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางศาล ว่า ตนอยู่ในฐานะตามที่กฎหมายบัญญัติไว้จึงมีสิทธิ์ยื่นคำร้อง

ผู้ยื่นคำร้องจะต้องพิสูจน์ว่า

1. อยู่ในฐานะที่จะยื่นคำร้องตามกฎหมาย
2. ไม่ได้มีส่วนรู้เห็นในการใช้ทรัพย์สินโดยผิดกฎหมาย
3. มิได้มีความประมาทในการให้ผู้อื่นยืมทรัพย์สิน
4. ผู้ร้องไม่รู้เกี่ยวกับการละเมิดกฎหมายซึ่งทรัพย์สินที่ถูกยึดและริบ
5. ผู้ร้องไม่รู้ว่ามีผู้ใช้ทรัพย์สินละเมิดกฎหมายสหรัฐ หรือกฎหมายมลรัฐเกี่ยวกับ

ความผิดอาญา

6. ผู้ร้องได้ป้องกันไม่ให้ใช้ทรัพย์สินโดยผิดกฎหมาย

การยื่นคำร้องให้ยกเลิกการริบทรัพย์สิน อาจยื่นคำร้องเข้ามาภายหลังที่มีการขาย ทรัพย์สินที่ถูกยึดแล้ว กรณีนี้จะต้องยื่นคำร้องเข้ามาภายใน 3 เดือน นับแต่วันขาย (19 U.S.C. 1613)

2. การขอบรรเทาการริบทรัพย์สิน (Mitigation)

การขอบรรเทาการริบทรัพย์สิน หมายถึง การที่ผู้มีส่วนได้เสียยื่นคำร้องขอคืนทรัพย์สิน ที่ถูกริบบางส่วนโดยมีเงื่อนไขว่าผู้ยื่นคำร้องขอคืนทรัพย์สินจะต้องจ่ายเงินเป็นค่าชดเชย สำหรับการขอคืนทรัพย์สิน การขอบรรเทาการริบทรัพย์สินอาจจะได้รับอนุมัติทั้งที่ไม่อยู่ในข่าย จะยกเลิกการริบทรัพย์สิน แต่มีเหตุอันสมควรที่จะให้หลุดพ้นจากการริบทรัพย์สินการขอบรรเทา การริบทรัพย์สิน ส่วนมากผู้ยื่นคำร้องจะได้รับทรัพย์สินคืนก็ต่อเมื่อได้จ่ายเงินค่าปรับ

ตามกฎหมายยาเสพติด คำร้องเพื่อขอขบรเทาการริบทรัพย์สินจะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรและยื่นต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารตามกฎหมายยาเสพติด ถ้าทรัพย์สินประเมินราคาเป็นเงิน 100,000 เหรียญหรือน้อยกว่านี้ จะต้องยื่นต่อผู้บริหารของหน่วยปราบปรามยาเสพติด (28 CFR S 9.4 (a), 21 CFR S 1316.79) จะต้องยื่นต่ออธิบดีกรมอัยการ กรณีที่ทรัพย์สินนั้นประเมินราคากว่า 100,000 เหรียญ (28 CFR S 9.3 (a), 21 CFR S 1316.79) ในคำร้องต้องมีรายละเอียดของทรัพย์สิน รวมทั้งวันที่ และสถานที่ที่ทรัพย์สินถูกยึด (28 CFR S 9.5 (a) (1) , 21 CFR S 1316.79 (b) (1)) ผู้ยื่นคำร้องจะต้องยื่นคำร้องภายใน 30 วัน นับจากวันที่ผู้ยื่นคำร้องได้รับหมายแจ้งการยึดทรัพย์สิน หากยื่นภายหลังจะได้รับเฉพาะในกรณีที่ทรัพย์สินยังไม่ได้ขายหรือนำไปใช้ประโยชน์ โดยยื่นคำร้องต่อพนักงานอัยการสหรัฐ ในเขตท้องที่ทรัพย์สินถูกยึด ในกรณีที่ทรัพย์สินมีมูลค่าเกินกว่า 100,000 เหรียญ ต้องยื่นคำร้องต่อหน่วยงานริบทรัพย์สินของ DEA

ผู้ยื่นคำร้องจะต้องพิสูจน์ว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินนั้น โดยนำไปเสร็จรับเงิน การซื้อขาย สัญญา โฉนด เอกสารจำนอง หรือเอกสารอื่นที่เป็นหลักฐาน (28 CFR S 9.5 (a) (2) , 21 CFR S 1316.79 (b) (2)) ผู้ยื่นคำร้องจะต้องอธิบายถึงวิธีการได้มาซึ่งทรัพย์สินและระบุในคำร้องว่าผู้ยื่นคำร้องไม่มีส่วนรู้เห็นว่าทรัพย์สินของตนถูกนำไปใช้ในทางที่ผิดกฎหมาย (28 CFR S 9.5 (c) (2))

การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน นักกฎหมายมีความเห็นแตกต่างกันว่า การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งมีลักษณะเป็นกฎหมายแพ่งหรือกฎหมายอาญา เป็นการลงโทษหรือเป็นการเยียวยา ความเห็นของนักกฎหมายที่แตกต่างกันในเรื่องดังกล่าวนี้ทำให้ต่อคำวินิจฉัยของศาลในเรื่องต่างๆ แตกต่างกันไป เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าสหรัฐอเมริกาบัญญัติให้ดำเนินการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งกับความผิดทางอาญา โดยลักษณะการริบทรัพย์สินเป็นการลงโทษบุคคลเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งยังคงใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะการนำมาใช้ในคดีเกี่ยวกับความผิดทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อทำลายแรงจูงใจของผู้ประกอบอาชญากรรม

และวิธีการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งดังกล่าวประสบความสำเร็จเป็นอย่างสูงในการต่อสู้กับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เพราะกระบวนการริบทรัพย์สินเอื้อประโยชน์ให้กับรัฐมากกว่าการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา เช่น หลักเกณฑ์เรื่องการยึดทรัพย์สินก่อนฟ้องคดีริบทรัพย์สิน ภาระการพิสูจน์ การรับฟังพยานนอกเล่า การริบทรัพย์สินทางฝ่ายบริหาร เป็นต้น

2.3 เปรียบเทียบการริบทรัพย์สินด้วยหลักการริบทรัพย์สินทางอาญาและหลักการริบทรัพย์สินทางแพ่ง

การริบทรัพย์สินด้วยหลักการริบทางอาญาและหลักการริบทรัพย์สินทางแพ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำลายเศรษฐกิจของอาชญากร ซึ่งอาชญากรประเภทนี้ประกอบอาชญากรรมโดยมีทรัพย์สินเป็นแรงจูงใจ กระบวนการทั้งสองต่างเป็นอิสระซึ่งกันและกัน การลงโทษทางอาญาไม่เป็นเงื่อนไขให้ริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งและการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งไม่เป็นเงื่อนไขให้ลงโทษบุคคลในคดีอาญา กระบวนการทั้งสองมีแนวความคิดพื้นฐานทางกฎหมายต่างกัน ส่งผลให้หลักเกณฑ์ต่างๆ ที่สำคัญเกี่ยวกับกระบวนการทั้งสองประเภทต่างกันอย่างสำคัญดังนี้

การเริ่มต้นคดี ในการขอให้ริบทรัพย์สินทางอาญานั้นต้องฟ้องบุคคลเป็นจำเลยต่อศาลและหากศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดยกฟ้องจำเลย ก็ไม่สามารถริบทรัพย์สินได้ (เว้นแต่เป็นทรัพย์สินประเภทที่ผู้ใดทำ หรือมีไว้เป็นความผิดซึ่งศาลต้องสั่งริบทุกกรณี) แต่ในส่วนของ การริบทรัพย์สินทางแพ่ง ไม่ต้องฟ้องบุคคลเป็นจำเลยก่อน สามารถเริ่มคดีจากตัวทรัพย์สินได้เลย

การริบทรัพย์สินย้อนหลัง การริบทรัพย์สินทางอาญาตามบทบัญญัติของกฎหมายฉบับใดไม่สามารถนำไปใช้ริบทรัพย์สินที่ได้มาหรือมีอยู่ก่อนประกาศใช้กฎหมายฉบับนั้น (เว้นแต่เป็นทรัพย์สินประเภทที่ผู้ใดทำ หรือมีไว้เป็นความผิดซึ่งศาลต้องสั่งริบทุกกรณี) แต่

การริบทรัพย์สินทางแพ่งตามบทบัญญัติของกฎหมายฉบับใดสามารถนำไปใช้ริบทรัพย์สินที่ได้มาหรือมีอยู่ก่อนประกาศใช้กฎหมายฉบับนั้นได้

ภาระการพิสูจน์ การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อริบทรัพย์สินเป็นการฟ้องริบทรัพย์สินโดยตรง ประเด็นในการพิจารณาคดีต้องพิสูจน์ว่าทรัพย์สินถูกนำไปใช้กระทำความผิดหรือได้มาจากการกระทำความผิดหรือไม่ ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอาจเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยตรงหรือได้มาโดยอ้อมจากการนำทรัพย์สินที่ได้มาโดยตรงไปเปลี่ยนแปลงสภาพ การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งรัฐโดยพนักงานอัยการมีหน้าที่นำพยานหลักฐานเข้าสืบเพื่อแสดงเหตุอันควรสงสัยว่าทรัพย์สินนั้นได้ใช้กระทำความผิดหรือได้มาจากการกระทำความผิดเพื่อแสดงให้เห็นว่าทรัพย์สินนั้นควรถูกริบ ถ้าคดีดังกล่าวบุคคลผู้มีส่วนได้เสียมาได้แย้งสิทธิ ผู้อ้างสิทธิมีภาระในการพิสูจน์เพื่อหักล้างพยานหลักฐานของรัฐ

การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา เป็นการกระทำต่อบุคคลที่กระทำความผิดอาญาจะริบทรัพย์สินได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าเจ้าของทรัพย์สินนั้นได้กระทำความผิดหรือไม่ การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา ผูกพันกับผลในคดีทางอาญาที่บุคคลนั้นได้ก่อขึ้น คดีอาญามีข้อสันนิษฐานว่า จำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าโจทก์จะพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำความผิดอีกทั้งหลักวิธีพิจารณาคดีความมีจุดมุ่งหมายที่จะไม่ให้คนบริสุทธิ์ถูกลงโทษ ดังนั้นการที่ศาลจะพิพากษาว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด รัฐโดยพนักงานอัยการจะต้องพิสูจน์จนเป็นที่ปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยกระทำความผิดจริง จึงจะริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา พยานหลักฐานซึ่งรัฐนำมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยภายใต้หลักเกณฑ์ตามกฎหมายลักษณะพยานจะเห็นได้ว่าการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งรัฐเพียงแต่แสดงเหตุอันควรสงสัยโดยมีภาระการพิสูจน์ให้เห็นถึงพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือถือว่า แต่การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา รัฐจะต้องพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัย เหตุที่ระดับของภาระในการพิสูจน์ต่างกันเพราะ

1. ในกระบวนการทางแพ่งศาลพิจารณาดำเนินการริบทรัพย์สิน ส่วนในกระบวนการทางอาญาศาลพิจารณาดำเนินการริบทรัพย์สิน

2. ประเด็นการพิจารณาคดีในกระบวนการทางแพ่ง คือ พิจารณาว่าทรัพย์สินนั้นมีความผิดหรือไม่ ประเด็นการพิจารณาคดีในกระบวนการทางอาญา คือ พิจารณาว่าบุคคลนั้นมีความผิดหรือไม่

3. การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง ไม่มีการพิจารณาความผิดของเจ้าของทรัพย์สิน ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของเจ้าของทรัพย์สินไม่ใช่สาระสำคัญ ถึงแม้ว่าศาลในคดีอาญาพิพากษาว่า จำเลยไม่ได้กระทำความผิดก็ไม่ต้องห้ามที่จะนำคดีมาฟ้องริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งไม่ได้ขึ้นอยู่กับการลงโทษทางอาญาต่อเจ้าของทรัพย์สิน³⁶

การริบทรัพย์สินทางอาญานั้นเป็นหลักที่ใช้ในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 แม้จะมีหลักเกณฑ์พิเศษในเรื่องภาระในการพิสูจน์ความถูกต้องของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้ตกแก่ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินก็ตาม แต่การที่ศาลจะมีคำสั่งริบทรัพย์สินให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดนั้นพนักงานอัยการจะต้องพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดในฐานความผิด 8 ฐานความผิด หากมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหา หรือศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องผู้ต้องหา ก็ไม่สามารถที่จะดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นได้ นอกจากนี้ยังไม่สามารถนำการริบทรัพย์สินทางอาญาตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ไปใช้ย้อนหลังดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งเกิดขึ้นก่อนใช้พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 อันจะได้กล่าวโดยละเอียดพร้อมแผนผังสรุปขั้นตอนในบทต่อไป

การริบทรัพย์สินทางแพ่งนั้นเป็นหลักที่นำมาใช้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เพื่อขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

³⁶ คดี United States v. One Assortment of 89 Firearms

ฐานตกเป็นของแผ่นดิน สามารถเริ่มต้นคดีได้จากตัวทรัพย์สินโดยตรง และแยกต่างหากจากการดำเนินคดีกับตัวบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ภาวะพิสูจน์ความถูกต้องของทรัพย์สินตกเป็นของผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน และเนื่องจากไม่ใช่การริบทรัพย์สินทางอาญาจึงสามารถใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ย้อนหลังไปใช้ดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานที่เกิดขึ้นก่อนใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 อันจะได้กล่าวโดยละเอียดพร้อมแผนผังสรุปขั้นตอนในบทต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

องค์การที่ดำเนินการกับความผิดและทรัพย์สินเกี่ยวกับความผิดยาเสพติดในประเทศไทย

ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นมีหลายประเภททั้งทรัพย์สินที่เป็นของกลางในคดียาเสพติด และทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด 25 ชนิด ตามกฎกระทรวง(พ.ศ. 2535)ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวงฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2545) ซึ่งเกิดจากการกระทำความผิดฐาน ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติด สมคบ สนับสนุนช่วยเหลือ หรือพยายามกระทำความผิดดังกล่าว ซึ่งทรัพย์สินดังกล่าวจะถูกดำเนินการโดยสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดโดยอาศัย พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534(มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2535) และทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งจะถูกดำเนินการโดยสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งในบทนี้จะศึกษาถึง สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำหรับในส่วน of ทรัพย์สินนั้นจะศึกษาเฉพาะทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเท่านั้น

3.1 สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดโดยตรง ในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้ใช้ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534ในส่วนของการตรวจสอบ การยึดอายัดและการขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติด และทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยา

เสพติด ซึ่งมาตรการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ¹

- (1) การริบทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติด
- (2) การริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

โดยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งเน้นศึกษาเฉพาะในหัวข้อ (2) คือการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตาม มาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 เท่านั้น แต่จะขอกล่าวถึงการริบทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติดพอสังเขปด้วย

3.1.1 การริบทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติด

มาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 บัญญัติว่า “บรรดาเครื่องมือเครื่องใช้ ยานพาหนะ เครื่องจักรกล หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิด หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ให้ริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่

ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้นเพื่อขอให้สั่งริบทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งและเมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ประกาศในหนังสือพิมพ์รายวันที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่นอย่างน้อยสองวันติดต่อกัน เพื่อให้บุคคลซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินมายื่นคำร้องขอเข้ามาในคดีก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ทั้งนี้ไม่ว่าในคดีดังกล่าวจะปรากฏตัวบุคคลซึ่งอาจเชื่อได้ว่าเป็นเจ้าของหรือไม่ก็ตาม

ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดอ้างตัวเป็นเจ้าของก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งหรือในกรณีที่ปรากฏตัวเจ้าของ แต่เจ้าของไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าตนไม่มีโอกาสทราบ หรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการกระทำความผิด และจะมีการนำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิด ให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินดังกล่าวได้เมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันแรกของการประกาศในหนังสือพิมพ์รายวันตามวรรคสอง และในกรณีนี้มีให้นำมาตรา36แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ”

¹ สำนักตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติดและกองนิติการสำนักงาน ป.ป.ส. “การยึด อาัยัด และริบทรัพย์สินคดียาเสพติด ตาม พ.ร.บ.มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534” หน้า 7

การริบทรัพย์สินตามมาตรา 29 เป็นมาตรการเสริมการริบทรัพย์สินตามกฎหมายอาญาเดิม ซึ่งมีขอบเขตจำกัดในเรื่องของทรัพย์สินที่ศาลจะสั่งริบ กฎหมายฉบับนี้จึงได้ขยายความหมายของทรัพย์สินที่ศาลจะสั่งริบให้กว้างขวางออกไป เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เข้าไปพัวพันกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งมีปริมาณมากและสลับซับซ้อนกว่าทรัพย์สินที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมประเภทอื่น ๆ และในกฎหมายฉบับนี้ยังเปลี่ยนแปลงปลายทางของทรัพย์สินให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ตาม มาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ซึ่ง บัญญัติว่า “ ทรัพย์สินที่ศาลมีคำสั่งให้ริบตามมาตรา 29 และมาตรา 30 ให้ตกเป็นของกองทุน”

จากบทบัญญัติดังกล่าว การริบทรัพย์สินของกลางตามมาตรา 30 มีรูปแบบที่สำคัญดังนี้

1. ลักษณะของทรัพย์สินที่อาจตุกริบได้ เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เกี่ยวกับยาเสพติดฐานผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติด สมคบ สนับสนุนช่วยเหลือ หรือพยายามกระทำความผิดและยาเสพติดนั้นเป็นตัวยาที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง(พ.ศ. 2535)ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวงฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2545) 25ชนิด ซึ่งได้แก่²

- (1) เฮโรอีน
- (2) มอร์ฟิน
- (3) ฝิ่น
- (4) โคคาอีน
- (5) อาเซติก แอนไฮไดรด์
- (6) อาเซติก คลอไรด์
- (7) เอทิลดีน ไดอะเซเตต
- (8) กัญชา
- (9) ไดเมทอกซีแอมเฟตามีน
- (10) ไดเมทอกซีโบรโมแอมเฟตามีน

²กฎกระทรวง (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวงฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2545)

- (11) 2, 5-ไดเมทอกซี-4-เอทิลแอมเฟตามีน
- (12) เมทิลลีนไดออกซีแอมเฟตามีน
- (13) 3,4 – เมทิลลีน ไดออกซีเมทแอมเฟตามีน
- (14) 5 – เมทอกซี -3, 4 เมทิลลีนไดออกซีแอมเฟตามีน
- (15) พาราเมทอกซีแอมเฟตามีน
- (16) ไตรเมทอกซีแอมเฟตามีน
- (17) เดกซ์ไทรโลเซอไรด์ หรือแอลเอสดี
- (18) แอมเฟตามีน หรือแอลเอสดี-25
- (19) เดกซ์แอมเฟตามีน
- (20) เมทแอมเฟตามีน
- (21) อีเฟดรีน
- (22) คีตามีน
- (23) ซูโดอีเฟดรีน เว้นแต่ซูโดอีเฟดรีนซึ่งเป็นส่วนผสมในตำรับยาสูตรประสม

ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 และแต่ซูโดอีเฟดรีนซึ่งเป็นส่วนผสมในตำรับยาเสพติดให้โทษในประเภท 3 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

- (24) เฟนเตอมีน
- (25) มิดาโซแลม

ทั้งนี้ให้รวมถึงวัตถุที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่นแต่มีชื่อหรือส่วนประกอบทางเคมีอย่างเดียวกันกับยาเสพติดดังกล่าวมานี้ และเกลือใดๆของยาเสพติดดังกล่าวด้วย³

2. เป็นทรัพย์สินที่เื้ออำนวยการกระทำความผิดเท่านั้นคือ ทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น เครื่องอัดไฮโดรลิก กระทะ กะละมัง รถยนต์ที่ใช้ในการลำเลียงยาเสพติด ทรัพย์สินที่เป็นส่วนประกอบช่วยในการกระทำความผิดสำเร็จได้โดยสะดวกยิ่งขึ้นแต่มีใช้ทรัพย์สินที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความผิดสำเร็จ คือแม้ไม่มีอุปกรณ์นี้การกระทำความผิดก็อาจสำเร็จได้ แต่อาจไม่สะดวกเช่น รถยนต์ที่ใช้เป็นพาหนะในการติดต่อเพื่อซื้อขายยาเสพติด หรือควบคุมลำเลียง โทรศัพท์มือถือซึ่งใช้ในการติดต่อสื่อสารเจรจาซื้อขายยาเสพติด ทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ได้แก่ถุงพลาสติก สกอตเทป ที่เตรียมไว้เพื่อใช้ในการบรรจุหีบห่อยาเสพติด ไม้ซึ่งเตรียมไว้ต่อล้งบรรจุชุกซ่อนยาเสพติด เป็นต้น

³ กฎกระทรวง (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวงฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2545)

ขั้นตอนการดำเนินการเพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติดนั้น

ในชั้นจับกุมและสอบสวน เป็นไปตามประมวลกฎหมายจะพิจารณาความอาญาเช่นเดิม เมื่อสำนวนการสอบสวนในคดียาเสพติดนั้นมาถึงชั้นพนักงานอัยการ พนักงานอัยการจะอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 30 แห่ง พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 พิจารณายื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดียาเสพติดนั้น เพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินของกลางในคดี ให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจากนั้นศาลจะสั่งให้ประกาศในหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่น 2 วันติดต่อกัน เพื่อเป็นการแจ้งให้เจ้าของทรัพย์สิน มาร้องขอทรัพย์สินคืน โดยต้องยื่นคำร้องเข้ามาในคดีก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ในการประกาศในหนังสือพิมพ์นั้นกฎหมายนี้กำหนดให้ต้องประกาศทุกกรณี แม้อาจจะรู้ตัวผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินแล้วก็ตาม

การพิจารณารวินิจฉัยของศาลในการริบทรัพย์สินของกลางตามมาตรา 30 แห่ง พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 นี้ กำหนดให้ริบทรัพย์สินทั้งสิ้น แม้จำเลยในคดีนั้นไม่ถูกลงโทษตามคำพิพากษาก็ตาม แต่การที่ศาลจะสั่งริบทรัพย์สินได้ต้องพิจารณาพยานหลักฐานของโจทก์และเจ้าของทรัพย์สินตามกระบวนการดังนี้

ก. โจทก์มีหน้าที่นำสืบให้ปรากฏหลักฐานฟังได้ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้กระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ข. เจ้าของทรัพย์สินจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า ตนไม่มีโอกาสทราบหรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดและจะมีการนำทรัพย์สินของตนไปใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดแล้วแต่กรณี

ค. ถ้าเจ้าของทรัพย์สินพิสูจน์ไม่ได้ หรือไม่มีผู้ใดร้องขอเข้ามาในคดีก็ให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้นได้ หลังจากพ้นกำหนด 30 วัน นับแต่วันแรกของการประกาศในหนังสือพิมพ์ ซึ่งในการนี้กฎหมายตัดสิทธิเจ้าของทรัพย์สิน โดยจะอ้างว่ามีได้มีส่วนรู้เห็นในการกระทำความผิด และร้องขอคืนทรัพย์สินภายใน 1 ปี นับแต่วันที่คำพิพากษาถึงที่สุด ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 36 ไม่ได้

แผนผังสรุปขั้นตอนการริบทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติดตามมาตรา 30

3.1.2 การริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ลักษณะของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 ได้ให้จำกัดความของ”ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด” ว่าหมายถึง เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และให้หมายความ

รวมถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยใช้เงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวซื้อ หรือกระทำไม่ว่าด้วยประการใด ๆ ให้เงินหรือทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนสภาพกี่ครั้ง และไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น โอนไปเป็นของบุคคลอื่นหรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม

ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเทียบเคียงได้กับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33(2)แต่รวมถึงทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดครั้งก่อนด้วย⁴ การริบทรัพย์สินประเภทนี้ต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบทรัพย์สินโดยมีพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการ ก่อนเสนอให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งริบตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติ⁵ และทรัพย์สินที่ศาลสั่งริบจะตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

เมื่อมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ไซ้ว่าจะต้องมีการสั่งตรวจสอบทรัพย์สิน ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาทุกรายไป พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 นี้มุ่งที่จะริบทรัพย์สินของผู้ค้ายาเสพติดรายสำคัญ หรือรายใหญ่ระดับนายทุนที่ได้ทรัพย์สินจำนวนมากมาจากการจำหน่ายยาเสพติด พระราชบัญญัติ⁵ นี้จึงได้กำหนดเงื่อนไขในการสั่งตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหาไว้ดังนี้ คือ

(1) บุคคลที่จะถูกสั่งให้ตรวจสอบทรัพย์สินได้ จะต้องตกเป็นผู้ต้องหา หรือถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่ว่าจะจับตัวได้หรือไม่ก็ตาม รวมความถึงผู้ต้องหาที่เสียชีวิตไปแล้ว ก็สามารถสั่งตรวจสอบทรัพย์สินได้

(2) นอกจากบุคคลต้องตกเป็นผู้ต้องหาแล้ว ความผิดที่ถูกกล่าวหาต้องเป็นความผิดที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดว่าเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ได้แก่ข้อหา ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่าย สมคบ สนับสนุนช่วยเหลือ พยายามกระทำความผิด

(3) นอกจากความผิดตามข้อ (2) แล้ว ยาเสพติดของกลางจะต้องเป็นยาเสพติดที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้

(4) ประเด็นสำคัญซึ่งเป็นที่มาของการสั่งตรวจสอบทรัพย์สินก็คือ ต้องพบว่าผู้ต้องหา มีทรัพย์สินและทรัพย์สินนั้นมีเหตุอันควรสงสัยว่าเกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิด⁵

ขั้นตอนในการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

⁴ สำนักตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส., "มาตรการริบทรัพย์สินคดียาเสพติด" หน้า 2

⁵ สำนักตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส., "มาตรการริบทรัพย์สินคดียาเสพติด" หน้า 20

ขั้นตอนในการรับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนี้จะเริ่มต้นโดยกระบวนการตรวจสอบทรัพย์สิน โดยกฎหมายกำหนดให้มีกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่งเรียกว่า คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินอันประกอบด้วย ปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นประธานกรรมการ อัยการสูงสุดเป็นรองประธานกรรมการ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมที่ดิน อธิบดีกรมบังคับคดี อธิบดีกรมศุลกากร อธิบดีกรมสรรพากร และผู้ว่าราชการนาคนแห่งประเทศไทยเป็นกรรมการ และเลขาธิการเป็นกรรมการและเลขานุการ ตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 โดยคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินมีอำนาจหน้าที่สำคัญในขั้นตอนการตรวจสอบทรัพย์สิน วินิจฉัยความเกี่ยวเนื่องของทรัพย์สินกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตลอดจนมีอำนาจในการสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้จนกว่าจะมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือศาลมีคำพิพากษาคดีถึงที่สุดให้ยกฟ้อง

เมื่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินวินิจฉัยว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และเสนอพนักงานอัยการเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งรับทรัพย์สินแล้ว หากศาลได้สวนว่าคดีมีมูลว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดศาลจะสั่งให้รับทรัพย์สินนั้นให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

การตรวจสอบทรัพย์สินมีกระบวนการดังนี้คือ

1. การรวบรวมข้อมูลและเสนอความคิดเห็นต่อเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เมื่อบุคคลใดตกเป็นผู้ต้องหาในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ฐานผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติด สมคบสนับสนุนช่วยเหลือ หรือพยายามกระทำความผิดดังกล่าว ในทางปฏิบัติเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในฐานะกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้มีคำสั่งสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่ 47/2536 ลงวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2536 แต่งตั้งคณะทำงานกลั่นกรองข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ต้องหาในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ประกอบด้วยผู้อำนวยการสำนักตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติดเป็นประธานคณะทำงาน โดยมีผู้แทนจากกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด รวม 7 นาย ร่วมเป็นคณะทำงาน เพื่อทำหน้าที่

รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ต้องหา วิเคราะห์และเสนอความเห็นต่อเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพื่อประกอบการพิจารณา

2. การพิจารณาของเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน

ก. ในกรณีปกติเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จะนำเข้าวาระการประชุมคณะอนุกรรมการประจำคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินพิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน เพื่อพิจารณาสั่งให้มี การตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต่อนั้นตามความในมาตรา 19 และมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการแทนตามความในมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัตินี้ หากคณะกรรมการมีมติให้ตรวจสอบทรัพย์สิน ประธานคณะกรรมการจะออกคำสั่งตรวจสอบทรัพย์สินและมอบหมายพนักงานเจ้าหน้าที่จำนวน 5-6 นาย ร่วมเป็นทีมดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินแทน ภายใต้การกำกับดูแลของคณะอนุกรรมการประจำคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน หรือ คณะอนุกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินภาคเหนือ หรือคณะอนุกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินภาคใต้ หรือคณะอนุกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แล้วแต่กรณี

ข. กรณีมีความจำเป็นเร่งด่วนไม่สามารถประชุมคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินได้ทัน หากไม่รีบดำเนินการอาจมีการเปลี่ยนแปลงโยกย้าย หรือทำลายหลักฐานพยานได้ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อาจอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 19วรรคสอง และมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัตินี้สั่งตรวจสอบทรัพย์สินและมอบหมายพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินแทน ภายใต้การกำกับดูแลของคณะอนุกรรมการประจำคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน คณะอนุกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินภาคเหนือ คณะอนุกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินภาคใต้ คณะอนุกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินภาคตะวันออกเฉียงเหนือแล้วแต่กรณี แล้วรายงานให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินทราบในวาระแรกที่มีการประชุมก็ได้

ค. ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน ยักย้าย หรือซุกซ่อนทรัพย์สิน บางรายการ ในระหว่างนั้น คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 22 วรรคสอง ประกอบมาตรา 19 วรรคสอง อาจสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินดังกล่าวไว้ชั่วคราวได้

3. การดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สิน คณะพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน หรือเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและ

ปราบปรามยาเสพติด (แล้วแต่กรณี) ให้ดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินแทน จะดำเนินการรวบรวมข้อมูลและพยานหลักฐานเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ต้องหา ตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวงฉบับที่ 3(พ.ศ. 2535)ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้ดังต่อไปนี้

ก. มีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกตรวจสอบ (ผู้ต้องหา) ทราบคำสั่งและแจ้งสิทธิในการนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ต่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินตามมาตรา 22 วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัตินี้ นอกจากนี้หากผู้ถูกตรวจสอบประสงค์จะชี้แจงหรือแสดงหลักฐานต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ก็ให้บันทึกไว้เพื่อนำเสนอคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินต่อไป

ข. ในการตรวจสอบทรัพย์สิน หากจำเป็นต้องสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ หรือหน่วยงานส่วนราชการใด ๆ รวมถึงธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินเพื่อมาให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงหรือส่งบัญชีหรือเอกสารหลักฐานมาเพื่อประกอบการพิจารณาให้เสนอต่ออนุกรรมการหรือเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัตินี้พิจารณาลงนามในหนังสือเรียกมาให้ถ้อยคำหรือหนังสือสอบถามดังกล่าว

ค. ในการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหา หากมีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินของผู้ต้องหาเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องหา พนักงานเจ้าหน้าที่ อาจรายงานเลขาธิการ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพื่อนำเสนอคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัตินี้ มีคำสั่งให้ตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหา หากเป็นกรณีเร่งด่วนเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ก็อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 ประกอบมาตรา 19 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัตินี้ มีคำสั่งให้ตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหาไปก่อนก็ได้ แล้วรายงานให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินทราบในวาระแรกที่มีการประชุม

ง. ในระหว่างการตรวจสอบทรัพย์สิน หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า อาจมีการโอนย้ายหรือซุกซ่อนทรัพย์สินรายใด พนักงานเจ้าหน้าที่จะรายงานเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพื่อนำเสนอคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 22 วรรคสองมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวหากเป็นกรณีเร่งด่วนไม่อาจเชิญประชุมคณะกรรมการได้ทันเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ก็อาจมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวแล้วรายงานให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินทราบในวาระแรกที่มีการประชุมก็ได้

จ. การกำกับดูแล โดยคณะอนุกรรมการประจำคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินหรือคณะอนุกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินภาคเหนือ คณะอนุกรรมการตรวจสอบ

ทรัพย์สินภาคใต้ หรือคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดำเนินการได้ 2 ลักษณะคือ

- กำกับดูแลการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายแต่ละคดีตามสายบังคับบัญชา

- ให้คณะพนักงานเจ้าหน้าที่ รายงานความคืบหน้าการตรวจสอบทรัพย์สินแต่ละคดีในที่ประชุมคณะกรรมการ พร้อมรับคำแนะนำ

จ. คณะพนักงานเจ้าหน้าที่ จะใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลและพยานหลักฐาน ประมาณ 3-6 เดือนต่อคดี แต่ต้องมีเวลาเหลือพอให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาคดีอาญาด้วย แต่หากพนักงานอัยการไม่สามารถยื่นคำร้องได้ทันก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาคดีอาญา โดยมีเหตุอันสมควรแสดงต่อศาลได้ว่าไม่สามารถยื่นคำร้องก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา จะยื่นคำร้องภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาก็ได้ จากนั้นจะทำรายงานสรุปผลการดำเนินการผ่านคณะกรรมการประจำคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินหรือคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินภาคเหนือ คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินภาคใต้ และคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินภาคตะวันออกเฉียงเหนือแล้วแต่กรณี เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน โดยรายงานสรุปนี้จะประกอบด้วยเนื้อหาดังต่อไปนี้

- ข้อมูลหรือพยานหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่า ผู้ต้องหาหมิ่นพฤติการณณ์เกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมาก่อน

- ข้อมูลหรือพยานหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่า เงินหรือทรัพย์สินที่ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกตรวจสอบมีอยู่หรือได้มาเกินกว่าฐานะ หรือความสามารถในการประกอบอาชีพ หรือกิจกรรมอย่างอื่นโดยสุจริต

- ข้อมูลหรือพยานหลักฐานที่แสดงให้เห็นหรือพ้อมีมูลว่า ทรัพย์สินของผู้ต้องหา หรือผู้ถูกตรวจสอบได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิด หรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

4. การพิจารณาวินิจฉัยของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน

ก. คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินจะอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 22 วรรค 1 และมาตรา 16(3) แห่งพระราชบัญญัตินี้ สั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หากคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินวินิจฉัยว่าผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้อาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินไม่สามารถแสดงหลักฐานได้ว่า ทรัพย์สินที่ถูกตรวจสอบไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

ติด หรือได้รับโอนทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทนหรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณะ

ข. คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินจะสั่งคืนทรัพย์สินที่ได้สั่งยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราว หากผู้ตรวจสอบ หรือผู้อ้างอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สิน สามารถแสดงหลักฐานได้ว่าทรัพย์สินนั้นไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ค. ในการพิจารณาตามข้อ ก. และ ข. คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินจะใช้ข้อมูลและพยานหลักฐาน ที่พนักงานเจ้าหน้าที่สรุปรายงานเสนอประกอบการพิจารณา

ง. เมื่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินวินิจฉัยว่าทรัพย์สินนั้นเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้น เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จะรวบรวมสำนวนตรวจสอบทรัพย์สินคำวินิจฉัย และคำสั่งต่ออัยการสูงสุด

จะเห็นได้ว่าการตรวจสอบทรัพย์สินไปจนถึงการริบทรัพย์สินนี้มีลักษณะเฉพาะพิเศษแตกต่างไปจากการริบทรัพย์สินตามกฎหมายอาญาที่ใช้โดยทั่วไปโดยสรุปดังนี้

1. การตรวจสอบทรัพย์สินเป็นกระบวนการตรวจสอบโดยคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน มีพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้ปฏิบัติในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน และดำเนินการทั้งหลายอื่น เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ถูกตรวจสอบ ซึ่งเป็นการใช้ในการสอบสวนต่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่กำหนดให้เป็นอำนาจของพนักงานสอบสวน

2. ทรัพย์สินที่หากศาลมีคำสั่งให้ริบตามพระราชบัญญัตินี้ จะตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 34 ให้จัดตั้งกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดขึ้นกองทุนหนึ่งในสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเพื่อใช้ประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ซึ่งตามมาตรา 35 กองทุนดังกล่าวประกอบด้วยทรัพย์สินดังต่อไปนี้

- 2.1 ทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุนตามมาตรา 31 และมาตรา 32
- 2.2 ทรัพย์สินที่มีผู้ให้
- 2.3 ทรัพย์สินที่ได้จากรัฐบาล
- 2.4 ผลประโยชน์ที่เกิดจากทรัพย์สินตาม(1) (2) และ (3)

ซึ่งกองทุนดังกล่าวนี้ให้เป็นของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยไม่ต้องนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดินตามมาตรา 36

การดำเนินคดีเพื่อขอให้ศาลสั่งริบที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามมาตรา 27 และ มาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 คดีเริ่มโดยเมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาในคดียาเสพติด (คดีหลัก) และทรัพย์สินที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดตามมาตรา 22 เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องในคดีมาตรการ เพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินนั้น โดยจะยื่นคำร้องพร้อมคำฟ้อง (คดีหลัก) หรือในเวลาใด ก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาก็ได้ แต่ถ้ามีเหตุอันสมควรแสดงได้ว่าไม่สามารถยื่นคำร้องก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาจะยื่นคำร้องภายใน 1 ปีนับแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาก็ได้ เว้นแต่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง นอกจากนี้พนักงานอัยการยังอาจยื่นคำฟ้องเพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้นภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ศาลชั้นต้นคำพิพากษาในกรณีที่มีทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเพิ่มขึ้นอีกเว้นแต่ศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง⁶

ในการไต่สวนคดีของศาลพนักงานอัยการผู้ร้องมีภาระนำสืบให้ฟังได้ว่า คดีมีมูลว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือนำสืบให้เข้าข้อสันนิษฐาน ตามมาตรา 29 วรรค 2 ส่วนฝ่ายผู้คัดค้านคือจำเลยหรือเจ้าของทรัพย์สินจะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า ทรัพย์สินนั้นไม่ได้เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือตนเป็นผู้รับโอน หรือได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทนหรือได้มาตามสมควรในการศีลธรรมอันดี หากพิสูจน์ไม่ได้ศาลก็จะสั่งริบทรัพย์สินนั้นให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

คดีตรวจสอบทรัพย์สินเป็นคดีอุปกรณของคดีอาญาในกรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (คดีหลัก) ซึ่งเป็นความผิดประทุษร้ายแล้ว จะทำให้การยึดทรัพย์สินหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น รวมทั้งทรัพย์สินของผู้อื่นที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นสิ้นสุดลง

⁶ มาตรา 27 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

การพิจารณาวินิจฉัยของศาลนั้น เมื่อศาลสั่งรับคำร้องของพนักงานอัยการตามมาตรา 27 แล้ว ศาลจะสั่งให้ประกาศในหนังสือพิมพ์ ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่น 2 วัน ติดต่อกันเพื่อให้ผู้ซึ่งอาจอ้างเป็นเจ้าของทรัพย์สินมายื่นคำร้องขอเข้ามาในคดีถึงที่สุด โดยศาลมีคำสั่งว่า “รับคำร้องสำเนาให้จำเลย นัดไต่สวน ประกาศในหนังสือพิมพ์ตาม พ.ร.บ. มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด” (และตั้งสำนวนไต่สวนต่างหาก) โดยในการสืบพยานหากพยานปากใดเป็นพยานทั้งคดีหลักและคดีขอริบทรัพย์สิน ให้จดยางานกระบวนการพิจารณาให้ปรากฏไว้ในสำนวนคดีหลัก และสำนวนคดีขอริบให้ทรัพย์สิน และสั่งให้เจ้าหน้าที่บันทึกคำพยานโดยต้นฉบับใช้สำหรับคดีหลักและคู่ฉบับใช้สำหรับคดีขอริบทรัพย์สินเป็นรายสำนวนหรือประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม โดยวิธีพิจารณาคดีเพื่อริบทรัพย์สินในชั้นศาลกำหนดให้ศาลใช้วิธีไต่สวน เมื่อศาลพิจารณาเสร็จแล้วปรกติศาลจะมีคำสั่งเกี่ยวกับทรัพย์สินตามคำร้องแต่ละรายการ หรือทั้งหมดต่อไป แต่เนื่องจากมาตรา 32 กำหนดว่า ในกรณีที่มีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีผู้ต้องหา (ชั้นพนักงานอัยการ) หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องจำเลยรายใดให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นสิ้นสุดลง ส่วนทรัพย์สินที่ไม่ปรากฏเจ้าของที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากการกระทำความผิดของผู้ต้องหา หรือจำเลยรายนั้น ถ้าไม่มีผู้ใดมาขอคืนภายใน 1 ปี นับแต่วันที่พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องหรือศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ในกรณีที่ไม้อาจดำเนินคดีได้ภายใน 2 ปี นับแต่วันที่การกระทำความผิดเกิด และไม่อาจจับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ ให้ทรัพย์สินที่ยึด หรืออายัดไว้เนื่องจากการกระทำความผิดของผู้ต้องหา หรือจำเลยรายนั้นตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด แต่ถ้าไม่อาจดำเนินคดีต่อไปได้เพราะเหตุที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยรายใดถึงแก่ความตายให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เว้นแต่ภายใน 2 ปี นับแต่วันที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นถึงแก่ความตายและทายาทของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นสามารถพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินนั้นไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นได้ทรัพย์สินดังกล่าวมาโดยสุจริต และมีค่าตอบแทน หรือได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศลสาธารณะก็ให้คืนทรัพย์สินนั้นแก่ทายาทของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น⁷ มีผู้ให้ความเห็นไว้ว่าการที่ศาลจะมีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินตามมาตรา 27 , 29 ได้น่าจะต้องดูผลคดีหลักว่าด้วยว่า ในคดีหลักศาลจะพิพากษาให้ลงโทษจำเลยหรือยกฟ้องและคดีสิ้นสุดแล้วหรือไม่ เนื่องจากขอบเขตของการยึดและอายัดทรัพย์สินตาม

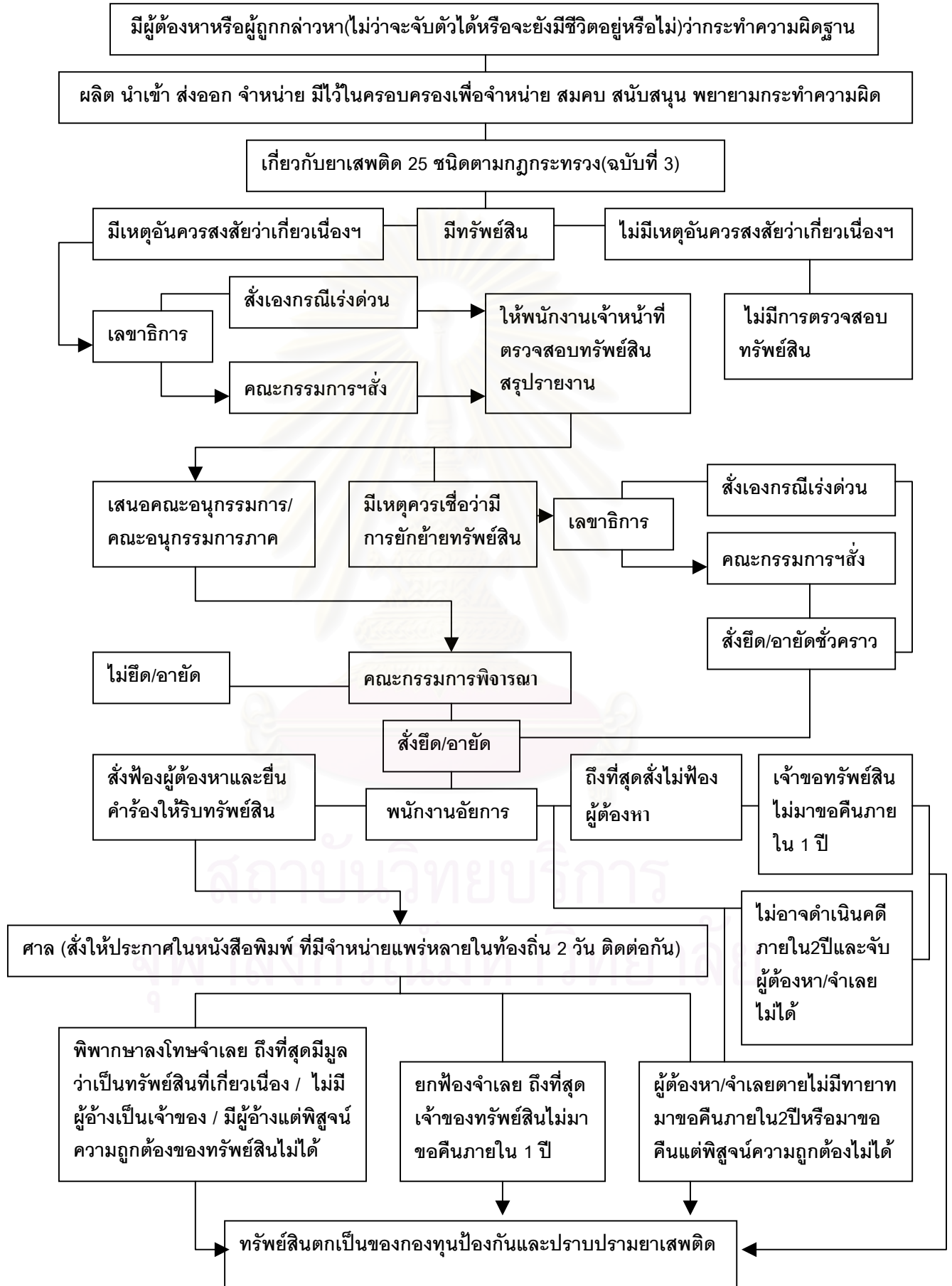
⁷ ศาลอาญา “แนวปฏิบัติการดำเนินคดีขอให้ริบทรัพย์สินตาม พ.ร.บ. มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534” , หน้า 8

มาตรา 27 กว้างขวางมากอาจกระทบถึงสิทธิของบุคคลภายนอก ดังนั้นหากศาลชั้นต้นพิจารณาคดีขอริบทรัพย์ไปแล้วแต่คดีหลักยังไม่ถึงที่สุดศาลชั้นต้นก็น่าจะยังไม่ควรมีคำสั่งในคดีขอริบทรัพย์(ตามมาตรา 27, มาตรา 29)เสร็จแล้วก็ต้องจดยางงานกระบวนการพิจารณาแสดงเหตุที่ยังไม่อาจมีคำสั่งได้ว่า เนื่องจากคดีหลักที่จำเลยถูกฟ้องยังไม่ถึงที่สุด แต่ถ้าคดีหลักถึงที่สุดแล้วให้ดูผลคดีประกอบการทำคำสั่งหากคดีหลักถึงที่สุดก่อนนั้น^๘ มีนักกฎหมายบางท่านให้ข้อสังเกตว่าการยึดและการอายัดทรัพย์สินของจำเลยรวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องกับจำเลยนั้นเป็นอันสิ้นสุดลงตามมาตรา 32 ศาลก็ต้องมีคำสั่งยกคำร้องนั่นเอง อย่างไรก็ตามก็ปัญหาว่าเมื่อศาลได้สวนคำร้องขอริบทรัพย์ตามมาตรา 27 และ 29 เสร็จแล้วจะทำคำสั่งไปได้ทันทีหรือจะต้องรอให้คดีถึงที่สุดก่อนนั้น มีนักกฎหมายบางท่านให้ข้อสังเกตว่าการยึดและการอายัดทรัพย์สินตามกฎหมายนี้ เป็นการกระทำของคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ตามมาตรา 22 และบทบัญญัติต่าง ๆ เหล่านี้ รวมทั้งมาตรา 32 อยู่ในหมวด 2 ว่าด้วยคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินนักกฎหมายท่านดังกล่าวเห็นว่า บทบัญญัติข้างต้นเป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับแก่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินเท่านั้น ไม่ใช่บังคับแก่ศาล ดังนั้นศาลจึงไม่จำเป็นต้องรอทำคำสั่งริบทรัพย์ภายหลังเมื่อคดีหลักถึงที่สุด และแม้ศาลมีคำสั่งในคดีขอริบทรัพย์ไปแล้วหากต่อมาคำพิพากษาในคดีหลักขัดกับคำสั่งขอริบทรัพย์ ที่ศาลสั่งไปก็ไม่น่าจะเสียหาย เพราะแม้ศาลจะมีคำสั่งให้ริบทรัพย์ และต่อมามีคดีถึงที่สุดศาลพิพากษายกฟ้อง อันเป็นผลให้ต้องคืนทรัพย์สิน แต่ไม่สามารถคืนทรัพย์สินได้ มาตรา 24 ก็บัญญัติวิธีคืน หรือชดใช้ราคาทรัพย์สินให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินไว้แล้ว จึงนับเป็นข้อสังเกตที่น่าสนใจอีกกรณีหนึ่ง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๘ รังสรรค์ ดวงพัตรา เรื่องเดียวกัน ,หน้า 6

แผนผังสรุปขั้นตอนการขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

3.1.3 กองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

การดำเนินการปราบปรามผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติด สมคบ สนับสนุนช่วยเหลือการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือพยายามกระทำความผิดเช่นนั้น ซึ่งเป็นบุคคลที่เป็นภัยร้ายแรงต่อความมั่นคงของชาติ จะต้องดำเนินการต่อผู้กระทำความผิดโดยการนำข้อกำหนดทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาดำเนินการต่อผู้กระทำความผิดเหล่านั้นอย่างเฉียบขาด ซึ่งนอกจากการจัดการลงโทษต่อผู้กระทำความผิดโดยตรง จัดการทำลายตัวเสพติด แล้วจะต้องจัดการทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดด้วย

บุคคลากร เงิน อุปกรณ์เครื่องมือ ยานพาหนะ เป็นปัจจัยสำคัญในการปราบปรามยาเสพติด ดังนั้นในวันที่ 27 กันยายน 2534 สภานิติบัญญัติแห่งชาติ จึงได้ตรา “พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534” โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มุ่งเน้นเอาผิดต่อผู้ค้ายาเสพติดระดับนายทุน หรือตัวการที่อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิด ตลอดจนไม่ให้ผู้กระทำความผิดและพวกพ้องได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิด โดยการใช้มาตรการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิด ซึ่งแตกต่างจากการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาทั้งวิธีการและนำทรัพย์สินที่ริบได้มาใช้ประโยชน์ โดยหากเป็นการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา ทรัพย์สินที่ริบได้จะต้องตกเป็นของแผ่นดิน(แม้ภายหลังการริบทรัพย์สินเกี่ยวกับยาเสพติด จะสามารถดำเนินการได้ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 แต่ทรัพย์สินที่ศาลสั่งให้ริบก็ตกเป็นของแผ่นดินมิได้นำมาใช้ปราบปรามยาเสพติดโดยตรง) ซึ่งจะไม่เป็นประโยชน์โดยตรงต่อการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด แต่หากเป็นการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 แล้วทรัพย์สินที่ริบได้จะตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดโดยไม่ต้องนำส่งคลัง⁹ เป็นรายได้แผ่นดินแต่อย่างใด ทั้งนี้หากศาลมีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินเหล่านั้นตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแล้วสำนักตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด

⁹ มาตรา 36 พ.ร.บ. มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในฐานะผู้รับผิดชอบงานกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจะติดตามขอทรัพย์สินเหล่านั้นเข้าสู่กองทุนเพื่อจัดการตามระเบียบที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินได้กำหนดไว้เพื่อเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดโดยอาจนำไปให้การสนับสนุนของกองทุน ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดโดยอาจนำไปให้การสนับสนุนหน่วยงานเพื่อใช้ในการป้องกันบำบัดรักษาและปราบปรามยาเสพติด เช่น รถยนต์ หรือรถจักรยานยนต์ หรือโทรศัพท์มือถือ แต่ถ้าทรัพย์สินนั้นไม่เหมาะสมที่จะใช้งานก็นำออกขายทอดตลาด เพื่อได้มาเป็นเงินสดเข้าสู่กองทุน ส่วนบัตรโดยสารเครื่องบินซึ่งศาลได้มีคำสั่งริบแล้วเป็นจำนวนมากก็จะและเปลี่ยนคืนเป็นเงินจากบริษัทสายการบินเพื่อนำเงินเข้ากองทุนต่อไปอันจะเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้กับหน่วยงานและเจ้าหน้าที่อีกด้วยกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นกองทุนกำหนดโดยมาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ให้จัดตั้งขึ้นในสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีหลักการสำคัญดังต่อไปนี้

1. ที่มาของรายได้ของกองทุน¹⁰
  - ก. ทรัพย์สินที่ถูกริบตามพระราชบัญญัตินี้
  - ข. ทรัพย์สินที่มีผู้ให้
  - ค. ทรัพย์สินที่ได้รับจากรัฐบาล
  - ง. ผลประโยชน์ที่เกิดจากทรัพย์สินดังกล่าวข้างต้น

2. การบริหารกองทุน

ระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ว่าด้วยกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2536 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการกองทุน ซึ่งประกอบด้วยเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นประธาน ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนกรมศุลกากร ผู้แทนกรมบัญชีกลาง และผู้ทรงคุณวุฒิอื่นไม่เกิน 2 คน เป็นอนุกรรมการ ผู้อำนวยการสำนักตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด

¹⁰ มาตรา 35 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534

ติด เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ เป็นผู้ที่มีอำนาจพิจารณาอนุมัติและควบคุมการรับการจ่าย การเก็บรักษาเงินหรือทรัพย์สินของกองทุน

3. การใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินของกองทุน

มาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัตินี้ กำหนดให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดเท่านั้น นอกจากนี้ระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินว่าด้วย กองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2536 ยังได้กำหนดรายละเอียดเพิ่มเติมดังนี้

ก. สนับสนุนการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด การบำบัดรักษา และการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

ข. สนับสนุนหรือจัดให้มีการศึกษา ฝึกอบรม หรือสัมมนาเกี่ยวกับการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด การบำบัดรักษา และการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

ค. สนับสนุนหรือจัดให้มีวิทยากรซึ่งมีความรู้หรือความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อทำหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำ ฝึกอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด การบำบัดรักษา และการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

ง. สนับสนุนหรือจัดให้มีการให้บริการหรือจัดกิจกรรมอันจะก่อให้เกิด ประโยชน์ต่อการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด การบำบัดรักษา และการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

จ. สนับสนุนการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนช่วยเหลือหรือสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด การบำบัดรักษา และการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ฉ. กิจการอื่นที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายว่าด้วยมาตรการ ในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

นับได้ว่าพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 นี้ ได้นำมาตรการพิเศษ รูปแบบใหม่ ๆ ในการปราบปรามยาเสพติดมาใช้โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยให้การแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศมีประสิทธิภาพ

มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การดำเนินการโดยใช้มาตรการพิเศษเช่นนี้ จำต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง และบริสุทธิ์ยุติธรรมของเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และที่สำคัญยิ่งคือความเข้าใจร่วมกัน และความร่วมมือร่วมใจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมที่จะใช้กฎหมายนี้ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลและประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติและประชาชน

3.2 สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

พระราชบัญญัติมาตรการในปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้ยังไม่สามารถปราบปรามการกระทำผิดได้ผลเท่าที่ควร การใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะช่วยเสริมให้การปราบปรามยาเสพติดโดยเน้นที่การทำลายทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดได้ผลมากยิ่งขึ้น¹¹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินพ.ศ.2542 มาตรา 40 ให้จัดตั้งสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินขึ้นในสำนักนายกรัฐมนตรี โดยให้มีอำนาจหน้าที่ต่อไปนี้

1. ดำเนินการให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการและปฏิบัติงานธุรการอื่น
2. รับรายงานการทำธุรกรรมที่ส่งให้ตามหมวด 2 และแจ้งตอบรับรายงาน
3. เก็บรวบรวม ติดตาม ตรวจสอบ ศึกษา และวิเคราะห์รายงานและข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการทำธุรกรรม
4. เก็บรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้
5. จัดให้มีโครงการที่เกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ทำให้การศึกษาและฝึกอบรมในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ หรือช่วยเหลือหรือสนับสนุนทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้มีการจัดโครงการดังกล่าว
6. ปฏิบัติการอื่นตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามกฎหมายอื่น

¹¹ วีระพงษ์ บุญญากาศ เอกสารสรุปผลการสัมมนาเรื่อง “กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด” หน้า 13

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ซึ่งตามกฎหมายฉบับดังกล่าวนี้ได้กำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดอาญา อันเป็นการตั้งฐานความผิดทางอาญาขึ้นมาลงโทษบุคคลผู้กระทำการฟอกเงิน นอกจากนี้ยังมีมาตรการการดำเนินการต่อตัวทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเป็นการดำเนินการต่อตัวทรัพย์สินโดยตรงและโดยลำพังแยกต่างหากจากตัวบุคคล ซึ่งจะต้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานหนึ่งมูลฐานใดใน 8 มูลฐาน ที่กำหนดไว้ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะศึกษาในส่วนของความผิดมูลฐานที่ (1) เฉพาะความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับการผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครอง เพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติด สมคบ สนับสนุน หรือการพยายามกระทำความผิดดังกล่าว(ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534)ซึ่งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หมายถึง¹²

(1) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐานหรือ จากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน

(2) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากจำหน่าย จ่ายโอนด้วยประการใด ๆ ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินตาม(1)หรือ

(3) ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินตาม(1)หรือ(2)

ทั้งนี้ไม่ว่าทรัพย์สินตาม (1) (2) หรือ (3) จะมีการจำหน่าย จ่ายโอน หรือเปลี่ยนแปลงสภาพไปกี่ครั้ง และไม่ว่าจะอยู่ในการครอบครองของบุคคลใด โอนไปเป็นของบุคคลใด หรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลใด

การกำหนดบทนิยามคำว่า “ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด” ขึ้นก็เพื่อประโยชน์ในการริบทรัพย์สินของอาชญากรที่นำทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดมูลฐานมาฟอกเงิน เนื่องจากโดยวัตถุประสงค์และลักษณะของการฟอกเงิน มักจะมีการเปลี่ยนแปลงสภาพทรัพย์สินเดิมที่ได้มาโดยตรงจากการกระทำความผิดตาม (1) การจะใช้มาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินในทางทรัพย์สินจึงต้องให้มีการริบทรัพย์สินซึ่งแปรเปลี่ยนสภาพมาจาก

¹² พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3

การฟอกเงินด้วยและรวมขยายความให้รวมทั้งดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินไม่ว่าจะได้มาโดยตรงจากการกระทำความผิดมูลฐานหรือเงินหรือทรัพย์สินอันเป็นผลมาจากการฟอกเงินด้วย

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้มีองค์กร คณะบุคคล และผู้มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจแบ่งออกตามบทบาทได้เป็น 2 ด้านคือ¹³

1. องค์กรในระดับบริหาร มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย มาตรการและวางหลักเกณฑ์ (Regulatory role) เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศซึ่งได้แก่ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยในพื้นฐานแล้วคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและกำกับดูแล วินิจฉัยและวางระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการและประสานงาน

2. องค์กรและผู้มีอำนาจหน้าที่ในระดับปฏิบัติการ มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการตามนโยบายและมาตรการขององค์กรบริหาร ซึ่งได้แก่ คณะกรรมการธุรกรรม เลขานุการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และพนักงานเจ้าหน้าที่

การดำเนินการเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้ตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นั้น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติหลักการที่สอดคล้องกับหลักการสากล โดยเฉพาะมาตรการตามที่ได้กล่าวถึงในบทบัญญัติของอนุสัญญาเวียนนาและข้อแนะนำ 40 ประการของ Financial Action Task Force (FATF) ซึ่งชี้แนะให้ประเทศต่าง ๆ มีวิธีการต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อให้หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ของรัฐสามารถริบเงินหรือทรัพย์สินที่ถูกฟอกเงินหรือทรัพย์สินซึ่งได้จากอาชญากรรมรวมทั้งเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ในการกระทำความผิดมูลฐานได้¹⁴

¹³ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน : คู่มือประชาชน, (กรุงเทพฯ:สิงหาคม 2543), หน้า 13-14

¹⁴FATF'S Recommendations ข้อ 7.

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 หมวด 6 เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการดำเนินกรเกี่ยวกับทรัพย์สิน โดยมีจุดมุ่งหมายในการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ซึ่งในพระราชบัญญัตินี้เรียกว่า การขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน และการคุ้มครองบุคคลที่สามซึ่งสุจริต¹⁵ ซึ่งประกอบด้วยหลักการต่าง ๆ ที่น่าสนใจ ได้แก่

ก. การตรวจสอบทรัพย์สิน เพื่อให้เจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐสามารถบ่งชี้ ติดตามร่องรอย และการประเมินค่าทรัพย์สินซึ่งตกอยู่ภายใต้การริบทรัพย์สินได้ เช่น การตรวจสอบจากข้อมูลและรายงานธุรกรรม หรือตรวจค้นอาคารสถานที่หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการซุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการติดตามตรวจสอบ หรือยึดหรืออายัดทรัพย์สินหรือพยานหลักฐาน

ข. การใช้วิธีการชั่วคราว เพื่อป้องกันการโอน หรือจำหน่าย โดยวิธีการใด ๆ อันจะเป็นผลเสียหายต่อการริบทรัพย์สินซึ่งสามารถริบได้ มาตรการชั่วคราวที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้แก่ การยับยั้งการทำธุรกรรมที่น่าสงสัยและการยึดหรืออายัดทรัพย์สินกรณีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอนจำหน่าย ยักย้ายปกปิดหรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใด ที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

ค. การใช้วิธีสืบสวนพิเศษ เนื่องจากการฟอกเงินเกี่ยวข้องกับเส้นทางการไหลเวียนของเงินที่อาชญากรจงใจที่จะทำให้ยุ่งยากซับซ้อนขึ้นทั้งเพื่อการหลบซ่อนอำพรางไม่ให้ผู้ใดรู้ถึงความที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และเพื่อติดตามคนทั่วไปให้เชื่อว่าเงินหรือทรัพย์สินที่ตนมีได้มาโดยการประกอบอาชีพสุจริต รวมทั้งเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าเพื่อให้สามารถทำธุรกรรมได้รวดเร็วและติดตามร่องรอยได้ยากยิ่งขึ้น การทำเช่นนี้ทำให้งานของเจ้าหน้าที่บ้านเมืองได้ติดตามสืบค้นถึงต้นตอหรือความเป็นมาของเงินหรือทรัพย์สินที่สงสัยจำเป็นต้องใช้เทคนิควิธีนอกเหนือจากที่มีในคดีธรรมดา เช่น การติดตามดักฟังโทรศัพท์ การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อเข้าถึงข้อมูลบางอย่าง เป็นต้น

¹⁵ นิกร เภรีกุล, การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ทฤษฎี กฎหมาย และแนวทางปฏิบัติ, (กรุงเทพฯ

ง. มาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil forfeiture) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นอกจากจะลงโทษทางอาญา อันถือเป็นการกระทำต่อผู้ฟอกเงินที่เรียกว่าเป็นการดำเนินการต่อตัวบุคคล (Action in personam) แล้ว ยังกำหนดมาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่ง อันถือเป็นการกระทำหรือโจมตีทรัพย์สิน (Action in rem)¹⁶ ซึ่งมีลักษณะพิเศษแตกต่างกับการริบทรัพย์สินทางอาญา เช่น เริ่มต้นคดีได้จากทรัพย์สิน สามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องมีตัวผู้ต้องหาและไม่ผูกพันกับคดีอาญา (ถ้ามี) เป็นต้น ซึ่งมิผลให้กระบวนการลดน้อยและง่ายขึ้นเหมาะกับคดีฟอกเงิน (คำว่า “ทรัพย์สิน” ที่จะกล่าวถึงในบทนี้หมายถึง ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ตามความหมายที่ได้อธิบายในบทนิยามเท่านั้น)

ฉ. กรณีที่เป็นทรัพย์สินที่สามารถดำเนินการตามกฎหมายอื่นได้ด้วยนั้น มาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัตินี้ บัญญัติว่า ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดใดเป็นทรัพย์สินที่สามารถดำเนินการตามกฎหมายอื่นได้อยู่แล้ว แต่ยังไม่มีการดำเนินการริบทรัพย์สินนั้น ตามกฎหมายดังกล่าว หรือดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวแล้วแต่ไม่เป็นผล หรือการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทางราชการมากกว่า ก็ให้ดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นต่อไปตามพระราชบัญญัตินี้

ช. ให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยอนุโลม มาตรา 59 แห่งพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้การดำเนินการทางศาลที่เกี่ยวกับทรัพย์สินนี้โดยให้ยื่นต่อศาลแพ่ง และให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยปกติมีข้อจำกัดสำคัญประการหนึ่งคือการพิสูจน์ความผิดทางอาญา ผู้ถูกกล่าวหาจะมีความผิดและถูกลงโทษโดยศาลยุติธรรมเฉพาะกรณีที่มีพยานหลักฐานเห็นได้ชัดเจนจนไม่มีข้อสงสัยเท่านั้นซึ่งเมื่ออาชญากรหรือองค์กรอาชญากรรมเป็นบุคคลที่มีความรู้ เฉลียวฉลาด และโดยเฉพาะสามารถใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย

¹⁶ อรรถนพ ลิขิตจิตถะ, งาม-ตอบ เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, (กรุงเทพฯ: กองนิติการ สำนักงาน ป.ป.ส., พิมพ์ครั้งที่ 2, ตุลาคม 2542), หน้า 146. และดู Steven H. Giff, Law Dictionary, (United State : Barron's Educational Series, 3rd Ed., 1991) p.340

ได้อย่างมีประสิทธิภาพประกอบอาชญากรรมโดยไม่ทิ้งร่องรอยหรือปรากฏพยานหลักฐานแล้ว ยิ่งทำให้ยากที่จะนำอาชญากรเหล่านี้มาลงโทษได้ จุดอ่อนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาดังกล่าว ทำให้มีการพิจารณาทบทวนและพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ หรือหากไม่สามารถลงโทษตัวบุคคลได้ ก็ตัดโอกาสหรือป้องกันมิให้อาชญากรใช้ประโยชน์จากเงินหรือทรัพย์สินที่ตนได้มาจากการกระทำความผิดได้ ไม่ว่าจะกระทำการโดยวิธีการซ่อนเร้น ปกปิด หรือยกย้ายถ่ายเทเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยมิชอบดังกล่าวไปก็ครั้งที่ทอดกัตามโดยการริบทรัพย์สินนั้นให้ตกเป็นของแผ่นดิน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 หมวด 6 เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน โดยมีจุดมุ่งหมายในการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินซึ่งประกอบด้วยหลักการต่าง ๆ ดังนี้

1. การตรวจสอบทรัพย์สิน

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มีบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบทรัพย์สิน ได้แก่ อำนาจหน้าที่ตามมาตรา 38 การตรวจสอบทรัพย์สินเพื่อให้เจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐ สามารถบ่งชี้ ติดตามร่องรอย และการประเมินค่าทรัพย์สินซึ่งตกอยู่ภายใต้การริบทรัพย์สินได้ เช่น การตรวจสอบจากข้อมูลและรายงานธุรกรรม หรือตรวจค้นสถานที่หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการซุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการติดตาม ตรวจสอบ หรือยึด หรืออายัดทรัพย์สินหรือพยานหลักฐาน

เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ กรรมการธุรกรรม เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และพนักงานเจ้าพนักงานที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มีอำนาจดังต่อไปนี้

ก. มีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ แล้วแต่กรณี ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ข้อมูล ส่งคำ

ชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

ข. มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ มาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

ค. เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการซุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการติดตาม ตรวจสอบ หรือยึดหรืออายัดทรัพย์สินหรือพยานหลักฐาน เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากนิ่งช้ากว่าจะเอามาหมายค้นมาได้ ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานดังกล่าวนั้นจะถูกยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม

2. การใช้มาตรการชั่วคราวเกี่ยวกับทรัพย์สิน

ในการดำเนินการเกี่ยวกับตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ผู้มีอำนาจหน้าที่อาจใช้วิธีการชั่วคราวก่อนที่จะดำเนินการขั้นสุดท้ายในการยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้ ดังต่อไปนี้

ก. การยับยั้งการทำธุรกรรม

ในการตรวจสอบธุรกรรมหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ผู้มีอำนาจหน้าที่อาจสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมใดธุรกรรมหนึ่งได้ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขดังนี้

(1) กรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่าธุรกรรมนั้นเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ซึ่งมาตรา 35 บัญญัติว่า

ในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นไว้ก่อนได้ภายในเวลาที่กำหนดแต่ไม่เกิน 3 วันทำการ ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน เลขาธิการจะสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมตามวรรคหนึ่งไปก่อนแล้วรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรม

โดยทั่วไปแล้วการสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมลักษณะนี้เป็นอำนาจของคณะกรรมการธุรกรรมเท่านั้น อย่างไรก็ตามในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน เลขานุการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จะสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมไปก่อนแล้วรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรมก็ได้การยับยั้งการทำธุรกรรมข้างต้นสามารถทำได้เพียงไม่เกิน 3 วันเท่านั้น

(2) กรณีมีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าธุรกรรมนั้นเกี่ยวข้องกับหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงินซึ่งมาตรา 26 บัญญัติว่า

ในกรณีที่มีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องกับหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นไว้ชั่วคราวภายในเวลาที่กำหนดแต่ไม่เกินสิบวันทำการ

จะเห็นได้ว่าในการยับยั้งการทำธุรกรรมลักษณะนี้ แม้เงื่อนไขเบื้องต้นจะเหมือนกันคือ ต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เช่นเดียวกัน การยับยั้งการทำธุรกรรมในลักษณะนี้สามารถทำได้เป็นระยะเวลาอันยาวนานยิ่งขึ้นแต่ต้องไม่เกินสิบวัน

ข. การยึดหรืออายัดทรัพย์สิน

คำว่ายึดหรืออายัดมักจะใช้คู่กัน แต่จะมีความเหมือนความแตกต่างกันอย่างไรนั้น มีผู้อธิบายว่า “ยึดทรัพย์” หมายความว่า การที่เจ้าพนักงานเอาทรัพย์สินไปจากการครอบครองของบุคคลเพราะเหตุที่กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายหรือเพื่อบังคับคดี¹⁷ ส่วน “อายัดทรัพย์สิน” หมายความว่าห้ามจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้อง¹⁸ คำว่า “อายัด” นิยมใช้กับสิทธิเรียกร้องที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น อายัดสิทธิเรียกร้องที่มีต่อบุคคลภายนอก ตามแนว

¹⁷ พจนานุกรมศัพท์กฎหมายไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พิมพ์ครั้งที่ 2, มิถุนายน 2543, หน้า 261.

¹⁸ พจนานุกรมศัพท์กฎหมายไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พิมพ์ครั้งที่ 2, มิถุนายน 2543, หน้า 366.

วินิจฉัยของศาลฎีกา การอายัด คือ การสั่งบุคคลภายนอกมิให้ทำการโอนหรือชำระหนี้แก่ลูกหนี้ในคดี แต่ให้ชำระแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีแทน¹⁹

ผู้มีอำนาจหน้าที่อาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินชั่วคราวได้ตามมาตรา 48 (วรรคหนึ่งและวรรคสอง) ซึ่งบัญญัติว่า

ในการตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมหากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกิน 90 วัน ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน เลขาธิการจะสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งไปก่อนแล้วรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรม การสั่งยึดหรืออายัดเป็นอำนาจของคณะกรรมการธุรกรรมเว้นแต่กรณีจำเป็นเร่งด่วน เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะดำเนินการไปเองแล้วรายงานคณะกรรมการธุรกรรมก็ได้ สำหรับระยะเวลาที่จะยึดหรืออายัดได้จะต้องไม่เกิน 90 วัน

ในการตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรม ปัจจุบันมีกฎกระทรวง ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ ซึ่งมีรายละเอียดโดยสังเขปดังนี้

1. เมื่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้รับรายงานการทำธุรกรรมหรือข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมแล้ว จะทำการตรวจสอบเบื้องต้น ถ้าปรากฏว่าการทำธุรกรรมใดมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอนจำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด สำนักงานจะเสนอเรื่องให้คณะกรรมการธุรกรรมเพื่อพิจารณาสั่งการยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้น (ตามมาตรา 48) โดยเร็ว ทั้งนี้ภายใน 7 วันนับแต่วันที่ได้พบเหตุเช่นนั้น²⁰ โดยสามารถสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกิน 90 วัน

¹⁹ สีนทาท ประยูรรัตน์, คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, (กรุงเทพฯ : นิติสนเทศ (Lexsys.net), กันยายน 2542), หน้า 177.

²⁰ ข้อ 3. กฎกระทรวง ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2543)ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

2. กรณีที่คณะกรรมการธุรกรรมเห็นว่าเรื่องที่เสนอมาข้างต้นสามารถดำเนินการ ขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินได้ (ตามมาตรา 49) เพียงแต่ยังขาดหลักฐานบางประการที่จะทำให้เชื่อว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้คณะกรรมการธุรกรรมดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินหรือจะมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขาธิการดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานดังกล่าว

3. ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้คณะกรรมการธุรกรรมส่งเรื่องให้เลขาธิการดำเนินการต่อไปเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินโดยเร็ว

การดำเนินการตามคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้น เมื่อมีการสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไม่ว่าโดยคณะกรรมการ ธุรกรรมหรือเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจะดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามคำสั่งแล้วจัดทำรายงานพร้อมทั้งประเมินราคาทรัพย์สินนั้นตามมาตรา 56 โดยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินและการประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงซึ่งในปัจจุบันคือกฎกระทรวงฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

กระบวนการร้องขอให้ริบทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

การริบทรัพย์สินโดยปรกติคือการริบทรัพย์สินตามกฎหมายอาญาซึ่งกระทำได้เมื่อมีการจับกุมผู้ต้องหาเพื่อดำเนินคดี โดยมีเงื่อนไขว่าจะริบทรัพย์สินได้ต่อเมื่อมีคำพิพากษาของศาลอาญาว่าผู้ถูกกล่าวหาในคดีนั้นมีความผิดจริง (เว้นแต่เป็นทรัพย์สินที่ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิดให้ริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่าเป็นของผู้กระทำความผิดและมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่)²¹ ที่สำคัญภาระในการพิสูจน์ (Burden of prove) เป็นของโจทก์ แต่การริบทรัพย์สินทางแพ่งซึ่งใช้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นั้นสามารถ

²¹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32

เริ่มต้นคดีได้จากทรัพย์สินที่สงสัยได้เลยโดยไม่ต้องนำตัวบุคคลมาฟ้องคดีก่อน²² ส่วนภาระการพิสูจน์นั้นจะตกเป็นของเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้อ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินต้องพิสูจน์ว่าไม่เป็นทรัพย์สินอันจะสามารถริบได้ตามกฎหมาย เมื่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้รับรายงานการทำธุรกรรมหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมแล้ว จะทำการตรวจสอบเบื้องต้นถ้าปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินโดยเร็ว ตามความในมาตรา 49 วรรค 1 ซึ่งบัญญัติว่า“ภายใต้บังคับมาตรา 48 วรรคหนึ่ง ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดให้เลขาธิการส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินโดยเร็ว”

ในกรณีเรื่องที่เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินส่งไปให้อัยการไม่สมบูรณ์พอที่จะยื่นคำร้องพนักงานอัยการจะต้องรีบแจ้งให้เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทราบโดยให้รวมข้อที่ไม่สมบูรณ์นั้นให้ครบถ้วนในคราวเดียวกัน เมื่อเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินดำเนินการให้สมบูรณ์ขึ้นตามที่พนักงานอัยการแจ้งแล้วจะส่งเรื่องเพิ่มเติมไปให้พนักงานอัยการพิจารณาอีกครั้งหนึ่งเมื่อเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินส่งเรื่องเพิ่มเติมไปให้พนักงานอัยการพิจารณาอีกครั้งหนึ่งแล้วพนักงานยังเห็นว่าไม่มีเหตุพอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนตกเป็นของแผ่นดิน พนักงานอัยการจะต้องรีบแจ้งให้เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทราบเพื่อส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินวินิจฉัยชี้ขาด คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะต้องพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดภายในเวลา 30 วัน นับแต่ได้รับเรื่องจากเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและเมื่อคณะกรรมการป้องกันและ

²² อรรถนพ ลิขิตจิตตะ, งาม-ตอช เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, (กรุงเทพฯ : กองนิติการสำนักงาน ป.ป.ส., พิมพ์ครั้งที่ 2 ตุลาคม 2542) , หน้า 146-147.

ปราบปรามการฟอกเงินวินิจัยชี้ขาดเป็นประการใดให้พนักงานอัยการและเลขาธิการคณะ
กรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินปฏิบัติตามนั้น หากคณะกรรมการมิได้วินิจัยชี้
ขาดภายในกำหนดเวลา30วัน ให้ปฏิบัติตามความเห็นของพนักงานอัยการ

หากคณะกรรมการมีคำวินิจฉัยชี้ขาดไม่ให้ยื่นคำร้องหรือไม่วินิจัยชี้ขาดภายใน
กำหนดเวลาและได้ปฏิบัติตามความเห็นของพนักงานอัยการแล้วให้เรื่องนั้นเป็นที่สุดและห้ามมิ
ให้มีการดำเนินการเกี่ยวกับบุคคลนั้นในทรัพย์สินเดียวกันนั้นอีก เว้นแต่จะได้พยานหลักฐานใหม่
อันสำคัญซึ่งน่าจะทำให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินของบุคคลนั้นตกเป็นของแผ่นดินได้

การดำเนินการและพิจารณาของศาลมีขั้นตอนดังนี้

1. เมื่อศาลรับคำร้องที่พนักงานอัยการยื่นต่อศาลแล้ว ศาลจะดำเนินการตาม
มาตรา 49 วรรคห้า กล่าวคือ สั่งให้ปิดประกาศไว้ที่ศาลนั้นและประกาศอย่างน้อย 2 วันติดต่อกัน
ในหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้ซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของหรือมีส่วน
ได้เสียในทรัพย์สินมายื่นคำร้องขอถอนศาลมีคำสั่ง กับให้ศาลสั่งให้ส่งสำเนาประกาศไปยัง
เลขาธิการเพื่อปิดประกาศไว้ที่สำนักงานและสถานีตำรวจท้องที่ที่ทรัพย์สินที่ตั้งอยู่ และถ้ามีหลัก
ฐานแสดงว่าผู้ใดอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของหรือมีส่วนได้เสียในทรัพย์สินก็ให้เลขาธิการมีหนังสือแจ้ง
ให้ผู้นั้นทราบ การแจ้งนั้นให้แจ้งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับตามที่อยู่ครั้งสุดท้ายของผู้
นั้นเท่าที่ปรากฏในหลักฐาน

2. ข้อต่อสู้เกี่ยวกับทรัพย์สิน ผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่ศาลจะพิจารณาเพื่อสั่งให้
ตกเป็นของแผ่นดินตามคำขอของพนักงานอัยการตามมาตรา 49 สามารถอ้างเหตุตามมาตรา
50 วรรคหนึ่งเป็นข้อต่อสู้ได้ดังต่อไปนี้

ผู้ซึ่งอ้างเป็นเจ้าของทรัพย์สิน อาจยื่นคำร้องก่อนศาลมีคำสั่งตามมาตรา 51 โดย
แสดงให้ศาลเห็นว่า

(1) ตนเป็นเจ้าของที่แท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำ
ความผิด หรือ

(2) ตนเป็นผู้รับโอนโดยสุจริต และมีค่าตอบแทน หรือได้มาโดยสุจริตและตามสม
ควรในทางศีลธรรมอันดี

3. การคุ้มครองสิทธิผู้รับประโยชน์ ผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นผู้รับประโยชน์ในทรัพย์สินที่พนักงานอัยการร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 49 อาจยื่นคำร้องขอคุ้มครองสิทธิของตนก่อนศาลมีคำสั่ง โดยแสดงให้เห็นว่าตนเป็นผู้รับประโยชน์โดยสุจริตและมีค่าตอบแทน (มาตรา 50 วรรคสอง)

4. แนวทางในการพิจารณาวินิจฉัยคำร้องให้ทรัพย์สินของศาล ศาลจะพิจารณา มีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินให้ครบองค์ประกอบทั้ง 2 ประการ ตามที่บัญญัติใน มาตรา 51 ดังต่อไปนี้

(1) ศาลเชื่อว่าทรัพย์สินตามคำร้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด และ

(2) คำร้องขอผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้โอนทรัพย์สินตามมาตรา 50 วรรคหนึ่ง ฟังไม่ขึ้น (กล่าวคือ ข้ออ้างที่ว่าตนเป็นเจ้าของที่แท้จริงและทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือตนเป็นผู้รับโอนโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน)

5. ภาระพิสูจน์ ในการอ้างเหตุข้อต่อสู้เกี่ยวกับทรัพย์สินตามมาตรา 50 ข้างต้น กฎหมายนี้ได้บัญญัติเรื่องภาระในการพิสูจน์ดังต่อไปนี้

(1) ผู้อ้างว่าเป็นเจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สิน (ตามมาตรา 50 วรรคหนึ่ง) ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินมาก่อน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบรรดาทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

(2) ผู้ที่อ้างว่าเป็นผู้รับประโยชน์ (ตามมาตรา 50 วรรคสอง) ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินมาก่อน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผลประโยชน์ดังกล่าวได้มาโดยไม่สุจริต

6. การคืนทรัพย์สินหรือคุ้มครองสิทธิผู้รับประโยชน์ภายหลังศาลมีคำสั่งรับแล้ว แม้ศาลจะมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 51 แล้ว เจ้าของผู้รับโอนหรือผู้รับประโยชน์ทรัพย์สินนั้นยังอาจยื่นคำขอคืนทรัพย์สินหรือให้คุ้มครองสิทธิของตนได้ ตามความใน มาตรา 53 ถ้าศาลได้สอบสวนแล้วเห็นว่ากรณีต้องด้วยบทบัญญัติของมาตรา 50 ให้ศาลสั่งคืนทรัพย์สินนั้น หากไม่สามารถคืนทรัพย์สินให้ใช้ราคาหรือค่าเสียหายแทนแล้วแต่กรณี

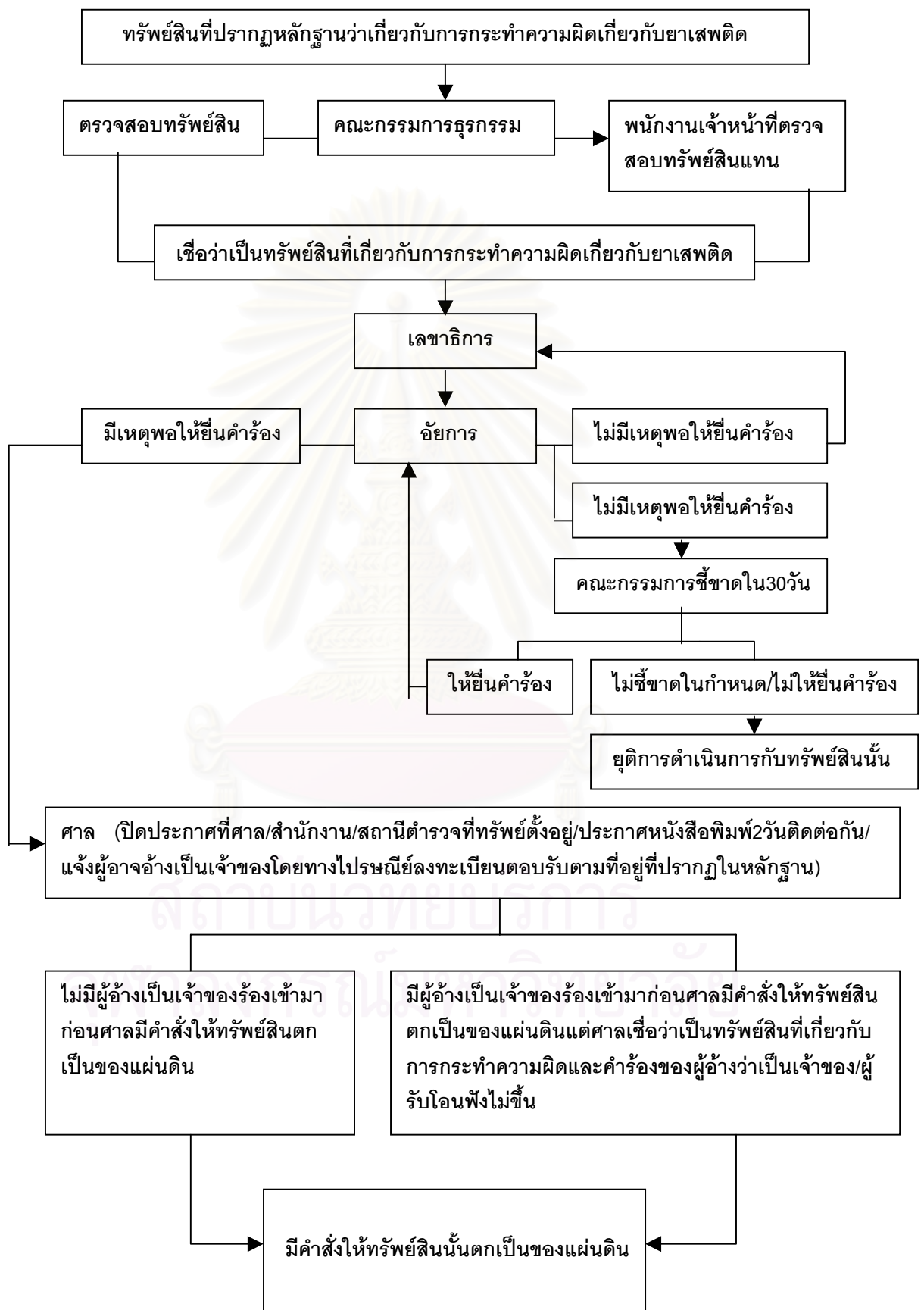
7. การขอให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินในชั้นศาล นอกจากจะสามารถยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้ชั่วคราวในขั้นตอนการตรวจสอบทรัพย์สิน ซึ่งเป็นอำนาจของคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการแล้ว ในขั้นตอนหลังจากที่พนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องตามมาตรา 49 แล้ว หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำนาย หรือ ยักย้ายไปเสียซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด มาตรา 55 แห่งพระราชบัญญัตินี้ บัญญัติให้เลขาธิการสามารถส่งเรื่องให้พนักงานอัยการยื่นคำขอฝ่ายเดียวร้องขอให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวก่อนมีคำสั่งตามมาตรา 51 ได้

อาจสรุปการดำเนินการขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด(ความผิดมูลฐาน (1))ให้ตกเป็นของแผ่นดินได้ดังแผนผังต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนผังสรุปการดำเนินการขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เกี่ยวกับ ยาเสพติด (ความผิดมูลฐาน (1))ตกเป็นของแผ่นดิน

3.3 ความซ้ำซ้อนในการบังคับใช้กฎหมายกับทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

จากการพิจารณาลักษณะของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่อาจขอให้ศาลสั่งริบให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 และทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่อาจขอให้ศาลสั่งริบให้ตกเป็นของแผ่นดินได้ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เห็นว่า ในส่วนของทรัพย์สินที่อาจขอให้ศาลริบได้ตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 และทรัพย์สินที่อาจขอให้ศาลริบได้ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดมูลฐานที่ 1 เป็นทรัพย์สินตัวเดียวกันกล่าวคือ

ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดฐานผลิต นำเข้าส่งออก จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติด สมคบ สนับสนุนช่วยเหลือ หรือพยายามกระทำความผิดดังกล่าวตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 หมายถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและให้หมายความรวมถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยการใช้จ่ายเงิน หรือทรัพย์สินดังกล่าวซื้อ หรือกระทำไม่ว่าด้วยประการใด ๆ ให้เงินหรือทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงสภาพกี่ครั้ง และไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น โอนไปเป็นของบุคคลอื่นหรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม ซึ่งเหมือนกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ซึ่งหมายถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำความผิดมูลฐานหรือเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอน ด้วยประการใด ๆ ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวข้างต้น รวมทั้งดอกผลของเงินดังกล่าวข้างต้นด้วย

เมื่อเงินที่อาจขอให้ศาลริบได้เป็นเงินตัวเดียวกัน ซึ่งมีหน่วยงานของรัฐ 2 หน่วยงาน คือสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินใช้กฎหมายคนละฉบับแยกดำเนินการกับเงินจำนวนเดียวกันขั้นตอนการดำเนินการก็คล้ายคลึงกันคือจะต้องมีการตรวจสอบทรัพย์สินซึ่งจะกระทำโดยคณะบุคคลเป็นคณะกรรมการซึ่งตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 คือคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ซึ่งมีอำนาจหน้าที่สำคัญในขั้นตอนการตรวจสอบทรัพย์สิน วินิจฉัยความเกี่ยวเนื่องของทรัพย์สินกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตลอดทั้งมีอำนาจในการสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้จนกว่าจะมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องซึ่งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 กำหนดให้การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินดำเนินการโดยคณะกรรมการเช่นกันซึ่งเรียกว่าคณะกรรมการธุรกรรมซึ่งประกอบด้วยเลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นประธานกรรมการและผู้ซึ่งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแต่งตั้งจำนวน 4 คน เป็นกรรมการซึ่งตามมาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวคณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบธุรกรรมหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าธุรกรรมเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงินโดยสั่งเป็นหนังสือยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นไว้ก่อนได้ภายในเวลามีกำหนดไม่เกิน 3 วันทำการ สั่งยับยั้งการทำธุรกรรมในกรณีที่มีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าเป็นธุรกรรมใดเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงินโดยสั่งเป็นหนังสือยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นไว้ชั่วคราวภายในเวลามีกำหนดไม่เกิน 10 วันทำการมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกิน 90 วัน โดยในขั้นตอนสุดท้ายเกี่ยวกับการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินทั้งตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 และตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จะต้องส่งเรื่องให้พนักงานอัยการเพื่อเสนอต่อศาลขอให้มีการริบทรัพย์สินดังกล่าวต่อไป

แต่อย่างไรก็ดีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3 (1) กำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดหรือกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นความผิดมูลฐานซึ่งตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวไว้

ระบุว่าในกรณีที่ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดใดเป็นทรัพย์สินที่สามารถดำเนินการตามกฎหมายอื่นได้อยู่แล้วแต่ยังไม่มีการดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นตามกฎหมายดังกล่าวหรือดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวแล้วแต่ไม่เป็นผลหรือการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทางราชการมากกว่าก็ให้ดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นต่อไปตามพระราชบัญญัตินี้ จะเห็นว่าตัวพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เองก็ได้สังเกตเห็นว่าการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้อาจเกิดความซ้ำซ้อนกับกฎหมายฉบับอื่นซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะขึ้นได้ จึงได้บัญญัติหลักเกณฑ์พื้นฐานแห่งการนำพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ไปใช้เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนของการบังคับใช้กฎหมายซึ่งจะได้กำหนดหลักเกณฑ์แบ่งการบังคับใช้กฎหมายเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนต่อไป

ตารางเปรียบเทียบการดำเนินการกับทรัพย์สินระหว่างสำนักงาน ป.ป.ส. และสำนักงาน ปปง.

เรื่อง	สำนักงาน ป.ป.ส.	สำนักงาน ปปง.
กฎหมายที่ใช้บังคับ	พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534	พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542
ทรัพย์สินที่อาจถูกริบ	ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิด (มาตรา 3) ได้แก่ เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และให้หมายความรวมถึง เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับมาโดยการให้เงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวซื้อหรือกระทำไม่ว่าด้วยประการใดๆ ให้เงินหรือทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงสภาพไปกี่ครั้ง และไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น โอนไปเป็นของบุคคลอื่นหรือปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม	ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด (มาตรา 3) ได้แก่ (1) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐานหรือจากการสนับสนุนช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน (2) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนด้วยประการใดๆ ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ (3) ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ (2) ทั้งนี้ไม่ว่าทรัพย์สินตาม (1) (2) หรือ (3) จะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือ

ทรัพย์สินที่ ต้องถูก ตรวจสอบ	ทรัพย์สินที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าเกี่ยวเนื่อง กับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมีตัวบุคคลเป็นผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าว หาว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดฐาน ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย มีไว้ในครอบ ครองเพื่อจำหน่าย สมคบ สนับสนุน หรือ พยายามกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด 25 ชนิด	เปลี่ยนสภาพไปกี่ครั้งและไม่ว่า จะอยู่ในความครอบครองของ บุคคลใด โอนไปเป็นของบุคคลใด หรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียน ว่าเป็นของบุคคลใดทรัพย์สินที่ ปรากฏหลักฐานว่าเกี่ยวกับการ กระทำความผิดมูลฐาน (1) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการใน การปราบปรามผู้กระทำความผิด เกี่ยวกับยาเสพติด
ผู้ตรวจสอบ	คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน	คณะกรรมการธุรกรรม
มาตรการ ชั่วคราว	ยึดอายัดทรัพย์สิน	ยึดอายัดทรัพย์สิน ยับยั้งการทำธุรกรรม
ผู้ยื่นคำร้อง	พนักงานอัยการ	พนักงานอัยการ
ยื่นคำร้อง ต่อ	ศาลอาญา/ศาลจังหวัดที่พิจารณาคดีหลัก	ศาลแพ่ง
ระดับการ พิสูจน์	ต้องพิสูจน์ความผิดของจำเลยในคดีหลักให้ ศาลเห็นโดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลย กระทำความผิด	พิสูจน์เพียงให้เชื่อได้ว่าเป็นทรัพย์สิน สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ไม่ต้องถึงขนาดให้ปราศจากข้อ สงสัย
การ พิจารณา ของศาล	ศาลพิจารณาคำร้องขอให้รับทรัพย์สินใน ฐานะคดีอุปกรณหากศาลมีคำพิพากษาถึง ที่สุดให้ยกฟ้องจำเลยในคดีหลักศาลจะไม่ พิจารณาคดีขอให้รับทรัพย์สิน	พิจารณาคดีขอให้ทรัพย์สินตก เป็นของแผ่นดินเป็นคดีหลักไม่ เกี่ยวข้อกับการพิจารณาคดีต่อ ตัวบุคคล
ที่ไปของ ทรัพย์สิน	ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปราม ยาเสพติด	ให้ตกเป็นของแผ่นดิน

จากตารางจะเห็นว่ากระบวนการในการดำเนินการต่อทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดโดยสำนักงาน ป.ป.ส. และการดำเนินการต่อทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานโดยสำนักงาน ป.ป.ง. มีความใกล้เคียงกันอย่างมากประกอบกับการทำงานเป็นการแยกกันทำไม่มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานการทำงานหรือบริหารข้อมูลระหว่างกันซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศออสเตรเลียนั้นจะมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่บริหารข้อมูลและส่งต่อข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินให้กับหน่วยงานเฉพาะที่มีอำนาจดำเนินการซึ่งจะกล่าวถึงโดยละเอียดในบทต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

แนวทางปฏิบัติเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

หลักเกณฑ์สำคัญที่จะวิเคราะห์ในบทนี้คือแนวทางปฏิบัติเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยเฉพาะในส่วนของจัดการบริหารข้อมูลของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบใช้ข้อมูลของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการประสานงานกันระหว่างหน่วยงาน การให้ข้อมูลร่วมกันระหว่างสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกันในการปฏิบัติงานของสองหน่วยงานดังกล่าว โดยการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบของการปฏิบัติงานและรูปแบบหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลีย

4.1 หน่วยงานที่ดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในประเทศสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาได้ชื่อว่าเป็นประเทศแรกในโลกที่กำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดทางอาญาแยกออกมาโดยเฉพาะนับแต่ปี 1986 ซึ่งในตอนแรกมุ่งหมายที่จะต่อต้านปัญหาการฟอกเงินที่ได้มาจากอาชญากรรมยาเสพติดเท่านั้น แต่ต่อมามีการปรับปรุงให้ครอบคลุมถึงการฟอกเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามที่กฎหมายระบุไว้โดยเฉพาะ (ความผิดมูลฐาน) ทั้งนี้ผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนา หรือรู้ว่าเป็นเงินสกปรก

ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่สิบเก้า ได้เกิดองค์กรอาชญากรรมซึ่งเรียกกันว่า “มาเฟีย” (Mafia) ในประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อดำเนินกิจการต่าง ๆ อันผิดกฎหมาย เช่น การค้าประเวณี การค้ายาเสพติด บ่อนการพนัน การชิงทรัพย์ และรับของโจร เป็นต้น โดยองค์กรอาชญากรรมนี้ได้นำรายได้จากการดำเนินกิจการอันผิดกฎหมายดังกล่าวไปลงทุนในธุรกิจที่ถูก

กฎหมายเพื่อให้ได้ผลกำไรและทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่อาจสืบสาวถึงแหล่งที่มาของเงินทุนที่มาจากการประกอบ

อาชญากรรมได้ส่วนผลที่ตามมาได้แก่การได้เงินมาขายของขององค์กรอันทำให้เกิดการละเมิดต่อกฎหมายและเกิดความไม่สงบในสังคมมากขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยเหตุนี้ทางรัฐบาลกลางของสหรัฐอเมริกาจึงได้เริ่มบัญญัติกฎหมายขึ้นหลายฉบับเพื่อต่อต้านการดำเนินการใดอันเกี่ยวกับรายได้อันไม่ชอบด้วยกฎหมายขององค์กรอาชญากรรม หรือที่รู้จักทั่วไปว่าเป็นการฟอกเงินนั่นเอง โดยกฎหมายเหล่านั้นได้แก่ Federal Crimes and Criminal Procedure Bank Secrecy Act 1970 (BSA) , Money Laundering Control Act 1986 (MLCA)

Money Laundering Control Act 1986 (MLCA)

สหรัฐอเมริกาได้ประกาศใช้กฎหมาย Anti-Drug Act 1986 ส่วนหนึ่งของตอน 1 ของกฎหมายดังกล่าวเป็นที่รู้จักกันในนามว่า กฎหมายควบคุมการฟอกเงิน(Money Laundering Control Act 1986 หรือ MLCA)ซึ่งประกาศใช้ฐานความผิดใหม่เพื่อต่อต้านอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ คือ การเป็นเครื่องมือในการฟอกเงิน(Laundering of monetary Instrument)บัญญัติไว้ใน 18 U.S.C. มาตรา 1956 และเป็นฐานะในการโอนเงิน ซึ่งเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่ได้มาเกี่ยวเนื่องจากการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย บัญญัติไว้ใน 18 U.S.C. มาตรา 1957

ในความหมายโดยทั่วไป 18 U.S.C. มาตรา 1956¹ บัญญัติว่า
การเป็นเครื่องมือในการฟอกเงิน

(a) (1) ผู้ใดรู้ว่าทรัพย์สินซึ่งรวมอยู่ในการโอนเงินเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากรูปแบบของการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย การกระทำการหรือพยายามกระทำการในการโอนเช่นนั้น ซึ่งรวมอยู่ในรายได้ ซึ่งมีที่มาเกี่ยวข้องกับการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย

(A) (i) ด้วยเจตนาที่จะสนับสนุนการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายต่อไป หรือ (B) รู้ว่าการโอนเช่นนั้นจะมีจุดมุ่งหมายทั้งหมดหรือบางส่วน เพื่อ (i) ปกปิดหรือปลอมแปลงสภาพโดยธรรมชาติ สถานที่แหล่งที่มา เจ้าของ หรือการควบคุมรายได้ ซึ่งมีที่มาเกี่ยวข้องกับการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย หรือ (ii) หลีกเลี่ยงการรายงานการโอนเงินภายในมลรัฐหรือสหรัฐ ผู้นั้นต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ห้าแสนเหรียญสหรัฐ หรือปรับเป็นจำนวนสองเท่าของทรัพย์สินซึ่งรวมอยู่ในการโอนนั้น แล้วแต่จำนวนค่าปรับใดจะมากกว่า หรือจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

¹ U.S. Department of Justice. "Money Laundering, Chapter B, Release # 1,11/8,"(Washington D.C. : U.S. Department of Justice, 1988), P. 83-86

องค์ประกอบความผิดตามมาตรา 1956 (a) (1)

1. รู้ว่าทรัพย์สินซึ่งรวมอยู่ในการโอนเป็นรายได้จากรูปแบบของการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย

2. การกระทำหรือพยายามกระทำการโอนในทางการเงินซึ่งเกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน

3. ทรัพย์สินนั้นโดยข้อเท็จจริงเกี่ยวข้องกับรายได้ซึ่งมีที่มาจากกระทำความอันมิชอบด้วยกฎหมาย

4. กระทำไปเพื่อ

(1) เจตนาที่จะสนับสนุนการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายต่อไป หรือ

(2) รู้ว่าการโอนเงินนั้น มีจุดมุ่งหมายทั้งหมดหรือบางส่วนเพื่อ

(ก) ปกปิดหรือปลอมแปลงสภาพโดยธรรมชาติ สถานที่แหล่งที่มา เจ้าของหรือการควบคุมรายได้ ซึ่งมีที่มาจากเกี่ยวข้องกับการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย หรือ

(ข) หลีกเลี่ยงการรายงานการโอนเงินภายในมลรัฐหรือสหรัฐ

คำจำกัดความของ ส่วนรู้ บัญญัติไว้ในมาตรา 1956 C(1)² ดังนี้

รู้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องในการโอนเงินนั้น มาจากรายได้ในรูปแบบของการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย(Knowing that the property involved in a financial transaction represents the proceeds of some form of unlawful activity) หมายความว่า บุคคลผู้นั้นรู้ว่าทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องในการโอนเงินมาจากรายได้ในรูปแบบใด ๆ ซึ่งไม่จำเป็นว่า รูปแบบนั้นคืออะไรของการกระทำอันเป็นความผิดตามกฎหมายที่มีโทษของสหรัฐ หรือมลรัฐ ดังนั้นเจตนาที่จะสนับสนุนการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย เป็นเจตนาที่เฉพาะเจาะจงอันเป็นข้อพิสูจน์ว่าจำเลยรู้ว่าเงินซึ่งเกี่ยวข้องกับโอนนั้นเป็นรายได้ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย หากจำเลยต้องการจะปกปิดรายได้จากแหล่งที่มาอันมิชอบด้วยกฎหมาย ก็เป็นการเพียงพอที่จะพิสูจน์ว่าจำเลยรู้ว่าเงินที่เกี่ยวข้องกับการโอนเป็นรายได้เกี่ยวเนื่องจากการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย แต่ไม่ต้องพิสูจน์ถึงขนาดว่าจำเลยรู้ว่าการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายนั้นคืออะไร

การกระทำหรือพยายามกระทำการโอนเงินเกี่ยวข้องกับรายได้จากการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย มาตรา 1956 (C)(2)³ได้บัญญัติความหมายของ “การกระทำ”(Conduct) ดังต่อไปนี้

² Ibid.,

³ Ibid.,

การกระทำความหมายรวมถึง การริเริ่ม รวบรวม หรือมีส่วนร่วมในการริเริ่ม การรวบรวมในการโอน (The term “conduct” includes initiating, concluding, or participating in initiating, or concluding a transaction) ดังนั้นจากคำนิยามดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กฎหมายต้องการ

1. บุคคลที่กระทำด้วยตนเอง
2. บุคคลที่ให้ความช่วยเหลือ

การโอนในทางการเงิน (Financial Transaction) มาตรา 1956 (C)(4)⁴ ได้บัญญัติความหมายไว้ดังนี้

การโอนทางการเงิน หมายถึง การโอนรวมทั้งการเคลื่อนย้ายเงินทุนทาง วิทยุ หรือวิธีอื่น หรือรวมทั้งใช้เครื่องมือในการโอนเงินด้วยวิธีอื่นหรือมากกว่าหนึ่งวิธีซึ่งกระทบ ต่อการพาณิชย์ภายในรัฐหรือต่างประเทศ หรือการโอนซึ่งใช้สถาบันการเงินรวมอยู่ ด้วย ซึ่ง ผลของการกระทำนั้นกระทบต่อการพาณิชย์ภายในรัฐหรือต่างประเทศไม่ว่าด้วยประการใดๆ

ดังนั้น การโอนเงินนั้นจะต้องเป็นไปลักษณะใดลักษณะหนึ่ง คือ

1. เคลื่อนย้ายเงิน
2. เคลื่อนย้ายโดยใช้เครื่องมือทางการเงิน
3. โดยใช้สถาบันทางการเงิน

การโอน (Transaction) มาตรา 1956(C)(3)⁵ ได้บัญญัติความหมายไว้ดังนี้ การซื้อ ขาย ให้กู้ยืม ให้โดยมีเงื่อนไข ให้โดยเสนาหา โอน ส่งมอบ หรือการฝากด้วยวิธีอื่นใด และ ในด้านสถาบันการเงิน รวมถึงการฝาก ถอน โอนทางบัญชี แลกเปลี่ยนเงินตรา ให้กู้ยืม ให้เครดิต ซื้อหรือขายหุ้น เข้าร่วม รับรองการฝาก หรือเป็นเครื่องมือทางการเงินอื่นใด หรือ การจำหน่าย ด้วยประการอื่น การดอน การส่งผ่านหรือไปยังสถาบันการเงิน ไม่ว่าจะด้วยวิธีใด

ขอบเขตของบทบัญญัตินี้ ใช้บังคับแก่ บุคคลทั้งไป ซึ่งการทำธุรกิจการค้า เกี่ยวด้วยทรัพย์สินหรือประโยชน์ที่เกิดจากทรัพย์สิน ซึ่งถูกโอนมา หรือรับประกัน หรือให้เครดิต และใช้บังคับแก่สถาบันการเงิน โดยการโอนผ่านธนาคารหรือการส่งโดยวิธีอื่นที่มีชอบด้วย กฎหมาย

โทษของการฝ่าฝืน 18 U.S.C. มาตรา 1956 (a)(1)⁶

⁴ Ibid.,

⁵ Ibid.

1. โทษจำคุกหรือปรับ

มาตรา 1956 มีอัตราโทษปรับไม่เกิน 500,000 เหรียญสหรัฐ หรือปรับเป็นสามเท่าของมูลค่าทรัพย์สินในการดอง หรือจำคุกไม่เกินยี่สิบสี่ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

2. โทษริบทรัพย์สิน

2.1 โทษริบทรัพย์สินทางอาญา

18 U.S.C. มาตรา 982 การริบทรัพย์สินทางอาญาตามมาตรา 1956 หรือ 1957 ของกฎหมายส่วนนี้ ให้ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินของบุคคลนั้นที่เป็นจำนวนรวมที่บุคคลนั้นได้รับไม่ว่าโดยทางตรง หรือโดยทางอ้อม จากผลของการกระทำผิดนั้น หรือทรัพย์สินซึ่งสืบสาวร่องรอยได้ว่าเป็นจำนวนเป็นรวมที่บุคคลนั้นได้รับ

2.2 โทษริบทรัพย์สินทางแพ่ง

มาตรา 981 (a)(1)(A) กำหนดการริบทรัพย์สินเป็นของสหรัฐไว้ 3 รูปแบบคือ

(1) ริบทรัพย์สินที่ได้มาแทนที่ จากจำนวนรวมของทรัพย์สินที่บุคคลนั้นได้รับโดยทางตรง

(2) ริบทรัพย์สินที่ได้มาแทนที่ จากจำนวนรวมของทรัพย์สินที่บุคคลนั้นได้รับโดยทางอ้อม

(3) ริบทรัพย์สินที่ได้มาแทนที่ จากจำนวนรวมของทรัพย์สินที่บุคคลนั้นได้รับซึ่งสามารถสืบสาวร่องรอยไปถึง

ทรัพย์สินเหล่านั้น ต้องเป็นทรัพย์สินที่ได้มาเนื่องจากการละเมิด 18 U.S.C. มาตรา 1956 หรือมาตรา 1957 (ความผิดฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน) หรือซึ่งสืบสาวร่องรอยไปถึงประโยชน์ ซึ่งเป็นผลจากการฟอกเงิน ไม่ใช่แค่เพียงริบเงินที่นำไปฟอก เท่านั้น

BANK SECRECY ACT (BSA)

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ออกกฎหมายฉบับนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการพิสูจน์ทราบแหล่งที่มาของปริมาณเงิน และความเคลื่อนไหวของกระแสการเงินที่นำเข้าหรือออกนอกประเทศหรือที่ฝากไว้ในธนาคาร หรือสถาบันการเงินเพื่อช่วยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถตรวจสอบและสืบสวนผู้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายอาญา กฎหมายภาษีอากรและกฎหมายอื่นๆ ทั้งนี้ เนื่องจากมีบางประเทศได้ออกกฎหมายคุ้มครองความลับทางธนาคาร โดยถือว่าข้อมูล

⁶ U.S. Dept. of Justice. P. 95.

ของธนาคารเป็นความลับ ธนาคารไม่สามารถเปิดเผยข้อมูลในบัญชีของลูกค้าได้ การเปิดเผยข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาตถือว่าเป็นความผิดอาญาเจ้าหน้าที่รัฐบาลของสหรัฐอเมริกา จึงไม่ได้ความร่วมมือจากธนาคารต่างประเทศในการสืบสวนพฤติการณ์ของผู้ฝ่าฝืนกฎหมาย โดยเฉพาะการหลีกเลี่ยงภาษีและการค้ายาเสพติดซึ่งมีการนำเงินที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายไปฝากในบัญชีลับของธนาคารต่างประเทศ รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้พยายามแก้ไขปัญหานี้ภายในประเทศเองโดยการเสนอร่างกฎหมายสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม ค.ศ. 1969 และเข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม ค.ศ. 1970 ซึ่งประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกาได้ลงนามประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม ค.ศ. 1970⁷

มาตรการติดตามการโยกย้ายเงินผ่านธนาคารหรือสถาบันการเงินตาม BSA มีดังนี้

1. การแสดงตนของลูกค้า กฎหมายกำหนดให้สถาบันการเงินต้องรู้จักลูกค้าที่มาติดต่อทำธุรกรรม โคนสถาบันการเงินมีหน้าที่จัดให้ลูกค้าแสดงตนและที่อยู่แท้จริง ไม่อนุญาตให้มีการเปิดบัญชีโดยใช้ชื่อปลอมหรือนามแฝง ในการเปิดบัญชีหรือติดต่อทำธุรกรรมกับสถาบันการเงิน ลูกค้าต้องแสดงหลักฐานทางทะเบียนซึ่งลูกค้าจะต้องกรอกข้อมูลแสดงประวัติที่แท้จริง

คำว่า สถาบันการเงิน(Financial Institution) ตามกฎหมาย BSA นอกจากหมายถึงธนาคารพาณิชย์แล้ว ยังหมายถึง ตัวแทน หรือสาขาธนาคาร ในสหรัฐอเมริกา สถาบันออมทรัพย์ ธนาคารเพื่อการลงทุน บริษัทประกันภัยนายหน้า หรือ ผู้ค้าหลักทรัพย์ ผู้ขาย หรือผู้ขายฝากเช็คเดินทาง หรือตราสารอื่นที่คล้ายคลึง ผู้รับจำนำ ที่ทำการไปรษณีย์ สถานคาสิโน หรือ บ่อนการพนันที่ได้รับอนุญาต⁸

2. การจัดทำและเก็บรักษาบันทึก

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อ

(1)กำหนดให้สถาบันการเงินปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดทำและเก็บรักษาบันทึก⁹

โดยบันทึกที่สถาบันการเงินภายในประเทศต้องจัดทำและเก็บรักษา ประกอบด้วย

- ตัวอย่างลายมือชื่อเจ้าของบัญชีเงินฝากหรือหุ้น

⁷ U.S. Department of Justice, Investigation and Prosecution of Illegal Money : A Guide to the Bank Secrecy Act (Drug Enforcement Administration, 1983) P. 1-2

⁸ 31 U.S.C. 5312 (a)(2)ประกอบ 31 C.F.R. มาตรา 103.33

⁹ 31 U.S.C. มาตรา 5318 (2)

- คำขอเปิดบัญชีประเภทต่างๆพร้อมหลักฐานต่างๆใบฝาก-ถอนเงินประเภทต่างๆบันทึกที่แสดงความเคลื่อนไหวทางบัญชี
  - คำขอกู้เงินและหลักฐานต่างๆ
  - เช็ค ดราฟท์ แคชเชียร์ เช็คเดินทาง คำสั่งจ่ายเงินอื่นๆตามที่กฎหมายกำหนด
  - การโอนเงินทางโทรเลข
  - การเช่าตู้নির্যায় ได้แก่บันทึกเกี่ยวกับสัญญาเช่า บันทึกที่เกี่ยวกับการเปิดตู้নির্যায়แต่ละครั้ง
  - บันทึกบัตรเครดิต ได้แก่ แบบคำขอ รายการจ่ายเงินประจำเดือน
  - คำสั่งให้โอนเงินกว่า 10,000เหรียญสหรัฐ ไปยังบุคคลหรือบัญชีที่อยู่นอกประเทศ
  - คำสั่งให้สถาบันการเงินอื่นหรือบุคคลอื่นไม่ว่าจะอยู่ในหรือนอกประเทศโอนเงินกว่า 10,000เหรียญสหรัฐ ไปยังบุคคลหรือบัญชีที่อยู่นอกประเทศ
- ตามกฎกระทรวงกำหนดสถาบันการเงิน ธนาคาร ตลาดหลักทรัพย์ เก็บรักษาบันทึกไว้เป็นเวลา 5 ปี

(2) กำหนดให้ประชาชนสหรัฐอเมริกา บุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ในสหรัฐอเมริกา บุคคลที่อยู่ในสหรัฐอเมริกาและประกอบธุรกิจในสหรัฐอเมริกาจัดทำและเก็บรักษาบันทึกการทำธุรกรรมหรือความสัมพันธ์ที่มีต่อสถาบันการเงินต่างประเทศ เป็นเวลา 5 ปี¹⁰ ตามกฎกระทรวงกำหนดให้บันทึกประกอบด้วยข้อความดังนี้¹¹

- ชื่อบัญชี
- เลขที่บัญชีหรือรหัสอื่นใด
- ชื่อและที่อยู่ของธนาคารต่างประเทศ หรือบุคคลอื่นที่ถือบัญชีอยู่
- ประเภทบัญชี
- มูลค่าสูงสุดในแต่ละบัญชี ในช่วงเวลาที่ผ่านมาของการรายงาน

3. การรายงาน กฎหมาย BSA กำหนดให้ธนาคารหรือสถาบันการเงิน และบุคคลมีหน้าที่รายงานข้อมูลทางการเงินต่อหน่วยงานของรัฐดังนี้¹²

- (1) กำหนดให้สถาบันการเงินภายในประเทศ รายงานการทำธุรกรรมที่เกี่ยวกับ

¹⁰ 31 U.S.C. มาตรา5314

¹¹ 31 C.F.R. มาตรา 103.32 P. 36

¹² U.S. Department of Justice, Investigation and Prosecution of Illegal Money : A Guide to the Bank Secrecy Act (Drug Enforcement Administration, 1983) P. 34-58.

การจ่ายเงิน การรับเงิน การโอนเงิน (หรือตราสารทางการเงินอื่นตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกำหนด) ซึ่งมีจำนวนตามที่กำหนดในกฎกระทรวงเกินกว่า 10,000 เหรียญสหรัฐ ในกรณีที่เป็นตัวแทนหรือผู้รับฝากเงิน ให้ยื่นรายงานพร้อมทั้งแสดงชื่อบุคคลที่มอบหมายให้ดำเนินการแทน¹³

คำว่าตราสารทางการเงิน (money instrument) หมายความว่า เหรียญหรือเงินตราของสหรัฐอเมริกา และตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกำหนด ซึ่งรวมถึงเหรียญหรือเงินตราของต่างประเทศ เช็คเดินทาง หรือตราสารเปลี่ยนมือได้ที่ไม่ระบุชื่อผู้ถือ หลักทรัพย์ที่ไม่ระบุชื่อผู้ถือ หุ้นที่ไม่ระบุชื่อผู้ถือ¹⁴

(2) กำหนดให้บุคคลใดหรือตัวแทนหรือผู้รับฝากเงิน รายงานการนำเงินหรือตราสารทางการเงินซึ่งมีจำนวนเกินกว่า 10,000 เหรียญสหรัฐ เข้ามาหรือออกนอกสหรัฐอเมริกา รวมทั้งผู้ที่ได้รับเงิน หรือตราสารทางการเงินของต่างประเทศเกินกว่า 10,000 เหรียญสหรัฐ¹⁵

(3) กำหนดให้ประชาชนสหรัฐอเมริกา หรือผู้มีถิ่นที่อยู่ในสหรัฐอเมริกา หรือผู้ที่อยู่ในสหรัฐอเมริกาและประกอบธุรกิจในสหรัฐอเมริกา รายงานธุรกรรมหรือความสัมพันธ์ที่มีต่อสถาบันการเงินต่างประเทศตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกำหนด¹⁶

(4) ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง กำหนดให้สถาบันการเงินรวมทั้งผู้จัดการ พนักงาน ลูกจ้าง หรือตัวแทนของสถาบันการเงินใดรายงานธุรกรรมที่น่าสงสัยจะเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดกฎหมาย¹⁷

ข้อยกเว้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง มีอำนาจกำหนดข้อยกเว้นเกี่ยวกับการยื่นรายงานหรือการเก็บบันทึกข้อมูลทางการเงิน หรือยกเลิกข้อยกเว้นดังกล่าว¹⁸ ซึ่งข้อยกเว้นส่วนใหญ่เป็นเรื่องข้อกำหนดรายงานข้อมูลทางการเงินภายในประเทศ ได้แก่

(1) การโอนเงินระหว่างสถาบันการเงินภายในประเทศด้วยกัน

¹³ 31 U.S.C. มาตรา 5313 (a)

¹⁴ 31 U.S.C. มาตรา 5313 (a) (3)

¹⁵ 31 U.S.C. มาตรา 5316

¹⁶ 31 U.S.C. มาตรา 5314 (a)

¹⁷ เรื่องเดียวกัน

¹⁸ 31 U.S.C. มาตรา 5318

(2) สถาบันการเงินภายในประเทศ สามารถยื่นคำขอข้อกำหนดให้รายงานข้อมูลทางการเงินภายในประเทศให้กับลูกค้ารายใหญ่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังจะพิจารณาอนุญาตหรือไม่ก็ได้ กระทรวงการคลังจะทำบัญชีรายชื่อลูกค้าสถาบันการเงินที่ได้รับยกเว้น ซึ่งบัญชีดังกล่าวจะใช้อ้างในการดำเนินคดีในกรณีที่สถาบันการเงินไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด

4. การเข้าตรวจ กฎหมายให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐ ตรวจสอบแหล่งที่มาของเงินต้องสงสัยในสถาบันการเงิน โดยมีอำนาจเข้าตรวจสอบบันทึกและหลักฐานทางการเงินต่างๆที่สถาบันการเงินเก็บรักษาไว้¹⁹

นอกจากนี้กฎหมายยังให้อำนาจเจ้าหน้าที่ศุลกากรในการค้นและยึดเงินหรือตราสารทางการเงินที่บุคคลนำเข้ามาหรือนำออกนอกสหรัฐอเมริกาโดยไม่ได้รายงาน²⁰ และให้อำนาจรัฐบาลสหรัฐอเมริกาค้นหาเงินหรือตราสารทางการเงินเพื่อดำเนินการรับในกรณีที่ไม่มีรายการหรือรายงานที่ไม่ครบถ้วน หรือรายงานเท็จ²¹

5. การอายัดชั่วคราว ในกรณีที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเชื่อว่าบุคคลใดกระทำการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ หรือกำลังกระทำการหรือจะกระทำการดังกล่าว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมีอำนาจยื่นคำร้องขอต่อศาลที่พิจารณาคดีแพ่ง เพื่อให้มีคำสั่งระงับหรือยับยั้งการกระทำดังกล่าวหรืออายัดเงินไว้เป็นการชั่วคราวได้²²

6. การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ สถาบันการเงินมีหน้าที่จัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ความเข้าใจในข้อปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดให้ลูกค้าแสดงตน การจัดทำและเก็บรักษาบันทึกการรายงานข้อมูลทางการเงิน ตลอดจนการให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการตรวจสอบข้อมูลและหลักฐานต่างๆโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมิให้มีการใช้สถาบันการเงินในการปกปิดหรือเปลี่ยนแปลงทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด²³

7. บทกำหนดโทษ²⁴

(1) ทางแพ่ง

- กรณีสถาบันการเงินภายในประเทศ รวมทั้งหุ้นส่วน ผู้จัดการ พนักงาน หรือลูกจ้างของสถาบันการเงิน จงใจฝ่าฝืนกฎหมายหรือระเบียบที่ออกภายใต้กฎหมาย(ยกเว้นกรณี

¹⁹ Ibid.,

²⁰ 31 U.S.C. มาตรา 5317 (a)

²¹ 31 U.S.C. มาตรา 5317 (b)

²² 31 U.S.C. มาตรา 5320

²³ Ibid.,

²⁴ Ibid.,

ฝ่าฝืน 31 U.S.C. มาตรา 5314, มาตรา 5315) จะถูกปรับมากกว่าจำนวนเงินที่เกี่ยวข้องกับ ธุรกรรม (ไม่เกิน 10,000 เหรียญสหรัฐ) หรือปรับ 25,000 เหรียญสหรัฐ²⁵

- กรณีที่บุคคลได้ละเลยไม่ยื่นรายงาน การนำเงินหรือตราสารทางการเงินเข้ามาหรือออกนอกสหรัฐอเมริกา หรือรายงานไม่ครบถ้วน หรือรายงานเท็จตาม 31 U.S.C. มาตรา 5316 เงินหรือตราสารทางการเงินอาจจะถูกยึดหรือริบเป็นของสหรัฐอเมริกา²⁶

- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง มีอำนาจกำหนดเงื่อนไขการลงโทษปรับบุคคลที่ละเลยไม่ยื่นรายงานการนำเงินหรือตราสารทางการเงินเข้ามาหรือออกนอกสหรัฐอเมริกา หรือ รายงานไม่ครบถ้วน หรือรายงานเท็จตาม 31 U.S.C. มาตรา 5316 ซึ่งค่าปรับต้องไม่เกินจำนวนเงินที่กำหนดให้รายงานและค่าปรับนี้อาจจะหักด้วยจำนวนเงินที่ได้รับตาม 31 U.S.C. มาตรา 5317(b) และ 31 U.S.C. มาตรา 5321(a) (2)

- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง มีอำนาจยกเว้นโทษริบทรัพย์สินบางส่วนตาม 31 U.S.C. มาตรา 5317 (b) หรือโทษปรับตาม 31 U.S.C. มาตรา 5321(a) (2), 31 U.S.C. มาตรา 5321(c)

(2) ทางอาญา

- ผู้ใดเจตนาฝ่าฝืนกฎหมายหรือระเบียบที่ออกภายใต้กฎหมาย(ยกเว้นกรณี 31 U.S.C. มาตรา 5315) จะถูกปรับไม่เกิน 250,000 เหรียญสหรัฐ หรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ²⁷

- กรณีที่จำเลยกระทำความผิดตามกฎหมายนี้(ยกเว้นกรณี 31 U.S.C. มาตรา 5315) พร้อมกับกระทำความผิดตามกฎหมายอื่นๆ ของสหรัฐอเมริกาด้วย หรือเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมที่มีจำนวนเกินกว่า 100,000 เหรียญสหรัฐ ภายในระยะเวลา 12 เดือน ผู้กระทำความผิดจะถูกปรับไม่เกิน 500,000 เหรียญสหรัฐ หรือจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ²⁸

หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับเงินและ/หรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดและข้อมูล

²⁵ 31 U.S.C. มาตรา 5321 (a) (1)

²⁶ 31 U.S.C. มาตรา 5317 (b)

²⁷ 31 U.S.C. มาตรา 5322 (a)

²⁸ 31 U.S.C. มาตรา 5313 (b)

หน่วยงานที่รับผิดชอบเงินและ/หรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของสหรัฐอเมริกาอยู่ 3 หน่วยงาน²⁹ ได้แก่

1. Financial Crime Enforcement Network (Fin CEN)
2. Money Laundering Section
3. The Office of Financial Enforcement

Financial Crime Enforcement Network (Fin CEN)

กระทรวงการคลังสหรัฐอเมริกาได้ก่อตั้ง The Financial Enforcement Network หรือที่เรียกกันว่า Fin CEN ขึ้นมาในปี 1990 เพื่อเป็นศูนย์กลางในการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารถและการวิเคราะห์ทางการเงินเพื่อส่งเสริมการตรวจสอบ การสืบสวน และการดำเนินคดีเกี่ยวกับการฟอกเงินและคดีอาชญากรรมอื่น ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งการออกกฎหมายและควบคุมดูแลให้มีการปฏิบัติตามนโยบายในการต่อต้านการฟอกเงิน โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับให้สถาบันการเงินรายงานธุรกรรมบางประเภทและให้จัดเก็บข้อมูลเพื่อเป็นร่องรอยทางการเงินให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ในการสืบสวนดำเนินคดีได้ Fin CEN เป็นหน่วยงานของประเทศสหรัฐอเมริกาทำหน้าที่รวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน รับข้อมูลการเงินจากหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน แล้วนำข้อมูลนั้นมาวิเคราะห์ ในกรณีเป็นข้อมูลน่าสงสัยก็จะส่งไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการต่อไป เช่น ข้อมูลการเงินที่เกี่ยวกับยาเสพติดก็ส่งไปยังหน่วยปราบปรามยาเสพติด (DEA) ข้อมูลการเงินที่เกี่ยวกับการหลบเลี่ยงภาษีก็จะส่งไปยังกรมสรรพากร ข้อมูลที่เกี่ยวกับการก่อการร้ายก็จะส่งไปยังตำรวจสอบสวนกลาง (FBI)

Fin CEN จัดตั้งขึ้นในเดือนเมษายน ค.ศ.1990สังกัดกระทรวงการคลัง โดยเน้นการสืบเสาะข้อมูลทางการเงินจากหลายหน่วยงาน (multi agencies) ซึ่งไม่มีอำนาจสืบสวนสอบสวนแต่อย่างใด วัตถุประสงค์หลักของ Fin CEN คือการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง Fin CEN มีเจ้าหน้าที่ประมาณ 200คน โดยในส่วนของCriminal Investigators และ Intelligence Analysis's ส่วนใหญ่มาจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น จากหน่วยงานศุลกากร IRS, FBI, DEA เป็นต้น Fin CEN เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่บริหารข้อมูล

²⁹ วีระพงษ์ บุญโญภาส, “หน่วยงานรับผิดชอบในด้านการบริหารข้อมูล” เอกสารประกอบรายงานการประชุมคณะอนุกรรมการพิจารณาญัตติร่างพระราชบัญญัติปราบปรามการปกปิดหรือเปลี่ยนแปลงสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด พ.ศ. .... ครั้งที่ 5/2537 วันที่ 15 สิงหาคม 2537

เกี่ยวกับความผิด เช่น ความผิดทางด้านการเงินรวมถึงความผิดทางอาญาอย่างอื่นของประเทศสหรัฐอเมริกา จัดตั้งขึ้นโดยกระทรวงการคลังสหรัฐ

Fin CEN ประกอบขึ้นด้วยผู้เชี่ยวชาญในด้านการวิเคราะห์ข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น พนักงานสอบสวนคดีอาญา ผู้สอบบัญชี บุคลากรระดับผู้บริหารจากหน่วยงานของสหรัฐจำนวนมากซึ่งได้แก่ จากหน่วยงานสรรพากร ศุลกากร ตำรวจลับสหรัฐ รวมทั้งตัวแทนจากเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายจากรัฐบาลกลางและสำนักงานที่ทำหน้าที่ดูแลกิจการธนาคาร ภาระหน้าที่ของ Fin CEN คือ วิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน ซึ่งจะเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงความผิดปกติซึ่งมาจากกระบวนการธุรกรรมที่มีข้อบกพร่องกฎหมายอันสามารถนำไปสู่การวินิจฉัยถึงพฤติกรรมที่ผิดปรกติในระบบ บุคลากรในหน่วยงานนี้จะถูกฝึกฝนให้มีความละเอียดถี่ถ้วนในการสังเกตจากข้อมูลต่าง ๆ

การใช้มาตรการอย่างประสานกัน (วิเคราะห์ตรวจสอบและสืบสวน) โดยอาศัยข้อมูลจากหลายหน่วยงาน ทำให้ Fin CEN สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านการเงินได้อย่างหลากหลาย เช่น จากสำนวนการสอบสวน ข้อมูลจากการดำเนินการตามหมายค้นและข้อมูลจากภาคเอกชน ข้อมูลเหล่านี้จะถูกรวบรวมและจัดเก็บไว้ในคอมพิวเตอร์เป็นระบบทำให้สามารถนำไปใช้เพื่อชี้ให้เห็นถึงความผิดปกติและเป็นพยานในการกระทำผิดทางอาญาได้ ด้วยข้อมูลที่เป็นตัวชี้ให้เห็นถึงความผิดปกติ เจ้าหน้าที่ของ Fin CEN จะสามารถสาวต่อไปถึงกระบวนการประกอบธุรกิจที่ผิดกฎหมาย และปรับเข้ากับตัวกฎหมายที่กำหนดค่าธุรกรรมนั้นเป็นความผิด จากนั้น Fin CEN ก็จะส่งเรื่องนั้นพร้อมข้อมูลที่เกี่ยวข้องไปยังหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อเริ่มต้นการสอบสวน ยิ่งหน่วยงานนั้นได้รับรายละเอียดจาก Fin CEN ได้มาเพียงใด สมฤทธิ์ผลในการบังคับใช้กฎหมายต่อกรณีนั้นก็ยิ่งได้มากเพียงนั้น

อย่างไรก็ตาม Fin CEN โดยตัวเองแล้วจะไม่ดำเนินการจับหรือยึดด้วยตนเอง Fin CEN จึงเป็นแต่เพียงหน่วยงานที่มีศักยภาพในการรวบรวม วิเคราะห์ แล้วนำส่งข้อมูลเท่านั้น นอกจากนี้ Fin CEN ยังมีหน้าที่ช่วยแนะนำเจ้าพนักงานของสหรัฐของมลรัฐและระดับท้องถิ่นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการหาข้อมูลทางด้านการเงิน ตลอดจนเผยแพร่วิทยากรใหม่ ๆ รวมทั้งจัดการสัมมนาให้ความรู้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ด้วย

ข้อมูลที่ Fin CEN จะทำการวิเคราะห์นั้นนั้นมาจาก 3 แหล่งคือ

1. Law Enforcement Data Base เป็นข้อมูลที่มาจากหน่วยงาน ต่าง ๆ ไม่ว่าจะ IRS

DEA เป็นต้น การประสานงานข้อมูลระหว่างกันจะใช้ระบบ Memorandum of Understanding (MOU)

2. Financial Data base เป็นข้อมูลที่สำคัญตามกฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงินได้มาจาก 2 หน่วยงานหลักคือ IRS และหน่วยงานศุลกากร ซึ่งได้รับรายงานทั้ง 4 ประเภทที่กล่าวไว้

3. Commercial Data Base เป็นข้อมูลจากกิจการต่าง ๆ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้เปิดเผยต่อสาธารณชนไว้แล้ว (National Automatic Telephone Directory)

นอกจากนี้ยังมี Uniform Commercial Code หรือ UCC Listing ซึ่งเป็นข้อมูลอย่างเดียวกับกันที่ใช้ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยได้มาจากบริษัทจำกัดที่จดทะเบียนกับสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท

ประโยชน์ของข้อมูลที่ได้จาก Fin CEN มี 3 ประเภท คือ

1. Practical Support Protect เพื่อสนับสนุนหน่วยงานผู้ปฏิบัติโดยตรง (Law Enforcement Agencies) รวมทั้งเป็นข้อมูลที่ให้หน่วยงานผู้ปฏิบัติไปศึกษาต่อไป

2. ใช้เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการยึด หรืออายัดทรัพย์สินที่ได้จากการฟอกเงิน

3. ใช้เพื่อประโยชน์ในการกำหนดนโยบายระดับประเทศ

กล่าวโดยสรุป หน้าหลักของ Fin CEN ก็คือเป็นหน่วยวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินให้แก่หน่วยงานผู้ปฏิบัติ

Money Laundering Section

หน่วยงานนี้สังกัด Criminal Division กระทรวงการยุติธรรม รับผิดชอบโดยตรงในส่วนที่เกี่ยวกับการฟอกเงิน บทบาทของหน่วยงานนี้มีดังนี้

1. ให้ความสำคัญกับเหตุที่เกิดขึ้น (Transaction) และติดตามอย่างใกล้ชิด

2. มีอำนาจตาม Money Laundering Act ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการริบทางแพ่ง (Civil Forfeiture) และการริบทางอาญา (Criminal Forfeiture)

3. ให้ความสำคัญกับการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศ ในการดำเนินการริบและแบ่งปันทรัพย์สิน (International Forfeiture Cooperation and Sharing of Confiscated Assets) ในส่วนที่เกี่ยวกับประเทศไทยก็ได้มีการประสานงานกับหน่วยงานของประเทศไทยในเรื่องแนวทางการดำเนินการริบทรัพย์สินระหว่างกัน

The Office of Financial Enforcement

หน่วยงานนี้สังกัดกระทรวงการคลัง (Department of Treasury) จัดตั้งโดย Bank Secrecy Act (BSA) ปี ค.ศ. 1970 หน้าที่ความรับผิดชอบหน่วยงานดังนี้

1. เป็นหน่วยงานผู้ปฏิบัติตาม BSA
2. ออกกฎหรือระเบียบต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติตาม BSA
3. ทำการจัดเก็บข้อมูลทางการเงิน
4. ทำการสืบสวนสอบสวนการกระทำผิดตาม BSA ซึ่งโดยปกติจะดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่นไม่ว่าหน่วยงานศุลกากร Fin CEN หรือ IRS

หน้าที่ของสถาบันการเงินตาม BSA มี 4 ประการคือ

1. ต้องให้มีการรู้จักตัวลูกค้าหรือการแสดงตนของลูกค้า
2. จัดเก็บบันทึกข้อมูลต่าง ๆ
3. ฝึกอบรมพนักงานของสถาบันการเงินที่รับผิดชอบในด้านนี้
4. ปฏิบัติตามกรอบหรือแนวทางของหน่วยงานราชการที่ควบคุมดูแล

ข้อสังเกตของการใช้ Financial Enforcement มีดังนี้

1. การกำหนดให้สถาบันการเงินจัดทำรายงาน มิได้ถือว่าเป็นการแทรกแซงลูกค้าแต่อย่างใด
2. วิธีปฏิบัติสำหรับสถาบันการเงิน (Banking Compliance) นั้นกำหนดไว้ค่อนข้างชัดเจน กรณีที่พนักงานหรือสถาบันการเงินไม่ปฏิบัติตามจะมีความผิดตามกฎหมาย
3. เน้นการทำความเข้าใจกับสถาบันการเงิน เพื่อให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎหมาย Fin CEN และหน่วยงาน Financial Enforcement ต่างก็สังกัดกระทรวงการคลัง ยกเว้นหน่วยงาน Money Laundering Section ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ยึดหรืออายัดทรัพย์สินตาม Money Laundering Act สังกัดกระทรวงยุติธรรมการแบ่งบทบาทหน้าที่ของทั้ง 3 หน่วยงานค่อนข้างจะชัดเจนโดย Fin CEN เป็นศูนย์ข้อมูลทางการเงิน เพื่อประโยชน์แก่หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาจจะสามารถกล่าวได้ว่ากระทรวงการคลังมีบทบาทหน้าที่ตาม Money Laundering Act

ตาม Bank Secrecy Act (BSA) สถาบันการเงินมีหน้าที่หลัก 4 ประการ

ประการแรก ต้องรู้จักตัวลูกค้า

ประการที่สอง ต้องรายงานทางการเงิน โดยรายงานนั้นจะถูกส่งไปยัง IRS เป็นหลัก ทั้งนี้เนื่องจากจะต้องทำการตรวจสอบประวัติการเสียภาษี ดังนี้จึงสามารถตรวจสอบแหล่งที่มาจากการรายงานของหน่วยงานสรรพากรและแหล่งที่มาจากการรายงานของสถาบันการเงินว่ามี

ความแตกต่างกันหรือไม่ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานศุลกากรซึ่งรับรายงานการนำเงินสดเข้าออกนอกประเทศ จะทำหน้าที่ตรวจสอบความผิดปกติของเงินเช่นเดียวกัน

ประการที่สาม ต้องเก็บรายงานไม่น้อยกว่าห้าปี

ประการสุดท้าย หากสถาบันการเงินละเลยไม่รายงาน ก็จะมีบทลงโทษโดย Fin CEN จะส่งหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายในเรื่องนั้น ๆ เช่นหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องยาเสพติด สถานคาสิโน การหลีกเลี่ยงภาษี เป็นต้น ดังนั้น Fin CEN จึงทำหน้าที่หลักในการสืบสวนข้อมูลเบื้องต้นและวิเคราะห์ข้อมูลก่อนที่จะส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

กล่าวโดยสรุปประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงินอยู่สองประการ คือ กระทรวงการคลังซึ่งควบคุมหน่วยงานศุลกากร หน่วยงานสรรพากร และสถาบันการเงินทั้งหลายมีบทบาทหน้าที่ในเรื่องแหล่งที่มาทางการเงินและกระทรวงยุติธรรมซึ่งควบคุมหน่วยงานที่ทำหน้าที่ติดตามยึดและอายัดทรัพย์สินโดยทั้ง 2 กระทรวงจะมีบทบาทหน้าที่ที่แยกจากกันอย่างชัดเจนและขณะเดียวกันก็ต่อเนื่องสอดคล้องกัน

ดังได้กล่าวแล้วว่าระบบการริบทรัพย์สินของประเทศไทยมีการริบทรัพย์สินมี 2 ระบบ คือ

1. การริบทรัพย์สินทางแพ่ง

มีอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา (21 U.S.C.) มาตรา 881 บัญญัติว่า ทรัพย์สินที่จะถูกริบเป็นของแผ่นดินนั้น จะต้องเป็นการริบตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา และทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดสิทธิในทรัพย์สินเหล่านั้นจะตกเป็นของรัฐทันทีแม้ว่าจะยังไม่มีคำพิพากษาของศาลบุคคลใดจะยกข้อต่อสู้หรืออ้างว่าได้ซื้อมาโดยสุจริตมิได้ ประเด็นที่น่าสนใจตามมาตรา 881 นี้คือ เรื่องเงินซึ่งหมายความว่า เงินที่นำไปใช้แลกเปลี่ยนกับยาเสพติด รวมทั้งเงินที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะใช้หรือจะใช้เพื่อแลกเปลี่ยนกับยาเสพติดไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม ได้มีการยกตัวอย่างว่า หากพบเงินจำนวนหนึ่งพร้อมกับยาเสพติด แต่ไม่มีข้อเท็จจริงที่ชี้ให้ชัดว่าเป็นเงินที่ใช้ซื้อขายยาเสพติดโดยตรง เงินจำนวนนี้ก็อาจถูกริบทางแพ่งได้ในประเด็นเกี่ยวกับรายได้ซึ่งหมายถึงเงินที่ได้จากการค้ายาเสพติด และทรัพย์สินที่ได้มาโดยการใช้จ่ายเงินจากการค้ายาเสพติดและยังรวมถึงทรัพย์สินที่มีเงินจากการค้ายาเสพติดรวมอยู่ด้วย ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา ทรัพย์สินเหล่านี้ก็อาจถูกริบทางแพ่งได้ทั้งสิ้น นอกจากนี้เงินที่ใช้ติด

สินบนเจ้าพนักงานและเงินที่อำนวยความสะดวกในการค้ายาเสพติดก็อาจถูกริบทางแพ่งได้เช่นกัน

2. การริบทรัพย์สินทางอาญา

ไม่มีความแตกต่างจากการริบตามกฎหมายของประเทศไทยมากนัก กองทุนของประเทศสหรัฐอเมริกาที่จัดตั้งเป็นกองทุนกลางซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ สามารถเบิกจ่ายเงินจากกองทุนได้โดยไม่มีกองทุนย่อย

สถาบันการเงินตามกฎหมายฟอกเงินของประเทศสหรัฐอเมริกามุ่งเน้นเฉพาะธนาคารพาณิชย์เท่านั้น เมื่อ Fin CEN ได้รับรายงานจากสถาบันการเงินก็จะทำการสืบสวนสอบสวนต่อไป ดังนั้นเมื่อพนักงานสถาบันการเงินที่ได้รับการฝึกอบรมอย่างดีและมีประสบการณ์สูงได้รับรายงานและข้อมูลก็จะส่งต่อมายัง Fin CEN เพื่อทำการวิเคราะห์ก่อนที่จะส่งต่อไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อดำเนินการต่อไปส่วนที่สำคัญที่สุดของกฎหมายฟอกเงินจึงอยู่ที่พนักงานของสถาบันการเงิน ขอบเขตการยึดทรัพย์สินทางแพ่งตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา นั้น กว้างกว่าที่สถาบันการเงินระบุมานในส่วนเกี่ยวกับอำนาจในการยึดทรัพย์สินนั้น เนื่องจาก Fin CEN ไม่มีอำนาจโดยตรงในการบังคับใช้กฎหมาย หากแต่เป็นหน่วยงานรวบรวมข้อมูลเพื่อส่งแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นในส่วนของการยึดก็ต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนว่าเมื่อมีเหตุอันควรสงสัย(Probable Cause)หน่วยงานที่รับผิดชอบก็จะเป็นผู้ดำเนินการเพื่อให้ศาลสั่งยึดหรือริบทางแพ่ง ซึ่งหากผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินไม่ได้เข้ามาในคดีเพื่อขอทรัพย์สินคืนภายในระยะเวลาหนึ่ง ทรัพย์สินก็จะตกเป็นของรัฐ กรณีนี้จะแตกต่างจากการริบทางอาญาซึ่งจะต้องผูกติดอยู่กับฐานความผิด กล่าวคือจะริบทางอาญาได้ก็ต่อเมื่อศาลได้พิจารณาลงโทษจำเลยแล้ว

4.2 หน่วยงานที่ดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับยาเสพติดในประเทศออสเตรเลีย

การฟอกเงินเป็นปัญหาใหญ่ของออสเตรเลียโดยเฉพาะการฟอกเงินที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม ออสเตรเลียเป็นรัฐรวมซึ่งแต่ละมลรัฐทั้ง 6 มีภาระหน้าที่ในการบังคับใช้

กฎหมายอาญาของตน แคร่รัฐบาลกลางมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน เช่น การนำเข้ายาเสพติด การหลบเลี่ยงภาษีอากร และการฉ้อโกงของบริษัท รวมทั้งมีอำนาจในส่วนที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมธนาคารอีกด้วย การบังคับให้มีการรายงานการทำธุรกรรมเงินสดปริมาณมากและธุรกรรมเงินสดที่น่าสงสัย ผนวกกับการบัญญัติกฎหมายให้การฟอกเงินเป็นความผิดอาญาและริบทรัพย์สินที่ได้มาจากอาชญากรรม ทำให้ออสเตรเลียได้ชื่อว่ามีระบบป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่เข้มแข็งที่สุดของโลกประเทศหนึ่ง

มาตรการทางกฎหมายที่ประเทศออสเตรเลียนำมาใช้ได้แก่

1. CUSTOMS ACT 1901

ให้อำนาจยึดรายได้ที่มาจากการซื้อขายยาเสพติด (รายได้ให้หมายความรวมถึงเงินสด เช็ค และทรัพย์สินที่ได้มาจากการซื้อขายยาเสพติดเป็นต้น)

2. PROCEEDS OF CRIME ACT 1987

(1) ให้อำนาจศาลสั่งยึดทรัพย์สินที่ใช้ หรือเกี่ยวข้องกับกระทำความผิด

(2) เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยหรือเชื่อว่ามิข้อมูลของบุคคลใดอยู่ที่สถาบันการเงินว่าบุคคลนั้น

- กระทำ หรือกลัวจะกระทำหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่เป็นข้อหาร้ายแรง (SERIOUS OFFENSE) อันได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด ฉ้อโกงเป็นกระบวนกร(Organized Fraud) การฟอกเงิน และการเลี่ยงภาษี

- ได้รับหรือกำลังจะได้รับผลประโยชน์ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมจากการกระทำความผิด

ตำรวจจะขออำนาจศาลสั่งให้สถาบันการเงินส่งข้อมูลเหล่านั้นมาให้ได้

(3) กำหนดให้สถาบันการเงินต้องเก็บหลักฐานทางการเงิน(FINANCIAL TRANSACTION DOCUMENT) ไว้อย่างน้อย 7 ปี

(4) ให้อำนาจตำรวจขอหมายศาลตรวจค้นบุคคลที่เชื่อว่ามีทรัพย์สินที่ไม่บริสุทธิ์(TAINTED PROPERTY) โดยหากเป็นกรณีเร่งด่วน เช่นเพื่อป้องกันการปกปิด ซ่อนเร้น ทำให้สูญหาย หรือทำลายทรัพย์สิน ตำรวจอาจขอหมายทางโทรศัพท์ได้³⁰

หน่วยงานที่รับผิดชอบข้อมูล

The Australian Transaction Report and Analysis Centre (AUSTRAC) รัฐบาลกลางได้ตั้งหน่วยงานกลางเรียกว่า The Australian Transaction Reports and Analysis Centre (AUSTRAC) ขึ้นอยู่กับสำนักงานอัยการสูงสุดของรัฐบาลกลางเพื่อทำหน้าที่รวบรวมและวิเคราะห์ตรวจสอบรายงานธุรกรรมจากผู้ดำเนินการธุรกรรมทางการเงินและให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ ให้เป็นประโยชน์เช่น หน่วยงานด้านตำรวจ สรรพากร และศุลกากร

AUSTRAC เป็นเครื่องมือหรือรูปแบบของการจัดโครงการเพื่อใช้ติดตามสืบสวนทางการเงิน (มีทั้งหน่วยงานถาวร) รับข้อมูลทุกข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ AUSTRAC มีหน่วยงาน 2 หน่วย คือ หน่วยงานวิเคราะห์ข้อมูลและส่งข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปดำเนินการต่อไป³¹

ลักษณะและภาระหน้าที่ของ AUSTRAC

AUSTRAC เป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นจากกฎหมายที่ชื่อว่า The Financial Transaction Report Act 1988 ส่วนที่ 6 ภายใต้การดูแลของ Australian Attorney General ทำหน้าที่สอดส่องดูแลกระแสความเคลื่อนไหวทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับประเทศออสเตรเลียทั้งในและนอกประเทศ วิเคราะห์และสืบสวนหาข้อมูลเพื่อส่งต่อไปยังหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายโดยตรงต่อไป

³⁰ ชัยวัฒน์ ป่างตระกูล, วิทยานิพนธ์เรื่อง อำนาจหน้าที่ของสำนักงานบริหารข้อมูลตามร่างกฎหมายปราบปรามการฟอกเงิน, ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2539 , หน้า 33

³¹ รายงานการประชุมครั้งที่ 3/2537, เอกสารการประชุมสำนักงาน ป.ป.ส., วันที่ 4 กรกฎาคม 2537, หน้า 13

นอกระงหน้าทีในการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสืบสวนเกี่ยวกับความผิดเกี่ยวกับภาษีอากร และความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดแล้ว เครือข่ายความรับผิดชอบในด้านข้อมูลของ AUSTRAC ยังคงครอบคลุมไปถึงความผิดต่อกฎหมายดังต่อไปนี้

- Crimes (Ctation Offencess) Act, 1980
  - Mutual Assistance in Criminal Mater Act, 1987
  - Proceeds of Crime Act, 1987
  - Cash Transaction Report Act, 1988
- และบทกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและการฟอกเงิน ซึ่งได้แก่
- The Customs Act, 1901
  - The Income Tax Assessment Act, 1936
  - The Crimes Act, 1914 (Commonwealth)
  - Various States Confiscation of Assets Legislation

นอกจากนี้เมื่อมีพฤติการณ์ดังต่อไปนี้ The Financial Transaction Report Act 1988 ได้กำหนดให้มีการรายงานไปยัง AUSTRAC หรือผ่าน AUSTRAC คือ

- สถาบันการเงิน หรือผู้ประกอบการธุรกิจอื่นเกี่ยวกับการเงิน ต้องรายงานเกี่ยวกับธุรกรรมทางการเงิน ตั้งแต่ 10,000 ดอลลาร์ขึ้นไปต่อ AUSTRAC (มาตรา 15 ของ FTR Act)

- การโอนเงินสดเข้า หรือออกนอกประเทศออสเตรเลีย ตั้งแต่ 5,000 ดอลลาร์ขึ้นไปให้รายงานไปยัง Australian Customs โดยส่งผ่าน AUSTRAC (มาตรา 16 ของ FTR Act และมาตรา 2430 ของ Australian Securities Commission Law

- รายงานเกี่ยวกับผู้เปิดบัญชีเงินฝากใหม่ซึ่งต้องมีบัตรประจำตัว ซึ่งใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 1991 (ส่วนที่ 3 ของ FTR Act) ควบคู่กับข้อห้ามในการเปิดบัญชีหรือดำเนินการโดยไม่ใช้ชื่อจริง มาตรา 24 ของ FTR Act ใช้บังคับตั้งแต่ปี 1988 ใน AUSTRAC มี 4 เขตพื้นที่ของการทำงานที่เป็นผลมาจาก FTR Act ดังนี้

1. AUSTRAC ได้ก่อตั้งและได้กำหนดโครงสร้างในการควบคุมและการใช้กฎหมายให้ปฏิบัติซึ่งใช้ให้เกิดประโยชน์ภายใต้สถานการณ์ของพื้นที่การตลาด (Market place)

2. มีการรับประกันในความร่วมมือ โดยฝ่ายจัดการบริหารโดยอำนาจของหน่วยงานในการค้นหาวิธีแก้ไข เกี่ยวกับในคดีแพ่งและการเรียกร้องในการลงโทษพวกราชอาชญากรให้มีหลักฐานที่จะกระทำหรือเอาโทษต่อผู้กระทำความผิด เพื่อจะดำเนินคดีคนเหล่านี้ให้ได้

3. เป็นหน่วยงานที่มีความเข้าใจในเรื่องของการเงิน แต่ก่อนจะต้องได้รับการดูแล และเอาใจใส่ในการสืบสวน ในเรื่องการฟอกเงินนั้นอาจจะต้องการพวกนักสืบโดยมีตัวแทนอื่น ๆ

4. มีการเก็บข้อมูลไว้สำหรับการบังคับใช้กฎหมายที่สำคัญๆในประเทศออสเตรเลีย ด้วยความเอาใจใส่ของการดำเนินการทางการเงิน (ซึ่งเป็นข้อมูลที่ถูกระบุรวมเอาไว้)³²

ในระหว่างปี 1994-95 ทาง AUSTRAC ได้มีการควบคุมการเงินโดยระบบคอมพิวเตอร์ในการดำเนินกิจการ โดยมีศูนย์กลางในการดำเนินกลางที่ใหญ่มาก ซึ่งเป็นการดำเนินกิจการทางการเงินที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและมีแบบอย่างของการจ่ายเงิน แบบอย่างของการโอนเงินผ่านทางโทรเลขของชาติอื่น และเขตที่ทำอุตสาหกรรมที่มีอิทธิพลตาม ก.ม.

ในตอนแรก ๆ ทางรัฐบาลได้เกิดความสงสัยในการดำเนินกิจการจากธนาคาร และพ่อค้า นักธุรกิจทางการเงิน ซึ่งสงสัยในการเสียภาษีว่าจะมีการฟอกเงิน ทาง AUSTRAC ได้มีคำสั่งซึ่งเป็นนโยบายเป็นลักษณะการร้องขอไปยังพ่อค้า นักธุรกิจทางการเงินให้ดูแลเรื่อง เช็คที่ส่งจ่ายจะเป็นการฟอกเงินได้ ซึ่งเป็นนโยบายใหม่ของ AUSTRAC ทำให้เห็นถึงบทบาท ใหม่ขององค์กรว่า นอกจากจะตรวจสอบทางรายงานแล้วยังสามารถลงมาหรือเข้ามาถึงระบบ การเงินหรือการไหลของเงินก่อนเข้าสู่ระบบการเงินได้อีกด้วย³³

จากการพิจารณาการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดใน ประเทศสหรัฐอเมริกา และในประเทศออสเตรเลีย พบว่าในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามกฎหมายต่างๆที่จะต้องรับนั้นมีหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการกับ ทรัพย์สินนั้นต่อศาลแยกหน่วยงานตามหน้าที่เฉพาะ แต่ทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกาและใน ประเทศออสเตรเลีย นอกจากจะมีหน่วยงานที่ดำเนินการต่อทรัพย์สินแยกเฉพาะตามกฎหมายที่ หน่วยงานนั้นๆรับผิดชอบอยู่แล้วก็ตามแต่หน่วยงานดังกล่าวกลับใช้ข้อมูลร่วมกันจากหน่วยงาน บริหารข้อมูลกลาง ซึ่งหน่วยงานบริหารข้อมูลเกี่ยวกับเงินและทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดที่สำคัญของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แก่หน่วยงานที่มีชื่อว่า Financial Crime Enforcement Network (Fin CEN) ส่วนในประเทศออสเตรเลีย ได้แก่ The

³² Australian Transaction Report and Analysis Centre (AUSTRAC), 2 Prevention and deterrence : inhibiting the facilitation of money laundering, Annual Report 1994-1995 p.7

³³ Australian Transaction Report and Analysis Centre (AUSTRAC), 3.3 Monitoring work in 1994-1995 , Annual Report 1994-95 , p. 16

Australian Transaction Reports and Analysis Centre (AUSTRAC) ส่วนในประเทศไทยหน่วยงานที่รับผิดชอบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยเฉพาะทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น ได้แก่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งหน่วยงานทั้งสองหน่วยปฏิบัติงานเป็นอิสระแยกต่างหากจากกันตามกฎหมายคนละฉบับอีกทั้งโดยที่ประเทศไทยไม่ได้มีหน่วยงานบริหารข้อมูลกลางเช่น Financial Crime Enforcement Network (Fin CEN) ของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือ The Australian Transaction Reports and Analysis Centre (AUSTRAC) ของประเทศออสเตรเลีย แต่อย่างใด ซึ่งหากประเทศไทยมีหน่วยงานบริหารข้อมูลกลางก็น่าเชื่อได้ว่าการใช้ข้อมูลร่วมกันจะทำให้การทำงานประสบผลสำเร็จมากขึ้น ลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน และ ตัดความซ้ำซ้อนในการบังคับใช้กฎหมายเหนือทรัพย์สินจำนวนเดียวกัน

4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบในการดำเนินการกับทรัพย์สินจากความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของสำนักงาน ป.ป.ส. และสำนักงาน ป.ป.ง.

4.3.1 สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ในเรื่องการประสานงาน การตรวจสอบทรัพย์สิน การยึดอายัดทรัพย์สินนั้นสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีกฎเกณฑ์หลักการดังนี้

กฎกระทรวง

ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2535)

ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 4 และมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 นายกรัฐมนตรีออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 การดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินตามกฎหมายกระทรวงนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายจะต้องดำเนินการภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการที่คณะกรรมการแต่งตั้ง

ข้อ 2 เมื่อได้รับมอบหมายให้ตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหาเกี่ยวกับคดีอาญาเสพติด ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบดังนี้

(1) รวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ทราบถึงทรัพย์สินที่ได้มาหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จากข้อมูลข่าวสาร หรือหลักฐานที่ได้รับจากการรายงานการจับกุมตามมาตรา 14 รายงานที่ได้รับตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2537 และรายงานที่ได้รับจากการสืบสวนในทางอื่น

(2) ในการตรวจสอบทรัพย์สินตามที่ได้รวบรวมได้ตาม (1) พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องตรวจสอบให้ทราบถึงรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นให้ปรากฏว่าทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้ใดผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยวิธีใด เมื่อใด มีหลักฐานการได้มาอย่างไร และมีราคาโดยประมาณเท่าใด

(3) จัดทำรายละเอียดแสดงรายการทรัพย์สินที่ตรวจสอบรวมทั้งรายละเอียดที่ได้จากการตรวจสอบ ลงไว้ในสารบบคดี บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ตรวจสอบตามแบบที่สำนักงานกำหนด

ข้อ 3 ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบทรัพย์สิน หรือมีเหตุอันสมควรเชื่อได้ว่าทรัพย์สินที่ต้องการตรวจสอบมีการโอน ยักย้าย ซุกซ่อน พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายอาจร้องขอให้คณะกรรมการ โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 22 สั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวก่อนได้ หรืออาจร้องขอให้มอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามมาตรา 25 แทนคณะกรรมการได้

ข้อ 4 เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงและรายละเอียดต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่การรวบรวมข้อมูล เอกสาร และพยานหลักฐาน ในการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ที่ถูกตรวจสอบทรัพย์สิน

(1) ในกรณีที่เป็นการตรวจสอบสังหาริมทรัพย์ พนักงานเจ้าหน้าที่อาจขอความร่วมมือไปยังเจ้าพนักงานที่ดินหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับสังหาริมทรัพย์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอให้ดำเนินการตรวจสอบก็ได้

(2) ในกรณีที่เป็นการตรวจสอบสังหาริมทรัพย์

(ก) สำหรับสังหาริมทรัพย์ที่ต้องมีทะเบียนตามกฎหมายพนักงานเจ้าหน้าที่อาจขอความร่วมมือไปยังนายทะเบียนหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการจดทะเบียนสังหาริมทรัพย์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอให้ดำเนินการตรวจสอบก็ได้

(ข) สำหรับสังหาริมทรัพย์อื่น หากพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าบุคคลใดมีข้อมูลเอกสาร หรือพยานหลักฐานใดๆ ที่เกี่ยวกับสังหาริมทรัพย์ของผู้ต้องหาที่ถูกตรวจสอบทรัพย์สินพนักงานเจ้าหน้าที่อาจขอให้บุคคลดังกล่าวมาให้ถ้อยคำ หรือให้แจ้งข้อมูล หรือให้ส่งเอกสารหรือพยานหลักฐานนั้นก็ได้

(3) การตรวจสอบการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ต้องหาที่ถูกตรวจสอบทรัพย์สิน ให้ตรวจสอบการจดทะเบียนที่ได้กระทำภายในระยะเวลาสิบปีก่อนวันที่ผู้ต้องหานั้นถูกจับกุมหรือได้รับการแจ้งข้อกล่าวหา และที่ได้กระทำภายหลังวันดังกล่าวด้วย

(4) การตรวจสอบทรัพย์สินประเภทเงินฝากธนาคารหรือเงินฝากในสถาบันการเงิน พนักงานเจ้าหน้าที่อาจขอความร่วมมือจากสำนักงานใหญ่ของธนาคารหรือสถาบันการเงินนั้น เพื่อขอเอกสารหลักฐานเงินฝากในชื่อของผู้ถูกตรวจสอบที่มีหรือที่เคยมี บุคคลในครอบครัว รวมทั้งที่ใช้ชื่ามอื่น ซึ่งผู้ถูกกล่าวหา มีอำนาจสั่งจ่ายหรืออำนาจสั่งจ่ายร่วมกับบุคคลอื่นได้

(5) การตรวจสอบหลักฐานอื่นๆ ให้ตรวจสอบตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด

ข้อ 5 ในกรณีที่ทรัพย์สินที่ตรวจสอบได้มีหลักฐานของทางราชการหรือหลักฐานอื่นที่ปรากฏแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ระบุว่าทรัพย์สินดังกล่าวเป็นของบุคคลอื่น หรือในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าบุคคลอื่นอาจอ้างตัวเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นได้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีหนังสือแจ้งให้บุคคลดังกล่าวทราบถึงการตรวจสอบทรัพย์สินนั้น

ในกรณีที่ไมอาจทราบได้ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นของบุคคลใด ให้พนักงานเจ้าหน้าที่
เปิดประกาศแจ้งการตรวจสอบทรัพย์สินไว้ในที่เปิดเผย ณ ที่ทำการของสำนักงานทั้งในส่วน
กลางและส่วนภูมิภาค และที่สำนักงานเขตและที่ว่าการอำเภอแห่งท้องที่ที่ตรวจสอบพบทรัพย์
สินนั้นเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสามสิบวัน และประกาศในหนังสือพิมพ์รายวันที่มีจำหน่ายในท้องถิน
นั้นอย่างน้อยสองฉบับ เป็นเวลาอย่างน้อยสองวันติดต่อกัน และในกรณีที่เป็นอสังหาริมทรัพย์
ให้เปิดประกาศไว้ ณ สำนักงานที่ดินแห่งท้องที่ที่อสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่และบริเวณที่ตั้งของ
อสังหาริมทรัพย์นั้นด้วย

การมีหนังสือตามวรรคหนึ่งและประกาศตามวรรคสองนั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่
ที่ระบุรายละเอียดของทรัพย์สินให้ชัดเจนเพียงพอที่บุคคลทั่วไปจะเข้าใจได้ถึงประเภท ชนิด
ลักษณะ ขนาด หรือจำนวน และท้องที่ที่ตรวจสอบพบ หรือที่เป็นที่ตั้งของทรัพย์สินนั้น

ข้อ 6 ในระหว่างที่ยังไม่มีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน เจ้าของทรัพย์สินอาจ
ไปแสดงตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อขอรับทรัพย์สินของตนคืนได้ในวันและเวลาทำการของ
พนักงานเจ้าหน้าที่หากว่าทรัพย์สินนั้นไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
หรือเจ้าของทรัพย์สินได้รับโอนทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาตาม
สมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศลสาธารณ โดยให้นำพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องไป
แสดงด้วย ในกรณีนี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกปากคำของบุคคลดังกล่าวและรายละเอียดแห่ง
พยานหลักฐานนั้นไว้เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการต่อไป

ข้อ 7 เมื่อได้ดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินเสร็จแล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่
รายงานผลการดำเนินการพร้อมด้วยสารบบคดีบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ตรวจสอบ
ได้ต่อเลขาธิการเพื่อเลขาธิการจะได้นำเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กฎกระทรวง

ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2535)

ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิด

เกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 4 และมาตรา 23 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติ
มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 นายกรัฐมนตรีออก
กฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

หมวด 1 การยึดและอายัดทรัพย์สิน

ข้อ 1 เมื่อคณะกรรมการหรือเลขาธิการมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินใดแล้วให้
พนักงานเจ้าหน้าที่มีหนังสือแจ้งให้เจ้าพนักงานที่ดินหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการจดทะเบียน
สิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์นั้นโดยเร็ว และให้เจ้าพนักงานที่ดินหรือเจ้าหน้าที่ตั้ง
กล่าวบันทึกการสั่งยึดนั้นไว้

ข้อ 2 ก่อนทำการยึดทรัพย์สินให้พนักงานเจ้าหน้าที่แสดงเอกสารมอบหมาย ตาม
มาตรา 25 และคำสั่งยึดทรัพย์สินต่อผู้ถูกตรวจสอบหรือเจ้าของทรัพย์สิน ถ้าไม่พบตัวผู้นั้น ก็ให้
แสดงต่อบุคคลผู้ครอบครองหรือบุคคลในครอบครัวของผู้ครอบครองทรัพย์สินหากไม่พบตัว
บุคคลใดๆ ณ ที่ทำการยึดนั้น ก็ให้ดำเนินการยึดโดยให้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานฝ่ายปก
ครองในท้องที่นั้นมาร่วมเป็นพยานด้วย

ข้อ 3 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการยึดทรัพย์สินได้ทุกวัน ในระหว่างเวลากลาง
วันเว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากไม่ได้ดำเนินการในทันทีทรัพย์สินนั้นจะสูญสลาย
หรือถูกยกย้ายก็ให้มีอำนาจดำเนินการยึดในเวลากลางคืนได้

ข้อ 4 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปิดประกาศการยึดไว้ ณ บริเวณที่อสังหาริมทรัพย์นั้น
และมีหนังสือแจ้งการยึดให้ผู้ถูกตรวจสอบ เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ และเจ้าของร่วมทราบหากไม่

สามารถแจ้งกับบุคคลดังกล่าวได้ ให้ปิดประกาศแจ้งการยึดไว้ในที่เปิดเผย ณ สำนักงานที่ดิน และสำนักงานเขตหรือที่ว่าการอำเภอแห่งท้องที่ อันเป็นที่ตั้งอสังหาริมทรัพย์นั้นและที่ทำการของสำนักงานทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถนำหนังสือสำคัญสำหรับอสังหาริมทรัพย์มาให้ให้นำหนังสือสำคัญนั้นมาเก็บรักษาไว้ ณ ที่สำนักงาน

ข้อ 5 ในการยึดที่ดินที่มีโรงเรือน สิ่งปลูกสร้าง หรือสิ่งใดๆ ที่เป็นของผู้อื่นรวมอยู่ด้วยให้พนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกถ้อยคำผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองสิ่งนั้น ให้ปรากฏว่ามีสิทธิในที่ดินนั้นอย่างไร เช่น สิทธิอาศัย สิทธิการเช่า หรือสิทธิเหนือพื้นดิน

ข้อ 6 การยึด โรงเรือน หรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จดแจ้งรายละเอียดของสิ่งเหล่านั้นตามที่ได้เห็นสมควร

ข้อ 7 การยึดอสังหาริมทรัพย์ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีหนังสือแจ้งการยึดให้ผู้ถูกตรวจสอบ เจ้าของทรัพย์สิน หรือเจ้าของร่วมทราบ หากไม่สามารถแจ้งแก่บุคคลดังกล่าวได้ให้ปิดประกาศแจ้งการยึดไว้ ณ ที่ทำการของสำนักงานทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

กรณียึดอสังหาริมทรัพย์ที่มีทะเบียนกรรมสิทธิ์ เช่น เรือกำปั่น หรือเรือมีระวางตั้งแต่หกตันขึ้นไป เรือกลไฟ หรือเรือยนต์มีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป แพคนอยู่อาศัย เครื่องจักรอากาศยานให้แจ้งการยึดไปยังนายทะเบียนแห่งทรัพย์สินนั้น และให้นายทะเบียนบันทึกการยึดนั้นไว้

ข้อ 8 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำบัญชีทรัพย์สินที่ยึด โดยแสดงรายละเอียด เช่น ชื่อ ประเภท จำนวน ขนาด น้ำหนัก สภาพของทรัพย์สิน ตามลำดับหมายเลขไว้ และให้แสดงเครื่องหมายไว้ที่ทรัพย์สินนั้นให้เห็นโดยประจักษ์ว่าได้มีการยึดแล้วตามวิธีที่เห็นสมควร

ข้อ 9 เมื่อได้ยึดทรัพย์สินแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดการให้ผู้ถูกตรวจสอบเจ้าของทรัพย์สิน หรือผู้ที่ครอบครอง หรือผู้ที่อยู่ในครอบครองของผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นลงนามรับรองบัญชีหรือทรัพย์สินที่ยึดไว้ หากผู้นั้นไม่ยินยอมลงลายมือชื่อ หรือในกรณีที่ไม่มีบุคคลดังกล่าว ให้จดแจ้งในบัญชีทรัพย์สินที่ยึด และให้เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานฝ่ายปกครองในท้องที่นั้นลงลายมือชื่อรับรองแทน

ข้อ 10 ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการยึดสังหาริมทรัพย์ได้แล้ว ไม่สามารถขนย้ายสังหาริมทรัพย์ที่ยึดนั้นมาเก็บรักษาไว้ได้ หรือสังหาริมทรัพย์นั้นมีสภาพไม่เหมาะสมที่จะนำมาเก็บรักษา ให้รายงานเลขอาชญากรรมเพื่อพิจารณาสั่งการตามที่เหมาะสมสมควร

ในกรณีที่เลขอาชญากรรมยังไม่มีคำสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการยึดนั้นจัดการเก็บรักษาทรัพย์สินไว้ตามที่เห็นสมควรไปพลางก่อน

ข้อ 11 เมื่อคณะกรรมการมีคำสั่งให้อายัดทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องใดแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งคำสั่งแก่ผู้ถูกตรวจสอบหรือเจ้าของทรัพย์สินและบุคคลภายนอกซึ่งต้องรับผิดชอบชำระหนี้หรือส่งมอบสิ่งของนั้น

ข้อ 12 ถ้าค่าแห่งสิทธิเรียกร้องซึ่งอายัดไว้ นั้น ต้องเสื่อมไปเพราะความผิดของบุคคลภายนอกเนื่องจากการที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งอายัดไม่ว่าด้วยประการใดๆ ให้คณะกรรมการหรือเลขอาชญากรรมเรียกให้บุคคลภายนอกนั้น รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายใดๆ อันเกิดขึ้นแก่การนั้น

ข้อ 13 คำสั่งอายัดนั้นอาจออกได้ ไม่ว่าหนี้ของบุคคลภายนอกนั้นจะมีข้อโต้แย้ง ข้อจำกัด หรือเงื่อนไข หรือว่าได้กำหนดจำนวนไว้แน่นอนหรือไม่

หมวด 2 การประเมินราคาทรัพย์สิน

ข้อ 14 เมื่อมีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินรายใดแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายดำเนินการประเมินราคาทรัพย์สินดังกล่าวโดยเร็ว

ข้อ 15 ในการประเมินราคาทรัพย์สินบางประเภท พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายอาจขอความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบประเภท ชนิด และประเมินราคาทรัพย์สินนั้นได้

ข้อ 16 กรณีที่คณะกรรมการหรือเลขอาชญากรรมเห็นว่าราคาทรัพย์สินที่พนักงานเจ้าหน้าที่ประเมินต่ำหรือสูงเกินไป คณะกรรมการหรือเลขอาชญากรรมอาจสั่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ชี้แจงเหตุผลแห่งการประเมิน หรือสั่งให้มีการประเมินราคาทรัพย์สินนั้นใหม่ได้

ข้อ 17 การประเมินราคาทรัพย์สิน ให้ประเมินตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) การประเมินราคาที่ดินให้ถือหลักเปรียบเทียบกับราคาตลาดหรืออิงกับราคาใกล้เคียงกับราคาตลาดให้มากที่สุด แต่ไม่ต่ำกว่าราคาประเมินของกรมที่ดิน ซึ่งใช้ในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม

(2) การประเมินราคาโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้าง

(ก) อาคารที่ก่อสร้างใหม่ ให้ถือหลักการถอดแบบคำนวณตามวิธีการของการก่อสร้าง

(ข) อาคารที่ใช้งานแล้ว ให้คำนวณตามตารางสำเร็จของทางราชการ

(3) การประเมินราคาทรัพย์สินอื่นๆ

(ก) สำหรับของใหม่ ให้ถือราคาตลาดเป็นเกณฑ์การประเมิน

(ข) สำหรับของเก่า ให้ถือราคาตลาดหักด้วยค่าเสื่อมราคาตามสภาพความเป็นจริง หรือตามวิธีการที่กำหนดไว้

(ค) สำหรับราคาหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ ให้ใช้ราคาซื้อขายหลังสุด ส่วนราคาหุ้นที่ไม่ใช่ราคาในตลาดหลักทรัพย์ ให้ประเมินราคาโดยการประเมินฐานะทางการเงินและการดำเนินงานของบริษัทนั้น

ข้อ 18 เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการยึดหรืออายัด และประเมินราคาทรัพย์สินเสร็จแล้ว ให้ทำรายงานเสนอต่อคณะกรรมการหรือเลขาธิการแล้วแต่กรณี พร้อมแนบบัญชีทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดนั้นไปด้วย

ข้อ 19 ค่าใช้จ่ายในการยึดอายัด เก็บรักษาทรัพย์สินชั่วคราว และประเมินราคาทรัพย์สินให้เป็นไปตามที่เลขาธิการกำหนด โดยใช้เงินจากกองทุน

ข้อ 20 เอกสารการยึด อายัด ประเมินราคาทรัพย์สินและรายงานต่างๆ ให้เป็นไปตามแบบที่สำนักงานกำหนด

4.3.2 สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราช

บัญญัติป้องกันการปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544 ในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี

ว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตาม

พระราชบัญญัติป้องกันการปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

พ.ศ. 2544

โดยมาตรา 34 มาตรา 35 มาตรา 36 มาตรา 38 มาตรา 40 มาตรา 46 มาตรา 47 มาตรา 48 มาตรา 49 มาตรา 51 มาตรา 55 มาตรา 56 มาตรา 57 มาตรา 58 และมาตรา 59 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันการปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มีบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการธุรกรรม เลขาธิการ และสำนักงานป้องกันการปราบปรามการฟอกเงินในลักษณะที่ต้องประสานงานกับส่วนราชการ หน่วยงานและบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องเพื่อให้การปฏิบัติการเป็นไปตามกฎหมาย ดังกล่าวข้างต้น

อาศัยอำนาจตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันการปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 35 มาตรา 37 มาตรา 48 มาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบัญญัติแห่งกฎหมาย นายกรัฐมนตรี จึงออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามกฎหมายป้องกันการปราบปรามการฟอกเงิน ไว้ดังนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติป้องกันการปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544”

ข้อ 2 ในระเบียบนี้

“การสืบสวน” หมายความว่า การสืบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“การสอบสวน” หมายความว่า การสืบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือตามกฎหมายอื่น และให้หมายความรวมถึงการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกระทำ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินด้วย

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินตามกฎหมายว่าด้วยป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

“คดี” หมายความว่า คดีในความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินหรือการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

“ความผิดมูลฐาน” หมายความว่า ความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

“ความผิดฐานฟอกเงิน” หมายความว่า ความผิดฐานฟอกเงินตามกฎหมายว่าด้วยป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

“ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด” หมายความว่า ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ ตามกฎหมายว่าด้วยป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

“พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ” หมายความว่า พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“พนักงานสอบสวน” หมายความว่า พนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้หมายความรวมถึงเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐซึ่งมีหน้าที่ในการสอบสวนตามกฎหมายอื่นด้วย

“ร่วมฟังการสอบสวน” หมายความว่า ร่วมฟังการสอบสวนตั้งแต่ พนักงานสอบสวนเริ่มดำเนินการสอบสวนจนกว่าการสอบสวนเสร็จสิ้น รวมทั้งกรณีการสอบสวนเพิ่มเติมด้วย

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ป.ป.ง.)

ข้อ 3 ให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานที่ต้องปฏิบัติตามระเบียบนี้ มีอำนาจออก ระเบียบประกาศหรือคำสั่งเพื่อปฏิบัติตามระเบียบนี้ หรือเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้

ข้อ 4 ในกรณีที่มีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ หรือจับกุมดำเนินคดีในความผิดมูลฐาน ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ หรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนในความผิดดังกล่าว การดำเนินการสอบสวนว่ามีหรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ตามกฎหมายว่าด้วยป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ด้วยหรือไม่ หากปรากฏว่ามีการกระทำความผิดฐานฟอกเงินฐานใดฐานหนึ่งดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวน ในความผิดฐานนั้น ๆ ด้วย แล้วให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานนั้น รีบรายงานสำนักงานตามแบบทำยระเบียบนี้

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ใดหรือหน่วยงานใด ได้ทำการสืบสวนสอบสวนในความผิดฐานฟอกเงินฐานใดฐานหนึ่งอยู่แล้ว ก็ให้ถือปฏิบัติตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม

นอกจากรายงานตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้ว เมื่อมีเหตุผลและความจำเป็นในการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำนักงานอาจขอให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงาน ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนแจ้งหรือรายงานข้อเท็จจริงเพิ่มเติมภายในกำหนดเวลาอีกก็ได้

ลักษณะคดีที่ต้องรายงานตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามข้อตกลงที่ทำขึ้นตามข้อ 16 แห่งระเบียบนี้

ข้อ 5 ในคดีความผิดมูลฐานฟอกเงินที่สำนักงานได้รับรายงานตามข้อ 4 หากเลขาธิการเห็นสมควรอาจขอเข้าร่วมฟังการสอบสวนด้วยตนเอง หรือให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายเข้าร่วมฟังการสอบสวนด้วยก็ได้

เมื่อเลขาธิการเห็นสมควรจะเข้าร่วมฟังการสอบสวนตามวรรคหนึ่ง ให้ทำหนังสือแจ้งหัวหน้าพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนทราบ ก่อนว่าจะเข้าร่วมฟังการสอบ และให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานที่ได้รับ

แจ้งนั้น รับผิดชอบแจ้งกำหนดวัน เวลา และสถานที่ที่จะทำการสอบสวนไปให้เลขาธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการหมายหมายล่วงหน้าก่อนทุกครั้งที่จะทำการสอบสวน โดยให้มีวันเวลาเพียงพอแก่การเดินทางด้วย เว้นแต่ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนจะแจ้งทางโทรศัพท์ หรือเครื่องมือสื่อสารอื่นใดก็ได้

ในกรณีที่เลขาธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมาย ไม่อาจเข้าร่วมฟังการสอบสวนตามที่ได้แจ้งไว้ ให้พนักงานสอบสวนบันทึกไว้ในสำนวนการสอบสวน แล้วให้ดำเนินการสอบสวนต่อไปได้

ข้อ 6 เมื่อเลขาธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมาย เข้าร่วมฟังการสอบสวน เห็นว่าข้อเท็จจริงใดเป็นสาระสำคัญแห่งคดี อาจขอให้พนักงานสอบสวนซักถามในประเด็นนั้น ๆ ด้วยก็ได้ ถ้าพนักงานสอบสวนไม่เห็นด้วยให้เลขาธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมาย เข้าร่วมฟังการสอบสวนนั้น ทำบันทึกความเห็นพร้อมเหตุผลรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน เพื่อประกอบการพิจารณาของพนักงานอัยการต่อไป

เมื่อเลขาธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมาย เข้าร่วมฟังการสอบสวนเห็นว่ายังมีพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการพิสูจน์ความผิดในคดี ให้แจ้งเจ้าพนักงานสอบสวนดำเนินการแล้ว ให้แจ้งเลขาธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายทราบโดยเร็ว ถ้าพนักงานสอบสวนไม่เห็นด้วย ให้เลขาธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมาย เข้าร่วมฟังการสอบสวนนั้น ทำบันทึกความเห็นพร้อมเหตุผลรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน เพื่อประกอบการพิจารณาของพนักงานอัยการต่อไป

ข้อ 7 ในคดีที่ไม่มีการเข้าร่วมฟังการสอบสวนตามข้อ 5 แต่เป็นคดีที่ต้องรายงานตามข้อ 4 หากเลขาธิการเห็นสมควรอาจขอให้หัวหน้าเจ้าพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวน ส่งสำเนารายงานการสอบสวนในคดีนั้นให้สำนักงานภายในเวลาที่กำหนดก็ได้

ข้อ 8 เมื่อคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการได้มีคำสั่งตามมาตรา 35 มาตรา 36 หรือมาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวน ในคดี

ความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินนั้น ส่งสำเนาสำนวนการสอบสวนให้สำนักงานโดยเร็ว

ข้อ 9 เลขาธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมาย อาจแจ้งให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวน ทำการสืบสวนในคดีความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินก็ได้

การดำเนินการตามวรรคหนึ่ง เลขาธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายอาจขอเข้าไปสอบถามหรือตรวจสอบยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในคดีหรือเข้าไปซักถามผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังในสถานที่ควบคุมหรือเรือนจำ โดยแจ้งให้หัวหน้าสถานที่นั้นทราบก่อน

ข้อ 10 เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 38(3) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือที่เกี่ยวข้องได้รับแจ้งจากเลขาธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายให้ร่วมเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการซุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการซุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน หรือเกี่ยวกับการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน เพื่อตรวจค้น ติดตาม ตรวจสอบ หรือยึดหรืออายัดทรัพย์สินหรือยานหลักฐานใด ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือส่งเจ้าหน้าที่หรือบุคคลเข้าร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่ร้องขอ

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง หากเลขาธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมาย มีความจำเป็นหรือรีบด่วนจะดำเนินการไปพลางก่อนก็ได้ แล้วรีบแจ้งให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือที่เกี่ยวข้องทราบในโอกาสแรกที่จะกระทำได้ ส่วนการแจ้งจะแจ้งเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาก็ได้ตามพฤติการณ์และความจำเป็น โดยให้เลขาธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่นั้น บันทึกเหตุผลไว้เป็นหลักฐาน

ในกรณีที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือที่เกี่ยวข้อง สามารถให้ความร่วมมือได้ ให้เลขาธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายนั้น บันทึกเหตุผลไว้เป็นหลักฐาน

ข้อ 11 ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่ง
 เลขานุการมอบหมาย เพื่อเข้าถึงบัญชีลูกค้าของสถาบันการเงิน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อ
 สาร หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ใดที่ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิด ให้ผู้
 เกี่ยวข้องกับบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ให้ความร่วมมืออำนวยความสะดวก
 หรือส่งเจ้าหน้าที่หรือบุคคลเข้าร่วมดำเนินการกับพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งศาลได้อนุญาต
 นั้น

การดำเนินการตามวรรคหนึ่ง บุคคลซึ่งเกี่ยวข้องต้องให้ความร่วมมือโดยทันทีที่
 พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งพร้อมสำเนาคำสั่งศาลให้ทราบ ถ้าไม่สามารถให้ความร่วมมือได้ให้
 พนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกถึงเหตุการณ์ไม่ให้ความร่วมมือนั้นไว้เป็นหลักฐาน

ข้อ 12 เมื่อส่วนราชการ องค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจได้รับแจ้ง
 เป็นหนังสือขอความร่วมมือจากสำนักงานหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขานุการมอบหมายให้เก็บ
 รักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้ถือปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการป้องกัน
 และปราบปรามการฟอกเงิน ว่าด้วยการเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัดใน
 การเก็บรักษาทรัพย์สินดังกล่าว ให้ทำหลักฐานส่งมอบและรับมอบทรัพย์สินนั้นไว้เป็นสองฉบับมี
 ข้อความตรงกัน และให้มอบให้ฝ่ายเก็บรักษาทรัพย์สินและพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขานุการมอบ
 หมายเก็บรักษาไว้ฝ่ายละฉบับ

ข้อ 13 เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าหน้าที่ หรือผู้ช่วยเหลือพนักงานเจ้าหน้าที่
 หรือเจ้าหน้าที่ดังกล่าวถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในทางอาญา อันเนื่องมาจากการปฏิบัติ
 ตามหน้าที่ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินให้พนักงานสอบสวนทำการสืบสวน
 เสียก่อน ถ้าการสืบสวนตามคำกล่าวหาที่นั้นแน่ชัดว่าไม่เป็นความผิดอาญาหรือไม่มีการกระทำ
 ความผิดอาญาเกิดขึ้นหรือเป็นเรื่องทางแพ่ง ให้พนักงานสอบสวนผู้รับแจ้งความลงรายงาน
 ประจำวันเกี่ยวกับคดีไว้เป็นหลักฐาน ถ้าการสืบสวนปรากฏข้อเท็จจริงฟังได้ว่าเป็นความผิด
 อาญาหรือมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ให้พนักงานสอบสวนรับคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าว
 โทษนั้นไว้ดำเนินการสอบสวนตามระเบียบต่อไป

ภายใต้บังคับตามวรรคหนึ่ง เมื่อพนักงานสอบสวนรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ
 หรือต้องควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาเพื่อดำเนินคดี เลขานุการหรือข้าราชการของสำนักงานซึ่ง

เลขาธิการมอบหมายเป็นหนังสือ อาจขอประกันตัวผู้ต้องหาดังกล่าวโดยไม่ต้องมีหลักฐานเป็นประกันก็ได้

การประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในชั้นพนักงานอัยการหรือชั้นศาล ให้ดำเนินการตามวรรคสองโดยอนุโลม

ข้อ 14 เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงการดำเนินคดีให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในคดีความผิดมูลฐานที่สำนักงานขอทราบ หรือความผิดฐานพอกเงิน หรือการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้อง หรือศาลมีคำสั่งถึงที่สุดไม่รับคำร้องขอของพนักงานอัยการที่ร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดทั้งหมดหรือบางส่วนตกเป็นของแผ่นดิน หรือให้คืนทรัพย์สินนั้น ให้พนักงานอัยการแจ้งคำสั่งไม่ฟ้องพร้อมเหตุผลหรือคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล พร้อมข้อเสนอและตามระเบียบของสำนักงานอัยการสูงสุดให้สำนักงานทราบ เพื่อนำเสนอคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการพอกเงินต่อไป

ในการปรับปรุงการดำเนินคดีให้มีประสิทธิภาพตามวรรคหนึ่ง ให้สำนักงานแจ้งการต้อนรับและผลการวิเคราะห์การปรับปรุงคดีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการพอกเงินได้เห็นชอบแล้วให้สำนักงานอัยการสูงสุด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีตามความผิดมูลฐานและความผิดฐานพอกเงินทราบอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

ข้อ 15 ในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับกระทำความผิดตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการพอกเงิน พ.ศ. 2542 ให้คณะกรรมการประสานงานที่คณะกรรมการแต่งตั้ง พิจารณากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการหรือแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับกระทำความผิด เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อ 16 ในกรณีที่มิที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ หรือเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการพอกเงินให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เลขาธิการส่วนราชการ องค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ อาจทำข้อตกลงร่วมกันในการปฏิบัติการดังกล่าว ข้อตกลงที่ได้ทำขึ้นนั้น เมื่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการพอกเงินได้ให้ความเห็นชอบแล้วให้ใช้บังคับได้

ข้อ 17 ค่าใช้จ่ายในการส่งและสำเนาสำนวนการสอบสวนตามข้อ 8 ค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาทรัพย์สินตามข้อ 12 และค่าใช้จ่ายอื่นอันพึงมีในการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามระเบียบนี้ รวมทั้งค่าใช้จ่ายตามมาตรา 49 วรรคห้า แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ให้เบิกจ่ายจากเงินงบประมาณของสำนักงานตามหลักเกณฑ์และอัตราที่สำนักงานกำหนด โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

ข้อ 18 ให้เลขาธิการการรักษาการตามระเบียบนี้ และให้มีอำนาจออกระเบียบประกาศหรือคำสั่งเพื่อปฏิบัติตามระเบียบนี้

ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้ ให้เลขาธิการเสนอให้คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาด และให้ถือคำวินิจฉัยนั้นเป็นส่วนหนึ่งของระเบียบนี้

หลักการสำคัญของระเบียบว่าด้วยการประสานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544

1. การกำหนดความหมาย คำจำกัดความ ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

บทวิเคราะห์ศัพท์หรือคำจำกัดความต่าง ๆ เกี่ยวกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่บัญญัติไว้ในข้อ 2 ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฉบับนี้มีทั้งหมด 13 คำจำกัดความเมื่อระเบียบข้อใดมีคำดังกล่าวปรากฏอยู่ต้องแปลความตามความหมายที่บัญญัติไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฉบับนี้ในข้อ 2 (เว้นแต่ในระเบียบข้อนั้นจะได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น) ดังนี้

“การสืบสวน” หมายความว่า การสืบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“การสอบสวน” หมายความว่า การสืบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือตามกฎหมายอื่น และให้หมายความรวมถึงการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกระทำ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินด้วย

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ตามกฎหมายว่าด้วยป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

“คดี” หมายความว่า คดีในความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินหรือการ ดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

“ความผิดมูลฐาน” หมายความว่า ความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงิน

“ความผิดฐานฟอกเงิน” หมายความว่า ความผิดฐานฟอกเงินตามกฎหมายว่าด้วย ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

“ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด” หมายความว่า ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการ กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ ตามกฎหมายว่าด้วยป้อง กันและปราบปรามการฟอกเงิน

“พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ” หมายความว่า พนักงานฝ่ายปกครองหรือ ตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“พนักงานสอบสวน” หมายความว่า พนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา และให้หมายความรวมถึงเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐซึ่งมีหน้าที่ในการสอบสวน ตามกฎหมายอื่นด้วย

“ร่วมฟังการสอบสวน” หมายความว่า ร่วมฟังการสอบสวนตั้งแต่ พนักงานสอบสวน เริ่มดำเนินการสอบสวนจนกว่าการสอบสวนเสร็จสิ้น รวมทั้งกรณีการสอบสวนเพิ่มเติมด้วย

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการ ฟอกเงิน

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนัก งาน ป.ป.ง.)

2. การกำหนดให้ส่วนราชการและ/หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีอำนาจออก ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งเพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฉบับนี้ในข้อ 3 ให้อำนาจส่วนราชการหรือหน่วยงานที่ต้องปฏิบัติตามระเบียบนี้ สามารถออกระเบียบหรือคำสั่งของหน่วยงานนั้น ๆ เพื่อที่จะปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบฉบับนี้ โดยต้องไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบฉบับนี้ เช่น

- หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 0023.42/1692 ลงวันที่ 20 สิงหาคม 2542 เรื่องกำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยมีบทบัญญัติดังต่อไปนี้

โดยที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2542 และ ดร.มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ดังกล่าวจึงกำหนดแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

การกระทำความผิดที่อยู่ในหลักเกณฑ์ที่ต้องดำเนินคดี ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มี 7 มูลฐานความผิด คือ

1. ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
2. ความผิดเกี่ยวกับเพศ การค้าประเวณี กาหญิงและเด็ก
3. ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน
4. ความผิดเกี่ยวกับการยกยอกหรือฉ้อโกงหรือประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน ซึ่งกระทำโดยผู้บริหารสถาบันการเงิน
5. ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ
6. ความผิดเกี่ยวกับการกรรโชคหรือรีดเอาทรัพย์สินโดยอ้างอำนาจขี้หรือช่องโง
7. ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากร

การกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 5 มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. การโอนรับโอน หรือเปลี่ยนแปลงสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อชุกช่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะหรือหลังการกระทำความผิดมิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐานหรือ

2. การกระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อปกปิดอำพรางลักษณะที่แท้จริง การได้มาแหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

ทั้งนี้ให้หมายความรวมถึงการพยายามกระทำความผิดฐานฟอกเงิน การสมคบช่วยเหลือ หรือสนับสนุนการกระทำความผิดดังกล่าวด้วย

กรณีการดำเนินคดีอาญาในความผิดฐานฟอกเงิน มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เป็นความผิดที่มีโทษทางอาญา ซึ่งอยู่ภายในอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนโดยทั่วไปอยู่แล้วให้ดำเนินการตามที่ ตร. ได้วางระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการสืบสวนดำเนินคดีไว้ แต่โดยที่การดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวแตกต่างกับคดีอาญาอื่นในลักษณะคดี กล่าวคืออาจจะต้องมีการยึดอายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด จึงให้พึงระมัดระวังและถือปฏิบัติดังนี้

1. ในกรณีที่ผู้มาแจ้งความร้องทุกข์หรือเจ้าพนักงานตำรวจพบการกระทำความผิดโดยปรากฏข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานอันเพียงพอที่จะดำเนินคดีได้ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 หากรอการพิจารณาสั่งการจาก ตร. ย่อมจะเกิดความเสียหาย เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับคำร้องทุกข์แล้วให้รีบรายงานข้อเท็จจริง และรายละเอียดทางคดีให้ ตร. ทราบโดยด่วน

2. ในกรณีที่มีพยานหลักฐานน่าเชื่อได้ว่าได้มีการกระทำความผิดเข้าลักษณะ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ให้รีบรายงานข้อเท็จจริง และรายละเอียดพร้อมทั้งเหตุผลและความเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้สืบสวนให้ ตร. ทราบโดยเร็ว เพื่อพิจารณาสั่งการต่อไป

ส่วนการดำเนินการเกี่ยวกับของกลางในคดีอาญาในเบื้องต้น ให้เป็นไปภายในอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย สำหรับการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่จะต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นั้น ให้รายงาน ตร. เพื่อพิจารณาสั่งการต่อไป

- คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 728/2543 เรื่องกำหนดหน้าที่การงานและอำนาจหน้าที่การสอบสวนทางส่วนปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบในวงราชการกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลางเพิ่มเติม โดยมีบทบัญญัติดังต่อไปนี้

เพื่อเป็นการรับรองภารกิจ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และเพื่อให้การปฏิบัติงานในส่วนที่เกี่ยวข้องเป็นไปด้วยความเรียบร้อย เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ อาศัยอำนาจตามความในพระราชกฤษฎีกา โอนกรมตำรวจกระทรวงมหาดไทยไปจัดตั้งเป็นสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2541 และข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2536 ข้อ 3 จึงกำหนดหน้าที่การงานของส่วนปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบในวงราชการกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพิ่มเติมจากที่ได้กำหนดไว้ในคำสั่งกรมตำรวจที่ 744/2537 ลงวันที่ 4 กรกฎาคม 2537 และคำสั่งกรมตำรวจที่ 704/2538 ลงวันที่ 29 กันยายน 2538 ดังนี้

1. ให้ส่วนปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบในวงราชการกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่และรับผิดชอบในการสืบสวนสอบสวนความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงิน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ตลอดจนความผิดที่เกี่ยวข้องกับความผิดดังกล่าวที่ราชอาณาจักร รวมทั้งงานอื่นที่ได้รับมอบหมายตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งของผู้บังคับบัญชา

2. ให้พนักงานสอบสวนของส่วนปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบในวงราชการกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง มีเขตอำนาจการสอบสวนเกี่ยวกับการฟอกเงินและความผิดเกี่ยวเนื่องที่ราชอาณาจักร

อนึ่ง การสอบสวนคดีอาญาในความผิดตามคำสั่งนี้ ให้ผู้บังคับบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง ทำหน้าที่หัวหน้าส่วนปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบในวงราชการเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นผู้สั่งหรืออนุญาตให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวน ตลอดจนเป็นผู้ทำความเห็นทางคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เว้นแต่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจะสั่งการไว้เป็นอย่างอื่น

- หนังสือ สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0203/ว73 ลงวันที่ 6 พฤษภาคม 2534 เรื่อง เจ้าหน้าที่ไม่ดำเนินคดีแก่ผู้กระทำผิดทุกตัวบทกฎหมาย กรณีที่มีการกระทำผิดกฎหมายหลายฉบับ โดยมีบทบัญญัติต่อไปนี้

ด้วยคณะกรรมการ ป.ป.ป. ได้พิจารณาเห็นว่าได้มีเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีหน้าที่รับผิดชอบ ในการควบคุมดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย ที่ไม่ดำเนินคดีแก่ผู้กระทำผิดทุกตัวบทกฎหมาย กรณีที่มีการกระทำผิดกฎหมายหลายฉบับ เมื่อพบเห็นหรือได้รับรู้ถึงการกระทำผิดก็ไม่มีการประสานงานปรึกษาหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กลับทำหน้าที่ตามกฎหมายที่ตนรับผิดชอบเท่านั้น โดยไม่คำนึงถึงการกระทำผิดตามกฎหมายอื่นอันเป็นช่องทางให้เกิดการทุจริต และประพฤติมิชอบได้ จึงได้เสนอมาตรการป้องกันปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบในวงราชการ เรื่องเจ้าหน้าที่ไม่ดำเนินคดีแก่ผู้กระทำผิดทุกตัวบทกฎหมาย กรณีที่กระทำผิดกฎหมายหลายฉบับรวม 6 ข้อ มาเพื่อคณะรัฐมนตรีพิจารณา

คณะกรรมการกฤษฎีกาฝ่ายสังคมและกฎหมายได้พิจารณาแล้วมีมติเห็นชอบ มาตรฐานที่คณะกรรมการ ป.ป.ป. เสนอ โดยแก้ไข เป็นดังนี้

1. เมื่อมีการจับกุมและหรือดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดตามกฎหมาย ให้แก่เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่ทำการจับกุมและหรือดำเนินคดี ดำเนินการ ดังนี้

1.1 กรณีเจ้าหน้าที่หน่วยงานใดก็ตามมิใช่เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้จับกุม หรือดำเนินคดีตามอำนาจหน้าที่ และกรณีเป็นความผิดตามกฎหมายอื่นที่นอกเหนืออำนาจหน้าที่ของผู้จับกุมด้วย ก็ให้เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่ทำการจับกุมรีบแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อดำเนินคดีทันที และแจ้งประสานงานไปให้หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตามกฎหมายอื่นนั้นทราบ เพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

1.2 กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้จับกุมดำเนินคดีเอง หรือได้รับแจ้งจากหน่วยงานอื่นที่ทำการจับกุม ซึ่งการกระทำความผิดนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายที่มีหน่วยงานอื่นเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงอยู่ด้วย ก็ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ (พนักงานสอบสวน) แจ้งประสานงานไปให้หน่วยงานดังกล่าวทราบทันที เพื่อให้จัดส่งเจ้าหน้าที่มาประสานและเสนอแนะข้อกฎหมายในการดำเนินคดีด้วย

2. เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานที่จับกุมผู้กระทำผิด ตามข้อ 1.1 ก็ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจรีบประสานงานและดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ทันทีที่ได้รับแจ้ง

3. เมื่อหน่วยงานใดได้รับแจ้งตามข้อ 1.1 หรือ 1.2 หรือกรณีที่หน่วยงานใดส่งเรื่อง ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ (พนักงานสอบสวน) ดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดตามกฎหมายให้หน่วยงานนั้นจัดส่งเจ้าหน้าที่ไปประสานงานและเสนอแนะข้อกฎหมาย ตลอดจนช่วยแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานเท่าที่สามารถทำได้ในการดำเนินคดีโดยเร็ว เพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในการดำเนินคดีเข้าใจข้อเท็จจริง และข้อกฎหมายได้ชัดเจนและสามารถฟ้องผู้กระทำผิดได้

4. ให้หน่วยงานที่ได้รับแจ้งตามข้อ 1.1 หรือ 1.2 กำหนดให้เจ้าหน้าที่คอยติดตามผลการดำเนินคดีอย่างใกล้ชิดเป็นระยะ ๆ โดยกำหนดวิธีการ และช่วงระยะเวลาในการติดตามผลคดีไว้ให้เจ้าหน้าที่ถือปฏิบัติด้วย จนกว่าคดีจะถึงที่สุด

5. ให้หน่วยงานต่าง ๆ มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตามกฎหมายแต่ละฉบับ และกรมตำรวจซึ่งจะต้องถือปฏิบัติตามข้อ 1, 2, 3 หรือ 4 พิจารณาทำความเข้าใจกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกำหนดเป็นระเบียบหรือคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ถือปฏิบัติโดยชัดเจน เพื่อให้การดำเนินการตามข้อ 1, 2, 3 หรือ 4 ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพถูกต้องเรียบร้อย และรวดเร็ว ต่อไป

6. การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามที่กำหนดในมาตรานี้ เป็นความผิดทางวินัยตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการประเภานั้น ซึ่งผู้บังคับบัญชาจะต้องดำเนินการทางวินัยทุกราย และหากกรณีมีความผิดทางอาญา ก็ให้ดำเนินการทางอาญาด้วย

3. การกำหนดแนวทางการดำเนินการสืบสวนสอบสวน

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฉบับนี้ในข้อ 4 ได้กำหนดแนวทางสอบสวนไว้ดังนี้คือ ในกรณีที่มีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ หรือจับกุมดำเนินคดีในความผิดมูลฐานให้

พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ หรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนในการความผิดดังกล่าว การดำเนินการสอบสวนว่ามีหรือมีเหตุอันควรเชื่อว่ามีกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ตามกฎหมายว่าด้วยป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินด้วยหรือไม่ หากปรากฏว่ามีกระทำความผิดฐานฟอกเงินฐานใดฐานหนึ่งดังกล่าวให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวนในความผิดฐานนั้น ๆ ด้วย หลังให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานนั้นรับรายงานสำนักงานตามแบบแนบท้ายระเบียบนี้

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ใดหรือหน่วยงานใด ได้ทำการสืบสวนสอบสวนในความผิดฐานฟอกเงินฐานใดฐานหนึ่งอยู่แล้ว ก็ให้ถือปฏิบัติตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม

นอกจากรายงานตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้วเมื่อมีเหตุผลและความจำเป็นในการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำนักงานอาจขอให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนแจ้งหรือรายงานข้อเท็จจริงเพิ่มเติมภายในกำหนดเวลาก็ได้

แนวทางการดำเนินการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสอบสวนหรือหน่วยงานที่ทำการสอบสวนตามระเบียบฉบับนี้ เป็นไปตามหลักการของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแนวทางสืบสวนสอบสวนมีดังนี้

หลักเบื้องต้นในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน³⁴

พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 กำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดที่มีโทษทางอาญาซึ่งปรากฏตามมาตรา 5 “ผู้ใดโอน รับโอน หรือเปลี่ยนแปลงทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เพื่อชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะหรือหลังการกระทำความผิด มิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลง

³⁴ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, คู่มือพนักงานสืบสวนสอบสวน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คอมแพคท์พริ้นท์, 2544) หน้า 21-26

ในความผิดมูลฐาน หรืออำพรางลักษณะที่แท้จริง การได้มา แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฟอกเงิน

จากบทบัญญัติของกฎหมายมาตรา 5 ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าความผิดฐานฟอกเงิน กฎหมายกำหนดให้เป็นความผิดอาญาอีกต่างหากจากบรรดาความผิดมูลฐาน ดังนั้นเมื่อปรากฏความผิดมูลฐานในเขตท้องที่พนักงานสอบสวนใดแล้ว นอกจากพนักงานสอบสวนท้องที่นั้นจะดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดมูลฐานแล้ว หากปรากฏข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานว่ามีกระทำความเข้าข่ายเป็นความผิดฐานฟอกเงิน พนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินคดีอาญาฐาน “ฟอกเงิน” กับผู้กระทำความผิดนั้นตาม พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 อีกหนึ่งฐานความผิดด้วย

เนื่องจากความผิดมูลฐานตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน 2542 นับได้ว่าเป็นมาตรการทางอาญาที่กำหนดขึ้นใหม่ ประชาชนโดยทั่วไปอาจยังไม่ทราบหรือยังไม่ได้ศึกษากฎหมายฉบับนี้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้บังคับใช้กฎหมาย ซึ่งได้แก่พนักงานสอบสวนยังไม่คุ้นเคยกับการนำมาตรการทางกฎหมายนี้ไปบังคับใช้กับผู้กระทำผิดและนอกจากนี้ปัจจุบันยังไม่มีผู้ใดหรือหน่วยงานใดวางแผนในการปฏิบัติด้านการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินไว้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะกำหนดกรอบการปฏิบัติไว้เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนดำเนินไปด้วยความรวดเร็วและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

แนวทางการดำเนินการของพนักงานสืบสวนสอบสวนก่อนที่จะปรากฏความผิดมูลฐาน

การสืบสวนหาข่าว/ฐานข้อมูล

การที่จะเริ่มต้นดำเนินการในความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินหรือการ

ดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น ควรจะต้องทำการสืบสวนรวมทั้งจัดทำบันทึกการหาข่าวของบุคคลเป้าหมาย และรายละเอียดแห่งทรัพย์สินของบุคคลเป้าหมายดังกล่าว ทั้งก่อนเกิดเหตุขณะเกิดเหตุและหลังเกิดเหตุดังต่อไปนี้

1. การสืบสวนหาข่าวบุคคลเป้าหมาย ก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการดำเนินคดีในความผิดมูลฐาน คดีความผิดฐานฟอกเงิน และการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด โดยสืบสวนให้ชัดเจนเกี่ยวกับบุคคลเป้าหมาย ความสัมพันธ์ที่เกาะเกี่ยวกันระหว่างบุคคล เช่น เป้าหมายกับภรรยา ทั้งที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่กาม บิดา มารดา ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงที่สนิท บุตรและบริวารของบุคคลเป้าหมาย การสืบสวนจะต้องปรากฏข้อเท็จจริงที่ชัดเจน แสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวพันกันในลักษณะที่เป็นลูกโซ่ระหว่างบุคคลต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวพันเชื่อมโยงกับบุคคลเป้าหมาย เช่น บุคคลเป้าหมายพักอาศัยอยู่ที่ใด พักอาศัยอยู่กับผู้ใด มีภรรยาที่คน พักอาศัยอยู่ที่ใด มีญาติสนิทมิตรสหายรวมทั้งบริวารเป็นผู้ใด พักอาศัยอยู่ที่ใด มีการติดต่อพบปะกันอย่างไร โดยวิธีใด การสืบสวนหาข่าวในกรณีดังกล่าวจะต้องทำการตรวจสอบข้อมูลไปยังหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องก่อนเพื่อต้องการทราบภูมิลำเนาที่แท้จริง ญาติพี่น้องรวมทั้งบุตรและบริวารที่พักอาศัยอยู่ด้วยกันโดยติดต่อประสานงานเพื่อขอรับข้อมูลทะเบียนราษฎรของบุคคลเป้าหมายจากสำนักงานทะเบียนกลาง กรมการปกครอง ที่ทำการเขต หรือที่ว่าการอำเภอต่าง ๆ เหล่านี้เป็นต้น รวมทั้งข้อมูลทางทะเบียนของบุคคลที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ด้วย จากนั้นจะต้องเขียนผังข้อมูลความสัมพันธ์เกาะเกี่ยวกันของบุคคลเป้าหมายและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมเป็นฐานข้อมูลของบุคคลเป้าหมายต่อไป ในกรณีที่ยังไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าบุคคลเป้าหมายมีภูมิลำเนาอยู่ที่ใด เพียงแต่ทราบว่าบุคคลเป้าหมายพักอาศัยอยู่ที่ใดแล้ว ให้เฝ้าติดตามสังเกตพฤติการณ์ของบุคคลเป้าหมายว่ามีการติดต่อพบปะกับบุคคลใด ที่ไหน มีการติดต่อกันอย่างไรโดยให้สืบสวนพฤติการณ์แวดล้อมต่าง ๆ จากบ้านใกล้เคียงประกอบไว้ด้วย แล้วให้ทำผังข้อมูลบุคคลเป้าหมายไว้เช่นเดียวกัน

2. การสืบสวนหาข่าวเกี่ยวกับทรัพย์สินของบุคคลเป้าหมายทั้งก่อนและหลังเกิดเหตุความผิดมูลฐานโดยให้ปฏิบัติควบคู่ไปกับการสืบสวนหาข่าวของบุคคลเป้าหมายดังกล่าว เพื่อให้ทราบถึงทรัพย์สินของบุคคลเป้าหมายว่ามีทรัพย์สินอะไรบ้าง ทรัพย์สินอยู่ที่ใดมูลค่าของทรัพย์สินเป็นจำนวนเงินเท่าใด การได้มาของทรัพย์สินดังกล่าวได้มาโดยวิธีการใดตั้งแต่เมื่อใด และได้ทรัพย์สินมาจากผู้ใด รวมทั้งมีการจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินของบุคคลเป้าหมายไปยังผู้ใดบ้าง นอกจากนี้จะต้องสืบสวนให้ปรากฏข้อเท็จจริงอีกด้วยว่าทรัพย์สินของคู่สมรส ญาติพี่

น้อง เพื่อนสนิทมิตรสหาย บุตรและบริวารมีทรัพย์สินอะไรได้มาอย่างไร ราคาเท่าไรหรือมีความเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของบุคคลเป้าหมายอย่างไรบ้างหรือไม่ จากนั้นให้ทำผังข้อมูลทรัพย์สินของบุคคลเป้าหมายและบุคคลที่เกี่ยวข้องไว้เป็นหลักฐานเช่นเดียวกัน ผังข้อมูลของบุคคลเป้าหมายหลังจากได้ผังข้อมูลของบุคคลและทรัพย์สินจากการสืบสวนข้างต้นแล้ว เราจะต้องนำผังข้อมูลดังกล่าว จัดทำผังข้อมูลรวมของบุคคลและทรัพย์สินของบุคคลเป้าหมาย เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์เกี่ยวกับเชื่อมโยงระหว่างบุคคลและทรัพย์สินของบุคคลต่อไป ในกรณีที่ทรัพย์สินของบุคคลเป้าหมายเป็นที่ดิน จะต้องตรวจสอบหลักฐานของที่ดินนั้น ๆ ไปยังกรมที่ดิน สำนักงานที่ดินเขต อำเภอหรือสำนักงานที่ดินจังหวัด ทั้งนี้เพื่อต้องการทราบว่าผู้ใดเป็นเจ้าของที่ดินที่แท้จริง ได้มาโดยนิติกรรมประเภทใด มีการเสียภาษีถูกต้องหรือไม่ และที่สำคัญจะทำให้ทราบถึงราคาที่ดินที่เกี่ยวข้องในขณะนั้น เพื่อจะได้นำไปตรวจสอบกับทรัพย์สินของบุคคลเป้าหมายต่อไป หรือหากเป็นกรณีเงินฝากในธนาคารต่าง ๆ จะต้องติดต่อประสานงานของทำการตรวจสอบหลักฐานทางบัญชีของบุคคลเป้าหมายจากธนาคารที่เกี่ยวข้องนั้น ๆ เพื่อต้องการทราบว่ามีการเคลื่อนไหวในทางบัญชีอย่างไร มีการโอนเงินหรือนำเงินมาเข้าบัญชีอย่างไร เหล่านี้เป็นต้น

การดำเนินการของพนักงานสืบสวนสอบสวนภายหลังปรากฏความผิดมูลฐาน

1. พนักงานสอบสวนต้องรายงานคดีความผิดฐานฟอกเงิน ความผิดมูลฐานต่อผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือและสำนักงาน ป.ป.ง. ทราบทันทีที่มีการดำเนินการเกี่ยวกับความผิดมูลฐานและความผิดฐานฟอกเงินและนอกจากจะรายงานตั้งแต่เริ่มดำเนินการแล้วควรจะต้องรายงานผลการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนถึงสิ้นสุดกระบวนการสืบสวนสอบสวน ส่วนวิธีการรายงานนั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสม เช่น อาจรายงานทางหนังสือหรือทางโทรสาร หรือทางโทรศัพท์ เป็นต้น ทั้งนี้ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544

2. ตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานถึงความสัมพันธ์เกาะเกี่ยวของผู้ต้องหากับบุคคลอื่น ๆ ว่ามีผู้ใดบ้าง เช่น เอกสาร จดหมาย บันทึกรายต่าง ๆ โทรศัพท์ และหลักฐานการใช้โทรศัพท์

3. การชักถามเบื้องต้นคือความผิดมูลฐานและคดีฟอกเงิน การชักถามควรชักถามประเด็นเกี่ยวกับประวัติส่วนตัวของผู้ต้องหาโดยละเอียด ความเกี่ยวพันระหว่างผู้ต้องหากับญาติอื่น ๆ ทั้งที่ใกล้ชิดทางสายโลหิตและญาติทางการสมรส เช่น ญาติของสามีหรือภรรยา ประเด็นเกี่ยวกับอาชีพเดิมและปัจจุบัน รายจ่าย-รายได้ การเสียภาษีเงินได้ว่ามีเชื่อมโยงสอดคล้องกับทรัพย์สินที่มีอยู่หรือไม่ เป็นต้น และนอกจากนี้ประเด็นเกี่ยวกับทรัพย์สิน โดยเฉพาะการจำหน่าย จ่ายโอน หรือเปลี่ยนแปลงสภาพ เพื่อให้เห็นถึงพฤติการณ์แห่งการกระทำว่าเข้าข่าย เป็นความผิดฐานฟอกเงินหรือไม่ เป็นต้น

4. การตั้งคณะพนักงานสืบสวนสอบสวน คดีฟอกเงินแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป และยังเป็นเรื่องใหม่ของผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวน ดังนั้นการดำเนินการควรตั้งคณะพนักงานผู้ปฏิบัติเป็นกรณีพิเศษ เพื่อที่จะได้ร่วมกันแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลหลักฐานที่ได้จากการสืบสวนสอบสวน เพื่อไปสู่กระบวนการทางกฎหมาย ทั้งในชั้นพนักงานสอบสวน ชั้นพนักงานอัยการ และในชั้นศาลต่อไป นอกจากนี้ควรกำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนการสืบสวนสอบสวน และผู้ควบคุมสำนวนการสืบสวนโดยเฉพาะเพื่อให้การดำเนินคดีเป็นอย่างเป็นระบบ

5. การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวน ควรมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบในเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะพนักงานสืบสวนสอบสวน แต่ละคนให้ชัดเจนตามความถนัดและศักยภาพที่มีอยู่ เพื่อให้การสืบสวนสอบสวนดำเนินไปด้วยความรวดเร็ว ถูกต้องและรัดกุมยิ่งขึ้น บรรลुวัตถุประสงค์ของกฎหมายฟอกเงิน

6. กำหนดประเด็นการสืบสวนสอบสวนมีความจำเป็นอย่างยิ่ง การที่จะให้ได้ข้อเท็จจริงจากการสืบสวนสอบสวนครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ควรกำหนดประเด็นไว้ก่อนเริ่มลงมือทำการสืบสวนสอบสวน เช่น การสอบสวนผู้ต้องหาควรตั้งคำถามในประเด็นใดบ้าง การตั้งคำถามพยานบุคคลควรตั้งคำถามในประเด็นใดบ้าง เป็นต้น

7. การกำหนดกลุ่มของหน่วยงานหรือสถาบันที่ต้องติดต่อเพื่อประสานการแจ้งข้อมูลข่าวสาร หรือการส่งเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูลกับคณะพนักงานสืบสวนสอบสวน เช่น สถาบันการเงินต่าง ๆ ธนาคาร หน่วยงานของรัฐอื่น ๆ ควรกำหนดแบบฟอร์มการติดต่อประสานงานไว้เพื่อความรวดเร็วในการปฏิบัติงาน เป็นต้น

8. เมื่อได้ดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว พนักงานสอบสวนก็ต้องอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทำการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมีความสัมพันธ์กับผู้ต้องหาว่ามีทรัพย์สินใดบ้าง เช่นเงิน ที่ดินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ

9. การตรวจค้น พนักงานสืบสวนสอบสวนต้องดำเนินการด้วยความรวดเร็ว ละเอียด รอบคอบ เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ทุกชนิดเท่าที่จะรวบรวมได้ ทั้งพยานโดยตรงและพยานแวดล้อมกรณี ที่อาจต้องอาศัยวิทยาการต่าง ๆ เข้าช่วยตั้งแต่เริ่มต้นด้วย เช่น การใช้สุนัขดมกลิ่นยาเสพติด หรือการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์หาสารเสพติด ทั้งนี้เพื่อให้การรวบรวมพยานหลักฐานสมบูรณ์ที่สุด

10. การประสานการปฏิบัติกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คณะพนักงานสืบสวนสอบสวนควรประสานงานและประชุมร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน เช่น สำนักงานที่ดินจังหวัด สถาบันการเงินของภาคเอกชน ธนาคารต่าง ๆ เป็นต้น

11. การรวบรวมพยานหลักฐาน เมื่อคณะพนักงานสืบสวนสอบสวนได้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนตามประเด็นต่างๆ จนครบถ้วนแล้วจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดไม่ว่าพยานเอกสาร คำให้การพยานบุคคล ผลจากการตรวจค้น การยึดหรืออายัด ประกอบการพิจารณาทำความเห็นของคณะผู้สืบสวนสอบสวน เพื่อเสนอผู้บังคับบัญชาพิจารณาตามอำนาจหน้าที่ต่อไป อนึ่ง การได้มาซึ่งพยานหลักฐานใด ๆ เพื่อนำไปประกอบการรับฟังข้อเท็จจริงนั้น พยานหลักฐานทุกชนิดจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย ประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญาว่าด้วยการค้น การยึดหรืออายัด มิเช่นนั้นแล้วก็อาจก่อให้เกิดปัญหาตามมาในเรื่องของการรับฟังพยานหลักฐานในชั้นศาล ซึ่งผู้สืบสวนสอบสวนพึงต้องระวังในหัวข้อนี้ด้วย

ขั้นตอนการดำเนินการสืบสวนและสอบสวน³⁵

การสืบสวน

³⁵ กองนโยบายและมาตรการ, คู่มือพนักงานเจ้าหน้าที่. (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2544), (อัดสำเนา).

คือการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน เพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิดที่มีขึ้นก่อนทำการจับกุม ขณะทำการจับกุมและหลังจากการจับกุมการสืบสวนมีด้วยกันหลายวิธี เช่น การสะกดรอย การตรวจสอบทางทะเบียน และการเงิน การใช้สายลับหรือแหล่งข่าวอื่น ๆ ซึ่งในบางครั้งต้องใช้เทคนิคพิเศษประกอบการสืบสวน รวบรวมพยานหลักฐานก่อนทำการสืบสวน ผู้ที่จะทำการสืบสวนต้องมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเรื่องพยานหลักฐานพอสมควร เช่น พยานเอกสาร พยานวัตถุ และพยานบุคคล ผู้ทำการสืบสวนต้องพิจารณาว่าพยานหลักฐานใดที่มีความน่าเชื่อถือสามารถพิสูจน์ความผิด ทำให้ศาลใช้ประกอบดุลยพินิจวินิจฉัยลงโทษจำเลยได้ เพราะว่าศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยได้จะต้องใช้ดุลยพินิจวินิจฉัยพยานหลักฐานจนกว่าจะแน่ใจว่าจำเลยกระทำความผิดจริง เมื่อเป็นที่สงสัยว่าจำเลยได้กระทำหรือไม่ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย ฉะนั้น พยานที่รับฟังได้จะต้องมีความสัมพันธ์กันระหว่างเหตุกับผลพยานบุคคลจะต้องไม่ขัดกับเหตุและผล, พยาน 2 คน จะต้องมิเหตุผลในตัวเอง แต่จะต้องมีความสัมพันธ์กันด้วยในจุด ๆ หนึ่ง นอกจากนั้นยังต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับพยานวัตถุอีกด้วย

เมื่อทราบว่าพยานหลักฐานใดมีความสำคัญที่จะใช้พิสูจน์ความผิด ผู้ทำการสืบสวนต้องวางแผนการสืบสวนเพื่อให้ได้ซึ่งพยานหลักฐานเช่นว่านั้น การแสวงหาหลักฐานได้จากที่ใดบ้างนั้นให้พิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้

- พฤติการณ์ในการกระทำผิด
- ประวัติบุคคลต้องสงสัย
- ลักษณะการลักลอบกระทำผิด
- รายงานการสืบสวน
- รายงานข่าวสาร หรือแหล่งข่าวต่าง ๆ

ขั้นตอนในการสืบสวน

1 การรายงานสืบสวนมีความสำคัญมากเพราะอย่างน้อยก็เป็นพยานหลักฐานว่า ก่อนมีการจับกุมได้มีการสืบสวนมาก่อน ฉะนั้นทุกครั้งที่มีการสืบสวนต้องมีการทำเป็นรายงานสืบสวนเป็นหนังสือเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น เพื่อเก็บรวบรวมไว้เป็นพยานหลักฐานเมื่อ

สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดได้แล้ว จะได้นำรายงานสืบสวนมาเป็นพยานหลักฐานต่อศาล ฉะนั้นไม่ว่าจะมีการสืบสวนโดยวิธีใด เช่น การสะกดรอยต้องมีการรายงานการสืบสวนทุกครั้ง

2 รายงานข่าวสาร เมื่อได้รับข่าวสารเรื่องการกระทำความผิดของบุคคลในกลุ่มเป้าหมายไม่ว่าจะได้ข่าวสารโดยวิธีใด หรือแหล่งข่าวใด ๆ จะต้องรายงานเป็นหนังสือทุกครั้งอย่างน้อยก็เพื่อประกอบในการวิเคราะห์ข่าวสาร

3 ภาพถ่ายของบุคคล ยานพาหนะ หรือสถานที่ซึ่งเกี่ยวข้องกับกรกระทำผิด เช่น รายงานการสำรวจสถานที่ประกอบภาพถ่าย หรือภาพถ่ายการพบกันของบุคคลในกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนภาพถ่ายขณะจับกุม เช่น วิธีการชุกซ่อนของกลาง จุดที่พบของกลาง ภาชนะใส่ของกลาง เป็นต้น

4 หลักฐานการติดต่อของบุคคลในกลุ่มเป้าหมาย เช่น หลักฐานการใช้โทรศัพท์ วิทยุติดตามตัว จดหมาย โทรเลข ฯลฯ

5 หลักฐานทางการเงิน เช่น ใบโอนเงิน บัญชีเงินฝาก มีประโยชน์ นอกจากใช้เป็นพยานหลักฐานแสดงถึงความสัมพันธ์ของบุคคล ทำให้สามารถวิเคราะห์ถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำผิด ฐานะทางการเงินของขบวนการฟอกเงินนั้น ๆ ตลอดจนเส้นทางการฟอกเงิน

ข้อดีของการสืบสวนก่อนทำการจับกุม

1 ใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์การกระทำความผิดของบุคคล

2 ในกรณีมีการกระทำความผิดหลายคน ซึ่งในเรื่องนี้เป็นปัญหามาก หากคดีมีการสืบสวนมาก่อน พยานหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งได้จากการสืบสวนสามารถพิสูจน์ให้ทราบถึงการแบ่งหน้าที่กันของบุคคลในกลุ่มว่าร่วมกันกระทำความผิดอย่างไร และมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

3 เพื่อประกอบดุลพินิจเบื้องต้นของผู้จับกุม ตลอดจนพนักงานสอบสวนว่าบุคคลใดมีส่วนในการกระทำความผิดมากน้อยเพียงใดหรือไม่มีส่วนใดในการกระทำความผิดไม่ปล่อยให้ เป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการหรือศาลที่จะใช้ดุลพินิจในส่วนนี้มากนัก แต่การใช้ดุลพินิจในเรื่อง เจตนา และเรื่องการพิสูจน์เอกสารว่าเป็นจริงหรือเท็จ ควรให้เป็นดุลพินิจของศาล

4 การสืบสวนทางการเงิน สามารถพิสูจน์ทราบความสัมพันธ์ของบุคคลในกลุ่มผู้กระทำความผิด ทำให้ทราบถึงวิธีฟอกเงิน

5 ในกรณีเป็นปัญหาในการจับกุมว่ากระทำโดยชอบหรือมิชอบ รายงานการสืบสวนเป็นหลักฐานว่ามีการสืบสวนมาก่อน ซึ่งแสดงว่าการทำการจับกุมกระทำโดยสุจริต

ข้อเสียของการสืบสวนคดีฟอกเงิน

ต้องใช้ระยะเวลาในการสืบสวนทำให้ไม่เหมาะกับคดีที่มีการกระทำผิดเล็กน้อย ทำให้สิ้นเปลืองเวลา กำลังคน และงบประมาณ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติภารกิจอื่น ๆ ซึ่งไม่ใช่เจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง โดยเฉพาะการสืบสวนที่ไม่บรรลุเป้าหมาย

พยานหลักฐานที่ได้จากการตรวจค้นจับกุม

1 บันทึกการตรวจค้นจับกุมเป็นพยานหลักฐาน ซึ่งเจ้าหน้าที่บันทึกขึ้นขณะทำการจับกุม จึงต้องมีสาระสำคัญครบถ้วน เช่น วันเวลาจับกุม ชื่อผู้ต้องหา ของกลาง สถานที่เกิดเหตุ ข้อหา ตลอดจนคำให้การของผู้ต้องหา ว่ารับสารภาพหรือปฏิเสธ การตกเติมแก้ไขไม่สมควรจะทำ ซึ่งหากจำเป็นก็ให้บันทึกใหม่

2 ยานพาหนะทั้งอุปกรณ์ที่ใช้ในการกระทำความผิดตลอดจนเอกสารแสดงการครอบครองซึ่งเป็นเจ้าของ

3 พยานเอกสาร เช่น เอกสารการโอนเงิน บัญชีธนาคาร สัญญาเช่า หรือเอกสารแสดงสิทธิ ในกรณีผู้ต้องหาเป็นผู้เช่าหรือผู้อาศัยอยู่กับบุคคลอื่น และถูกจับกุมร่วมกับผู้ต้องหาอื่น ๆ อาจจะอ้างว่า ขณะจับกุมไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด แต่มาติดต่อเรื่องธุรกิจอื่น ฉะนั้นหลักฐาน เช่น สัญญาเช่า จึงเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญ

4 บันทึกคำรับสารภาพเบื้องต้นในชั้นจับกุม แม้แต่ผู้ต้องหาจะลงลายมือชื่อรับสารภาพในบันทึกจับกุมซึ่งผู้ต้องหาอาจจะอ้างว่าถูกบังคับให้ลงลายมือชื่อ แต่ถ้าหากผู้ต้องหาเขียนคำรับสารภาพด้วยลายมือตนเอง ข้ออ้างว่าถูกบังคับก็มีน้ำหนักน้อย

5 อุปกรณ์สื่อสาร เช่น โทรศัพท์มือถือ เพื่อตรวจสอบการใช้ เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการใช้ติดต่อกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

6 ภาพถ่ายการตรวจค้นจับกุมหรือลักษณะการชุกซ่อนทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ภาพถ่ายดังกล่าวจะใช้เป็นพยานหลักฐานและประกอบคำให้การในชั้น

พิจารณาของศาล เพราะว่าภาพถ่ายจะทำให้มีน้ำหนักน่าเชื่อถือมากกว่าคำให้การด้วยปากเปล่า

การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสืบสวนของพนักงานสอบสวน

การทำคดีฟอกเงินผู้ทำการสืบสวนจะต้องประสานงานกับพนักงานสอบสวนอย่างใกล้ชิด เมื่อมีการกระทำผิดเกี่ยวกับคดีฟอกเงิน เพราะว่าพยานหลักฐานที่สำคัญในบางครั้งผู้ทำการสืบสวนมีอยู่แต่ไม่ได้ส่งไปยังพนักงานสอบสวน หรือพนักงานสอบสวนต้องการพยานหลักฐานเพิ่มเติมในบางครั้ง ผู้ทำการสืบสวน (จับกุม) สามารถหาเพิ่มเติมได้เช่น

- บันทึกคำรับสารภาพหรือขัดทอด (เบื้องต้นขณะจับกุม)
- แผนที่เกิดเหตุ
- หลักฐานทางทะเบียนของบุคคล ยานพาหนะ และสถานที่ของผู้เกี่ยวข้องหรือผู้

ต้องหา

- หลักฐานเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารทางการเงิน
- ภาพถ่ายขณะสืบสวนและขณะจับกุม
- รายงานสืบสวน
- บันทึกต่าง ๆ ที่ยึดได้จากผู้ต้องหา
- สัญญาต่าง ๆ เช่น เช่าซื้อ ซื้อขาย เป็นต้น

การสืบสวนหาพยานหลักฐานตามข้อหาเกี่ยวกับการฟอกเงิน

การผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินด้วยกัน 8 ฐานความผิด ผู้ทำการสืบสวนจะต้องแสวงหาพยานหลักฐานใด ยังต้องคำนึงถึงฐานความผิดที่จะดำเนินการเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดกระทำผิดฐานใด ดังนั้นผู้ทำการสืบสวนจะต้องทราบองค์ประกอบของฐานความผิดนั้น ๆ ก่อน และในกรณีที่มีการกระทำความผิดตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทั้งทางแพ่งและทางอาญาต้องดำเนินคดีแยกเป็น 2 ทาง ในคดีแพ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือ สำนักงาน ป.ป.ช. และสำนักงานอัยการสูงสุด ส่วนคดีอาญา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงาน ปปง. สำนักงานอัยการสูงสุด และศาล ทั้งนี้ในจำนวนแต่

ละสำนวนจะต้องหมายเหตุไว้ด้วยว่ามี การแยกการดำเนินคดีแพ่ง หรืออาญาแล้วแต่กรณีไป อีกสำนวนหนึ่งอย่างใดแล้ว เพื่อประโยชน์ในการติดตามสำนวนคดี

การสอบสวน

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) “การสอบสวน” หมายถึงการรวบรวมพยานหลักฐานและดำเนินการทั้งหลายอื่น ๆ ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้เพื่อทราบข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนนี้พยานหลักฐานบางอย่างได้ถูกรวบรวมไว้แล้วในชั้นจับกุม เมื่อถึงชั้นสอบสวนผู้จับกุมจะต้องส่งให้พนักงานสอบสวน ซึ่งการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน เป็นการดำเนินการโดยตรงของพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นการดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ดังนั้นในชั้นพนักงานสอบสวนจะดำเนินการดังนี้

- สอบสวนบันทึกคำให้การของผู้ต้องหา
- สอบสวนบันทึกคำให้การของผู้จับกุม (ผู้กล่าวหา พยาน)
- สอบสวนบันทึกคำให้การของพยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์ (ถ้าจำเป็น)
- ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและบันทึก
- ทำแผนที่เกิดเหตุและถ่ายภาพที่เกิดเหตุ
- ตรวจสอบรายการการใช้โทรศัพท์
- ตรวจสอบเอกสารทางทะเบียนต่าง ๆ
- ตรวจสอบประวัติบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดี
- ตรวจสอบทะเบียนรถยนต์
- ตรวจสอบหลักฐานทางทรัพย์สิน
- ตรวจสอบในสำนวนว่ายังขาดพยานหลักฐานอะไรอีกบ้าง ถ้าเห็นว่ายังขาดอยู่ก็

ทำการตรวจค้นและยึดเข้ามาประกอบคดี

- ตรวจสอบและสอบสวนว่ามีผู้อื่นร่วมกระทำผิดหรือไม่ ถ้าเห็นว่ายังมีผู้ร่วมกระทำผิดที่ยังไม่ได้ถูกจับอีกก็จะดำเนินการขอหมายจับบุคคลนั้น ๆ ต่อไป

- ๔๗๔

ข้อควรคำนึงในการรวบรวมพยานในชั้นสอบสวนบางประการ มีดังนี้

1. บันทึกคำรับสารภาพของผู้ต้องหา หากผู้ต้องหารับสารภาพด้วยความสมัครใจ ควรจะมีบันทึกคำสารภาพของผู้ต้องหาไว้เพื่อยืนยันว่าผู้ต้องหารับสารภาพเองจะเป็นการยืนยันอีกชั้นหนึ่ง ในการจัดทำนั้นควรจะให้ผู้ต้องหาเขียนด้วยตนเอง โดยใช้ภาษาของตนเอง และหากเป็นไปได้ควรบันทึกภาพผู้ต้องหาขณะเขียนไว้ด้วย

2. ในกรณีที่จำเป็นต้องมีพยานเอกสารบางอย่างเข้าประกอบในสำนวน เช่น รายงานการสืบสวน ซึ่งอาจมีชื่อบุคคลหรือสถานที่ ๆ ยังไม่สามารถเปิดเผยได้ในกรณีนี้สามารถจะลบชื่อเหล่านั้นได้ โดยชี้แจงให้ชัดว่าที่ลบออกไปนั้นเพราะอะไร เช่น ยังอยู่ในระหว่างการสืบสวน หากเปิดเผยออกไปจะเป็นการเสียหายต่อการสืบสวนในคดีอื่น ๆ

3. เกี่ยวกับผู้ที่จะเป็นผู้กล่าวหาและพยาน ควรเป็นบุคคลที่รู้เห็นเหตุการณ์ดีที่สุด และมากที่สุดถึงแม้ว่าจะไม่ได้รู้เห็นเหตุการณ์ทั้งหมดก็ตาม และต้องสามารถเชื่อถือเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ดี นอกจากนี้หากเป็นไปได้ควรเป็นบุคคลที่ดำเนินการสืบสวนมาตั้งแต่ต้น จนถึงชั้นจับกุม

4. เกี่ยวกับการนำพยานบุคคลภายนอกหรือผู้ที่รู้เห็นเหตุการณ์ ที่ไม่ใช่เจ้าพนักงานผู้ทำหน้าที่สืบสวนจับกุมเข้ามาเป็นพยานในคดี เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจะต้องพิจารณาด้วยความรอบคอบว่า สมควรจะดำเนินการหรือไม่เนื่องจากมักจะปรากฏว่าพยานให้การในชั้นสอบสวน ยืนยันว่าเห็นหรือรู้ว่าผู้ต้องหากกระทำตามที่เจ้าพนักงานจับ และตั้งข้อหาแต่เมื่อขึ้นศาลแล้วมักจะให้การในลักษณะไม่ทราบหรือไม่รู้ ทั้งนี้อาจจะเกิดจากความเกรงกลัวฝ่ายผู้ต้องหาหรือเห็นแก่อำภิสสินจ้างก็ได้

อีกประการหนึ่งในระบบการป้องกันพยานของประเทศไทยเอง ยังไม่ค่อยสมบูรณ์นัก สำหรับกฎหมายที่จะใช้คุ้มครองพยาน ในปัจจุบันมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 244 “บุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองการปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ” ทั้งตามกฎหมายบัญญัติ และระเบียบตำรวจ

เกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 8 บทที่ 6 เรื่องการป้องกันพยาน ซึ่งยังไม่มีวิธีที่แน่นอน ชัดแจ้งและเพียงพอ

5. การประมวลเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (Reconstruction of the Crime Scene) หน้าที่ของพนักงานสอบสวนในข้อนี้เกี่ยวข้องกับการตรวจสถานที่เกิดเหตุ (Crime Scene Investigation) คือเป็นการตรวจพิจารณาและประมวลว่ามีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นบ้างในที่เกิดเหตุหรือผู้ต้องหา ผู้ต้องสงสัย ได้กระทำอะไรในที่เกิดเหตุบ้าง ทางเข้าออกเป็นอย่างไร ชุกซ่อนของที่ใช้ในการกระทำผิดและเก็บของส่วนตัวไว้ที่ไหนบ้าง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานและสอบสวนเพื่อขยายผลหาตัวผู้กระทำผิดที่ยังจับไม่ได้ต่อไป

นอกจากนี้ในการดำเนินการ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 การตรวจสอบหลักฐานทางทรัพย์สิน เพื่อจะให้เห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ในระหว่างผู้ต้องหาด้วยกัน หลักฐานทางทรัพย์สินที่ควรตรวจสอบมี ดังนี้

- ทะเบียนพาณิชย์หรือนิติบุคคล
- บัญชีธนาคาร
- ทรัพย์สินที่เป็นสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์
- หลักฐานการเสียภาษีเงินได้จากกรมสรรพากร
- กรมธรรม์ประกันชีวิต ประกันภัย
- หุ่น พันธบัตร
- ยานพาหนะ
- โทรศัพท์เคลื่อนที่ หรือเครื่องมือสื่อสารอื่น ๆ

นอกจากดำเนินการตรวจสอบหลักฐานทางทรัพย์สินแล้ว ควรที่จะตรวจสอบพยานหลักฐานทางทะเบียนเพื่อให้ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง และการตรวจสอบพยานหลักฐานทางทะเบียนในขั้นนี้ อาจได้พยานหลักฐานบางอย่างที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินคดีอีก

หลักฐานทางทะเบียนที่ควรตรวจสอบ

- ทะเบียนบัตรประจำตัวประชาชน
- ทะเบียนบ้าน (ทร.14)

- ทะเบียนสมรส ทะเบียนหย่า
- หลักฐานการเปลี่ยนชื่อตัว นามสกุล
- หนังสือเดินทาง
- ทะเบียนยานพาหนะ อาวุธปืน
- ทะเบียนประวัติอาชญากรรม หมายจับ การต้องโทษ
- ทะเบียนผู้เช่าหรือผู้ใช้โทรศัพท์ หรือเครื่องมือสื่อสารอื่น

การรวบรวมพยานหลักฐานคดีความผิดมูลฐานและความผิดฐานฟอกเงิน³⁶

การสอบสวนดำเนินคดีอาญา “ฐานฟอกเงิน” เป็นการสอบสวนดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาหรือบุคคลใด เพราะเหตุที่มีการนำเอาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานใด มูลฐานหนึ่งที่กำหนดไว้ในมาตรา 3(1)-(7) รวม 7 มูลฐาน ตามที่บัญญัติไว้ใน พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 (ปัจจุบันความผิดมูลฐาน ตามมาตรา 3 (5) คือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมอยู่ในอำนาจหน้าที่ความผิดชอบในการสอบสวนดำเนินคดี ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ตั้งแต่วันที่ 18 พฤศจิกายน 2542 เป็นต้นมา)

เมื่อมีการสอบสวนดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหา ซึ่งกระทำความผิดตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องนั้น ๆ แล้ว และปรากฏว่าการกระทำความผิดนั้นเป็นความผิดมูลฐานตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 3 แห่ง พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แล้ว พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ (ตาม ป.วิอาญา มาตรา 19-มาตรา 21) มีหน้าที่ต้องจัดทำสำนวนการสอบสวนจำนวน 4 ชุด โดยสำนวนทุกชุดต้องให้พยานหรือผู้ต้องหาทุกคนลงชื่อจริง (ห้ามใช้สำเนา) เพื่อแยกดำเนินการดังนี้

สำนวนคดีอาญาชุดที่ 1

ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาเช่นเดียวกับคดีอาญาทั่วไป หลังจากที่ทำกรสอบสวนเสร็จสิ้นก็ให้เสนอสำนวนการสอบสวนผ่าน

³⁶สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, คู่มือพนักงานสืบสวนสอบสวน, หน้า 30-36.

ผู้บังคับบัญชาพิจารณาตามลำดับชั้นจนถึงพนักงานอัยการ การรับคำร้องทุกข์และรับเลขคดีเช่นเดียวกับคดีอาญาทั่วไป

สำนวนคดีอาญาชุดที่ 2

กรณีที่มีการกระทำผิดฐานฟอกเงิน ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบทำการร้องทุกข์กล่าวโทษผู้ต้องหาในความผิดฐานฟอกเงิน หรือจะให้เจ้าพนักงานตำรวจคนไหนคนใดเป็นผู้ร้องทุกข์กล่าวโทษก็ได้ จากนั้นให้ออกเลขคดีในความผิดฐานฟอกเงินเป็นอีกคดีหนึ่งต่างหาก (เว้นแต่การกระทำผิดมูลฐานและความผิดฐานฟอกเงินเกิดขึ้นในพื้นที่เดียวกัน)

ในส่วนของการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาฐานฟอกเงินให้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1 ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบถ่ายสำเนาสำนวนการสอบสวนคดีอาญาชุดที่ 1 เพื่อนำมาประกอบการสอบสวนดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาในความผิดฐานฟอกเงิน เป็นพยานเอกสารในสำนวนการสอบสวนชุดที่ 2 (ฐานฟอกเงิน)

หากเป็นกรณีที่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ทำการสอบสวนดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหา ในความผิดฐานฟอกเงินเป็นพนักงานสอบสวนของส่วนปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ปปป.ตร.) เดิม ให้พนักงานสอบสวนปปป.ตร. ติดต่อประสานงานเพื่อขอรับสำนวนการสอบสวนคดีอาญาตามความผิดมูลฐาน ซึ่งพนักงานสอบสวนท้องที่เกิดเหตุหรือท้องที่ที่มีการจับกุมผู้ต้องหา ทำการสอบสวนเสร็จสิ้นไปก่อนแล้ว เพื่อเป็นพยานเอกสารประกอบสำนวนต่อไป นอกจากนี้จะต้องติดต่อขอทราบผลคดีอาญาถึงที่สุดในคดีอาญาเรื่องนั้น ๆ ด้วย

หรือหากเป็นกรณีที่ ป.ป.ช. ดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาในความผิดมูลฐานตามที่บัญญัติไว้ใน พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3(5) ให้พนักงานสอบสวน ปปป.ตร. รีบติดต่อประสานงานเพื่อขอรับสำเนาสำนวนการสอบสวนและผลคดีจากสำนักงาน ป.ป.ช. เพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องโดยมิชักช้า

2 การสอบสวนผู้ต้องหา ให้ทำการแจ้งข้อกล่าวหาตามข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในความผิดฐานฟอกเงิน ตามที่บัญญัติไว้ใน พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ผู้ต้องหาให้การไว้อย่างไร ก็ให้สอบสวนให้ปรากฏค่าให้การของผู้ต้องหาไว้บันทึกการสอบสวนผู้ต้องหาเช่นเดียวกับคดีอาญาทั่วไป ก่อนทำการสอบสวนให้แจ้งสิทธิ

ของผู้ต้องหาให้ทราบตามที่กฎหมายบัญญัติไว้และสิทธิของผู้ต้องหา เพื่อให้ทนายความหรือผู้ต้องหาไว้วางใจเข้าร่วมฟังการสอบสวนด้วย

การสอบสวนปากคำผู้ต้องหาจะต้องปรากฏข้อเท็จจริงดังต่อไปนี้

1 ที่อยู่หรือที่พักอาศัยในปัจจุบันของผู้ต้องหา ภูมิลำเนาที่แท้จริง ตามทะเบียนบ้านหรือตามบัตรประจำตัวประชาชน

2 ที่อยู่ของคู่สมรส บุตร บริวาร ที่พักอาศัยอยู่ในบ้านของผู้ต้องหา รวมทั้งเพื่อนสนิท

3 อาชีพและเงินรายได้และหนี้สินของผู้ต้องหา และของบุคคลตามข้อ 2.2.2 เป็นอย่างไร รวมทั้งหลักฐานการเสียภาษีประจำปี

4 ทรัพย์สินของผู้ต้องหา คู่สมรส บุตรและบริวารมีอยู่ที่ใดบ้าง ราคาทรัพย์สินแต่ละรายการเป็นอย่างไร รวมทั้งการได้มาของทรัพย์สินในแต่ละรายการว่าได้อย่างไร มีการจำหน่ายจ่ายโอนให้กับผู้ใดหรือไม่ และมีการปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่

5 ตรวจสอบหลักฐานของทรัพย์สินของผู้ต้องหา ไปตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เช่น ที่ดิน เงินฝากในธนาคาร รวมทั้งหลักฐานการได้มาซึ่งทรัพย์สินอื่น ๆ ของผู้ต้องหาเหล่านี้ เป็นต้น

6 นำตัวผู้ต้องหาไปทำการตรวจค้นที่บ้านพักหรือโกดังเก็บของในกรณีที่เป็นรูปของ บริษัท เพื่อค้นหาเงินและทรัพย์สินอย่างอื่นของผู้ต้องหาที่ได้มาจากการกระทำความผิดพร้อมทั้ง บันทึกการตรวจค้น และการตรวจยึดเงินหรือทรัพย์สินอย่างใดไว้เป็นหลักฐาน โดยให้ทำการสอบสวนผู้ต้องหาเพิ่มเติมเกี่ยวกับเงินหรือทรัพย์สินของผู้ต้องหาที่ทำการตรวจยึดหรืออายัดว่าไม่มาเกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาอย่างไร มีหลักฐานการได้มาหรือไม่

7 นำบันทึกการตรวจยึดหรืออายัดทรัพย์สินมาให้ผู้ต้องหาตรวจ และให้สอบสวนว่าผู้ต้องหาจะคัดค้านการยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามรายการใดบ้าง สาเหตุที่คัดค้านเป็นอย่างไร หากเป็นกรณีที่ผู้ต้องหาอ้างบุคคลอื่นเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดดังกล่าวให้ทำการตรวจสอบผู้ต้องหาเพิ่มเติมเกี่ยวกับเงินหรือทรัพย์สินของผู้ต้องหาที่ทำการตรวจยึด หรืออายัดว่าได้มาหรือเกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาอย่างไร มีหลักฐานการได้มาหรือไม่

8 จัดทำบัญชีการยึดอายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาไว้เป็นหลักฐาน และให้หมายเหตุไว้ในบัญชีการยึดและอายัดดังกล่าว ว่าทรัพย์สินที่ยึดอายัดรายการใดที่ผู้ต้องหาได้แย้งกรรมสิทธิ์

9 จัดทำบัญชีของทรัพย์สินที่จะดำเนินคดีกับผู้ต้องหาในความผิดฐานฟอกเงินให้ชัดเจนแยกออกจากบัญชีของกลางคดีอาญา และบัญชีทรัพย์สินถูกประทุษร้าย เพราะบัญชีทรัพย์สินในความผิดฐานฟอกเงินจะต้องดำเนินการในศาลแพ่ง เพื่อมีคำสั่งยึดทรัพย์ตามบัญชีในความผิดคดีฟอกเงินตกเป็นของแผ่นดินต่อไป

การสอบสวนพยานบุคคลจะต้องทำการสอบสวนปากคำพยานบุคคลที่เกี่ยวข้องในความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อเป็นหลักฐานเชื่อมโยงเกี่ยวพันในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหา พยานบุคคลในที่นี้อาจหมายรวมถึงพยานบุคคลที่ยืนยันทรัพย์สินและการได้มาซึ่งทรัพย์สินของผู้ต้องหาในคดีฟอกเงินรวมทั้งพยานบุคคลที่ทำการตรวจสอบหลักฐานทางการเงินและบัญชีของผู้ต้องหา

หากผู้ต้องหาได้กล่าวอ้างพยานบุคคลใดเป็นพยานของตนด้วยแล้ว ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนปากคำพยานบุคคลที่ผู้ต้องหาอ้างดังกล่าวไว้ในสำนวนทุกปาก

ในการสอบสวนปากคำผู้ต้องหา หากคำให้การของผู้ต้องหาพาดพิงถึงบุคคลหรือทรัพย์สินอื่นใด นอกเหนือจากที่ได้ทำการสอบสวนไว้ก่อนแล้ว ให้พนักงานสอบสวนติดตามพยานบุคคลมาสอบสวนปากคำ และทำการติดตามและตรวจสอบทรัพย์สินตามที่ผู้ต้องหาให้การพาดพิงดังกล่าว

พยานเอกสารและพยานวัตถุในคดีฟอกเงิน

1 พยานเอกสารให้ระบุไว้ชัดเจนด้วยว่าสำนวนการสอบสวนคดี ฟอกเงินมีพยานเอกสารทั้งหมดกี่รายการ ได้แก่พยานเอกสารอะไรบ้างเรียงตามลำดับความสำคัญของพยานเอกสารนั้น ๆ

2 พยานวัตถุให้ระบุว่ามีกี่รายการ เป็นทรัพย์สินอะไรบ้าง ตำนานรูปพรรณของทรัพย์สินเป็นอย่างไร รวมทั้งราคาของทรัพย์สินโดยประมาณ วัน เดือน ปี ที่ตรวจพบพยานวัตถุ

รวมทั้งสถานที่เก็บรักษาพยานวัตถุดังกล่าว และระบุชื่อ นามสกุล ตำแหน่งของผู้เก็บรักษาพยานวัตถุนั้น ๆ

การพิจารณาพยานหลักฐานในการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาในความผิดฐานฟอกเงินให้ใช้หลักเดียวกับการพิจารณาหลักฐานในสำนวนการสอบสวนคดีอาญาทั่ว ๆ ไป กล่าวคือ ให้พิจารณาว่าพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ทำการสอบสวนรวบรวมมาได้ดังกล่าวมีมูลเพียงพอที่จะดำเนินคดีกับผู้ต้องหาในความผิดฐานฟอกเงินได้หรือไม่ และมีบุคคลใดเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดร่วมกับผู้ต้องหา ยังขาดพยานบุคคลและพยานเอกสารหรือพยานหลักฐานใด ๆ อีกหรือไม่

การพิจารณาพยานหลักฐานการดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่ง

คดีอาญาในความผิดฐานฟอกเงิน เมื่อพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นแล้ว ให้พนักงานสอบสวนจัดทำสำนวนการสอบสวน โดยแยกออกเป็น 3 ชุด (กรณีที่มีความผิดมูลฐานและความผิดฐานฟอกเงินมิได้เกิดในท้องที่เดียวกัน) โดยสำนวนชุดแรกเป็นสำนวนคดีอาญาในความผิดฐานฟอกเงินและสำนวนชุดที่สองเป็นสำนวนที่จะดำเนินการในทางแพ่งและชุดที่ 3 เป็นสำเนาสำนวนสำหรับพนักงานสอบสวน เพื่อจะชี้เบาะความต่อศาล (สำนวนชุดที่ 1 และ 2 เป็นสำนวนเรื่องเกี่ยวกับที่ดำเนินคดีอาญาผู้ต้องหาในความผิดฐานฟอกเงินให้ผู้กล่าวหา ผู้ต้องหา พยานบุคคลต่าง ๆ และพนักงานสอบสวน ลงลายมือชื่อจริงในเอกสาร)

การพิจารณาพยานหลักฐานในการดำเนินคดีกับผู้ต้องหา ในความผิดฐานฟอกเงินให้ใช้หลักเดียวกับการพิจารณาหลักฐานในสำนวนการสอบสวนคดีอาญาทั่ว ๆ ไป กล่าวคือ ให้พิจารณาว่าพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ทำการสอบสวนรวบรวมมาได้ดังกล่าว มีมูลเพียงพอที่จะดำเนินคดีกับผู้ต้องหาในความผิดฐานฟอกเงินได้หรือไม่ และมีบุคคลใดเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดร่วมกับผู้ต้องหา ยังขาดพยานบุคคลและพยานเอกสารหรือพยานหลักฐานใด ๆ อีกหรือไม่

การสรุปการสอบสวนคดีอาญา และการเสนอยึดอายัดทรัพย์สินทางแพ่ง

1 การสรุปสำนวนสอบสวนคดีอาญาในความผิดฐานฟอกเงิน หลังจากที่พนักงานสอบสวนได้ทำการพิจารณาพยานหลักฐานต่าง ๆ แล้วให้ทำการสรุปสำนวนการสอบสวนคดีอาญาในความผิดฐานฟอกเงิน และมีความเห็นในทางคดีควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา แล้วเสนอสำนวนการสอบสวนให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาตามลำดับ จนถึงพนักงานอัยการสั่งคดี เช่นเดียวกับสำนวนการสอบสวนคดีอาญาทั่วไป

2 เมื่อพนักงานสอบสวนทำการสรุปสำนวนคดีอาญา ในความผิดฐานฟอกเงินแล้ว ให้ระบุไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วยว่า กรณีที่มีการยึดทรัพย์สินในทางแพ่งเห็นควรเสนอให้สำนักงาน ป.ป.ง. พิจารณาเพื่อส่งพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งสั่งให้ทรัพย์สินที่ยึด หรืออายัดไว้ในสำนวนการสอบสวนคดีอาญา ฐานฟอกเงินตกเป็นของแผ่นดินโดยให้เสนอความเห็นการยึดอายัดทรัพย์สินทางแพ่งดังกล่าว และจัดส่งสำนวนการสอบสวนคดีอาญาฐานฟอกเงิน ซึ่งเป็นสำนวนชุดที่ 2 (แยกจากสำนวนคดีอาญาฐานฟอกเงินชุดที่ 2 ซึ่งเป็นเอกสารชุดเดียวกัน แต่ให้ลงลายมือชื่อจริงในเอกสาร) ส่งให้สำนักงาน ป.ป.ง. เพื่อดำเนินการทางแพ่งต่อไป

สำนวนคดีอาญาชุดที่ 3

เป็นสำนวนคดีอาญาที่แยกออกมาจากคดีความผิดฐานฟอกเงิน (สำนวนชุดที่ 2) เพื่อส่งให้สำนักงาน ป.ป.ง. ใช้ในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน (มาตรการทางแพ่ง) ต่อไป ถ้าหากมีการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

สำนวนคดีอาญาชุดที่ 4

เป็นสำนวนการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนได้ดำเนินการดังกล่าวข้างต้น ซึ่งพนักงานสอบสวนเป็นผู้เก็บรักษาไว้เอง เพื่อใช้เป็นพยานเอกสารในการที่พนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนดำเนินคดีอาญาดังกล่าวข้างต้นแล้วจนเสร็จ หากพนักงานสอบสวนจะต้องเปิดความเป็นพยานต่อศาล ก็สามารถที่จะใช้สำนวนคดีอาญาชุดที่ 4 เป็นหลักในการเบิกความต่อศาล หากพนักงานสอบสวนได้รับคำสั่งแต่งตั้งโยกย้าย ก็ให้นำสำนวนคดีอาญาชุดที่ 4 ที่เก็บรักษาอยู่ส่งมอบให้กับสถานีตำรวจที่พนักงานสอบสวนปฏิบัติหน้าที่เก็บรักษาไว้ต่อไป

4. กำหนดแบบรายงานใช้สำหรับพนักงานสอบสวน

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฉบับนี้ข้อที่ 4 ได้กำหนดแบบรายงานให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนหรือหัวหน้าหน่วยที่มีอำนาจสอบสวนใช้สำหรับรายงานต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในการปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

5. การกำหนดในเลขาธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินสามารถเข้าร่วมฟังการสอบสวนได้

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ข้อที่ 5 ได้บัญญัติให้เลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งเลขาธิการฯ มอบหมาย สามารถเข้าร่วมฟังการสอบสวนในคดีความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินได้ โดยการทำเป็นหนังสือแจ้งไปยังหัวหน้าพนักงานสอบสวนในท้องที่ หรือหน่วยงานที่มีอำนาจทำการสอบสวนทราบว่า จะเข้าร่วมฟังการสอบสวนและเมื่อหัวหน้าพนักงานสอบสวนฯ หรือหน่วยงานได้รับหนังสือแจ้งแล้วนั้น ก็ให้ทำหนังสือแจ้งกลับไปยังเลขาธิการฯ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากเลขาธิการฯ ทราบถึงกำหนด วัน เวลาและสถานที่ที่จะทำการสอบสวน ซึ่งต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้าก่อนทุกครั้งที่จะทำการสอบสวน เพื่อให้มีเวลาเพียงพอในการเดินทางมาร่วมฟังการสอบสวน แต่ถ้ามีความจำเป็นเร่งด่วนก็สามารถแจ้งทางโทรศัพท์ หรือเครื่องมือสื่อสารอื่น ๆ ก็ได้ เช่น โทรเลข หรือ Internet เป็นต้น

ถ้าเลขาธิการฯ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งได้รับมอบหมายจากเลขาธิการฯ ไม่สามารถมาร่วมฟังการสอบสวนได้ ก็ให้พนักงานสอบสวนหรือหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนทำบันทึกไว้ในสำนวนการสอบสวนและสามารถดำเนินการสอบสวนได้

6. กำหนดให้เลขาธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สามารถขอให้พนักงานสอบสวนซักถามประเด็นแห่งคดีและรวบรวมพยานหลักฐานที่ประโยชน์เพิ่มเติม

ตามระเบียบสำนักงานนายกรัฐมนตรีฯ ข้อที่ 6 ได้บัญญัติให้เลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการฯ มอบหมายให้เข้าร่วมฟังการสอบสวนสามารถขอให้พนักงานสอบสวนซักถามในประเด็นแห่งคดี หรือให้รวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการพิสูจน์ความผิดในคดี ซึ่งถ้าพนักงานสอบสวนไม่เห็นด้วยกับคำขอการดำเนินการดังกล่าว ก็ให้เลขาธิการหรือพนักงานของเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทำเป็นบันทึกความเห็น พร้อมทั้งเหตุผลว่าทำไมจึงมีความจำเป็นต้องซักถามประเด็นข้อนั้น ๆ หรือทำไม จึงมีความจำเป็นต้องการพยานหลักฐานรายการนั้น โดยรวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน เพื่อส่งให้พนักงานอัยการประกอบการพิจารณาส่งคดี

7. กำหนดให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนหรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนส่งสำเนารายงานการสอบสวนแห่งคดี ให้เลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ตามระเบียบสำนักงานนายกรัฐมนตรีฯ ข้อที่ 7 ได้บัญญัติว่า “กรณีซึ่งเลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการฯ มอบหมายเข้าร่วมฟังการสอบสวน ไม่ได้เข้าร่วมฟังการสอบสวนตามระเบียบฯ ข้อที่ 5 และเป็นคดีในความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ที่ต้องการรายงานต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ตามระเบียบฯ ข้อที่ 4 นั้น ซึ่งถ้าหากเลขาธิการฯ เห็นควรว่าสำนวนการสอบสวนนั้นเป็นประโยชน์และสำคัญต่อรูปคดี เลขาธิการฯ ก็สามารถขอให้หัวหน้าพนักงานสอบสวน หรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวน ส่งสำเนารายงานการสอบสวนในคดีนั้น ไปยังสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินภายในเวลาที่กำหนดไว้ได้

8. กำหนดให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนหรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่สอบสวนส่งสำเนารายงานการสอบสวนให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินโดยเร็ว

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ข้อที่ 8 ได้บัญญัติว่ากรณีเมื่อคณะกรรมการธุรกรรม หรือเลขาธิการสำนักงานป้องกันได้มีคำสั่งเป็นหนังสือยับยั้งการทำธุรกรรม หรือสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามมาตรา 35 มาตรา 36 หรือมาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งบทบัญญัติมาตรา 35, 36 และ 48 มีดังนี้

มาตรา 35 ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องกับหรืออาจเกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นไว้ก่อนได้ภายในเวลาที่กำหนด แต่ไม่เกินสามวันทำการ

ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน เลขาธิการจะสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมตามวรรคหนึ่งไปก่อนแล้วรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรม

มาตรา 36 ในกรณีที่มีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องกับ หรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นไว้ชั่วคราว ภายในเวลาที่กำหนด แต่ไม่เกินสิบวันทำการ

มาตรา 48 ในการตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรม หากมีอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่าย ยักยอก ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สิน ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งยึด หรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราว มีกำหนดไม่เกินเก้าสิบวัน

ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน เลขาธิการจะสั่งยึด หรืออายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งไปก่อน แล้วรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรม

การตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ผู้ทำธุรกรรมซึ่งถูกสั่งยึด หรืออายัดทรัพย์สินจะแสดงหลักฐานว่าเงินหรือทรัพย์สิน ในการธุรกรรมนั้นมีใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อให้มีคำสั่งเพิกถอนการยึดหรืออายัดก็ได้ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

เมื่อคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการแล้วแต่กรณีสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือสั่งเพิกถอนการยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นแล้ว ให้คณะกรรมการธุรกรรมรายงานต่อคณะกรรมการ

และจากการมีคำสั่งตามมาตรา 35, 36 หรือ 48 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ของคณะกรรมการธุรกรรม หรือเลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแล้ว ต่อมาก็เป็นหน้าที่ของหัวหน้าพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ หรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนในคดีความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินนั้น ต้องดำเนินการส่งสำเนาสำนวนการสอบสวนให้แก่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินโดยเร็ว

9. กำหนดให้เลขาธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแจ้งให้พนักงานสอบสวนหรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่สอบสวนทำการสืบสวนคดีความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินได้

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ข้อที่ 9 ได้บัญญัติว่าเมื่อเกิดคดีความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน ตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้น ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายสามารถแจ้งให้พนักงานสอบสวนในท้องที่ ที่มีการกระทำความผิด หรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวน ดำเนินการสืบสวนสอบสวนในคดีความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินดังกล่าวโดยเลขาธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินสามารถเข้าไปสอบถามหรือตรวจสอบกับหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับคดี หรือสามารถเข้าไปซักถามผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขัง ในสถานที่ควบคุมหรือเรือนจำ ซึ่งต้องแจ้งให้หัวหน้าสถานีนั้นทราบเสียก่อน

10. กำหนดหน้าที่ให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ต้องร่วมมือกันดำเนินการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ข้อที่ 10 ได้บัญญัติไว้ว่าเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของกรมการยุติธรรม เลขาธิการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งเลขาธิการของ

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมอบหมายตามมาตรา 38(3) ของพระราชบัญญัติ
 ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งได้กำหนดให้คณะกรรมการธุรกรรม
 เลขาธิการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือเลขาธิการ สำนักงานป้องกัน
 และปราบปรามการฟอกเงินให้มีอำนาจดังนี้³⁷ ให้มีอำนาจเข้าไปในเคหะสถาน คณะกรรมการ
 ธุรกรรม หรือเลขาธิการ ปปง. หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือเลขาธิการ
 ปปง. มีอำนาจเข้าไปในเคหะสถาน สถานที่หรือยานพาหนะใดๆ ถ้ามีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมี
 การซุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐาน หรือมีเหตุอันควรสงสัย
 ว่ามีพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ทั้งนี้เพื่อตรวจค้น หรือเพื่อ
 ประโยชน์ในการตรวจสอบ หรือยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐาน ทั้งนี้โดยไม่ต้องมี
 หมายค้นแต่ต้องเป็นกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าถ้ารอเอาหมายค้นเสียก่อน ทรัพย์สินหรือ
 พยานหลักฐานจะถูกยกย้าย ซุกซ่อน หรือทำให้เปลี่ยนสภาพไปจากเดิม กรณีดังกล่าวเป็นเรื่อง
 กฎหมายให้อำนาจพิเศษคณะกรรมการธุรกรรม หรือเลขาธิการ ปปง. หรือเจ้าพนักงานผู้ได้รับ
 มอบหมาย ซึ่งเป็นบทบัญญัติพิเศษแตกต่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่
 บัญญัติห้ามมิให้เจ้าพนักงานเข้าไปค้นเคหะสถานโดยไม่มีหมายค้น อย่างไรก็ตามกฎหมายป้อง
 กันและปราบปรามก็ได้กำหนดตัวบุคคลที่จะเข้าไปดำเนินการโดยเคร่งครัด โดยเฉพาะมี
 เลขาธิการ ปปง. เป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่เป็นผู้ดูแลกำกับการอยู่แล้ว และดำเนินการภายใต้
 เงื่อนไขตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นด้วย อีกประการหนึ่งตามมาตรา 38 วรรคสอง ได้กำหนดว่า
 กรณีเข้าไปค้นในเคหะสถานหรือสถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ นั้น ถ้าผู้ที่เข้าไปค้นในเคหะ
 สถานหรือสถานที่ หรือยานพาหนะ ไม่ใช่คณะกรรมการธุรกรรม หรือไม่ใช่เลขาธิการ ปปง. แต่
 เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ที่ได้รับมอบหมายจากเลขาธิการ ปปง. ให้ไปดำเนินการดังกล่าวแล้ว
 พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้นั้นจะต้องแสดงเอกสารหนังสือการรับมอบหมายดังกล่าว มาพร้อมบัตร
 ประจำตัว ต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง คือจะต้องแสดงหลักฐานดังกล่าวต่อผู้ครอบครองเคหะสถาน
 สถานที่ หรือยานพาหนะที่จะต้องทำการตรวจค้นนั้นเสียก่อน และเมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือ
 ตำรวจ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับแจ้งจากเลขาธิการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งเลขาธิการ

³⁷วิชัย ตันติกุลานันท์, คำอธิบายกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วน
 จำกัดพิมพ์อักษร, 2543), หน้า 141-142.

มอบหมายให้ร่วมเข้าไปในเคหะสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามี การชุกซ่อน หรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง การกระทำความผิดฐานฟอกเงิน หรือเกี่ยวกับการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน เพื่อตรวจค้น ติดตาม ตรวจสอบ หรือยึด หรืออายัดทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานใดก็ได้ให้พนักงาน ฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือ โดยส่งเจ้าหน้าที่หรือบุคคลเข้าร่วมกับ พนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่มีการร้องขอ

ดังนั้นจึงขอยกแนวทางปฏิบัติหรือคำแนะนำในการตรวจค้น ติดตาม ตรวจสอบ ทรัพย์สินเพื่อทำการยึด หรืออายัด ให้สอดคล้องกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ข้อที่ 10 ดังต่อไปนี้

ข้อแนะนำในการตรวจค้น-ตรวจสอบเงินหรือทรัพย์สินที่ต้องสงสัย³⁸

ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเฉพาะฝ่ายป้องกันและปราบปรามเจ้าหน้าที่ สายสืบที่ทำการตั้งจุดตรวจค้น ไม่ว่าจะเป็นการตรวจค้นตัวบุคคล ยานพาหนะหรือกรณีการเข้า ทำการตรวจค้นเคหะสถาน โดยมีหมายค้นศาลหรือที่ทำงาน มักจะพบเงินสดหรือทรัพย์สินที่มี เหตุอันควรสงสัยว่าจะเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด (ดูมาตรา 3) ชุกซ่อนอยู่เป็น จำนวนมาก แต่มักไม่พบสิ่งผิดกฎหมาย (คือทำการแยกยาเสพติดและเงินที่ได้จากการจำหน่าย ยาเสพติดออกจากกัน) เนื่องจากผู้กระทำความผิดต้องการปกปิด ซ่อนเร้นวิธีการกระทำความ ผิดไม่ให้มีร่องรอยหลักฐาน ดังนั้นการใช้เทคนิคในการสืบสวนสอบสวนและหลักทางนิติวิทยา ศาสตร์เข้ามาช่วยในการดำเนินการตรวจสอบเบื้องต้น จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จึงขอแนะนำการปฏิบัติในการตรวจค้นและตรวจสอบ เงินหรือทรัพย์สินที่ต้องสงสัย สรุปได้ดังนี้

1. วางแผนและซักถามความเข้าใจก่อนปฏิบัติการทุกครั้ง ประเมินการต่อสู้ขัดขวาง

³⁸ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, คู่มือพนักงานสืบสวนสอบสวน, หน้า 43-45.

2. เตรียมเครื่องมืออุปกรณ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน เช่น กล้องถ่ายรูป กล้องวิดีโอ เครื่องเขียน กระดาษเขียนหมายเลขกำกับ เทปขาว เชือก เครื่องบันทึกเสียง ฯลฯ
3. มอบหมายหน้าที่เฉพาะให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติรับผิดชอบ เพื่อง่ายแก่การควบคุมการปฏิบัติ เช่น การควบคุมบุคคลที่มาด้วยกัน หรืออยู่ในสถานที่เดียวกันไม่ให้ทำการปรึกษาหารือ หรือหลบเลี่ยงการตรวจสอบ ซักถาม โดยจัดเจ้าหน้าที่ให้รับผิดชอบเฝ้าคุมตลอดเวลา ตรวจยึดเครื่องมือสื่อสาร เช่น โทรศัพท์มือถือ (ห้ามรับสาย โทรออก แต่ความจดหมายเลขโทรศัพท์ที่มีการโทรเข้ามายังเครื่องที่ตรวจยึดไว้)
4. ทำการตรวจค้นตัวบุคคลทุกคน ยานพาหนะ เคหะสถาน ที่ทำงาน โกดังให้ละเอียด จัดทำบันทึกการตรวจค้นและยินยอมให้ยึดทรัพย์สินเพื่อทำการตรวจสอบ
5. ควรติดต่อให้นำสุนัขตำรวจมาดมกลิ่นเพื่อพิสูจน์ทราบคราบปนเปื้อนยาเสพติด รวมถึงการใช้หลักนิติวิทยาศาสตร์เข้ามาในการตรวจพิสูจน์ เช่น แจ้งให้เจ้าหน้าที่วิทยาการตำรวจ หรือกองพิสูจน์หลักฐาน หรือบริษัทเอกชนที่มีเครื่องมือตรวจหารสารเสพติด (IONSCAN) เพื่อเข้าทำการตรวจสอบหาคราบปนเปื้อนยาเสพติด หรือโดยวิธีใช้น้ำยาเคมีตรวจพิสูจน์ด้วยปฏิกิริยาการเกิดสี ควรถ่ายภาพไว้เป็นหลักฐานด้วย
6. ทำการตรวจสอบ ตรวจพิสูจน์ต่อหน้าบุคคลพยานแล้ว ให้รีบจัดทำบันทึกผลการตรวจสอบพร้อมระบุรายละเอียดที่จำเป็นให้ปรากฏ ให้ผู้เกี่ยวข้องลงลายมือชื่อและพิมพ์นิ้วหัวแม่มือไว้ในบันทึก ทำการสอบปากคำที่เกี่ยวข้องเป็นพยานทุกคน
7. ทำการบันทึกภาพถ่ายวิดีโอไว้ทุกขั้นตอน เป็นหลักฐานดำเนินการต่อไป
8. ในการตรวจค้นให้ใช้วาจาสุภาพ ควรมุ่งเน้นการตรวจค้น หรือยึด เงินสดรถยนต์ และทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด รวมถึงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมทางการเงิน สมุดบัญชีเงินฝากธนาคาร พันธบัตร โฉนดที่ดิน ทะเบียนรถยนต์ ใบแจ้งค่าโทรศัพท์ สมุดจดส่วนตัว (ไดอารี่) สมุดจดหมายเลขโทรศัพท์ เอกสารอื่นที่เกี่ยวกับความผิดมูลฐานหรือฟอกเงิน เช่น คำร้องฝากขัง ข่าวกារจับกุมยาเสพติด หรือความผิดมูลฐานใดที่บุคคลนั้นเก็บไว้ ฯลฯ
9. ยึดถือระเบียบ กฎหมายและเสียสละเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

10. รายงานผู้บังคับบัญชา ตามลำดับชั้นทางโทรศัพท์ โทรสาร ทูกระยะและควรรีบ รายงานหรือแจ้ง ปปง. เพื่อขอคำแนะนำ ความช่วยเหลือในการปฏิบัติ (สำนักงาน ปปง. โทร. 0-2219-3600 โทรสาร 0-2219-3625)

ข้อเสนอแนะในการตรวจค้นทรัพย์สินเพื่อทำการยึดหรืออายัด

หลักในการตรวจค้นควรค้นหาทรัพย์สินของผู้ต้องหา คู่สมรส ญาติสนิท มิตรสหาย บุตรบริวาร มีดังนี้

1. วางแผนในการตรวจค้นและมอบหมายหน้าที่ให้ผู้ที่จะเข้าทำการตรวจค้นไว้ชัดเจน นอกจากนั้น จำเป็นต้องหาข้อมูลเกี่ยวกับบ้านพัก ที่ทำงาน โกดัง หรือสถานที่เก็บรักษาทรัพย์สิน ที่จะทำการตรวจยึดอย่างอื่น เช่น ตู้เซฟธนาคาร ฯลฯ หลังจากที่ได้ข้อมูลในเรื่องดังกล่าว แล้ว อาจทำแผนที่สังเขป แสดงจุดบริเวณของสถานที่ดังกล่าวไว้ เพื่อสะดวกในการวางแผนตรวจค้น เตรียมเครื่องมือ อุปกรณ์ให้พร้อมในการตรวจค้น เช่น กล้องถ่ายรูป หรือกล้องวิดีโอ รวมถึง อุปกรณ์จำเป็นอื่น ๆ เช่น เชือก ชะแลง รถบรรทุก รถยกของหนัก ฯลฯ

2. การขอหมายค้นจากศาลโดยการติดต่อประสานงานกับตำรวจท้องที่ เพื่อร่วมทำการตรวจค้นเสมอ ยกเว้นเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า หากเน้นเข้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานดังกล่าวนั้นจะถูกยกย้าย ซุกซ่อน ทำลายหรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม ถือเป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วนและเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งได้กำหนดให้คณะกรรมการธุรกรรม เลขานุการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขานุการมีอำนาจเข้าไปในเคหะสถาน สถานที่หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการซุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สิน ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการติดตาม ตรวจสอบ หรือยึดหรืออายัดทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานได้ (ตามมาตรา 38(3))

3. ก่อนที่จะลงมือทำการตรวจค้น ควรวางแผนในการตรวจค้นและมอบหมายหน้าที่ให้ผู้ที่จะเข้าทำการตรวจค้นไว้ชัดเจน นอกจากนั้นจะต้องเตรียมกล้องถ่ายรูป หรือกล้องถ่าย

วิธีใด เพื่อบันทึกภาพในขณะที่ทำการตรวจค้น รวมทั้งเครื่องมืออุปกรณ์ที่จำเป็นอย่างอื่นเช่น เชือก ชะแลง รถยกของหนัก แผ่นป้ายหมายเลข เครื่องเขียน เป็นต้น

4. หากเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 38 (3) พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงเอกสาร หมอบหมายและบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อเจ้าของบ้าน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องพร้อมกับดำเนินการแสดงความบริสุทธิ์ก่อนที่จะลงมือทำการตรวจค้น ทำการควบคุมบริเวณที่ทำการตรวจค้น เพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปเคลื่อนย้ายทรัพย์สินออกมาหรืออาจจะเข้าไปทำลายทรัพย์สิน

กรณีปฏิบัติตามหมายค้นศาลต้องแสดงหมายค้นของศาลให้เจ้าของบ้านหรือบุคคลที่อยู่ในบ้าน ตรวจสอบก่อนจะลงมือทำการตรวจค้น หากเจ้าของบ้านไม่ยินยอมให้ทำการตรวจค้น ก็ให้บันทึกไว้และให้พยายามคนกลางหรือชาวบ้านในละแวกนั้นเป็นผู้นำในการตรวจค้นต่อหน้า ที่เจ้าของบ้านระบุนั้น เวลาที่ตรวจค้นให้ชัดเจน

5. เมื่อตรวจค้นพบทรัพย์สินที่ต้องการยึดหรืออายัด ให้รีบดำเนินการตรวจนับและบันทึกการตรวจยึดพร้อมรายละเอียด เช่น กรณีที่เป็นเงินหรือทรัพย์สินของผู้ต้องหาในคดีความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อให้ทราบจำนวนเงินหรือทรัพย์สินของผู้ต้องหาที่แท้จริงว่ามีจำนวนเท่าใด เก็บรักษาอยู่ที่ไหน และผู้ใดเป็นผู้ครอบครองหรือเก็บรักษา กรณีที่ทรัพย์สินเป็นบัญชีเงินฝาก พันธบัตร ใบหุ้น เอกสารการกู้ยืมเงิน เอกสารการโอน รับโอน ฝากหรือถอนตามที่ปรากฏหลักฐานในบัญชีธนาคารของผู้ต้องหา หรือเอกสารอื่น ๆ เช่น โฉนดที่ดิน นส.3 ก. ส.ค.1 ทะเบียนรถยนต์ นิติกรรมสัญญา ใบแจ้งค่าบริการโทรศัพท์ สมุดจดบันทึก โทรศัพท์เคลื่อนที่ ภาพถ่าย ฯลฯ รวมทั้งทรัพย์สินที่มีเหตุน่าเชื่อหรือควรสงสัยว่าจะได้มาโดยการกระทำความผิด

หลังจากที่ทำการตรวจสอบค้นพบทรัพย์สินตามรายการดังกล่าว ข้างต้นแล้ว จะต้องทำบันทึกการยึดทรัพย์สินของผู้ต้องหา หรือผู้ที่เกี่ยวข้องไว้เป็นหลักฐานทุกครั้ง ระบุให้ชัดเจนเกี่ยวกับลักษณะของทรัพย์สินที่ทำการตรวจยึด เช่น จำนวน น้ำหนัก สี ขนาด ความกว้าง ยาว ลักษณะความแท้จริงของสิ่งของ เช่น เพชร ทอง อัญมณี ควรให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึดมีทรัพย์สินรายการใดที่ผู้ต้องหา หรือผู้เกี่ยวข้องโต้แย้งสิทธิไว้หรือไม่ให้บันทึกไว้ทำรายการตรวจยึดดังกล่าว

6. เมื่อพบทรัพย์สินที่จะยึดหรืออายัดให้จัดทำป้ายหมายเลขกำหนด ที่ตัวทรัพย์สินที่จะยึดหรืออายัดดังกล่าวเป็นหลักฐานให้ชัดเจน หากมีทรัพย์สินใดที่ต้องตรวจสอบทางวิทยาศาสตร์ก็ให้รีบดำเนินการตรวจสอบทันที

7. หลังจากทำการตรวจค้นเสร็จจะต้องบันทึกการตรวจค้น และยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้เป็นหลักฐาน พร้อมทั้งอ่านให้เจ้าบ้าน ผู้ต้องหาและพยานฟังแล้วให้ลงลายมือชื่อในบันทึกดังกล่าว

8. ให้ลงบันทึกประจำวันไว้เป็นหลักฐานที่สถานีตำรวจท้องที่ที่ทำการตรวจค้น โดยระบุในประจำวันให้ชัดเจนเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด ดังกล่าว

ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการตรวจค้นจะต้องปฏิบัติด้วยความสุภาพ ละมุนละม่อม หลีกเลี่ยงการทำให้ทรัพย์สินของเจ้าของบ้านเสียหายหรือสูญหายโดยเด็ดขาด

11. การกำหนดให้ผู้เกี่ยวข้องกับบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือคอมพิวเตอร์ให้ความร่วมมือกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่ศาลมีคำสั่งอนุญาต

ตามระเบียบสำนักงานนายกรัฐมนตรีฯ ข้อที่ 11 ได้บัญญัติไว้ว่าเมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ตามคำขอของพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งเลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมอบหมาย ในการเข้าไปตรวจสอบ ถึงบัญชีลูกค้าสถาบันการเงิน เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร เช่น โทรศัพท์มือถือ หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ใดที่ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน นั้น ตามระเบียบฉบับนี้กำหนดให้ผู้เกี่ยวข้องกับบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ ต้องให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะเข้าไปทำการตรวจสอบข้อมูลดังกล่าว หรือให้ส่งเจ้าหน้าที่หรือบุคคลของสถาบันการเงินหรือของหน่วยงานที่ดูแลเก็บรักษาข้อมูลนั้น ๆ เข้าไปร่วมดำเนินการตรวจสอบกับพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งศาลได้อนุญาตให้ทำการตรวจสอบได้ โดยเจ้าหน้าที่หรือบุคคลซึ่งเกี่ยวข้อง ต้องให้ความร่วมมือโดยทันที ที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้แจ้งให้ทราบโดยแสดงคำสั่งอนุญาตของศาล ซึ่งถ้าเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่สามารถให้

ความร่วมมือได้ ก็ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำเป็นบันทึกเหตุผล การไม่ให้ความร่วมมือถึงการดำเนินการตรวจสอบนั้นไว้เป็นหลักฐาน

เหตุผลที่ให้พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถเข้าไปตรวจสอบถึงบัญชีลูกค้ายุทธการสถาบันการเงิน ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือคอมพิวเตอร์ มีดังนี้³⁹

กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้ให้อำนาจหน้าที่คณะกรรมการธุรกรรมและพนักงานเจ้าหน้าที่ในหน้าที่การปฏิบัติงานไว้หลายประการดังที่กล่าวไว้แล้ว ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ ของคณะกรรมการธุรกรรมและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในอันที่จะตรวจสอบธุรกรรม หรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดมีความสะดวกมีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นจึงให้ กรรมการธุรกรรมและพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจที่จะมีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์การ หรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจแล้วแต่กรณี ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมา เพื่อให้ถ่ายคำส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณาได้หรืออาจจะมีหนังสือสอบถาม หรือเรียกบุคคลใด ๆ มา เพื่อให้ถ่ายคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสารหรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อให้ถ่ายคำ หรือเข้าไปในเคหะสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการซุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการติดตามตรวจสอบ ยึด หรืออายัด หรือพยานหลักฐานเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากนิ่งช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานดังกล่าวนั้นจะถูกยกย้าย ซุกซ่อนทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม

นอกจากนี้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ยังได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการเก็บรักษาและใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่ได้มาอีกด้วย กล่าวคือ บรรดาข้อมูลที่ได้มาจากการให้ถ่ายคำชี้แจงเป็นหนังสือ บัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นข้อมูลเฉพาะของบุคคลสถาบันการเงินส่วนราชการ องค์การ หรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ ให้เลขาธิการเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บรักษาและใช้ประโยชน์จากข้อมูลนั้น

³⁹ กอนนโยบายและมาตรการ, สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, คู่มือพนักงานเจ้าหน้าที่, (ัดสำเนา).

การจับกุมดำเนินคดีฟอกเงิน เป็นการมุ่งเน้นไปที่ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิด แต่การฟอกเงินมักทำกันเป็นขบวนการเป็นเครือข่ายที่ซับซ้อน มีนายทุนหรือผู้มีอิทธิพลอยู่เบื้องหลัง อีกทั้งมีการตัดตอนของการกระทำ ความผิด ทำให้พยานหลักฐานต่าง ๆ มักมีไม่เพียงพอที่จะเอาตัวผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำ ความผิดมารับโทษตามกฎหมาย แต่เนื่องจากตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้มีการกำหนดโทษผู้กระทำผิดในข้อหาสนับสนุนการกระทำ ความผิด การพยายามกระทำ ความผิดและสมคบ ดังนั้นกฎหมายจึงกำหนดแนวทางการสืบสวนพิเศษ เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานไว้ ให้ได้กว้างขวางขึ้น การฟอกเงินนอกจากจะใช้ประโยชน์จากความแตกต่างของกฎเกณฑ์ทางการเงินของประเทศต่าง ๆ แล้ว ผู้ฟอกเงินยังอาศัยเทคโนโลยีที่นับว่ายิ่งจะก้าวหน้าขึ้นเป็นเครื่องมือในการฟอกเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ทั้งรวดเร็ว แน่นนอน ไม่มีข้อจำกัดทางพรมแดนของประเทศติดตามร่องรอยได้ยาก เป็นต้น ลักษณะเหล่านี้มีครบถ้วนในเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยเฉพาะระบบโทรคมนาคมและเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ซึ่งดึงดูดใจนักฟอกเงินเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้อาชญากรนักฟอกเงินยังฉวยประโยชน์จากระบบทะเบียนข้อมูลของราชการที่ยังล้าหลัง หรือการไม่ประสานงานกันระหว่างหน่วยงานของรัฐ ซึ่งมีผลไม่เอื้ออำนวยให้มีการตรวจสอบข้อมูลบุคคล หรือการทำธุรกรรมได้โดยสะดวก เทคนิคการสืบสวนพิเศษมีความมุ่งหมายในการช่วยเหลือสนับสนุน ให้หน่วยงานมีอำนาจหน้าที่ของรัฐสามารถตรวจสอบผู้กระทำ ความผิดอาญา รวมทั้งในการติดตามเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยมิชอบ เพื่อริบให้ตกเป็นของแผ่นดินได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

หลักการสำหรับการใช้เทคนิคพิเศษนี้ เป็นมาตรการอื่นนอกเหนือจากมาตรการทางกฎหมาย เพื่อใช้ในการบ่งชี้และติดตามทรัพย์สินซึ่งอาจริบได้ทั้งนี้เพื่อให้ศาลหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่สามารถเรียก ตรวจสอบ หรือยึดเอกสารการเงิน หรือข้อมูลลูกค้าและธุรกรรมจากสถาบันการเงินได้⁴⁰

⁴⁰ Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceed of Crime 1990, Article 4

เทคนิคพิเศษในการสืบสวนสอบสวนเหล่านี้ได้แก่⁴¹

1. การตรวจสอบบัญชีธนาคารหรือสถาบันการเงิน (Monitoring bank accounts)
2. การตรวจสอบข้อมูลทรัพย์สินหรือที่ดิน (Examination of deeds and records)
3. การติดตามดักฟังโทรศัพท์ หรืออุปกรณ์สื่อสารอย่างอื่น (Communication interception)
4. การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางระบบคอมพิวเตอร์ (Access to computer systems)

อย่างไรก็ตาม การใช้เทคนิคพิเศษเหล่านี้ มักเป็นเรื่องที่กระทบสิทธิส่วนบุคคลอันถือเป็นสิทธิมนุษยชน และเป็นหลักการพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นเรื่องทีละเยียดอ่อน การใช้เทคนิคพิเศษจึงอาจกระทำได้ที่จำเป็นเร่งด่วน ภายในขอบเขตจำกัดเท่านั้น บางวิธีก็ไม่สามารถกระทำได้โดยพลการ แต่ต้องร้องขอต่อศาลเพื่อให้อนุญาตให้ใช้เทคนิคพิเศษดังกล่าว โดยต้องอ้างเหตุผลความจำเป็น เช่น มีเหตุหนักแน่นเชื่อได้ว่าบัญชีธนาคาร โทรศัพท์ หรือระบบคอมพิวเตอร์ มีความเกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน⁴²

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ที่สามารถดำเนินการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ดังนี้

มาตรา 46 ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบัญชีลูกค้าของสถาบันการเงิน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสารหรือเครื่องคอมพิวเตอร์ใดถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์การกระทำความผิดฐานฟอกเงิน พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขานุการมอบหมายเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่ง เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าวนั้นก็ได้

⁴¹ United Nations International Drug Control Programme (UNDCP) Model law on Money Laundering, and International Cooperation in Relation to Drug: Legal Advisory Programme November 1995, <http://www.imolin.org/ml95eng.htm> (24 January 2000).

⁴² นิกร ภารีกุล, การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, (กรุงเทพมหานคร : Translators at – Law . Com, 2543), หน้า 49-50.

ในกรณีตามวรรคหนึ่งศาลจะสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ยื่นคำขอดำเนินการโดยใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้ แต่ทั้งนี้ให้อนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน

เมื่อศาลได้สั่งอนุญาตความในวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้ว ผู้เกี่ยวข้องกับบัญชีข้อมูลทางการสื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามคำสั่งดังกล่าว จะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้

ดังนั้นจึงขอเสนอแนวทางกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการสอบสวนพิเศษ ดังนี้⁴³

การกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการสอบสวนพิเศษ

แนวทางปฏิบัติ

1. หลักเกณฑ์การยื่นคำขอฝ่ายเดียว
2. รายละเอียดคำขอ
3. รายละเอียดคำสั่งอนุญาตของศาล
4. การนำพยานหลักฐานไปใช้และการตรวจสอบ

1. หลักเกณฑ์การยื่นคำขอฝ่ายเดียว

ก. ผู้ยื่นคำขอฝ่ายเดียวต้องเป็นเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จากเลขาธิการ เป็นหนังสือ

ข. การมอบหมายเป็นหนังสือของเลขาธิการนั้น ต้องระบุให้ชัดเจนว่าวัตถุประสงค์ให้เข้าถึงประเภทใดและใช้วิธีการเข้าถึงชนิดใดโดยได้ครอบคลุมถึงประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐานและความจำเป็นของข้อมูลที่ประสงค์

ค. ศาลอาจสั่งให้เจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ นำอุปกรณ์เครื่องใช้ในการดำเนินการคำขอแสดงต่อศาลก็ได้

ง. พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงผลและความจำเป็นประกอบพยานหลักตามสมควรเสนอต่อศาล

⁴³ กองนโยบายและมาตรการ, สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, คู่มือพนักงานเจ้าหน้าที่, (อัดสำเนา).

ข้อสังเกต หนังสือมอบหมายตาม (ก) ให้เลขาธิการกำหนดแบบให้เป็นแนวทางเดียวกันในการปฏิบัติ

2. รายละเอียดคำขอ

ก. ระบุชื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะดำเนินการตามคำขอ และระบุให้ชัดเจนถึงวัตถุประสงค์การเข้าถึงข้อมูลประเภทใดและใช้วิธีการเข้าถึงชนิดใด

ข. คำรับรองของเลขาธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ว่า ข้อมูลที่จะได้จากการดำเนินการตามคำขอนั้น เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงินอย่างไร

ค. ระบุชื่อ หรือรูปพรรณ และสถานภาพของบุคคล หรือเครื่องมือ อุปกรณ์หรืออื่น ๆ ที่ต้องถูกดำเนินการตามคำขอ เท่าที่จำเป็นหรือพอสมควรแก่ศาลที่จะกำหนดในคำสั่งได้

ง. รายงานการสืบสวนสอบสวน หรือรายงานข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องที่ต้องดำเนินการตามคำขอ

3. รายละเอียดคำสั่งอนุญาตของศาล

ก. ระบุชื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะดำเนินการตามคำขอ

ข. ระบุชื่อหรือรูปพรรณ และสถานภาพของบุคคล หรือเครื่องมือ อุปกรณ์อื่นใดที่จะถูกดำเนินการตามคำขอ

ค. สภาพและสถานที่อยู่ หรือที่ตั้ง หรือภูมิลำเนาตาม (ข)

ง. ระยะเวลาที่อนุญาตให้ดำเนินการได้

4. การนำพยานหลักฐานไปใช้และการตรวจสอบ

ก. พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ต้องเก็บรักษาข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการ ตามคำขอที่ศาล

อนุญาตไว้ในที่ปลอดภัย

ข. ข้อมูลที่ได้ตาม (ก) ต้องมิให้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขในภายหลังเป็นอันขาด

ค. เมื่อระยะเวลาตามคำขอสิ้นสุดลง พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องส่งข้อมูลที่ได้มาโดยปิดผนึกไว้ต่อศาลในคดีสำคัญ

ง. ศาลต้องการเก็บรักษาข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการภายหลังคดีถึงที่สุดแล้ว เป็นเวลาไม่น้อยกว่าสิบปี เพื่อประโยชน์ต่อการตรวจสอบในภายหลัง

จ. การนำไปใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการ พนักงานเจ้าหน้าที่ ต้องใช้ภายในขอบเขตที่เกี่ยวข้องกับความผิดเท่านั้น และต้องรายงานให้ศาลทราบโดยมิชักช้า เมื่อมีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลนั้น

ฉ. การทำลายข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการให้กระทำได้โดยคำสั่งศาล เท่านั้น และให้ทำลายได้ในกรณีข้อมูลนั้นไม่เป็นประโยชน์ หรือไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือ ข้อมูลนั้นได้มาภายหลังสิ้นระยะเวลาที่ศาลอนุญาตให้ดำเนินการได้

เมื่อทราบถึงหลักเกณฑ์แนวทางปฏิบัติวิธีการสืบสวนพิเศษแล้ว ต่อไปของแสดงถึง แบบของหนังสือของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ในการขอความร่วมมือ เพื่อ ตรวจสอบการทำธุรกรรมและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมตามมาตรา 38 ของพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นไปตามแบบ ปปง. ตค.03

12. กำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดโดยถือปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ข้อที่ 12 ได้บัญญัติไว้ว่า เมื่อสำนักงานป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงิน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการฯ มอบหมาย ได้มีหนังสือขอ ความร่วมมือแจ้งให้ส่วนราชการ องค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจให้เก็บรักษา ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น โดยให้ปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและ ปราบปรามการฟอกเงิน ว่าด้วยการเก็บรักษาทรัพย์สินที่ถูกยึด หรืออายัด พ.ศ. 2543 ลงวันที่ 7 กันยายน 2543 และในการเก็บรักษาทรัพย์สินดังกล่าวนี้ให้หน่วยงานที่เก็บรักษาทรัพย์สินต้อง ทำหลักฐานการส่งมอบและรับมอบทรัพย์สินนั้นไว้เป็นสองฉบับ โดยต้องมีข้อความตรงกัน และ ให้มอบให้ฝ่ายเก็บรักษาทรัพย์สินและพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมาย โดยเก็บรักษา ไว้ฝ่ายละฉบับ

ต่อไปจึงขอแสดงแนวทางการเก็บรักษาและจัดการทรัพย์สินที่ถูกยึด หรืออายัดตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ดังต่อไปนี้⁴⁴

การเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สิน

ในส่วนที่เกี่ยวกับการเก็บรักษาและจัดการทรัพย์สินที่คณะกรรมการธุรกรรม หรือเลขาธิการ ปปง. แล้วแต่กรณี ได้มีคำสั่งยึดหรืออายัดไว้ มาตรา 57 บัญญัติว่าให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งปัจจุบันได้แก่ ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินว่าด้วยการเก็บรักษาทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัด พ.ศ. 2543 ลงวันที่ 7 กันยายน 2543 ซึ่งมีหลักเกณฑ์โดยย่อได้แก่

- ให้ผู้อำนวยการกองบริหารจัดการทรัพย์สิน มีหน้าที่เก็บรักษาทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัด
- ในกรณีที่ทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้เป็นอสังหาริมทรัพย์หรือเป็นกิจการ เช่น อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม เกษตรกรรม ที่มีรายได้จากการประกอบกิจการดังกล่าวให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่งรายงานเลขาธิการทันที เพื่อพิจารณาสั่งการโดยเร็ว

วิธีการเก็บรักษาทรัพย์สิน

- ให้เก็บรักษาทรัพย์สินตามประเภท สภาพ และขนาดของทรัพย์สินในสถานที่หรือห้องที่มั่นคงแข็งแรงและปลอดภัย
- ถ้าทรัพย์สินที่ต้องเก็บรักษาเป็นอสังหาริมทรัพย์ที่ไม่สะดวกต่อการขนย้ายอาจจัดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินดูและทรัพย์สินต่อไปได้ ถ้าเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินยินยอม หรือจัดให้ผู้อื่นดูแลรักษาทรัพย์สิน เช่น จ้างคนเฝ้าทรัพย์สิน
- กรณีเงินสด ให้รีบนำเข้าฝากสถาบันการเงินโดยเร็ว และในกรณีเงินตราต่างประเทศที่อาจแลกเปลี่ยนเป็นเงินไทยได้ ให้แลกเปลี่ยนเป็นเงินไทยและเก็บรักษาไว้

วิธีการจัดการทรัพย์สิน

⁴⁴นิกร เกริกกุล, การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, หน้า 212-216.

กรณีทรัพย์สินที่มีลักษณะพิเศษดังต่อไปนี้ ผู้มีหน้าที่เก็บรักษาทรัพย์สินรายงานต่อ
เลขาธิการ ปปง. โดยเร็ว เพื่อพิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควร

1. ทรัพย์สินนั้นมีสภาพเป็นของสดของเสียได้ หรือถ้าหน่วยซ้ำไว้จะเป็นการเสี่ยง
ต่อความเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์สินนั้น
2. ทรัพย์สินนั้นมีลักษณะอาจทำให้สกปรกเลอะเทอะหรือมีกลิ่น หรืออาจบวม
หรือก่อความรำคาญ
3. ทรัพย์สินนั้น มีน้ำหนักมาก หรือไม่สะดวกต่อการเคลื่อนย้าย หรือมีขนาดใหญ่
มาก หรือเปลืองเนื้อที่ในการเก็บรักษา
4. ทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินซึ่งโดยสภาพอาจก่อให้เกิดอันตรายได้ง่าย เช่น สาร
เคมี หรือสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิง
5. ทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่ต้องเก็บรักษาไว้ในสถานที่โดยเฉพาะ เพื่อรักษาคุณ
ภาพของตัวทรัพย์สิน หรือเป็นทรัพย์สินที่มีขั้นตอน หรือวิธีการเก็บรักษาเป็นพิเศษ

กรณีที่เลขาธิการ ปปง. เห็นว่าทรัพย์สินที่ต้องเก็บรักษาตามรายการข้างต้นไม่
เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้ หรือเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากเกินไป อาจสั่ง
ให้ผู้มีส่วนได้เสียรับทรัพย์สินนั้นไปดูแลและใช้ประโยชน์ หรือให้นำทรัพย์สินนั้นออกขายทอด
ตลาดหรือนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการได้ ทั้งนี้ตามระเบียบว่าด้วยการให้ผู้มีส่วนได้
เสียรับทรัพย์สินไปดูแลและใช้ประโยชน์ การนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดและการนำทรัพย์สิน
สินไปใช้ประโยชน์ของทางราชการ

การจัดการทรัพย์สินที่มีปัญหาในการจัดเก็บ

มาตรา 57 วรรคสอง บัญญัติวิธีการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษา
ไว้ หรือหากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น
เลขาธิการ ปปง. อาจสั่งให้ผู้มีส่วนได้เสียรับทรัพย์สินไปดูแลและใช้ประโยชน์โดยมีประกัน
หรือหลักประกันหรือนำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาด หรือนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของทาง
ราชการแล้วรายงานให้คณะกรรมการ ปปง. ทราบก็ได้

ปัจจุบันมีระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ว่าด้วยการให้ผู้มีส่วนได้เสียรับทรัพย์สินไปดูแลและใช้ประโยชน์ การนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาด และการนำทรัพย์สินไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการ พ.ศ. 2543 ซึ่งมีหลักเกณฑ์และวิธีการดังนี้

หลักเกณฑ์ทั่วไป

หลักเกณฑ์ของทรัพย์สิน เลขาธิการอาจให้ผู้มีส่วนได้เสียรับทรัพย์สินไปดูแลและใช้ประโยชน์ โดยมีประกันหรือหลักประกันหรือให้นำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาด หรือนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการได้ เมื่อปรากฏว่าทรัพย์สินนั้นไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการ เนื่องจากเป็นทรัพย์สินที่มีลักษณะพิเศษ ตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ว่าด้วยการเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัด พ.ศ. 2543 ที่กล่าวมาแล้ว

การให้ผู้มีส่วนได้เสียรับทรัพย์สินไปดูแลและใช้ประโยชน์

- การพิจารณาอนุญาตให้ผู้มีส่วนได้เสียรับทรัพย์สินไปดูแล และใช้ประโยชน์ต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ประกอบด้วย
  - เหตุผล ความจำเป็น และความเร่งด่วนที่จะต้องให้รับทรัพย์สินไปดูแลและใช้ประโยชน์
  - ความน่าเชื่อถือของผู้ที่จะรับทรัพย์สินนั้นไปดูแลและใช้ประโยชน์
  - ประเภทและมูลค่าของทรัพย์สินและลักษณะของการรับทรัพย์สินไปดูแล และใช้ประโยชน์ว่าจะมีความเสี่ยงภัยหรือเสี่ยงต่อความเสียหายหรือไม่เพียงใด
    - ระยะเวลาที่จะให้รับทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์
    - หลักประกันอาจใช้อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่าง ดังต่อไปนี้
      - เงินสด
      - พันธบัตรรัฐบาลไทย
      - เช็คนาคารหรือตราพดที่อาจขึ้นเงินได้ในวันส่งมอบเป็นหลักประกัน
      - หุ่นหรือหุ่นกึ่งที่ออกโดยนิติบุคคลที่มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้น
      - อสังหาริมทรัพย์

- หลักทรัพย์อื่นที่เลขาธิการเห็นสมควรให้รับเป็นหลักประกันได้
- การขายทอดตลาด
- ให้แต่งตั้งคณะกรรมการการขายทอดตลาดขึ้นคณะหนึ่ง มีจำนวนไม่น้อยกว่าสามคน โดยมีข้าราชการ ซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่ผู้อำนวยการกองหรือเทียบเท่าลงมาเป็นกรรมการและเลขานุการ มีหน้าที่ดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินตามคำสั่ง
  - การดำเนินการขายทอดตลาดให้กระทำโดยเปิดเผยตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด
  - เงินที่ได้จากการขายทอดตลาด ให้สำนักงานเก็บรักษาตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ว่าด้วยการเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัด ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเก็บรักษาทรัพย์สินที่เป็นเงินสด
- การนำทรัพย์สินไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการ
- การขอให้นำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ของทางราชการ หัวหน้าส่วนราชการมีหนังสือแสดงความจำนงต่อเลขาธิการ ป.ป.ง. โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้
  - หน้าที่และความรับผิดชอบของส่วนราชการนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่ประสงค์จะขอให้นำทรัพย์สินนั้นไปใช้ประโยชน์
  - ประเภทของทรัพย์สินที่จะขอไปใช้ประโยชน์
  - เหตุผลและความจำเป็นที่จะขอให้นำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ ลักษณะและระยะเวลาของการใช้ประโยชน์
  - การดูแลรักษาและความรับผิดชอบในกรณีที่ทรัพย์สิน ที่จะขอไปใช้ประโยชน์เกิดความชำรุดบกพร่อง เสียหาย หรือสูญหาย
  - การพิจารณาอนุญาตให้ส่วนราชการอื่นนำทรัพย์สินใดไปใช้ประโยชน์เลขาธิการ ป.ป.ง. จะพิจารณาหลักเกณฑ์เหล่านี้ประกอบคือ
  - ส่วนราชการนั้นเป็นส่วนราชการที่มีหน้าที่ปราบปรามการกระทำความผิดมูลฐาน หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
  - เหตุผลและความจำเป็นที่จะขอให้นำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์
  - ภาวะต่าง ๆ ที่จะตกแก่ทางราชการ หากไม่นำทรัพย์สินนั้นไปใช้ประโยชน์

- ความเสียหายหรือความเสี่ยง ที่อาจเกิดจากการนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์
  - พฤติการณ์ในการดำเนินคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น
  - พฤติกรรมอื่น ๆ ตามที่เห็นสมควร

13 กำหนดให้พนักงานสอบสวนทำการสืบสวนพนักงานเจ้าหน้าที่ ที่ถูกกล่าวหากระทำผิดทางอาญาจากการปฏิบัติหน้าที่ ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ข้อที่ 13 ได้บัญญัติไว้ว่า ในกรณีที่พนักงานหรือเจ้าหน้าที่ หรือเพื่อช่วยเหลือพนักงานเจ้าหน้าที่ ได้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในทางอาญาที่สืบเนื่องมาจากการปฏิบัติงานหรือปฏิบัติหน้าที่ ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้นตามระเบียบข้อนี้ได้อำนาจพนักงานสอบสวนเป็นผู้ทำการสืบสวน ซึ่งถ้าการสืบสวนตามคำกล่าวหาแน่ชัดว่าไม่เป็นความผิดอาญาหรือไม่ได้มีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นหรือเป็นเรื่องการดำเนินการทางแพ่งก็ให้พนักงานสอบสวนผู้รับแจ้งความดังกล่าวลงบันทึกเป็นรายงานประจำวันเกี่ยวกับคดีไว้เป็นหลักฐาน แต่ถ้าการสืบสวนปรากฏข้อเท็จจริงมีเหตุเชื่อได้ว่าเป็นความผิดอาญาหรือมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นก็ให้พนักงานสอบสวนผู้รับคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษนั้นไว้ ต้องดำเนินการสอบสวนตามระเบียบหรือตามกฎหมายต่อไป

14 กำหนดให้พนักงานอัยการแจ้งคำสั่งไม่ฟ้องพร้อมเหตุผล หรือคำสั่ง คำพิพากษาของศาลพร้อมข้อเสนอแนะไปให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทราบ

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ข้อ 14 ได้บัญญัติว่า ในคดีความผิดมูลฐานที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินขอทราบ หรือความผิดฐานฟอกเงิน หรือดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน ถ้าพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือศาลได้มีคำสั่งถึงที่สุดไม่รับคำร้องขอของพนักงานอัยการที่ร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดทั้งหมด

หรือบางส่วน ตกเป็นของแผ่นดินหรือศาลมีคำสั่งให้คืนทรัพย์สินนั้น ก็ให้พนักงานอัยการแจ้งคำสั่งไม่ฟ้องคดีพร้อมด้วยเหตุผล หรือคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลพร้อมข้อเสนอแนะตามระเบียบของสำนักงานอัยการสูงสุด ไปให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินรับทราบ เพื่อจะได้นำเสนอให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเพื่อใช้เป็นประโยชน์ในการนำไปปรับปรุงการดำเนินคดีให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป ซึ่งในการนำไปปรับปรุงการดำเนินคดีให้มีประสิทธิภาพนั้นก็ให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแจ้งถึงการตอบรับและผลการวิเคราะห์ของการปรับปรุงคดีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้เห็นชอบแล้วไปให้สำนักงานอัยการสูงสุด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดี ความผิดมูลฐาน และความผิดฐานฟอกเงินรับทราบอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

15 กำหนดให้การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับกระทำความผิด ตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นั้น ให้คณะกรรมการประสานงานที่คณะกรรมการแต่งตั้ง พิจารณากำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการหรือแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับกระทำความผิด เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วิเคราะห์การประสานงานในการดำเนินคดีตามพ.ร.บ. มาตรการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และพ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ระหว่างสำนักงาน ป.ป.ส. สำนักงาน ปปง.

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544 นั้นการประสานการปฏิบัติกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คณะพนักงานสืบสวนสอบสวนควรประสานงานและประชุมร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ หรือภาคเอกชน เช่น สำนักงานที่ดินจังหวัด สถาบันการเงินของภาคเอกชน ธนาคารต่าง ๆ โดยกำหนดให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนหรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนส่งสำเนารายงานการสอบสวนแห่งคดี

ให้เลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ข้อที่ 7 ซึ่งได้บัญญัติว่า “กรณีที่เลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือ พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการฯ มอบหมายเข้าร่วมฟังการสอบสวน ไม่ได้เข้าร่วมฟังการสอบสวนตามระเบียบฯ ข้อที่ 5 และเป็นคดีในความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ที่ต้องการรายงานต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ตามระเบียบฯ ข้อที่ 4 นั้น ซึ่งถ้าหากเลขาธิการฯ เห็นควรว่าสำนวนการสอบสวนนั้นเป็นประโยชน์และสำคัญต่อรูปคดี เลขาธิการฯ ก็สามารถขอให้หัวหน้าพนักงานสอบสวน หรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวน ส่งสำเนารายงานการสอบสวนในคดีนั้น ไปยังสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินภายในเวลาที่กำหนดไว้ได้ และตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ข้อที่ 10 ได้บัญญัติไว้ว่าเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการยุติธรรม เลขาธิการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งเลขาธิการของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมอบหมายตามมาตรา 38(3) ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งได้กำหนดให้คณะกรรมการธุรกรรม เลขาธิการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือเลขาธิการ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินให้มีอำนาจเข้าไปในเคหะสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใดๆ ถ้ามีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการซุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐาน หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยให้พนักงาน ฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือ โดยส่งเจ้าหน้าที่หรือบุคคลเข้าร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่มีการร้องขอ โดยเฉพาะ ในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 อันเป็นกรณีที่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เป็นทรัพย์สินที่สามารถดำเนินการตามกฎหมายอื่นได้อยู่แล้ว แต่ยังไม่มีการดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นตามกฎหมายดังกล่าวหรือดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวแล้วแต่ไม่เป็นผล หรือการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทางราชการมากกว่า ก็ให้ดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นต่อไปตามพระราชบัญญัตินี้ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ข้อที่ 15 กำหนดให้ให้คณะกรรมการประสานงานที่คณะกรรมการแต่งตั้ง พิจารณากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการหรือแนวทางปฏิบัติในการ

ดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับกระทำความผิด เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ในกรณีที่มีกำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีหรือเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เลขาธิการส่วนราชการ องค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ อาจทำข้อตกลงร่วมกันในการปฏิบัติภารกิจแล้ว ข้อตกลงที่ได้ทำขึ้นนั้น เมื่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้ให้ความเห็นชอบแล้วให้ใช้บังคับได้ ตามข้อ 16

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานในคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2537 ข้อ 5 ได้กำหนดให้เลขาธิการ ป.ป.ส. มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการประสานงานระหว่างสำนักงานป.ป.ส. กับกรมตำรวจ สำนักงานอัยการสูงสุด กรมราชทัณฑ์ และส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยให้สำนักงาน ป.ป.ส. กรมตำรวจ สำนักงานอัยการสูงสุด กรมราชทัณฑ์ และส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้องของวางระเบียบ หรือออกคำสั่งภายในส่วนราชการนั้น เพื่อปฏิบัติตามระเบียบนี้ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ข้อ 6

ตามที่ได้ศึกษามานั้นแม้จะได้มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติพระราชบัญญัติป้องกันการปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544 และ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานในคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2537 ก็ตาม แต่ก็เป็นการประสานงานที่เน้นหนักในการประสานงานกับตำรวจ ซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือ พนักงานอัยการ หรือเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ เช่น ในกรณีที่มีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ หรือจับกุมดำเนินคดีในความผิดมูลฐาน ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ หรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนในความผิดดังกล่าว การดำเนินการสอบสวนว่ามีหรือมีเหตุอันควรเชื่อว่ามีกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ด้วยหรือไม่ หากปรากฏว่ามีการกระทำความผิดฐานฟอกเงินฐานใดฐานหนึ่งดังกล่าว ให้

พนักงานสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวน ในความผิดฐานนั้น ๆ ด้วย แล้วให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานนั้น ำรับรายงานสำนักรงานตามแบบทำากระเบียบนี้⁴⁵ หรือ ในกรณีทีเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ไม่สามารถควบคุมผู้ถูกจับไว้ ณ ที่ทำาการของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ให้นำส่งที่ทำาการของเจ้าพนักงานตำรวจเพื่อฝากให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เป็นการชั่วคราว ก่อนส่งมอบแก่พนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินคดี ให้เจ้าพนักงานตำรวจรับฝากการควบคุมผู้ถูกจับตามวรรคหนึ่งไว้ตามอำนาจของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส.⁴⁶ เป็นต้น แต่ในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอันเป็นทรัพย์สินที่สำนักรงาน ป.ป.ส. มีอำนาจดำเนินการตาม พ.ร.บ. มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และสำนักรงาน ปปง. มีอำนาจดำเนินการตาม พ.ร.บ. ป้องกันการปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ในเวลาเดียวกันกลับยังไม่มีข้อตกลงประสานงานกันชัดเจน

4.4 วิเคราะห์กรณีศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สินจากความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดระหว่างสำนักรงาน ป.ป.ส กับสำนักรงาน ปปง.

เมื่อมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเกิดขึ้น และมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคนตกเป็นผู้ต้องหาในคดียาเสพติดในข้อหาผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่าย สมคบ สนับสนุน หรือพยายามในการกระทำความผิดดังกล่าว โดยกระทำความผิดต่อตัวยาเสพติด 25 ตัวยา⁴⁷ และในการตรวจค้นจับกุมพบทรัพย์สินที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าได้มาจากกรกระทำความผิด ให้ประสานงานกับสำนักรงาน ป.ป.ส. เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

⁴⁵ ระเบียบสำนักรนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันการปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544 ข้อ 4

⁴⁶ ระเบียบสำนักรนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานในคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2537 ข้อ 9

⁴⁷ กฎกระทรวง(พ.ศ. 2535)ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวงฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2545)

สำหรับในกรณีที่พบทรัพย์สินและไม่สามารถดำเนินการตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ดังกล่าวข้างต้นได้แต่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน⁴⁸ ทรัพย์สินที่เข้าหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

ประเภทแรก ได้แก่ของกลางที่ใช้ที่ใช้ในการกระทำความผิด หรือใช้เป็นให้ได้รับผลในการกระทำความผิด ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

ประเภทที่ 2 ได้แก่ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่ว่าจะมีการโอน เปลี่ยนแปลงสภาพก็ครั้งก็ตามภายในระยะเวลา 10 ปี⁴⁹ ก่อนหรือหลังมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัด

การดำเนินการต่อมาทรัพย์สินที่เป็นของกลางตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 เมื่อเจ้าหน้าที่ผู้จับกุมตรวจค้นและยึดของกลางไว้ และส่งให้พนักงานสอบสวนพิจารณาทำสำนวนการสอบสวนรวมไปกับสำนวนคดียาเสพติดหลัก เสนอพนักงานอัยการพิจารณาทำคำร้องต่างหากจากคำฟ้องคดียาเสพติด เพื่อขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยว่าทรัพย์สินของกลางนั้นเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิด ซึ่งความผิดนั้นจะต้องเป็นความผิดในครั้งที่จับกุมเท่านั้น หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าทรัพย์สินของกลางนั้นอยู่ในบังคับของหลักเกณฑ์ตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ศาลจะมีคำสั่งให้รับทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด แต่กรณีที่

⁴⁸ คู่มือการยึดอายัดและริบทรัพย์สินจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตาม พ.ร.บ. มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และ ตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จัดทำโดย สำนักงาน ป.ป.ส. และสำนักงาน ป.ป.ง. หน้า 20

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน

พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับทรัพย์สินของกลางที่เจ้าหน้าที่ผู้จับกุมยึดได้นั้นเห็นว่าทรัพย์สินของกลางดังกล่าวไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามบทบัญญัติของ มาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 โดยเห็นว่าเป็นทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในครั้งก่อน ไม่ใช่ครั้งที่ถูกจับกุม พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนแล้ว แต่กรณีอาจประสานงานมายังสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพื่อดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่

การดำเนินการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 จะเริ่มขึ้นเมื่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินหรือเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีคำสั่งให้ตรวจสอบทรัพย์สิน หรือเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีคำสั่งให้ตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหาพร้อมทั้งมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สิน จากนั้นพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจะดำเนินการรวบรวมข้อมูลและเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับประวัติ พฤติการณ์ อาชีพ รายได้ และทรัพย์สินของผู้ถูกตรวจสอบ เมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นพนักงานเจ้าหน้าที่จะรวบรวมเอกสารและสรุปผลการตรวจสอบเสนอต่อคณะกรรมการที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินแต่งตั้งขึ้น เพื่อทำหน้าที่กำกับดูแลการดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินของพนักงานเจ้าหน้าที่ หลังจากคณะกรรมการพิจารณาข้อเท็จจริงและเอกสารหลักฐานที่พนักงานเจ้าหน้าที่เสนอแล้ว ก็จะนำเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน หากคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินวินิจฉัยแล้วเห็นว่าทรัพย์สินรายการใดไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก็จะมีคำสั่งยกเลิกการยึดหรืออายัดและคืนทรัพย์สินนั้นให้กับผู้ที่เป็นเจ้าของ หากคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินวินิจฉัยแล้วเห็นว่าทรัพย์สินรายการใดเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก็จะมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดไว้ จากนั้นสำนวนการตรวจสอบทรัพย์สินและ

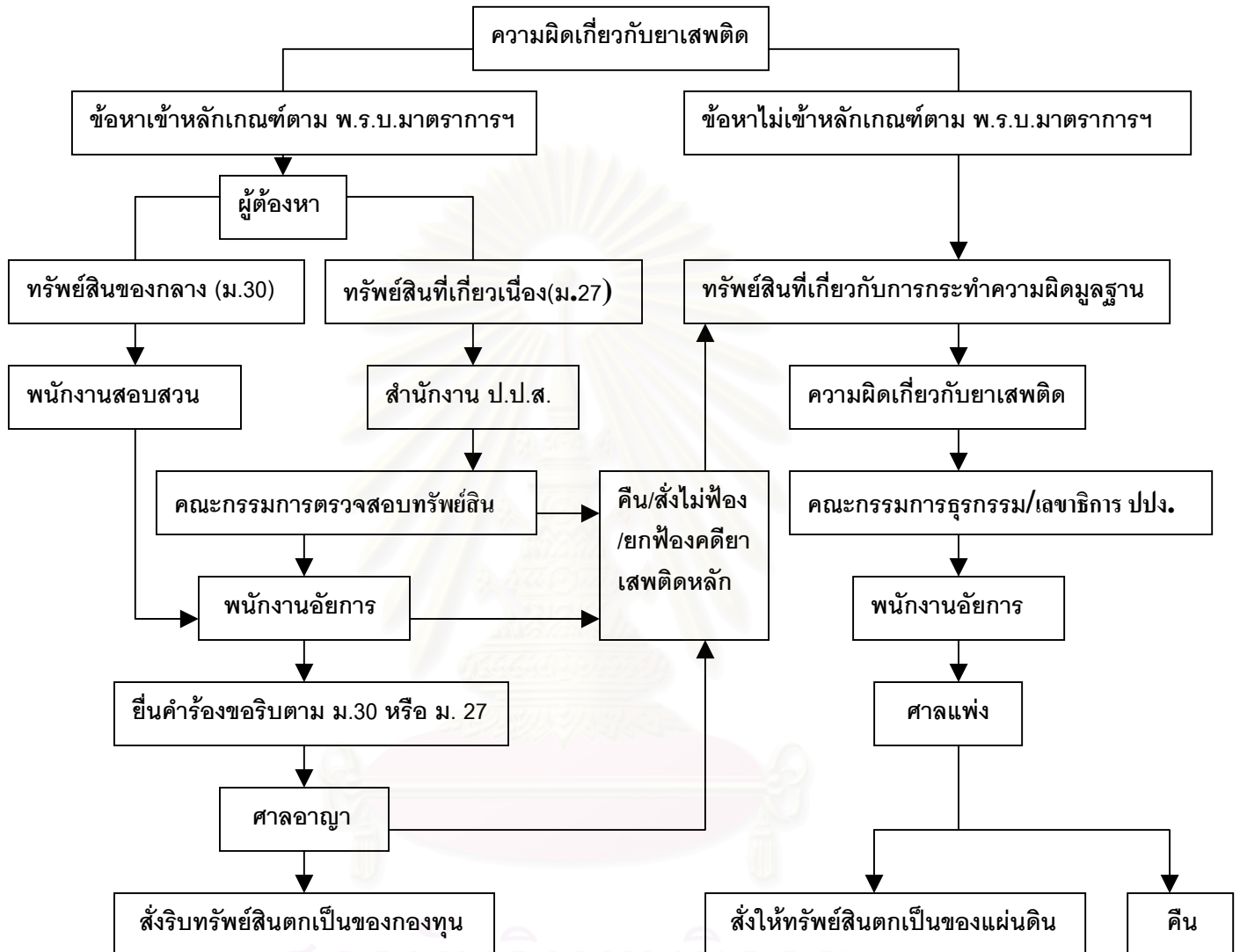
คำสั่งคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่วินิจฉัยแล้วว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดถูกเสนอให้พนักงานอัยการเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้นตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ซึ่งศาลจะใช้วิธีการไต่สวนหากมีมูลว่าทรัพย์สินนั้นเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและผู้ถูกตรวจสอบหรือเจ้าของไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินนั้นไม่เกี่ยวข้องกับกระทำความผิด ศาลจะสั่งริบทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ในการดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินนั้นหากคณะกรรมการสั่งคืนทรัพย์สิน หรือพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้อง หรือศาลพิพากษายกฟ้องในคดียาเสพติด ซึ่งเป็นคดีประธาน การยึดหรือการอายัดย่อมสิ้นสุดลงตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ซึ่งในกรณีนี้เป็นกรณีที่ไม่สามารถใช้พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นได้อีกต่อไป และเข้าบทบัญญัติมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดใดเป็นทรัพย์สินที่สามารถดำเนินการได้ตามกฎหมายอื่นอยู่แล้ว แต่ยังไม่มีการดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นตามกฎหมายดังกล่าว หรือดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวแล้วแต่ไม่เป็นผล หรือการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้จะก่อให้เกิดประโยชน์กับทางราชการมากกว่า ก็ให้ดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นต่อไปตามพระราชบัญญัตินี้” ดังนั้นจึงอาจพิจารณาอาศัยบทบัญญัติ มาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกรณีที่ดำเนินการตามกฎหมายอื่นไม่เป็นผลจึงสามารถใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นได้

โดยขั้นตอนการดำเนินการอาจสรุปเป็นแผนผังได้ดังนี้

แผนผังสรุปขั้นตอนการดำเนินการ

มีหลายกรณีที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้ดำเนินการประสานงานตามขั้นตอนดังกล่าว เป็นหนังสือของสำนักงาน ป.ป.ส. ถึง สำนักงาน ปปง.

เช่น

ที่ ยธ 1110/431

สำนักตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด

สำนักงานป.ป.ส. ถนนดินแดง เขต

พญาไท กรุงเทพฯ 10400

27 มกราคม 2547

เรื่อง ส่งคดียาเสพติดเพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

เรียน ผู้อำนวยการสำนักตรวจสอบและคดี

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาบันทึกพิจารณา สำเนาคำสั่งเลขอาธิการ ป.ป.ส. สำเนาบันทึกจับกุม

สำเนาพิพากษาหรือสำเนาหนังสือแจ้งคำสั่งไม่ฟ้องเด็ดขาด จำนวน 9 คดี

ด้วยสำนักตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด ได้พิจารณาเห็นว่าข้อมูลคดีตรวจสอบทรัพย์สินซึ่งต้องคืนทรัพย์สินเนื่องจากพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องหรือศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องจำเลยและเป็นคดีที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินได้มีมติให้คืนทรัพย์สินแก่เจ้าของกรรมสิทธิ์แล้ว เห็นว่าเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์สามารถนำไปขยายผลเพื่อนำไปดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน พ.ศ.2542

สำนักตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด จึงได้ดำเนินการรวบรวมคดีตรวจสอบทรัพย์สินที่ต้องคืนให้กับผู้ต้องหาหรือผู้ถูกตรวจสอบตามผลของกฎหมาย จำนวน 9 คดี โดยแยกเป็นคดีที่ พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้อง 6 คดีและคดีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง 3 คดี รวมมูลค่า 8,585,383 บาท ดังนี้

1. นายนิติ	มูลค่าทรัพย์สิน 442,000 บาท
2. นางพิศสมร	มูลค่าทรัพย์สิน 6,502,000 บาท
3. นายสุขพันธ์	มูลค่าทรัพย์สิน 40,299 บาท
4. นายเกรียง	มูลค่าทรัพย์สิน 300,000 บาท

ที่ ยธ 1110/23456

สำนักงาน ป.ป.ส.

ถนนดินแดง เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

20 พฤศจิกายน 2546

เรื่อง ส่งคดียาเสพติดเพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

เรียน เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาบันทึกพิจารณา สำเนาคำสั่งเลขาริกการ ป.ป.ส. สำเนาบันทึกจับกุม

สำเนาพิพากษาหรือสำเนาหนังสือแจ้งคำสั่งไม่ฟ้องเด็ดขาดจำนวน 27 คดี

ด้วยสำนักงาน ป.ป.ส. ได้พิจารณาเห็นว่าข้อมูลคดีตรวจสอบทรัพย์สินซึ่งต้องคืนทรัพย์สินเนื่องจากพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องหรือศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องจำเลยและเป็นคดีที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินได้มีมติให้คืนทรัพย์สินให้แก่เจ้าของกรรมสิทธิ์แล้ว เห็นว่าเป็นข้อมูล ที่มีประโยชน์สามารถนำไปขยายผล เพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542

สำนักงาน ป.ป.ส. จึงได้ดำเนินการรวบรวมคดีตรวจสอบทรัพย์สินที่ต้องคืนให้กับผู้ต้องหาหรือผู้ถูกตรวจสอบตามผลกฎหมาย จำนวน 27 คดี โดยแยกเป็นคดีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้อง 16 คดีและคดีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด ให้ยกฟ้อง จำนวน 11 คดี รวมมูลค่า 37,351,745.28 บาท ดังนี้

1.นางสาวอังค์	มูลค่าทรัพย์สิน 1,300,000 บาท
2.นายสมจิตร	มูลค่าทรัพย์สิน 71,454.80 บาท
3.นายสมบัติ	มูลค่าทรัพย์สิน 657,506.81 บาท
4.นายวิเชียร	มูลค่าทรัพย์สิน 34,500 บาท
5.นายถวิล	มูลค่าทรัพย์สิน 308,516.14 บาท
6.นายฮ้อ	มูลค่าทรัพย์สิน 118,320 บาท
7.นายวิชัย	มูลค่าทรัพย์สิน 1,666,100 บาท
8.นายสุรพันธ์	มูลค่าทรัพย์สิน 319,150 บาท
9.นายอุ๊ต	มูลค่าทรัพย์สิน 2,805,571.43 บาท

10.นายศิริ และน.ส.นิตยา	มูลค่าทรัพย์สิน 226,500 บาท
11.นายปวีณาเอ็ง	มูลค่าทรัพย์สิน 706,000 บาท
12.นายสุรินทร์	มูลค่าทรัพย์สิน 24,948,200 บาท
13.นายจรัล	มูลค่าทรัพย์สิน 269,000 บาท
14.นายเฉลียว	มูลค่าทรัพย์สิน 548,000 บาท
15.ด.ต.จรรยา และนางจำรัส	มูลค่าทรัพย์สิน 145,600 บาท
16.นายหนูเวียน	มูลค่าทรัพย์สิน 881,262.65 บาท
17.นายมี และนางหน้า	มูลค่าทรัพย์สิน 98,050 บาท
18.นายว่าง	มูลค่าทรัพย์สิน 591,785.55 บาท
19.นายข้าง	มูลค่าทรัพย์สิน 45,379.93 บาท
20.นายเดช	มูลค่าทรัพย์สิน 309,641 บาท
21.นายชอุย	มูลค่าทรัพย์สิน 150,450 บาท
22.นายมานะ และนางพริยา	มูลค่าทรัพย์สิน 293,540 บาท
23.นายศราวุธ และน.ส.วรางคณา	มูลค่าทรัพย์สิน 80,250 บาท
24.นางวันดี	มูลค่าทรัพย์สิน 325,580 บาท
25.นางส้มลิ้ม	มูลค่าทรัพย์สิน 38,686.97 บาท
26.นายสุชีพ และน.ส.อุไร	มูลค่าทรัพย์สิน 62,700 บาท
27.นายสมพงษ์ และนางบุญศรี	มูลค่าทรัพย์สิน 350,000 บาท

ดังนั้น หากสำนักงาน ป.ป.ง. มีความประสงค์จะดำเนินคดีกับทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าวตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ขอได้แจ้งให้สำนักงาน ป.ป.ส.ทราบภายในวันที่ 30 พฤศจิกายน 2546 หรือหากขัดข้องประการใดโปรดมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ป.ป.ง. มาประสานงานกับสำนักตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส.ทราบ ภายในกำหนดเวลาดังกล่าว จึ่งเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายชาติชาย สุทธิกลม)

รองเลขาธิการ ฯ ปฏิบัติราชการแทน

เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

แต่อย่างไรก็ดีตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ไม่ได้บังคับว่าจะต้องใช้กฎหมายฉบับนี้กับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งเป็นทรัพย์สินที่สามารถดำเนินการได้ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 อยู่แล้ว ก่อนหรือหลังกฎหมายเฉพาะ (พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534) นั้นอย่างไร จึงสมควรจะได้กำหนดกฎเกณฑ์ในการประสานงานลงไว้เป็นระเบียบการประสานงานที่แนบชุดต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

บทสรุปและเสนอแนะ

5.1 สรุป

การริบทรัพย์สินตามกฎหมายของไทย เป็นการริบทรัพย์สินตามมาตราการริบทรัพย์สินทางอาญา(Criminal Forfeiture Measure) การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา เป็นโทษทางอาญาที่มีน้ำหนักเบาที่สุดที่จะพึงลงได้แก่ผู้กระทำความผิด กฎหมายจึงบัญญัติไว้เป็นลำดับสุดท้ายในบรรดาโทษทางอาญาทั้งหมด (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 (5)) การลงโทษริบทรัพย์สิน นอกจากจะบังคับใช้ในประมวลกฎหมายอาญาแล้ว ยังนำไปใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดตามกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญาได้อีกด้วย

การริบทรัพย์สินให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 แม้จะมีเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับการริบทรัพย์สินตามหลักการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา แต่มีหลักเกณฑ์แตกต่างจากการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา เช่นพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 มาตรา 27 และ มาตรา 29 ให้โอกาสผู้ซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งริบนั้นยื่นคำร้องเข้ามาในคดีก่อนคดีถึงที่สุดเพื่อพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าตนเป็นเจ้าของที่แท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่ได้เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือตนเป็นผู้รับโอนหรือผู้รับประโยชน์และได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทนหรือได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศลสาธารณะ นอกจากนี้ทรัพย์สินที่ศาลมีอำนาจสั่งริบตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวยังรวมถึงทรัพย์สินที่ได้มีการโอนหรือเปลี่ยนสภาพไปด้วย ซึ่งการริบทรัพย์สินตามกฎหมายอาญาไม่มีหลักเกณฑ์นี้

แต่อย่างไรก็ดี การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนี้ ในส่วนของการขอให้ริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นเป็นเพียงคดีอุปกณ์ซึ่งต้องผูกพันกับคดีหลักหากไม่มีคดี

¹ มาตรา 3 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

หลักคือหากไม่มีตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยก็จะดำเนินการต่อตัวทรัพย์สินไม่ได้เนื่องจาก มาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 กำหนดว่า เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องและทรัพย์สินที่คณะกรรมการ มีคำสั่งให้ยึดหรืออายัด ตามมาตรา 22 เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ก็ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้อง เพื่อขอให้ศาลริบทรัพย์สินนั้นโดยจะยื่นไปพร้อมกับฟ้องหรือจะยื่นคำร้องก่อนศาลชั้นต้นพิพากษาก็ได้

ในกรณีที่มีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีผู้ต้องหาหรือมีคำพิพากษาถึงที่สุด ให้ยกฟ้อง จำเลยรายใด ให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น รวมทั้งทรัพย์สินของผู้อื่นที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิด นั้นสิ้นสุดลง หมายความว่า ศาลจะต้องพิจารณาความผิดของจำเลยเสียก่อน จึงจะพิจารณาคำขอเพื่อสั่งริบทรัพย์สินได้ ถ้าพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีหรือมีคำพิพากษาถึงที่สุด ให้ยกฟ้องจำเลยไม่ว่ากรณีใด ๆ การยึดหรืออายัดนั้นสิ้นสุดลงจะไม่พิจารณาคำขอริบทรัพย์สินอีกต่อไป ดังนั้นการริบทรัพย์สินตาม พระราชบัญญัติฉบับนี้มีลักษณะเป็นโทษอย่างหนึ่ง ศาลจะพิพากษาริบทรัพย์สินให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดต่อเมื่อศาลพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิด ดังนั้นการขอให้ศาลมีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 นี้จึงเป็นเพียงคดีอุปกรณของคดีอาญาหลักเท่านั้นไม่สามารถดำเนินการต่อตัวทรัพย์สินโดยตรงเพียงลำพังเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้แต่อย่างใด และโดยที่การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 มีลักษณะเป็นโทษทางอาญา จึงไม่สามารถนำไปใช้กับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีอยู่หรือได้มาก่อน วันที่ 29 เมษายน 2535 อันเป็นวันที่พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 ใช้บังคับตามหลักกฎหมายอาญาที่ว่าบุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 วรรค หนึ่ง)

อย่างไรก็ตามหากการริบทรัพย์ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 ไม่สามารถดำเนินการได้ หรือดำเนินการแล้วแต่ไม่เป็นผล พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จะเข้ามามีบทบาทสำคัญเพื่อแก้ไขเยียวยาความบกพร่องของพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 เนื่องจากเมื่อพิจารณาความหมายของคำจำกัดความของคำว่า “ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด” ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534² และความหมายของคำจำกัดความของคำว่า “ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด” ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542³ แล้วย่อมหมายถึงทรัพย์สินตัวเดียวกันแต่ทว่าการยึดทรัพย์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติให้นำมาตรการยึดทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil Forfeiture Measure) มาใช้บังคับกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐาน ซึ่งหนึ่งในความผิดมูลฐานนั้นคือ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

การดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แยกเป็น 2 ส่วน ต่างหากจากกันคือการดำเนินการต่อตัวบุคคลผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินให้รับโทษทางอาญา และการดำเนินการต่อตัวทรัพย์สินโดยตรงโดยการขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐาน (เช่น ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด, ความผิดเกี่ยวกับเพศ เป็นต้น) นั้นตกเป็นของแผ่นดิน โดยไม่ต้องฟ้องตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นโดยเมื่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้รับรายงานการทำธุรกรรม หรือข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรม และมีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่า ธุรกรรมใดเกี่ยวข้องกับหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือตรวจสอบแล้วหากปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐาน และมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอนจำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใด ที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกิน 90 วัน ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินโดยเร็ว หากพนักงานอัยการเห็นว่าเรื่องดังกล่าวยังไม่สมบูรณ์พอ ให้รับแจ้งเลขาธิการฯ เพื่อดำเนินการให้

² มาตรา 3

³ มาตรา 3

เรื่องสมบุรณ์และเมื่อเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินส่งเรื่องเพิ่มเติมไปให้พนักงานอัยการพิจารณาอีกครั้งหนึ่งแล้วหากพนักงานอัยการยังเห็นว่าไม่มีเหตุพอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินทั้งหมดหรือบางส่วนตกเป็นของแผ่นดิน พนักงานอัยการจะต้องรีบแจ้งให้เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทราบเพื่อส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน วินิจฉัยชี้ขาด โดยจะต้องพิจารณาชี้ขาดภายใน 30 วัน นับแต่ได้รับเรื่องจากเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และเมื่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน วินิจฉัยชี้ขาดประการใด ให้พนักงานอัยการและเลขาธิการฯ ปฏิบัติตามนั้น แต่ถ้าหากว่าคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดไม่ให้ยื่นคำร้อง หรือไม่วินิจฉัยชี้ขาดภายใน 30 วัน และได้ปฏิบัติตามความเห็นของอัยการให้ถือว่าเรื่องนั้นถึงที่สุดและยุติการดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นแล้วแต่มีพยานหลักฐานใหม่อันสำคัญที่น่าจะทำให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

หากศาลมีคำสั่งที่พนักงานอัยการร้องขอตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ทรัพย์สินนั้นจะตกเป็นของแผ่นดินโดยไม่ใช่เป็นการริบทรัพย์สินที่มีลักษณะเป็นโทษทางอาญาแต่อย่างใด และสามารถขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินย้อนหลังได้⁴

เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นหน่วยงานที่ต้องปฏิบัติรักษาการณ์ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 และสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นหน่วยงานที่ต้องปฏิบัติรักษาการณ์ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 เช่นกัน ดังนั้นเมื่อปรากฏทรัพย์สินใดเป็น “ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด” ที่อาจขอให้ศาลริบได้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจะต้องดำเนินการทันทีตามที่ที่ที่ต้องรับผิดชอบ และเนื่องจากทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เป็นสิ่งเดียวกันกับ “ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด” ซึ่งอยู่ในอำนาจของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่จะต้องดำเนินการ ทรัพย์สินนั้นจึงถูกดำเนินการโดยหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ 2 หน่วยงานในเวลาเดียวกัน ซึ่งหากเป็นการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

⁴ ดูคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 40-41/2546 ซึ่งวินิจฉัยว่า การขอให้ริบทรัพย์สินทางแพ่งย้อนหลังได้

พ.ศ.2534 ทรัพย์สินที่ริบได้จะตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแต่หากเป็นการที่ศาลสั่งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ทรัพย์สินนั้นจะตกเป็นของแผ่นดิน

หากพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้อำนาจและหน่วยงานที่มีอำนาจตามกฎหมายแล้วมีลักษณะเป็นเอกเทศต่อกัน ทั้งการดำเนินการ และข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สิน ซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา และในประเทศออสเตรเลียนั้นแม้จะมีหน่วยงานผู้ที่มีอำนาจดำเนินการต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดแยกเฉพาะเรื่องตามลักษณะก็ตามแต่ในส่วนของคุณข้อมูลนั้นมีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่เฉพาะการบริหารจัดการข้อมูลและประสานงานข้อมูลกับหน่วยงานที่มีอำนาจตามกฎหมายเฉพาะเช่น FinCEN⁵ ของประเทศสหรัฐอเมริกาหรือ AUSTRAC⁶ ของประเทศออสเตรเลีย

ในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานยาเสพติดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นั้น เป็นการดำเนินการกับทรัพย์สินที่สามารถดำเนินการตามกฎหมายอื่น คือพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 อันเป็นกฎหมายเฉพาะได้อยู่แล้ว จึงเข้ากรณีมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งบัญญัติว่า

“ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดใดเป็นทรัพย์สินที่สามารถดำเนินการตามกฎหมายอื่นได้อยู่แล้ว แต่ยังไม่มีการดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นตามกฎหมายดังกล่าวหรือดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวแล้วแต่ไม่เป็นผล หรือการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทางราชการมากกว่าก็ให้ดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นต่อไปตาม พระราชบัญญัตินี้”

หมายความว่า จะดำเนินการต่อตัวทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอันอยู่ในบังคับของกฎหมายอื่นคือพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 โดยใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้นั้น มีหลักเกณฑ์ คือ

⁵ The Financial Crime Enforcement Network

⁶ The Australian Transaction Report and Analysis Centre

1. ยังไม่มีการดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 หรือ
2. ภายหลังจากที่ดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534แล้วแต่ไม่เป็นผล
3. การดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทางราชการมากกว่า

จากหลักเกณฑ์ 3 ประการในการนำพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาใช้กับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในฐานะที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ก็ได้บังคับว่าจะต้องใช้ภายหลังจากที่ดำเนินการตามกฎหมายเฉพาะไม่เป็นผลแล้วตาม ข้อ 2. เสมอไป แม้จะยังไม่มีการดำเนินการตามกฎหมายเฉพาะตาม ข้อ 1. หรือหากการดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทางราชการมากกว่าก็สามารถดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้ทันทีโดยไม่ต้องใช้กฎหมายเฉพาะคือพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534ก่อนแต่อย่างใด ดังนั้นสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจึงมีอำนาจตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ที่จะดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้ทันที

ในส่วนของการทำงานประสานกันของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้น แม้จะมีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีในเรื่องการประสานงานก็ตาม แต่เป็นการเน้นหนักในการประสานงานกับหน่วยงานอื่น เช่นสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด กรมราชทัณฑ์ แต่ไม่มีความชัดเจนในเรื่องของการประสานงานกันระหว่างสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและสำนักงาน ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในเรื่องของการทำงานร่วมกัน หรือร่วมกันใช้หรือวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือพยานหลักฐานต่างๆโอกาสในการชนะคดีและความยากง่ายของคดี

5.2 ข้อเสนอแนะ

ในการที่จะทำให้การดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นไม่เกิดความซ้ำซ้อนกันในการปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ข้าพเจ้าเห็นว่าจะต้องกำหนดระเบียบการประสานงานระหว่างสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินโดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. เมื่อพบมีผู้กระทำความผิด(ไม่ว่าจะจับตัวได้หรือไม่หรือไม่ว่าจะมีชีวิตอยู่หรือไม่)เกี่ยวกับยาเสพติดฐานผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย สมคบ สนับสนุน หรือพยายามกระทำความผิดดังกล่าวเกี่ยวกับยาเสพติด 25 ชนิด หากพบว่าผู้นั้นมีทรัพย์สินและมีเหตุอันควรสงสัยว่าเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ให้ดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ก่อนทุกกรณี

2. หากมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหา หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดยกฟ้องจำเลยในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ก็ให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดส่งเรื่องให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินดำเนินการกับทรัพย์สินจำนวนนั้นต่อไปตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

3. กำหนดให้การดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นให้ใช้พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 เป็นหลัก และใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เป็นมาตรการเสริมหรือแก้ไขเยียวยาข้อขัดข้องของกฎหมายเฉพาะคือพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 เท่านั้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กองนโยบายและมาตรการ, สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. คู่มือพนักงาน
เจ้าหน้าที่, (อัดสำเนา)
กิตติพงษ์ ศิริโรจน์. ฟ็องซ้่าในคดีอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.
- ชัยวัฒน์ บ่างตระกูล. อำนาจหน้าที่ของสำนักงานบริหารข้อมูลตามร่างกฎหมายปราบปราม
การฟอกเงิน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- นิกร เกรีกุล. การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ทฤษฎี กฎหมายและแนวทางปฏิบัติ .
กรุงเทพมหานคร :Translators - at - Law.com, 2543.
- พรพิมล ไศจรรย์. การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุ
สภา, 2544
- พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2543
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ
ป้องกันการปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา,
2544
- รังสรรค์ ดวงพัตรา. แนวปฏิบัติการดำเนินคดีขอให้ริบทรัพย์ตาม พ.ร.บ. มาตรการในการ
ปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534. ศาลอาญา. 2543.
- รายงานการประชุมครั้งที่ 3/2537, เอกสารการประชุมสำนักงาน ป.ป.ส., วันที่ 4 กรกฎาคม
2537.
- วิศรา ภูษมภู. ข้อตกลงระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงิน : ศึกษาเฉพาะกรณี
อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติด และวัตถุประสงค์
ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1983. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต

- ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- วิชัย ตันติกุลานันท์. คำอธิบายกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.
กรุงเทพมหานคร : พิมพ์อักษร, 2543.
- วีระพงษ์ บุญโญภาส. หน่วยงานรับผิดชอบในด้านการบริหารข้อมูล. เอกสารประกอบรายงาน
การประชุมคณะอนุกรรมการพิจารณายกร่างพระราชบัญญัติปราบปรามการปกปิด
หรือเปลี่ยนแปลงทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด พ.ศ. .... ครั้งที่
5/2537 วันที่ 15 สิงหาคม 2537.
- สำนักงาน ป.ป.ส. , รวมกฎหมายป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์คุรุสภา, 2542.
- สำนักงาน ป.ป.ส. , การยึดอายัด และริบทรัพย์สิน คดียาเสพติด ตามพระราชบัญญัติมาตรการ
การในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2543.
- สำนักงาน ป.ป.ส. คู่มือตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา,
2543.
- สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. คู่มือพนักงานสืบสวนสอบสวน.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คอมแพคท์พริ้นท์, 2544.
- สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน : คู่มือ
ประชาชน. กรุงเทพมหานคร : 2543.
- สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. รวมกฎหมายว่าด้วย การป้องกันและปราบปราม
การฟอกเงิน .(เอกสารประกอบการสัมมนา โครงการเผยแพร่ความรู้และสร้างความ
เข้าใจเพื่อส่งเสริมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน), สิงหาคม 2543.
- สีหนาท ประยูรรัตน์. คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : นิติสนเทศ (Lexsys. net), 2542.
- อรรณพ ลิขิตจิตตะ. ถาม-ตอบ เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการ
ฟอกเงิน. กรุงเทพมหานคร : กงนิติการ สำนักงาน ป.ป.ส., พิมพ์ครั้งที่ 2. 2542.
- การประสานการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด. เอกสารสรุปผลสัมมนา 21-23
กรกฎาคม 2542.
- กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด. เอกสาร
สรุปผลสัมมนา 7-8 กรกฎาคม 2542.

ภาษาอังกฤษ

Australian Transaction Report and Analysis Centre(AUSTRAC), 3.3 Monitoring work in 1994-1995, Annual Report 1994-1995.

Australian Transaction Report and Analysis Centre(AUSTRAC), 2 Prevention and deterrence : inhibiting the facilitation of money laundering, Annual Report 1994-1995.

Council of Europe Convention on Laundering, Search,Seizure and Confiscation of the Proceed of Crime 1990.

Drug Agents' Guide to Forfeiture of Assets (1987)

FATF' 40 Recommendations

James R. Maxeiner, Cornell Law Review Vol.62 (August 1997)

Kelly McClue, "Federal civil forfeiture of assets : How it work and Why it must"
University of Bridge Law Review Association (1991).

Michael F. Alessio, "From exodus to embarrassment : civil forfeiture under the Drug Abuse Prevention and Control Act", SMU Law Review (January-February1995).

Peter Petrou, "Due Process implication of shifting the burden of proof in forfeiture proceeding arising out of illegal drug transaction" , Duke Law Journal 4 (September 1984).

Sonia C. Jaipaul, "Asset forfeiture : A federal Prosecutor' view taking the profit out of White Collar Crime", Federal Bar Association, March/April 1993.
(Mimeographed)

United Nations International Drug Control Programme(UNDCP) Model Law on Money Laundering, and International Cooperation in Relation to Drug : Legal Advisory Programme November 1995.

U.S. Department of Justice. "Money Laundering, Chapter B, Release # 1,11/8",
(Washington D.C. : U.S. Department of Justice, 1988).

William J. Snider, Drug Enforcement Administration United States Department of Justice

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายสำราญ นุ่นพันธ์ เกิดเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2513 ณ จังหวัด นครศรีธรรมราช สำเร็จการศึกษานิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยม) จากคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2537 สอบได้ความรู้ชั้นเนติบัณฑิต สมัยที่ 47 ปัจจุบันเป็นอาจารย์ คณะนิติศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข เข้ารับการศึกษาชั้นนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2543

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย